

Päijät-Hämeen hyvinvointialueen pelastustoimen palvelutasopäätös 2027 – 2030

LAUSUNTOVERSIO

28.5.2026

Päijät-Hämeen
hyvinvointialue

Sisällysluettelo

JOHDANTO	7
1. KESKEISET LINJAUKSET	8
1.1 Painopisteet ja strategiset päämäärät	8
1.2 Tarpeen, määrän ja laadun määrittelemineen	9
1.3 Tuottamistavan valinta	9
1.4 Tuottamisen ohjaus ja valvonta	13
1.5 Jatkuvan riskien hallinnan menetelmät	14
1.6 Tuottamisen järjestelyt häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa	16
2. PÄÄTTYVÄN PALVELUTASOKAUDEN ARVIOINTI.....	19
2.1 Onnettomuuksien ehkäisy ja valvonta	19
2.1.1 Ohjaus, neuvonta ja turvallisuusviestintä	19
2.1.2 Yhteistyö onnettomuuksien ehkäisemiseksi.....	21
2.1.3 Onnettomuuskehityksen seuranta	22
2.1.4 Palontutkinta	23
2.1.5 Valvontatehtävät.....	23
2.1.6 Valmiustarkastukset	25
2.2 Pelastustoiminta.....	26
2.2.1 Toimintavalmius	26
2.2.2 Valmiuden säätely	27
2.2.3 Henkilöstövoimavarojen määrä ja laatu	27
2.2.4 Henkilöstön osaamisen ylläpito ja kehittäminen.....	28
2.2.5 Henkilöstön fyysinen toimintakyky	29
2.2.6 Kalustovoimavarat.....	29
2.2.7 Paloasemat ja muut kiinteistöt	29
2.2.8 Savusukellusvalmius	30
2.2.9 CBRNE-onnettomuudet.....	30
2.2.10 Vesipelastaminen	31
2.2.11 Ympäristövahinkojen pelastustoiminnan erityisvalmiudet	31
2.2.12 Korkealta pelastamisen valmiudet sisältäen periaatteet putoamisvaarallisella alueella työskentelystä sekä ajoneuvokalustosta	31
2.2.13 Sammutusveden saamisen valmiudet	32
2.2.14 Muiden paikallisten riskien mukaiset valmiudet.....	32
2.2.15 Pelastustoiminnan johtaminen	33
2.2.16 Hyvinvointialueiden yhteistoiminnassa hoitamien pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien asianmukaisen järjestämisen valvonta	34
2.2.17 Pelastusviranomaisen virka-apu muille viranomaisille	34
2.2.18 Ulkomaille annettavan avun ja pelastustoimeen kuuluvan kansainvälisen avun vastaanottamisen edellyttämän valmiuden ylläpito	34
2.3 Pelastustoimen suunnitelmat	35
2.3.1 Hälytysohje.....	35

2.3.2	Pelastuslaitosten keskinäisen avunannon suunnittelu	35
2.3.3	Yhteistyön suunnittelu pelastustoiminnassa	36
2.3.4	Hyvinvointialueen onnettomuusuhkien edellyttämät pelastustoimintaa ja sen johtamista koskevat suunnitelmat	36
2.3.5	Eriyistä vaaraa aiheuttavien kohteiden ulkoiset pelastussuunnitelmat MIKA.....	37
2.4	Pelastustoimen vapaaehtoistoiminta	37
2.4.1	Vapaaehtoisten käyttö pelastustoimen palveluiden tuottamisessa.....	37
2.4.2	Vapaaehtoistoiminnan edistäminen	38
2.4.3	Sopimuspalokuntaan ja muuhun vastaavaan yhteisöön kuuluvan terveystarkastukset	38
2.4.4	Sivutoimisen henkilöstön ja sopimushenkilöstön koulutus	38
2.5	Väestönsuojeluun varautuminen	39
2.5.1	Väestönsuojeluun varautumisen suunnitelmat.....	39
2.5.2	Väestönsuojelutehtävien edellyttämän toiminnan ja suunnitelmien yhteensovittaminen	40
2.5.3	Pelastustoimen väestönsuojeluorganisaatio	40
2.5.4	Väestönsuojelutehtäviin tarvittavan henkilöstön varaaminen	40
2.5.5	Väestönsuojelun johto- ja erityishenkilöstön koulustarve	41
2.5.6	Poikkeusolojen johtamisedellytysten varmistaminen	41
2.5.7	Kuntien kanssa tehtävä yhteistyö	42
2.6	Muut palvelut.....	42
2.6.1	Ensivaste.....	42
3.	RISKIANALYYSIN TULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET	43
3.1	Toimintaympäristön tiivistelmä	43
3.2	Riskianalyysin tiivistelmä.....	45
3.2.1	Riskin määrittäminen, alueiden riskialttius ja riskiluokat.....	45
3.2.2	Päivittäiset onnettomuudet ja niiden lukumäärä.....	47
3.2.3	Hyvinvointialueella sijaitsevat erityistä tarkastelua vaativat yksittäiset riskikohteet ...	48
3.2.4	Kansallinen ja alueellinen riskiarvio	48
3.2.5	Poikkeusolojen riskit.....	49
3.2.6	Riskeihin vastaavat pelastustoimen palvelut.....	49
3.3	Riskianalyysin tulokset ja johtopäätökset (Yhdessä)	50
4.	PALVELUTASOA KOSKEVAT PÄÄTÖKSET PALVELUITTAIN	52
4.1	Onnettomuuksien ehkäisy ja valvonta	52
4.1.1	Pelastustoimelle kuuluva ohjaus, neuvonta ja turvallisuusviestintä	53
4.1.2	Palontutkinta	58
4.1.3	Yhteistyö onnettomuuksien ehkäisemisessä	60
4.1.4	Onnettomuuskehityksen seuranta	65
4.1.5	Hyvinvointialueiden yhteistoiminnassa hoitamien onnettomuuksien ehkäisyyn ja valvontaan kuuluvien tehtävien asianmukaisen järjestämisen varmistaminen	66
4.1.6	Valvontatehtävät.....	67
4.1.7	Valmiuden tarkastaminen	71

4.1.8	Muut onnettomuuksien ehkäisyn ja valvonnan palvelut (ei pelastuslainsäädännön edellyttämät tehtävät)	72
4.2	Pelastustoiminta ja siihen varautuminen	72
4.2.1	Väestön varoittaminen vaara- ja onnettomuustilanteessa sekä siihen tarvittava hälytysjärjestelmä (Mika)	72
4.2.2	Pelastustoiminta	73
4.2.2.1	Toimintavalmiusaikatavoitteet	74
4.2.2.2	Valmiuden säätelyn toimintamallit	78
4.2.2.3	Pelastustoiminnan henkilöstövoimavarojen määrä ja laatu hyvinvointialueen eri osissa	79
4.2.2.4	Pelastustoiminnan henkilövoimavarojen osaamisen ylläpidon ja kehittämisen pääperiaatteet	83
4.2.2.5	Pelastustoiminnan henkilövoimavarojen fyysisten toimintakyvyn vähimmäistaso	85
4.2.2.6	Pelastustoiminnan kalustovoimavarat toiminnoittain alueen eri osissa	87
4.2.2.7	Pelastusasemat, paloasemat sekä muut kiinteistöt ja toimipisteet	94
4.2.2.8	CBRNE-onnettomuuksien valmiudet alueen eri osissa sisältäen kemikaalisukellusvalmiudet	99
4.2.2.9	Vesipelastamisen valmiudet alueen eri osissa sisältäen venekaluston sekä vesisukellus- ja pintapelastusvalmiudet	102
4.2.2.10	Ympäristövahinkojen pelastustoiminnan erityisvalmiudet	105
4.2.2.11	Korkealta pelastamisen valmiudet alueen eri osissa sisältäen periaatteet putoamisvaarallisella alueella työskentelystä sekä ajoneuvokalustosta	106
4.2.2.12	Sammutusveden saamisen valmiudet alueen eri osissa sisältäen periaatteet letkukalustosta, säiliöautoista ja pumpuista	108
4.2.2.13	Muiden paikallisten riskien mukaiset valmiudet, esimerkiksi maanalainen pelastaminen, maastopalot ja maastopelastaminen	111
4.2.3	Pelastustoiminnan johtaminen	114
4.2.4	Hyvinvointialueiden yhteistoiminnassa hoitamien pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien asianmukaisen järjestämisen valvonta	117
4.2.5	Pelastusviranomaisen virka-apu muille viranomaisille	118
4.2.5.1	Pelastusviranomaisen antama virka-apu	118
4.2.6	Osallistuminen pelastustoimeen kuuluvan ulkomaille annettavan avun ja pelastustoimeen kuuluvan kansainvälisen avun vastaanottamisen edellyttämään valmiuden ylläpitoon (Mika?)	119
4.3	Pelastustoiminnan suunnitelmat	119
4.3.1	Hälytysohje	120
4.3.2	Pelastuslaitosten keskinäisen avunannon suunnittelu	120
4.3.3	Yhteistyön suunnittelu pelastustoiminnassa	122
4.3.4	Hyvinvointialueen onnettomuusuhkien edellyttämät pelastustoimintaa ja sen johtamista koskevat suunnitelmat	123
4.3.5	Erityistä vaaraa aiheuttavien kohteiden ulkoiset pelastussuunnitelmat	124
4.4	Pelastustoimen vapaaehtoistoiminta	126
4.4.1	Vapaaehtoisten käyttö pelastustoimen palveluiden tuottamisessa	126
4.4.2	Pelastustoimen vapaaehtoistoiminnan edistäminen	127
4.4.3	Sopimuspalokuntaan ja muuhun vastaavaan yhteisöön kuuluvan terveystarkastukset	129
4.4.4	Sivutoimisen henkilöstön ja sopimushenkilöstön koulutus	130
4.5	Pelastustoimen viranomaisten vastuulla oleva väestönsuojeluun varautuminen	132

4.5.1	Väestönsuojeluun varautumisen edellyttämä suunnittelu.....	133
4.5.2	Väestönsuojelutehtävien edellyttämän toiminnan ja suunnitelmien yhteensovittaminen	134
4.5.3	Hyvinvointialueen pelastustoimen väestönsuojeluorganisaatio.....	135
4.5.4	Väestönsuojelutehtäviin tarvittavan henkilöstön varaaminen	136
4.5.5	Väestönsuojelun johto- ja erityishenkilöstön koulutustarve	137
4.5.6	Poikkeusolojen johtamisedellytysten varmistaminen	138
4.5.7	Kuntien kanssa tehtävä yhteistyö	139
4.5.8	Muut palvelut VSS (ei pelastuslainsäädännön edellyttämät).....	140
4.6	Muut palvelut; Tekniset tukipalvelut.....	140
4.6.1	Pelastustoimen tekniset tukipalvelut	141
4.6.2	Muut palvelut (ei pelastuslainsäädännön edellyttämät).....	143
4.6.2.1	Ensiavuste	143
5.	KEHITTÄMISSUUNNITELMA	147
5.1	Onnettomuuksien ehkäisyn palvelut.....	147
5.2	Pelastustoiminta.....	147
5.2.1	Väestöhälytínjärjestelmán kehittámín.....	147
5.2.2	Toimintavalmiudessa havaittujen puutteiden korjaaminen	147
5.2.3	Johtamisjärjestelmán laitteiden ja sovellusten kehittámín	147
5.2.4	Sodan ajan ughiin varautuminen pelastustoiminnassa.....	148
5.2.5	Täydentävien sammutusmenetelmien hankkiminen	148
5.2.6	Pelastustoiminnan suunnitelmien päivittámisen ja yhteensovittámisen resurssointi	149
5.2.7	Sopimuspalokuntalaisten terveystarkastukset	149
5.2.8	Pelastustoiminnan kalusto	150
5.2.9	Pelastustoimen toimitilat.....	150
5.2.10	Henkilöstön määrä	151
5.3	Varautuminen ja poikkeusolot; teknisten tukipalveluiden valmiussuunnittelu.....	151
5.4	Teknisten tukipalveluiden henkilöstöressit.....	151
5.5	Varautuminen, väestönsuojelu ja jatkuvuudenhallinta	152
5.6	Kehittämissuunnitelman kooste.....	153
6.	PALVELUTASOPÄÄTÖKSEN SISÄLLÖN PERUSTEET	156
6.1	Lupa- ja valvontaviraston lausunnon huomioiminen palvelutasopäätöksessä.....	156
6.2	Sisäministeriön suositusten huomioiminen palvelutasopäätöksessä	156
6.3	Hyvinvointialueen pelastustoimen palvelujen toteutumisesta ja talouden tilasta laatiman vuosittaisen selvityksen huomioiminen palvelutasopäätöksessä	156
6.4	Lupa- ja valvontaviraston vuosittaisen asiantuntija-arvioinnin huomioiminen palvelutasopäätöksessä (JärjL 14§, 1 mom)	157
6.5	Lupa- ja valvontaviraston antamien puutteiden ja epäkohtien korjaamista koskevien määräysten huomioiminen palvelutasopäätöksessä (JärjL 18 §, 2 mom.)	157
6.6	Palveluiden yhdenvertaisen saatavuuden huomioiminen palvelutasopäätöksessä.....	158
7.	Lähdeluettelo	158
8.	LIITTEET	158

8.1	Liite 1 - Riskianalyysi.....	159
8.2	Liite 2 - Sopimuspalokuntien erikoistumiset.....	159

JOHDANTO

Pelastustoimen palvelutasopäätöksessä määritellään pelastustoimen lakisääteisten palvelujen taso sekä palvelujen järjestämisen keskeiset periaatteet Päijät-Hämeen hyvinvointialueella. Palvelutasopäätöksen tulee vastata alueella esiintyviä kansallisia, alueellisia ja paikallisia onnettomuusuhkia sekä muita turvallisuuteen vaikuttavia uhkia. Palvelutaso määritellään riskiperusteisesti siten, että pelastustoimen palvelut ovat yhdenvertaisesti saatavilla ja oikeassa suhteessa alueen riskeihin, väestörakenteeseen, toimintaympäristön muutoksiin sekä yhteiskunnan eri turvallisuustilanteisiin.

Päijät-Hämeen pelastustoimen keskeiset uhat ja riskit on tunnistettu Päijät-Hämeen pelastustoimen riskianalyyssissä, joka muodostaa tämän palvelutasopäätöksen keskeisen tietoperustan. Riskianalyysi ohjaa palvelutasopäätöksessä tehtäviä ratkaisuja pelastustoimen palvelujen sisällöstä, laajuudesta ja järjestämistavasta. Riskianalyyssissä tarkastellaan alueen riskialttiutta kokonaisuutena ja se kattaa päivittäiset onnettomuudet, häiriötilanteet sekä poikkeusoloihin liittyvät uhkatekijät. Riskien tunnistaminen ja arviointi mahdollistavat pelastustoimen palvelujen mitoittamisen siten, että ne tukevat tehokkaasti onnettomuuksien ehkäisyä, pelastustoimintaa sekä väestönsuojeluun varautumista.

Tämän palvelutasopäätöksen valmistelu on käynnistetty riskianalyyssin ajantasaistamisella. Aiemmissa palvelutasopäätöksissä riskianalyysi on sisältänyt myös laajemman toimintaympäristöanalyysin. Tässä valmistelussa toimintaympäristöä koskeva tarkastelu on erotettu omaksi erilliseksi asiakirjaksi, joka on laadittu samanaikaisesti riskianalyyssin kanssa. Riskianalyyssissä esitetään tiivistetysti toimintaympäristön keskeiset muutokset ja niiden vaikutukset pelastustoimen palvelutarpeeseen.

Palvelutasopäätös on laadittu riskiperusteisesti ja siten, että se täyttää pelastuslain (379/2011), lain pelastustoimen järjestämisestä (613/2021) sekä pelastustoimen palvelutasopäätöksestä annetun sisäministeriön asetuksen (1225/2022) vaatimukset. Palvelutasopäätöksessä huomioidaan lisäksi valmiuslain (1552/2011) mukaiset poikkeusolot ja niihin varautuminen.

Palvelutasopäätöksen valmistelu ja päätöksenteko etenevät Päijät-Hämeen hyvinvointialueen hallintosäännön mukaisesti. Hallintosäännön 28 §:n mukaan kokonaisturvallisuuden lautakunta valmistelee esityksen pelastustoimen palvelutasopäätöksestä hyvinvointialueen aluehallitukselle ja edelleen aluevaltuustolle. Palvelutasopäätös toimii keskeisenä strategisena ja operatiivisena ohjausvälineenä, jolla linjataan pelastustoimen palvelujen tavoitteet, painopisteet ja resurssien kohdentaminen useamman vuoden ajanjaksolle. Päätöksellä luodaan edellytykset pelastustoimen toiminnan suunnitelmalliselle kehittämiselle, palvelujen vaikuttavuuden seurannalle sekä hyvinvointialueen kokonaisturvallisuuden vahvistamiselle.

1. KESKEISET LINJAUKSET

1.1 Painopisteet ja strategiset päämäärät

Pelastustoimen järjestämisestä annettu lain 613/2021 6 §:n mukaan hyvinvointialueen palvelutasopäätöstä tehtäessä on otettava huomioon valtioneuvoston vahvistamat valtakunnalliset strategiset tavoitteet. Päijät-Hämeen pelastustoimen toiminnan painopisteet ja strategiset päämäärät perustuvat hyvinvointialueiden valtakunnallisiin tavoitteisiin vuosille 2025–2029, Päijät-Hämeen hyvinvointialueen strategiaan ja palvelustrategiaan sekä alueen riskianalyysiin. Valtakunnallista pelastustoimen strategiaa 2027–2030 valmistellaan. Vahvistetut tavoitteet huomioidaan palvelutasokauden aikana palvelutasopäätöksen seurannassa ja tarvittaessa päivityksessä. Pelastustoimi toteuttaa tehtävänsä osana hyvinvointialuetta siten, että palvelut ovat yhdenvertaisesti saatavilla, laadukkaita, vaikuttavia ja kustannusvaikuttavia sekä vastaavat alueen riskejä ja uhkia kaikissa turvallisuustilanteissa.

Palvelutasokaudella painopiste on palvelujen yhdenvertaisessa saatavuudessa ja riskiperusteisessa kohdentamisessa. Pelastustoimen palveluverkkoa, toimintavalmiutta ja ehkäisevää työtä kehitetään siten, että voimavarat kohdistuvat vaikuttavimmin sinne, missä onnettomuusuhat, väestön palvelutarpeet ja turvallisuusvaikutukset ovat suurimmat. Tavoitteena on vähentää alueellisia eroja palvelujen saatavuudessa ja vahvistaa toimintakykyä niillä alueilla ja niissä palveluissa, joissa nykytilan arviointi osoittaa kehittämistarpeita.

Toinen painopiste on onnettomuuksien ehkäisyn, varautumisen ja kriisinkestävyyden vahvistaminen. Pelastustoimi edistää väestön turvallisuutta ennakoivasti turvallisuusviestinnällä, valvonnalla, ohjauksella, neuvonnalla ja yhteistyöllä. Samalla vahvistetaan hyvinvointialueen varautumista häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin sekä tuetaan asukkaiden, yhteisöjen ja muiden toimijoiden omatoimista varautumista. Pelastustoimen tavoitteena on turvata väestön turvallisuus kaikissa tilanteissa osana hyvinvointialueen kokonaisturvallisuutta.

Kolmas painopiste on vaikuttavuusperustainen, tiedolla johdettu ja digitalisaatiota hyödyntävä toiminta. Pelastustoimen johtamista, suunnittelua, seuranta ja kehittämistä toteutetaan ajantasaiseen tietoon, riskianalyysiin ja palvelujen toteumaa kuvaavaan tietoon perustuen. Digitalisaatiota hyödynnetään palvelujen saavutettavuuden, toiminnan sujuvuuden, tilannekuvan ja resurssien tarkoituksenmukaisen kohdentamisen parantamiseksi. Toimintaa uudistetaan hallitusti siten, että ratkaisut tukevat sekä vaikuttavuutta että kestäväää taloutta.

Neljäs painopiste on henkilöstön osaaminen, saatavuus ja työhyvinvointi. Tavoitteena on, että pelastustoimella on riittävä, osaava ja toimintakykyinen henkilöstö kaikissa palvelukokonaisuuksissa. Hyvä johtaminen, turvallinen työympäristö, työkyvyn tukeminen, osaamisen kehittäminen sekä toimialan veto- ja pitovoiman vahvistaminen ovat edellytyksiä palvelutason turvaamiselle. Myös sopimuspalokuntien ja muun yhteistyöverkoston merkitys huomioidaan osana alueen kokonaissuorituskykyä.

Pelastustoimi kehittää toimintaansa tiiviissä yhteistyössä hyvinvointialueen muiden toimialojen, kuntien, muiden viranomaisten, yhteistyöalueen ja valtakunnallisten verkostojen kanssa. Investointeja, toimitiloja ja palvelurakennetta arvioidaan niiden vaikuttavuuden, kustannusvaikuttavuuden ja yhteensopivuuden näkökulmasta. Toimintaa ohjaavat hyvinvointialueen arvot rohkeus, välittäminen ja vastuullisuus. Näiden painopisteiden toteuttamisella pelastustoimi tukee hyvinvointialueen päämäärää olla vaikuttavin hyvinvointialue sekä vahvistaa päijäthämäläisten turvallisuutta ja toimintakykyä.

Strategisten päämäärien tueksi pelastuslaitos toteutti vuoden 2026 alussa sidosryhmäkyselyn keskeisille yhteistyökumppaneille. Kyselyn perusteella painottuvat erityisesti yhteistyön ja viestinnän kehittäminen sekä ennakoivan toiminnan vahvistaminen varautumisessa, ohjauksessa

ja yhteydenpidossa. Pelastuslaitoksen toiminta koettiin hyödylliseksi ja merkitykselliseksi. Havainnot on huomioitu palvelutasopäätöksen painotuksissa kaudella 2027–2030.

1.2 Tarpeen, määrän ja laadun määrittäminen

Hyvinvointialueen tulee määritellä järjestämisvastuulleen kuuluvien palvelujen ja muiden toimenpiteiden tarve, määrä ja laatu lain hyvinvointialueesta (HvaL 611/2021) 7 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaisesti. Pelastustoimen palvelutasoa koskevan sääntelyn perusteena on *laki pelastustoimen järjestämisestä* (613/2021), jonka mukaan pelastustoimen palvelutason tulee vastata kansallisia, alueellisia ja paikallisia tarpeita sekä onnettomuusuhkia ja muita uhkia. Palvelutasoa määriteltäessä on lisäksi otettava huomioon *valmiuslain* (1552/2011) mukaiset poikkeusolot sekä niihin varautuminen.

Päijät-Hämeen pelastustoimen palvelutaso perustuu pelastuslaitoksen vuonna 2026 laatimaan riskianalyysiin (Liite 1), jossa on tarkasteltu kansallisia, alueellisia ja paikallisia riskejä ja uhkia. Riskianalyysissä arvioidaan päivittäisten onnettomuuksien lisäksi yhteiskunnallisiin häiriötilanteisiin sekä *valmiuslain* (1552/2011) mukaisiin poikkeusoloihin liittyviä riskejä. Tunnistetut riskit ja uhkat muodostavat perustan pelastustoimen palvelutarpeen määrittelylle.

Pelastustoimen palveluiden määrällisenä tavoitteena on vastata riskianalyysissä tunnistettuihin riskeihin ja uhkiin kaikissa toimintaympäristön tilanteissa.

Pelastustoimi jakautuu kolmeen eri palvelukokonaisuuteen; onnettomuuksien ehkäisyyn, pelastustoiminnan sekä väestönsuojeluun varautumisen kokonaisuuteen. Nämä palvelukokonaisuudet muodostavat yhtenäisen ja toisiaan tukevan kokonaisuuden, jonka tavoitteena on ennaltaehkäistä ja hallita erilaisia uhkia ja riskejä sekä turvata väestön turvallisuus kaikissa olosuhteissa. Onnettomuuksien ehkäisyyn sisältyvät muun muassa valvonta, neuvonta, ohjaus ja riskien tunnistaminen, joilla pyritään vähentämään onnettomuuksien todennäköisyyttä ja vaikutuksia. Pelastustoiminta kattaa varsinaiset hälytystehtävät, kuten pelastus-, sammutus- ja avustustoimet erilaisissa onnettomuus- ja vaaratilanteissa sekä niihin liittyvän johtamisen ja resurssien hallinnan. Väestönsuojeluun varautuminen puolestaan tarkoittaa suunnitelmallista varautumista poikkeusoloihin ja kriisitilanteisiin, mukaan lukien väestönsuojien ylläpito, varautumiskoulutus ja yhteiskunnan toimintakyvyn turvaaminen. Kokonaisuuksien kohdentuminen tunnistettuihin riskeihin ja uhkiin esitetään riskianalyysin luvussa 5.

1.3 Tuottamistavan valinta

Hyvinvointialue vastaa sille kuuluvien palveluiden tuottamistavan valinnasta (HvaL 7 § 1 momentti, kohta 3) ja päättää, millä tavoin pelastuslaitos huolehtii alueellaan sille pelastuslain 27 §:ssä määrätyistä tehtävistä (PeL 27 § 1 momentti).

Pelastustoimen palveluiden tuottamistavan valintaan vaikuttavat monet tekijät. Pelastustoimelle asetetut tehtävät ja tavoitteet, sille osoitettu valtakunnallinen ja hyvinvointialueen sisäinen rahoituksen määrä, pelastustoimen valtakunnallinen ohjaus, sitä koskevan lainsäädännön ja ohjauksen muodostamat rajoitteet palvelutuotannollisten ratkaisujen tekemiseen, eri tuotantomallien ja -tapojen kustannusten vertailu ja pyrkimys kustannustehokkaaseen palvelutuotantoon ovat esimerkkejä tuottamistapaan vaikuttavista tekijöistä.

Lainsäädännön perusteella viranomaisasemaa edellyttäviä pelastustoimen tehtäviä ei voida tuottaa muuna kuin hyvinvointialueen pelastuslaitoksen omana palvelutuotantona. Sisäministeriön ohjauksesta muodostuu tuottamistavan valintaan vaikuttavia velvoitteita,

esimerkiksi toimintavalmiuden suunnitteluohjeessa I-riskiluokan alueella edellytettävää toimintavalmiutta ei voida käytännössä tuottaa riittävän tehokkaasti ja nopeasti muutoin kuin päätoimisen pelastushenkilöstön tuottamalla 1 minuutin lähtövalmiudella.

Oma palvelutuotanto

Pelastuslaitos on Päijät-Hämeen hyvinvointialueen toimiala, joka vastaa pelastustoimen palveluista (PelL 2 a § kohta 5). Se huolehtii alueen pelastustoimen palveluiden suunnittelusta, järjestämisestä ja tuottamisesta sekä sopimusperusteisten palveluiden sopimusten laadinnasta ja ylläpidosta yhteistyössä kumppaneiden, kuten sopimuspalokuntien, kanssa.

Pelastuslaitos vastaa pelastustoimen viranomaistehtävien hoitamisesta. Viranomaistehtävillä tarkoitetaan merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä, joita ei lain perusteella voida antaa muille kuin viranomaiselle (PL 124 §).

Pelastuslaitos ylläpitää pelastustoiminnan ensilähdön valmiutta alueilla, joilla toimintavalmius edellyttää välitöntä lähtövalmiutta toimintavalmiusaikojen saavuttamiseksi. Tämä järjestely toteutetaan silloin, kun valmiutta ei voida tuottaa riittävän tehokkaasti ja nopeasti muilla keinoin.

Sopimusperusteinen palvelutuotanto

Päijät-Hämeen alueella tuotetaan myös sopimusperusteisesti pelastustoimen palveluita. Pelastuslaitoksen sopimuskumppaneina on sopimuspalokuntia, sivutoimista henkilöstöä ja järvipelastusyhdistyksiä.

Sopimuspalokunnat

Päijät-Hämeen vapaaehtoiset palokunnat ovat yhtä lukuun ottamatta yhdistysmuotoisia. Asikkalan sopimushenkilöstö on ainoa hyvinvointialueen kanssa tekemillään henkilökohtaisilla sopimuksilla palveluita tuottava sivutoiminen henkilöstöryhmä.

Tässä palvelutasopäätöksessä sopimuspalokunnalla tarkoitetaan sekä yhdistysmuotoisia vapaaehtoisia palokuntia, että henkilökohtaiset sopimukset tehnyttä sivutoimista henkilöstöä ja heistä muodostuvaa palokuntaa. Kaikki vapaaehtoiset pelastustoimintaan osallistuvat palokuntayhdistykset ja sivutoimiset henkilöt ovat allekirjoittaneet sopimuspalokuntien aluesopimuksen pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien hoitamisesta. Velvoitteiden ollessa yhteneväiset kaikkien osalta, ei sopimuspalokuntien ja sivutoimisen henkilöstön käsittelemistä erillisinä palvelutuottajaryhminä nähdä tarpeellisena.

Sopimuspalokuntien aluesopimus 2023 toimii vapaaehtoisen palokuntatoiminnan perussopimuksena. Sopimuksen osapuolina ovat hyvinvointialueen pelastuslaitos, alueen palokuntayhdistykset ja sivutoiminen henkilöstö. Aluesopimuksessa sovitaan mm. sopijapuolten välisestä yhteistyöstä, vastuista ja velvollisuuksista. Yksittäistä palokuntaa koskevista asioista, kuten palokunnan tuottamasta hälytysvahvuudesta ja palokunnan erikoistumisesta tietyn tyyppisten tehtävien hoitamiseen sovitaan tarkemmin palokuntaakohtaisissa *palokuntasopimuksissa*. Suurin osa palokuntasopimuksista on tullut voimaan vuodesta 2022, mutta joitakin sopimuksia on päivitetty vastaamaan muuttunutta palvelutuotantoa nykyisen palvelutasokauden aikana.

Päijät-Hämeessä on 20 sopimuspalokuntaa. Sopimuspalokunnat jaetaan valmiuspaloikiin (10 kpl) ja täydennyspalokiin (10 kpl). Valmiuspaloikiinalla tarkoitetaan pelastustoiminnan ensilähdöstä tietyllä alueella vastaavaa palokuntaa. Täydennyspalokiinat eivät tuota ensilähdön palvelua, mutta niillä on tärkeä pelastustoimintaa tukeva rooli. Osa täydennyspalokiinista on erikoistunut tiettyyn tukitehtävään. Sopimuspalokuntien erikoistumiset on esitetty liitteessä 2 (turvaluokiteltu).

Sopimuspalokuntien valmiuspalokunnat:

- Asikkala sopimushenkilöstö, Asikkala
- Hartolan palokunta, Hartola
- Heinolan vpk, Heinola
- Kosken vpk, Hollola
- Järvelän vpk, Kärkölä
- Padasjoen vpk, Padasjoki
- Sysmän vpk, Sysmä
- Artjärven vpk, Orimattila
- Iitin vpk, Iitti
- Vuolenkosken vpk, Iitti

Sopimuspalokuntien täydennyspalokunnat:

- Hakosilta-Nostava vpk, Hollola
- Herrala vpk, Hollola
- Keski-Hollolan vpk, Hollola
- Vesikansan vpk, Hollola
- Ahtialan vpk, Lahti
- Harjunalustan vpk, Lahti
- Lahden vpk, Lahti
- Villähteen vpk, Lahti
- Renkomäen vpk, Lahti
- Pennalan vpk, Orimattila

Sopimuspalokuntien tuottamat pelastustoimen palvelut aluesopimuksen mukaan:

Turvallisuusviestintä

Palokunnat osallistuvat pelastuslain 27 §:n 1 momentin mukaiseen alueella tapahtuvaan onnettomuuksien ehkäisyyn liittyvään turvallisuusviestintään pelastuslaitoksen laatiman ja yhteisesti hyväksytyyn vuosittaisen turvallisuusviestintäsuunnitelman mukaisesti.

Pelastustoiminta

Palokunnat osallistuvat pelastuslain 32 §:n kohdan mukaisten pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien suorittamiseen kulloinkin voimassa olevan hälytysohjeen ja sopimusehtojen mukaisesti.

Varautuminen

Palokunnat varmistavat sopimuksen mukaisten tehtäviensä mahdollisimman hyvän hoitamisen normaaliajan häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa.

Öljyvahinkojen torjunta

Palokunnat osallistuvat pelastuslain 27 § mukaisten öljyvahingontorjuntatehtävien suorittamiseen, siten kun siitä on sovittu.

Pelastustoiminta toisen pelastuslaitoksen alueella

Palokunnat antavat tarvittaessa apua pelastustoiminnassa toiselle pelastustoimen alueelle, siten kuin siitä on sovittu pelastuslain 33 §:n edellyttämässä hälytysohjeessa.

Pelastuslaitoksen antama virka-apu toiselle viranomaiselle

Sopimuspalokunnat osallistuvat tarvittaessa toisen hyvinvointialueen alueelle lähetettävään virka-apuun tilanteessa, jossa toinen pelastuslaitos on pyytänyt virka-apua alueellaan tapahtuneen onnettomuustilanteen hallitsemiseksi.

Lisäksi osa sopimuspalokunnista ja alueen vapaaehtoistoimijoista tuottavat **ensihoidon** palvelukokonaisuuteen kuuluvaa ensivastepalvelua. Ensivastetoiminta esitellään tarkemmin kohdassa 4.6.2.1

Sopimuspalokunnat ja sivutoimiset palokunnat osallistuvat myös **palontutkinnan** tehtävien suorittamiseen. Tehtäviin hälytetään aina pelastuslaitoksen viranhaltija, päivystävä palomestari tai pelastusryhmän johtaja. Viranomainen johtaa tilannetta ja suorittaa tarvittaessa myös palontutkinnan (I taso) kohteessa. Jos viranomainen johtaa tilannetta etänä tilannepaikalle saapumatta, suorittaa sopimuspalokunnan yksikönjohtaja I tason palontutkinnan kohteessa ja raportoi tarvittavat tiedot.

Pelastustoiminnan yhteistyöalue

Vuoden 2025 alussa käynnistyivät pelastustoiminnan yhteistyöalueet, joiden keskeinen tarkoitus on vahvistaa valmiutta laajoihin ja pitkäkestoisiin onnettomuustilanteisiin. Yhteistyöalueiden tehtäviin kuuluu muun muassa alueellisen tilannekuvan muodostaminen sekä pelastustoiminnan johtamisen ja avunantamisen ennakkosuunnittelu vaativissa tilanteissa. Toimintaa koskevat suunnitelmat laaditaan yhteistyöalueesta vastaavan pelastuslaitoksen ohjauksessa yhdessä muiden alueen pelastuslaitosten kanssa.

Päijät-Häme kuuluu pelastustoiminnan osalta Etelä-Suomen yhteistyöalueeseen, minkä järjestämisestä vastaa Helsingin pelastuslaitos. Yhteistyöalue tarjoaa pelastustoiminnalle tukea johtokeskustoimintaan, suunnitelmien päivittämiseen, tilannekuvan ylläpitämiseen sekä onnettomuus- ja varautumisviestintää.

Muut palveluntuottajat

Muita pelastustoimintaan osallistuvia vapaaehtoistoimijoita ovat paikalliset meripelastusseurat: Lahden järvipelastajat ja Heinolan järvipelastajat. Molemmat järvipelastusyhdistykset tuottavat pelastustoimintaa Päijät-Hämeen järviolueilla pelastuslaitoksen kanssa tekemänsä sopimuksen

mukaisesti. Lahden Järvipelastajien toiminta-alueena on Vesijärvi ja eteläinen Päijänne, Heinolan järvipelastajat toimivat pääosin Ruotsalaisen ja Konniveden vesistöalueilla.

Pelastuslaitos kehittää palvelutasokaudella yhteistyötä vapaaehtoisen pelastuspalvelun yhdistysten kanssa. Yhteistyöllä pyritään vahvistamaan erityisesti sortuma- ja rauniopelastamiseen liittyvää etsinnän suorituskykyä.

1.4 Tuottamisen ohjaus ja valvonta

Laki pelastustoimen järjestämisestä (613/2021) velvoittaa, että hyvinvointialueen on lakisääteisessä toiminnassaan varmistettava omavalvonnalla tehtäviensä lainmukainen hoitaminen ja tekemiensä sopimusten noudattaminen. Hyvinvointialueen on varmistettava palvelujen saatavuus, laatu ja vaikuttavuus. Tehtävien ja palvelujen omavalvonta on toteutettava osana niiden järjestämistä ja tuottamista. Pelastustoimen valtakunnallisen omavalvonnan ohjaus (viittaus Sisäministeriön asetus hyvinvointialueen pelastustoimen omavalvonnasta) on kesken (tilanne 20.5.2026). Laki pelastustoimen järjestämisestä (613/2021) velvoittaa vuosittain hyvinvointialuetta neuvottelemaan sisäministeriön kanssa hyvinvointialueen järjestämisvastuuseen kuuluvien pelastustoimen tehtävien toteuttamisesta sekä hyvinvointialuetta antamaan selvitys pelastustoimen palvelujen toteutumisesta ja talouden tilasta alueellaan.

Hyvinvointialueen on laadittava järjestämisvastuuseensa kuuluvista tehtävistä ja palveluista omavalvontaohjelma, jossa tulee määritellä, miten edellä mainittujen veloitteiden noudattaminen kokonaisuutena järjestetään ja toteutetaan. Omavalvontaohjelmassa on todettava, miten palvelujen saatavuutta ja toteutumista, laatua sekä vaikuttavuutta seurataan ja miten havaitut puutteellisuudet korjataan. Omavalvontaohjelma sekä omavalvontaohjelman toteutumisen seurantaan perustuvat havainnot ja niiden perusteella tehtävät toimenpiteet on julkaistava julkisessa tietoverkossa ja muilla niiden julkisuutta edistävillä tavoilla. Kukin hyvinvointialue ja pelastuslaitos vastaavat omalta osaltaan pelastustoimen omavalvontaohjelman käyttöönotosta, toteuttamisesta ja toteutuksen seurannasta.

Järjestämisvastuuseen kuuluvilla pelastustoimen tehtävillä tarkoitetaan pelastustoimen järjestämislain (613/2021) kymmenennessä pykälässä (10 §) mainittuja tehtäviä. Näitä tehtäviä ovat muun muassa pelastustoimen valtakunnallisten tavoitteiden ja strategioiden huomioiminen, pelastustoimen palvelujen tuottamistavat ja toimintaympäristön muutosten huomioon ottaminen. Järjestämisvastuuseen kuuluvien tehtävien omavalvonnan lisäksi sisäministeriö neuvottelee hyvinvointialueen kanssa vuosittain hyvinvointialueen järjestämisvastuuseen kuuluvien pelastustoimen tehtävien toteuttamisesta. Neuvottelujen tarkoitus on yhteisen tilannekuvan tarkastelu, hyvinvointialueen järjestämistehtävän strateginen ohjaus huomioiden erityisesti pelastustoimen valtakunnalliset strategiset tavoitteet sekä ministeriöiden ja hyvinvointialueen välisen yhteistyön edistäminen. Neuvotteluissa seurataan ja arvioidaan hyvinvointialueen järjestämisvastuun toteutumista.

Palveluihin kuuluvat tehtävät kuvataan pelastustoimen palvelutasopäätöksessä. Pelastustoimen palvelutuotannon seuraaminen perustuu veloitteeseen seurata pelastustoimen palvelujen saatavuutta, laatua ja vaikuttavuutta, kustannuksia ja tuottavuutta (Laki pelastustoimen järjestämisestä 613/2021). Pelastustoimen palvelutuotannossa seurataan palvelutasopäätöksen (palvelutasopäätöksen seurantamittaristo) ja pelastustoimen suorituskyvyn (palvelutuotannon mittaristo) toteutumista. Asetus seuranta- ja arviointivelvollisuudesta (1213/2022) määrittelee pelastustoimen tiedonantovelvoitteiden vähimmäistietosisällön. Asetukseen pohjautuen ja järjestämislakiin perustuen sisäministeriö tekee tietopyynnön pelastuslaitoksille vuosittaisesta selvityksestä pelastustoimen palvelujen toteutumisesta ja talouden tilasta.

Omaavonnan avulla pyritään takaamaan, että pelastuslaitos pystyy tarjoamaan laadukkaita palveluja asiakkaille palvelutasopäätöksessä määritellyn palvelutason mukaisesti. Pelastustoimen omaavontaohjelman sisältö asettuu palveluiden järjestämisen ja tuottamisen ylätasolle, lähinnä pelastustoimen palveluiden johtamisen toimintamallin sekä palveluiden laadun, saatavuuden ja vaikuttavuuden varmistamisen periaatteet yhteen kokoavaksi dokumentiksi. Omaavontasuunnitelman tarkoituksena on ohjata Päijät-Hämeen pelastuslaitoksen laadunhallintaa, toiminnan saatavuuden seuranta, tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden arviointia sekä palvelujen kehittämistä. Omaavontasuunnitelman tarkoituksena on myös viestiä yhteistyökumppaneille ja pelastuslaitoksen toiminta-alueen asukkaille pelastuslaitoksen riskiperusteisesta, suunnitelmallisesta, laadukkaasta ja turvallisesta toiminnasta.

Hyvinvointialueen on verrattava omaavonnalla tuotettua tietoa vastaavaan muita hyvinvointialueita koskevaan tietoon (pelastustoimen järjestämislaki 613/2021). Tietoa on hyödynnettävä pelastustoimen tietojohtamisessa toiminnan, tuotannon ja talouden ohjauksen, johtamisen, kehittämisen ja päätöksenteon tukena sekä palvelutuotannon puutteellisuuden korjaamisessa. Toiminnan kehittäminen perustuu palvelutasopäätöksen kehittämisohjelmaan, omaavonnalla tuotettuun tietoon, vuosittaisiin neuvotteluihin sisäministeriön kanssa, aluehallintovirastojen valtakunnalliseen ja alueelliseen asiantuntija-arvioihin sekä Valtioneuvoston ja hyvinvointialueen asettamiin strategisiin tavoitteisiin.

Pelastuslaitos on osa Päijät-Hämeen hyvinvointialueen organisaatiota. Pelastuslaitoksen omaavontasuunnitelma on osa hyvinvointialueen omaavontaohjelmaa. Omaavontaohjelma hyväksytään ja sen toteutumista valvotaan aluehallituksessa. Kokonaisturvallisuuden lautakunnan tehtävänä on toteuttaa pelastustoimen palvelutason arviointia ja valvontaa hyvinvointialueen omaavontaohjelman ja sen liitteenä olevan pelastuslaitoksen omaavontasuunnitelman mukaisesti.

1.5 Jatkuvan riskien hallinnan menetelmät

Pelastustoimea ympäröivä yhteiskunta on jatkuvassa muutoksessa. Muuttuvassa ympäristössä pelastustoimelta edellytetään kykyä toimintaympäristön muutosten tunnistamiseen, niistä aiheutuvien vaikutusten arvioimiseen ja tarvittavien palvelu- tai voimavaramuutosten tekemiseen. Muutospaineiden ja -tarpeiden varhainen tunnistaminen edellyttää prosessia toimintaympäristöstä saatavan tiedon keräämiseksi, analysoimiseksi ja tarvittavien päätösten tekemiseksi. Pelastustoimen tavoitteena on, että pelastustoimen resursointi, toimintavalmius ja suorituskyky mukautuvat dynaamisesti ajanhetken riskien ja palvelutarpeiden mukaisesti.

Pelastuslaitoksen riskianalyysi kuvaa pelastustoimen toimintaympäristöä tarkasteltaessa palvelutarpeita riskien ja uhkien muodossa. Siinä tarkastellaan sellaisia kansallisia, alueellisia ja paikallisia uhkia ja riskejä, sekä niiden muutoksia, joihin pelastustoimessa tulee varautua. Riskianalyysin ajantasaisena pitäminen edellyttää toimintaympäristön säännöllistä analysointia, jotta muutokset palvelutarpeissa, mutta myös pelastustoimen suorituskyvyssä (mm. valmiudet, osaaminen, voimavarat, kalusto jne.) voidaan arvioida tarvittavan perusteellisesti palvelutuotannon johtamiseksi tarpeiden mukaan. Riskianalyysityön tavoitteena on sen hyödynnettävyys, ajantasaisuus ja laatu.

Pelastuslaitos osallistuu myös omalta osaltaan hyvinvointialueen riskienhallintatyöhön. Riskienhallintaprosessiin kuuluu riskien tunnistaminen, analysointi, arviointi, varautuminen, sekä hallitsemistoimenpiteet. Näiden perusteella arvioidaan riskien merkitystä toimintaan. Lisäksi määritellään mahdollisia riskienhallintatoimenpiteitä.

Pelastuslaitoksen toimintaympäristön arvioinnin prosessin vaiheet:

1. Tilannekuvan ylläpito

- Tiedon kerääminen ja analysointi
- Palvelutarpeiden muutosten tunnistaminen
- Riskianalyysin ja sisäisten ohjeiden ylläpito ja päivittäminen

2. Palveluiden ohjaus (operatiivinen ja strateginen)

- Palveluratkaisujen suunnittelu
- Palvelutuotannon muutokset ja voimavarojen kohdentaminen

Tilannekuvan ylläpito on jatkuva prosessi ja osa normaalia pelastuslaitoksen toimintaa.

Tilannekuvaa pidetään yllä keräämällä ja analysoimalla eri lähteistä saatavaa tietoa. Pelastuslaitos on mukana useissa alueellisissa, maakunnallisissa ja valtakunnallisissa viranomaistyöryhmissä ja muissa verkostoissa, joiden toiminnasta saadaan tietoa pelastustoimen toimintaympäristön tilasta ja muutoksista. Etelä-Suomen aluehallintoviraston valmiustoimikunta, Hyvil Oy:n kumppanuusverkosto ja maakunnallinen turvallisuus- ja valmiustoimikunta PHTURVA ovat esimerkkejä yhteistyöryhmistä, joiden kautta saatavan tiedon avulla pelastustoimen johtamiseen tarvittavaa tilannekuvaa muodostetaan. Yhteistyöstä on lisää palveluittain kohdissa 4.1.3, 4.3.3 ja 4.5.7. Pelastuslaitos seuraa myös valtakunnallisia ja alueellisia turvallisuuden strategioita, periaatepäätöksiä, selvityksiä ja ohjelmia, sekä valtakunnallisia tilanepalveluita (Ilmatieteenlaitos, Suomen ympäristökeskus, Tulvakeskus, jne.).

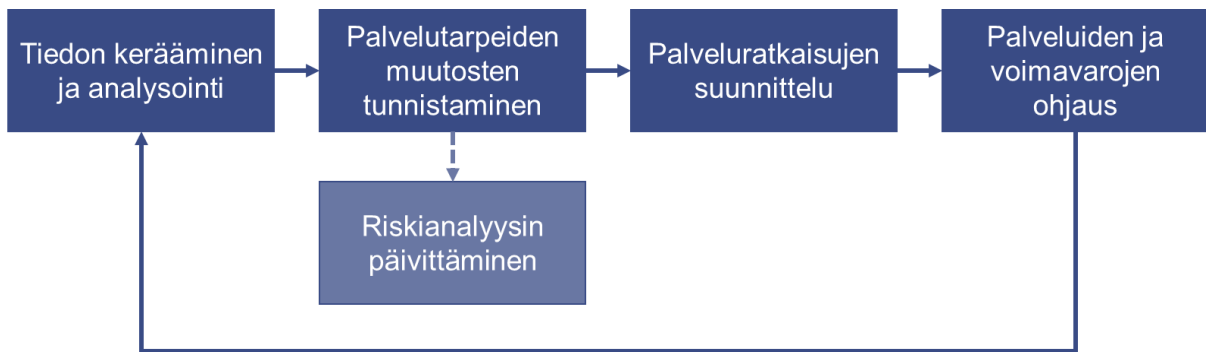
Muun muassa maailmanpoliittisen tilanteen muuttuessa tilannekuvan ylläpito on tiivistynyt muun muassa sisäministeriön, pelastustoiminnan yhteistyöalueen, puolustusvoimien ja poliisin kanssa. Tiedot turvallisuustilanteesta ja sen oletetusta kehityssuunnasta päivitetään sovituin yhteistyökeinoin säännöllisesti.

Pelastuslaitoksen toteuttama onnettomuuskehityksen seuranta (4.1.4) on osa tiedon keräämistä ja palvelutarpeiden tunnistamista. Esimerkiksi palontutkinnassa tehtyjen havaintojen perusteella voidaan onnettomuuksien ehkäisytyön kohdentamista ohjata ja syntynyttä tietoa hyödynnetään muun muassa valvontaa tehtäessä, yhteistyöfoorumeissa ja turvallisuusviestinnässä. Onnettomuuskehityksen seurannasta saatavaa tietoa hyödynnetään myös pelastustoiminnassa ja sen kehittämisessä.

Tilannekuvan ylläpidon tavoitteena on arvioida pelastuslaitoksen suorituskyvyn ja toimintaympäristön palvelutarpeiden välistä suhdetta sen varmistamiseksi, että pelastustoimi pysyy suorituskykyisenä sille kuuluvien tehtävien hoitamiseen. Pelastustoimen tehtävät, tuotettavien palveluiden sisältö, kuten myös osa palveluiden tuotantomalleihin liittyvistä asioista on säädetty laeissa ja asetuksissa, ja palveluiden muotoilun mahdollisuudet ovat pelastustoimessa rajatut. Palvelutarpeiden määrittelyn tavoite on kyetä mitoittamaan lakisääteisten ja muiden palveluiden käyttämiseen tarvittavat voimavarat. Laki velvoittaa mitoittamaan pelastustoimen palvelut riskejä ja uhkia vastaavasti. Alueellisten ja kansallisten riskien muutosten vaikutukset tulee käsitellä ja niiden vaikutukset palvelutarpeisiin tulee tunnistaa, jotta pelastustoimen suorituskyvyn turvaavia muutoksia voidaan tehdä ajoissa ja ennakoivasti tarpeiden mukaan. Pelastuslaitoksen riskianalyysi päivitetään, jos havaitut muutokset edellyttävät sitä. Riskien määrittämisen prosessia ja onnettomuuksiin varautumista kuvataan pelastuslaitoksen riskianalyysissä.

Tilannekuvan myötä syntynyttä arviota sovitetaan yhteen pelastuslaitoksen toimintaa ohjaavien suunnitelmien (esim. onnettomuuksien ehkäisyn suunnitelma) kanssa. Muutosten myötä onnettomuuksien ehkäisyn resursseja ja työtä voidaan kohdentaa vastaamaan paremmin muuttuneisiin uhkiiin. Pelastuslaitos on mukana monissa alueellisissa työryhmissä, joissa sen yhtenä tehtävänä on arvioida alueellisten muutosten (mm. kaavoitus, rakentaminen) vaikutuksia alueen riskeihin, pelastustoimen suorituskykyyn ja siltä tarvittavien palveluiden määrään ja laatuun.

Palveluiden ja voimavarojen ohjausta tehdään tilannekuvan perusteella sekä lyhyellä ja keskipitkällä (operatiivisella) että pitkällä (strategisella) aikavälillä. Voimavaroja kohdennetaan toimintaympäristön muuttuneiden tarpeiden mukaisesti, tilapäisesti tai pysyvästi. Voimavarojen ohjausta tehdään jatkuvasti osana pelastustoimen palveluiden operatiivista johtamista, esim. pelastustoiminnan yksiköiden väliaikaisia siirtoja alueen sisällä tarvittaessa (valmiussiirto). Pidemmän aikavälin ohjaus on kyseessä esimerkiksi silloin, kun alueen palvelutarpeiden muutos edellyttää lisäresurssien rekrytointia tai uudenlaisen kaluston hankintaa.

Kuva 1. Pelastustoimen riskien hallinnan prosessi

Palvelutasopäätöksen valmistelu on myös tärkeä, palveluiden strategiseen ohjaukseen liittyvä vaihe, jossa pelastustoimen palveluille luodaan tavoitteellinen ja toiminnallinen kehys painopisteineen useamman vuoden ajanjaksolle.

1.6 Tuottamisen järjestelyt häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa

Häiriötilanteella tarkoitetaan uhkaa tai tapahtumaa, joka vaarantaa yhteiskunnan elintärkeitä toimintoja tai strategisia tehtäviä ja jonka hallinta edellyttää viranomaisten ja muiden toimijoiden tavanomaista laajempaa tai tiiviimpää yhteistoimintaa tai viestintää.

Poikkeusoloja ovat valmiuslain 3 § mukaan mm. 1) Suomeen kohdistuva aseellinen tai siihen vakavuudeltaan rinnastettava hyökkäys ja sen välitön jälkitila; 2) Suomeen kohdistuva huomattava aseellisen tai siihen vakavuudeltaan rinnastettavan hyökkäyksen uhka, jonka vaikutusten torjuminen vaatii tämän lain mukaisten toimivaltuuksien välitöntä käyttöön ottamista; 3) väestön toimeentuloon tai maan talouselämän perusteisiin kohdistuva erityisen vakava tapahtuma tai uhka, jonka seurauksena yhteiskunnan toimivuudelle välttämättömät toiminnot olennaisesti vaarantuvat; 4) erityisen vakava suuronnettomuus ja sen välitön jälkitila; 5) vaikutuksiltaan erityisen vakavaa suuronnettomuutta vastaava hyvin laajalle levinnyt vaarallinen tartuntatauti. Poikkeusoloiksi voidaan katsoa muukin uhka, toiminta, tapahtuma tai näiden

yhteisvaikutus, jonka seurauksena yhteiskunnan toimivuudelle välttämättömät toiminnot olennaisesti ja laajamittaisesti estyvät tai lamaantuvat tai joka muulla näihin vakavuudeltaan rinnastuvalla tavalla erityisen vakavasti ja olennaisesti vaarantaa yhteiskunnan toimintakykyä tai väestön elinmahdollisuuksia.

Häiriötilanne ei oikeuta palvelutasopäätöksessä päätetyn tai lain mukaisen palvelutason alentamiseen, mutta se saattaa edellyttää pelastustoimen voimavarojen väliaikaista, normaalista poikkeavaa kohdentamista. Pelastuslain 32 § (4 momentti) mahdollistaa pelastustoiminnan tehtävien asettamisen kiireellisyys- ja tärkeysjärjestykseen olosuhteiden vaatiessa. Toimenpiteen tarkoituksena on varmistaa aina välittömästi ihmisten turvallisuuteen ja terveyteen vaikuttavien palveluiden saatavuus. Tilanteessa, jossa palveluita joudutaan siirtämään priorisoinnin seurauksena myöhemmin suoritettavaksi, tulee siirretyt tehtävät hoitaa käytettävissä olevien voimavarojen mukaan ilman tarpeetonta viivytystä.

Pelastuslaitoksen yleiset periaatteet palveluiden tuottamiselle häiriöissä ja poikkeusoloissa

- Pelastuslaitos säätää valmiuttaan turvallisuustilanteiden muuttuessa
- Tavoitteena on turvata ensisijaisesti kiireellinen pelastustoiminta
- Pelastustehtäviä ja muita pelastuslaitoksen palveluita voidaan asettaa kiireellisyys- ja tärkeysjärjestykseen, jos voimavarojen riittävyys edellyttää sitä.
- Poikkeusoloissa onnettomuuksien ehkäisyn resursseja kohdistetaan väestönsuojelun laajeneviin tehtäviin
- Palvelutuotannossa tulee palata normaaliin ilman tarpeetonta viivytystä.
- Tavoitteena on, ettei pelastustoimen palvelutaso laske merkittävästi häiriötilanteissa tai poikkeusoloissa.

Päätöksen toimintojen mahdollisesta sopeuttamisesta ja resurssien suuntaamisesta häiriötilanteessa tekee pelastustoiminnan johtaja, pelastusjohtaja, tulosaluejohtaja tai pelastuslaitoksen johtoryhmä. Päätöksentekijä vastaa päätöksen vaikutusten seurannasta.

Pelastuslaitoksen palveluiden tuottaminen poikkeusoloissa perustuu normaaliolojen järjestelyihin, joita täydentävät erilaiset jatkuvuudenhallinnan ja valmiussuunnittelun toimenpiteet. Toimenpiteitä ovat muun muassa henkilöstö-, ajoneuvo- ja toimitilavaraukset, varatoimitilat ja niihin liittyvät varaukset, materiaalin varautuminen, erilaiset palvelu- ja yhteistyösopimukset, poikkeusoloihin liittyvät päätöksenteko-ohjeet ja johtamissuunnitelmat, resurssien käyttöön liittyvät suunnitelmat sekä yleisesti toimenpiteet, joilla mahdollistetaan tärkeimpien palveluiden tuottaminen poikkeusolojen olosuhteissa. Pelastustoimen palvelutasoa pyritään ylläpitämään myös poikkeusoloissa huomioiden tilanteen edellyttämät tehtävien ja palveluiden priorisointitarpeet sekä tilanteeseen liittyvä valtakunnallinen ohjaus. Tehtävien priorisoinnin ja jonouttamisen lisäksi tämä voi tarkoittaa joidenkin palveluiden tuottamisen keskeyttämistä osittain tai kokonaan ja vapautuvan resurssin kohdentamista uudelleen. Lisäresursointia voivat vaatia esimerkiksi kiireelliseen pelastustoimintaan, evakuoiteihin, väestönsuojien käyttöönottoon sekä omatoimisen varautumisen ohjaamiseen, neuvotaan ja valvontaa liittyvät toiminnot. Toimenpiteisiin vaikuttaa keskeisesti tilanne, josta poikkeusolot on aiheutunut.

Valmiuslain 3 § 1 ja 2 kohdan mukaisissa poikkeusoloissa, aseellisessa tai siihen rinnastettavassa hyökkäyksessä tai sen uhassa, pelastuslaitoksen toimintoihin kohdistuu merkittävää painetta jo säädöstenkin perusteella erityisesti väestönsuojelun ja pelastustoiminnan kannalta. Sodan ajan uhkia on käsitelty erillisessä riskianalyysissä (turvaluokiteltu). Aseellisen voimankäytön tilanteessa pelastuslaitoksen normaaliolojen resurssit toimivat pohjana laajentuville ja muuttuville toiminnoille (väestönsuojelu, evakuoinnit, pelastustoiminta/maakunnallinen

suorituskyky). Pelastustoimen erityisistä toimivaltuuksista poikkeusoloissa säädetään valmiuslaissa.

Poikkeusoloihin liittyviä toimintaympäristön muutoksia ja erityisiä uhkia on käsitelty riskianalysissä. On syytä huomioida, että normaaliolojen riskit ja palvelutarpeet eivät katoa tai vähene poikkeusoloissa, vaan ne todennäköisesti lisääntyvät. Poikkeusoloihin liittyy omia riskejä, joihin liittyvä suunnittelu edellyttää resurssointia jo normaaliaikoina. Osa poikkeusoloihin liittyvistä toimintaympäristön muutoksista voi ilmetä jo ennen varsinaisten poikkeusolojen julistamista (esim. tavaroiden ja materiaalien saatavuuden heikkeneminen) ja niihin varautuminen sitoo voimavaroja jo normaaliolojen aikana.

2. PÄÄTTYVÄN PALVELUTASOKAUDEN ARVIOINTI

2.1 Onnettomuuksien ehkäisy ja valvonta

2.1.1 Ohjaus, neuvonta ja turvallisuusviestintä

Pelastuslaitos huolehti pelastuslain 27 §:n mukaisesti alueellaan pelastustoimelle kuuluvasta ohjauksesta neuvonnasta ja turvallisuusviestinnästä, jonka tavoitteena on tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäiseminen ja varautuminen onnettomuuksien torjuntaan sekä asianmukainen toiminta onnettomuus- ja vaaratilanteissa ja onnettomuuksien seurausten rajoittamisessa. Ohjausta ja neuvontaa annettiin myös hallintolain (434/2003 8 §) mukaisesti onnettomuuksien ehkäisyn tulosalueen vastuulla olevien hallintoasioiden hoitamiseen sekä kysymyksiin ja tiedusteluihin vastaamiseen.

Ohjaus ja neuvonta

Ohjausta ja neuvontaa suoritettiin puhelimitse, sähköpostilla, sosiaalisen median kautta, internet-sivujen avulla, sekä myös erityyppisten valvontatehtävien yhteydessä. Pelastuslaitos siirtyi pelastustoimi.fi-sivustolle, jonka myötä chat-palvelu loppui. Sivuston sisältöä ei ole saatu yhtä laadukkaaksi ja laajaksi, kuin aiempi sivusto. Aiemman sivuston vanhojen ohjeiden päivittämiseen saavutettavaksi ei ole ollut resursseja.

Päätyvällä palvelutasokaudella ohjausta ja neuvontaa kohdennettiin erityisesti pelastuslain 2 ja 3 luvuissa säädettyihin asioihin, vaarallisten kemikaalien käyttöön ja varastointiin, rakentamisen turvallisuuteen, väestönsuojeluun ja väestönsuojiiin sekä omatoimiseen varautumiseen.

Taulukko 1. Ohjauksen ja neuvonnan toteuma vuosina 2024–2025

Palvelutasopäätöksessä 2024–2025 päätetty palvelu	Asetettujen tavoitteiden toteuma	Syyt palvelutason toteutumattomuudelle tai muut kommentit
Pelastuslaitos antaa ohjausta ja neuvontaa ajasta ja paikasta riippumatta pelastuslain ja kemikaalilainsäädännön pohjalta pelastuslaitoksen vastuulle kuuluvista kokonaisuuksista.	95 %	Siirtyminen pelastustoimi.fi-sivustolle aiheutti puutteita palvelussa. Suurin osa ohjeista puuttuu edelleenkin sivustolta. Asian resurssointi on ollut puutteellista. Chat-palvelu jouduttiin lopettamaan.
Pelastuslaitos tuottaa ohjausta ja neuvontaa päivystysluontoisena palveluna (päivystävä palotarkastaja ja palomestari) lisäksi pelastuslaitoksen koko henkilöstö antaa ohjausta ja neuvontaa osana työtehtäviään.	100 %	
Pelastuslaitos tarjoaa ohjausta ja neuvontaa internet-sivustollaan ja omissa sosiaalisen median kanavissa ja huomioi näissä myös riskianalyysiin sekä sidosryhmäyhteistyön tavoitteisiin liittyvät aiheet.	100 %	
Pelastuslaitos on nimennyt erityistä asiantuntemusta vaativille ohjauksen ja neuvonnan palveluille vastuuhenkilöt.	100 %	

Kaikki asiakkailta tulevat yhteydenottopyynnöt käsitellään ja niihin reagoidaan tarpeen edellyttämällä tavalla ja ilman aiheetonta viivytystä.	80 %	Henkilöstöpuutteet aiheuttivat viivästyä.
Pelastuslaitos osallistuu rakentamisen ohjaukseen rakennusvalvontaviranomaisten kanssa yhteisesti sovittujen periaatteiden mukaisesti. Pääpaino on palo- ja poistumisturvallisuudessa ja pelastustoiminnan toimintamahdollisuuksien huomioimisessa.	100 %	
Pelastuslaitos järjestää tarpeen mukaan pelastussuunnitelmien laadinnan tueksi koulutusta.	100 %	
Palvelun tuottamisen voimavarat		
Koko pelastustoimen henkilöstö osallistuu yleiseen ohjaukseen ja neuvontaan osana työtehtäviään.		100 %

Turvallisuusviestintä

Turvallisuusviestintää toteutettiin neuvonnalla, opastamisella tapahtumissa, koulutuksissa, kampanjoissa ja erilaisilla julkaisuilla niin sosiaalisessa mediassa kuin painotuotteina. Palvelut suunnattiin lakisääteisesti kohdistuen niitä alueen asukkaille ja erityisryhmille. Yritysten ja laitosten turvallisuuskoulutus lopetettiin resurssien puutteessa. Pelastuslaitos saavutti molempina kertomusvuosina 15 % asukastavoitteen.

Palvelutasopäätöksessä 2024–2025 päätetty palvelu	Asetettujen tavoitteiden toteuma	Syyt palvelutason toteutumattomuudelle tai muut kommentit
Turvallisuusviestintäsuunnitelma päivitetään vuosittain.	90 %	Resurssihaasteet
Pelastuslaitos tuottaa turvallisuusviestinnän palveluja suunnitelman mukaisesti.	100 %	
Pelastuslaitos suuntaa resursseja ja huomioi turvallisuusviestinnän suunnitelmassa pelastustoimen onnettomuuksien ehkäisyn toimintaohjelman painopisteet: lapset ja nuoret, yhteistyön kehittämisen, välittämisen tunteen vahvistamisen sekä sidosryhmätyön.	100 %	
Pelastuslaitos tuottaa turvallisuusviestinnän palvelua omana toimintana ja sopimusperusteisesti alueen sopimuspalokuntien kanssa.	100 %	
Pelastuslaitoksen ja sen sopimuspalokuntien tekemällä turvallisuusviestinnällä pyritään tavoittamaan 15 prosenttia alueen asukkaista vuosittain.	100 %	
Sosiaalisessa mediassa julkaistaan turvallisuusviestintää ajankohtaisista aiheista proaktiivisesti.	100 %	
Pelastuslaitos kerää asiakaspalautetta turvallisuusviestinnän koulutustilaisuuksista	75 %	Hyvinvointialueen palautekanava saatiin toimintaan 2025
Pelastuslaitos osallistuu vuosittain vähintään yhteen suureen messutapahtumaan.	100 %	

Jokainen alueella asuva lapsi tai nuori pyritään kohtaamaan 3–4 kertaa ennen 25 ikävuotta.	80 %	Kaikki koulut eivät osallistu kampanjoihin
Pelastuslaitoksen muu henkilöstö osallistuu turvallisuusviestintään turvallisuusviestinnän suunnitelman toimenkuvien mukaisesti.	100 %	
Pelastuslaitos osallistuu pelastuslaitosten valtakunnalliseen turvallisuusviestinnän yhteistyöryhmään.	100 %	
Erilaisten poikkeustilanteiden, kuten epidemioiden, poikkeusolojen ja muiden ajankohtaisten tilanteiden vuoksi turvallisuusviestintää tullaan kohdistamaan tilanteen vaatimalla ja tarkoituksenmukaisella tavalla tavoitteiden saavuttamiseksi.	Ei ollut tarvetta	
Palvelun tuottamisen voimavarat		
Pelastuslaitoksella on yksi päätoiminen turvallisuusviestintään varattu henkilö.		100 %
Muu henkilöstö tekee turvallisuusviestintää oman työn ohessa turvallisuusviestinnän suunnitelman ja toimenkuvien mukaisesti.		100 %
Turvallisuusviestintään arvioidaan käytettävän yhteensä noin 4,5 henkilötyövuotta.		100 %

2.1.2 Yhteistyö onnettomuuksien ehkäisemiseksi

Pelastuslain 42 § mukaan pelastuslaitos toimii yhteistyössä muiden viranomaisten sekä alueella olevien yhteisöjen ja asukkaiden kanssa sekä osallistui paikalliseen ja alueelliseen turvallisuussuunnitteluyhteistyöhön onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja turvallisuuden ylläpitämiseksi.

Yhteistyö onnettomuuksien ehkäisemisessä on pelastuslain mukaista, suunnitelmallista viranomais- ja sidosryhmäyhteistyötä, jolla tuetaan turvallisuuden ylläpitämistä, riskien varhaista tunnistamista ja onnettomuuksien ennaltaehkäisyä. Yhteistyötä tehdään erityisesti silloin, kun turvallisuusriskeihin ei voida vaikuttaa pelastusviranomaisen omilla keinoilla tai kun riskien hallinta edellyttää yhteistä tilannekuvaa, tiedonvaihtoa, ohjausta tai yhteisiä toimenpiteitä.

Palvelutasopäätöksessä 2024–2025 päätetty palvelu	Asetettujen tavoitteiden toteuma	Syyt palvelutason toteutumattomuudelle tai muut kommentit
Pelastuslaitos ylläpitää ja kehittää yhteistyötä eri viranomaisten ja asiantuntijaverkostojen kanssa suunnitelmallisesti ja riskianalysissä tunnistettuihin riskeihin ja uhkiin perustuen.	100 %	
Yhteistyössä huomioidaan pelastustoimen strategisten tavoitteiden toteutumisen mahdollistaminen sekä pelastustoiminnan toimintaedellytysten turvaaminen.	100 %	
Onnettomuuksien ehkäisyyn liittyvä yhteistyö kuvataan tarkemmin valvontasuunnitelmassa.	100 %	

Pelastuslaitos antaa lausuntoja muille viranomaisille lainsäädännön tai viranomaisyhteistyön perusteella ja osallistuu yhteistarkastuksiin sekä neuvotteluihin tarpeen mukaisesti.	100 %	
Pelastuslaitos osallistuu rakentamisen ohjaukseen paloturvallisuuden ja pelastustoiminnan asiantuntijana kunnan rakennusvalvonnan kanssa sovitun mukaisesti.	100 %	
Pelastuslaitos osallistuu paikallisiin, alueellisiin ja valtakunnallisiin yhteistyöryhmiin riskianalyyseissä tunnistettujen riskien vähentämiseksi.	100 %	
Pelastuslaitos osallistuu pelastuslaitosten kumppanuusverkoston onnettomuuksien ehkäisyyn liittyvien työryhmien ja asiantuntijaryhmien toimintaan.	100 %	
Pelastuslaitos tiedottaa muita viranomaisia ja tahoja toimintaansa liittyvistä havainnoista.	100 %	
Pelastuslaitos käsittelee ilman turhia viivästyksiä pelastuslain 42 § perusteella tulleet ilmoitukset riskiasunnoista ja valvoo ne riskiperusteisesti pääosin valvontakäynnillä.	100 %	
Pelastuslaitos käsittelee pelastuslain 62 § perusteella nuohoojilta tulleet ilmoitukset ja on havaittujen puutteiden osalta yhteydessä rakennuksen omistajaan, haltijaan tai toiminnanharjoittajaan.	100 %	
Palvelun tuottamisen voimavarat		
Yhteistyöhön arvioitu resurssi on huomioitu valvonnan yhteydessä ja turvallisuusviestinnän resurssit turvallisuusviestinnän yhteydessä.		

2.1.3 Onnettomuuskehityksen seuranta

Palvelutasokaudella määräaikaisen kehittämissäilyksen tuella kehitettiin tiedolla johtamisen alustaa, jolla voidaan seurata alueen onnettomuuskehitystä, mutta joka tukee myös omavalvontaa. Tunnistetut riskikohteet otettiin esille tehtäessä yhteistyötä eri tahojen kanssa ja esimerkiksi liikenneonnettomuuksista nostettiin riskejä kuntien liikenneturvallisuustyöryhmissä.

Palvelutasopäätöksessä 2024–2025 päätetty palvelu	Asetettujen tavoitteiden toteuma	Syyt palvelutason toteutumattomuudelle tai muut kommentit
Pelastuslaitos seuraa onnettomuuksien määrän ja syiden kehitystä.	100 %	Pelastustoimen palveluiden toteuma – raportointi helpottaa seurantaa
Pelastuslaitos tekee tarvittaessa havaitsemistaan onnettomuusuhista tai onnettomuuksien määrän ja syiden kehittymisestä esityksiä muille viranomaisille ja tahoille.	100 %	Liikenneturvallisuustyöryhmälle jaettu tietoa onnettomuuksien sijoittumisesta alueelle
Tunnistettujen riskikohteiden turvallisuuden parantamiseksi tehdään yhteistyötä toiminnanharjoittajien ja eri viranomaisten kanssa.	100 %	

Alueen riskitasoa kuvaava riskialuekartta päivitetään tarpeen mukaan ja aina silloin, kun valtakunnallisesta tilastoaineistosta tulee päivitysversio.	100 %	Uuden toimintavalmiussuunnitelman mukaisesti kartta päivittyy jatkossa vuosittain.
Palvelun tuottamisen voimavarat		
Onnettomuuskehityksen seurantaan käytetään 0,3 htv		100 %

2.1.4 Palontutkinta

Päijät-Hämeen pelastuslaitos suoritti palontutkintaa pelastuslain 41 §:n mukaisesti. Saatuja havaintoja hyödynnettiin pelastuslaitoksen eri palveluissa ja tietoa välitettiin myös muille tarpeellisille tahoille.

Palvelutasopäätöksessä 2024–2025 päätetty palvelu	Asetettujen tavoitteiden toteuma	Syyt palvelutason toteutumattomuudelle tai muut kommentit
Pelastuslaitos suorittaa palontutkinnan kaikista tulipaloista palon seurausten vakavuuden laajuisesti (tasot 1–3).	100 %	
Pelastuslaitos osallistuu valtakunnallisiin palontutkinnan teematutkintoihin.	100 %	
Pelastuslaitos tekee yhteistyötä poliisin kanssa palontutkintaan liittyen yhteistyösopimuksen mukaisesti.	100 %	
Pelastuslaitos ilmoittaa kirjallisesti laissa määritellyissä tapauksissa tiedon syttymissyystä poliisille.	36 %	Poliisin sähköinen rikosilmoitustapa vähensi ilmoituksia
Pelastuslaitos jakaa palontutkinnasta saatavia tuloksia tarpeellisessa määrin asiakkaille, muille viranomaisille ja sidosryhmille sekä hyödyntää saatuja tuloksia kaikessa muussa toiminnassaan.	100 %	
Pelastuslaitos osallistuu pelastuslaitosten valtakunnalliseen palontutkijoiden asiantuntijaryhmään	100 %	
Pelastuslaitos kouluttaa ja ylläpitää riittävää määrää palontutkijoita. Muuta henkilöstöä koulutetaan palontutkintaan tarpeen mukaan.	100 %	
Pelastuslaitoksen palontutkijat on ilmoitettu valtakunnalliseen Asa-rekisteriin ja heidän altistumistaan seurataan.	100 %	
Palvelun tuottamisen voimavarat		
Palontutkijoiden suorittamaan palontutkintaan arvioidaan kuluvan 0,5 henkilötyövuotta.		100 %

2.1.5 Valvontatehtävät

Päijät-Hämeen pelastuslaitos valvoi alueellaan pelastuslain 78 §:n mukaisesti pelastuslain 2 ja 3 luvun säännösten noudattamista. Pelastuslaitos valvoi kemikaaliturvallisuutta ja käsitteli

ilmoituksia kemikaaliturvallisuuslain (390/2005) mukaisesti. Pelastuslaitos teki valvonnan suorittamiseksi palotarkastuksia ja muita valvontatehtävän edellyttämiä toimenpiteitä.

Valvonnassa jää vuosittain valvomatta suunniteltuja yrityksiä ja laitoksia sekä asuinrakennuksia resurssien vähäisyyden vuoksi. Resurssien mitoitus on lähtökohtaisesti liian pieni valvontamäärään kohden. Henkilöstön vähyyden takia pienetkin poikkeamat kuten esimerkiksi sairaspöissaolot tai opintovapaat vaikuttavat määräaikaisen valvonnan suoritteisiin. Vaikka pitkän poissaoloon saataisiin sijainen, vie sijaisen perehdys tehtävään resursseja. Sijaisen toimenkuva on suppeampi kuin vakituisen viranhaltijan. Jos esimerkiksi riskiasuntoilmoituksia on paljon tai lausunnot ovat vaativia, jää määräaikainen valvonta toissijaiseksi.

Pelastustoimessa on käynnissä valtakunnallinen uuden onnettomuuksien ehkäisyn järjestelmän (OEJ) kehittämishanke. OE-järjestelmän käyttöönotto on viivästynyt, alkuperäinen käyttöönotto piti olla keväällä 2026. Järjestelmään ja muutoksiin liittyvä henkilöstön koulutus tulee omaan haastava järjestää ja todennäköisesti asuinrakennusten valvontaa tekevien pelastajien koulutus onnistuu vasta vuoden 2027 puolella. Tällä on vaikutusta asuinrakennusten valvonnan toteuttamiseen jo vuonna 2026 ja kaikkea valvontaa ei saada tehtyä.

Palvelutasopäätöksessä 2024–2025 päätetty palvelu	Asetettujen tavoitteiden toteuma	Syyt palvelutason toteutumattomuudelle tai muut kommentit
Pelastuslaitos laatii riskien arviointiin perustuvan valvontasuunnitelman vuosittain.	100 %	
Pelastuslaitos valvoo vuosittain noin 1 000 yritystä ja laitosta, jotka on jaoteltu 12–120 kuukauden valvontavälille.	86 %	Resurssien vähäisyys
Yritys- ja laitospöissaolot käytetään arvioivaa palotarkastusmallia.	100 %	
Pelastuslaitos kerää yritysten ja laitosten valvonnasta asiakaspöautetta ja kehittää asiakaspöautemallia yhdessä hyvinvointialueen kanssa myös muuhun valvontaan sopivaksi.	100 %	
Pelastuslaitos valvoo vuosittain 10 % asuinrakennusten rakennuskannasta ja 10 % vapaa-ajan asuntojen rakennuskannasta.	75 %	Asuinrakennusten valvontaan ei ole riittävästi resursseja. Itsearviointi toteutui, valvontaköyynnit eivät .
Pelastuslaitos tuottaa kemikaaliturvallisuuslain (390/2005) mukaista kemikaalivalvontaa	100 %	
Pelastuslaitos valvoo kemikaaliturvallisuutta osana pelastuslain mukaista määräaikaista valvontaa.	100 %	
Pelastuslaitos valvoo tulleiden ilmoitusten ja yhteydenottojen perusteella kaikki niin sanottuun epöasöännölliseen valvontaan kuuluvat tehtävät.	80 %	Kemikaali-ilmoitusten käsittely kärsi resurssipuutteista.
Yleisötilaisuuksien järjestelyjä ja turvallisuutta valvotaan tapahtumien pelastussuunnitelmien arvioinnin ja valvontaköyntien avulla. Internet-sivuilla ylläpidetään yleisötapahtumien järjestäjille turvallisuuteen liittyvää ohjeistusta. Yleisötapahtumien turvallisuuden	100 %	

varmistamiseksi tehdään yhteistyötä tapahtumien järjestäjien sekä eri viranomaistahojen kanssa.		
Poistumisturvallisuusselvityskohteiden poistumisturvallisuutta valvotaan poistumisturvallisuusselvityksien avulla sekä tarvittaessa korjausmääräyksillä.	100 %	
Riskiasunnoista tulleiden ilmoitusten perusteella asuntoihin tehdään valvontakäyntejä. Riskiasuntoihin liittyvien ongelmien ratkaisemiseksi tehdään viranomaisyhteistyötä.	100 %	
Pelastuslaitos huolehtii antamiensa määräysten jälkivalvonnasta tarvittaessa hallinnollisia pakkokeinoja käyttäen.	100 %	
Pelastuslaitos tekee valvonnassa yhteistyötä muiden viranomaisten kanssa.	100 %	
Valvonnan toteutuminen kirjataan valvontaohjelmaan, ja siitä raportoidaan säännöllisesti lautakunnalle sekä vuosittain pelastustoimen valtakunnalliseen tietokantaan.	100 %	
Palvelun tuottamisen voimavarat		
Pelastuslain ja kemikaalilain mukaiseen valvontatoimintaan käytetään 8,5 htv:ta. Kemikaalivalvonnan osuus tästä on 0,5 htv:ta.		100 %

2.1.6 Valmiustarkastukset

Pelastusviranomaisen oikeudesta tehdä suuronnettomuuksien ja poikkeusolojen varautumisjärjestelyjen valvontaa säädetään pelastuslain 84 §:ssä. Pelastuslaitos ei tehnyt tarkastelujaksolla tarkastuksia pelastuslaissa säädettyjen suuronnettomuuksien ja poikkeusolojen varautumisjärjestelyjen valvomiseksi, mutta antoi asiaan liittyvää ohjausta ja neuvontaa.

Palvelutasopäätöksessä 2024–2025 päätetty palvelu	Asetettujen tavoitteiden toteuma	Syyt palvelutason toteutumattomuudelle tai muut kommentit
Suuronnettomuuksien ja poikkeusolojen varautumisjärjestelyihin liittyvää ohjausta ja neuvontaa annetaan osana yleistä ohjausta ja neuvontaa valvontatoiminnan yhteydessä.	100 %	
Pelastuslaitos voi aloittaa valmiustarkastukset pelastusjohtajan päätöksellä.	Ei ollut tarvetta	

2.2 Pelastustoiminta

2.2.1 Toimintavalmius

Taulukko 1 Toimintavalmiusaikatavoitteiden täytyminen ensimmäisen yksikön toimintavalmiusajan suhteen

Vuosi	Tehtävien lukumäärä	Täyttyy (lkm)	Ei täyty (lkm)	Täyttymis-%	Ajan mediaani (mm:ss)
2023	1978	1745	233	88	7:23
2024	1882	1641	241	87	7:26
2025	1562	1347	215	86	7:39

Palvelutasopäätöksessä 2024–2025 päätetty palvelu	Asetettujen tavoitteiden toteuma	Syyt palvelutason toteutumattomuudelle tai muut kommentit
Toimintavalmiusaikatavoitteet		
<i>Ensimmäisen yksikön</i> riskiluokkakohtainen ruudun (I) toimintavalmiusajan mediaaniaika minuutteina (tavoite 6min /50%)	5:18 / 78 %	
<i>Ensimmäisen yksikön</i> riskiluokkakohtainen ruudun (II) toimintavalmiusajan enimmäisaika minuutteina 10min /50%	7:34 / 82 %	
<i>Ensimmäisen yksikön</i> riskiluokkakohtainen ruudun (III) toimintavalmiusajan enimmäisaika minuutteina 20min /50%	8:26 / 98 %	
<i>Ensimmäisen yksikön</i> toimintavalmiusaikatavoitteen mediaani 8:00 kaikissa kiireellisissä tehtävissä, riskiluokista riippumatta	7:34	
<i>Pelastustoiminnan</i> riskiluokkakohtainen ruudun (I) toimintavalmiusajan enimmäisaika 11 minuuttina	6:56	
<i>Pelastustoiminnan</i> riskiluokkakohtainen ruudun (II) toimintavalmiusajan enimmäisaika 14 minuuttina	9:12	
<i>Pelastustoiminnan</i> riskiluokkakohtainen ruudun (III) toimintavalmiusajan enimmäisaika 22 minuuttina	10:15	
<i>Pelastustoiminnan</i> ruutukohtainen (I) toimintavalmiusajan toteutumisen vähimmäistaso prosentteina (min 50 %)	92 %	
<i>Pelastustoiminnan</i> ruutukohtainen (II) toimintavalmiusajan toteutumisen vähimmäistaso prosentteina (min 50 %)	88 %	

<i>Pelastustoiminnan</i> ruutukohtainen (III) toimintavalmiusajan toteutumisen vähimmäistaso prosentteina (min 50 %)	91 %	
<i>Pelastustoiminnan</i> toimintavalmiusaikatavoitteen mediaani 12:40 kaikissa kiireellisissä tehtävissä yhteensä riskiluokista riippumatta	10:57	
<i>Pelastusjoukkueen</i> riskiluokkakohtainen ruudun (I) toimintavalmiusajan enimmäisaika 20min	8:22	2024 ja 2025 mediaani
<i>Pelastusjoukkueen</i> riskiluokkakohtainen ruudun (II) toimintavalmiusajan enimmäisaika 30min	13:02	2024 ja 2025 mediaani
<i>Pelastusjoukkueen</i> riskiluokkakohtainen ruudun (III) toimintavalmiusajan enimmäisaika 30min	17:58	2024 ja 2025 mediaani
<i>Pelastusjoukkueen</i> toimintavalmiusaikatavoitteen mediaani 14:57 kaikissa kiireellisissä tehtävissä yhteensä riskiluokista riippumatta	14:54	2024 ja 2025 mediaani.

2.2.2 Valmiuden säätely

Palvelutasopäätöksessä 2024–2025 päätetty palvelu	Asetettujen tavoitteiden toteuma	Syyt palvelutason toteutumattomuudelle tai muut kommentit
Valmiuden säätelyn toimintamallit		
Pelastuslaitos vastaa pelastustoiminnan valmiuden säätelyn järjestämisestä ja ylläpitää siihen tarvittavaa järjestelmää.	100 %	
Valmiutta ylläpidetään ja valmiuden tasoa muutetaan etukäteen määriteltyjen ja pelastuslaitoksen kirjallisissa ohjeissa määritellyin perustein.	90 %	Linjaukset ovat, monitilanteissa ei voi tulkita yksioikoisesti, vaan täytyy soveltaa
Valmiuden nostamisesta aiheutuvat toimenpiteet on etukäteen suunniteltu.	100 %	

2.2.3 Henkilöstövoimavarojen määrä ja laatu

Palvelutasopäätöksessä 2024–2025 päätetty palvelu	Asetettujen tavoitteiden toteuma	Syyt palvelutason toteutumattomuudelle tai muut kommentit
Henkilöstövoimavarat		
Pelastuslaitos ylläpitää vähintään seuraavia päätoimisen pelastushenkilöstön vahvuuksia alueen päätoimisilla pelastusasemilla:	97 %	
Asema 10 Lahti (Paavola) 1 + 1 + 6		
Asema 20 Lahti (Niemi) 0 + 1 + 3		
Asema 30 Hollola 0 + 1 + 3		

Asema 40 Heinola 1 + 1 + 3 Asema 50 Orimattila 0 + 1 + 3 Asema 60 Lahti (Nastola) 0 + 1 + 3 Koko alue yhteensä 2 + 6 + 21		
Pelastusjohtaja voi päätöksellään tilapäisesti alentaa vahvuuksia tarpeen vaatiessa harkitsemallaan tavalla pakottavassa tilanteessa.	97 %	
Sopimuspalokuntien ja sivutoimisen henkilöstön valmiudesta ja hälytysvahvuuksista sovitaan palokuntasopimuksissa.	100 %	
Pelastuslaitos ylläpitää sopimuspalokuntien hälytysvahvuudet ja toimintavalmiuden vähintään nykyisellä tasolla aluesopimuksen ja palokuntasopimusten mukaisesti	100 %	
Pelastuslaitos tukee aktiivisesti sopimuspalokuntatoimintaa aluesopimuksen mukaisesti (esimerkkinä koulutus, osallistaminen, toiminnan tukeminen) sekä kehittää osaltaan sopimuspalokuntatoimintaa sopimuspalokuntien kehittämisverkostossa sovittujen linjausten mukaisesti.	100 %	

2.2.4 Henkilöstön osaamisen ylläpito ja kehittäminen

Palvelutasopäätöksessä 2024–2025 päätetty palvelu	Asetettujen tavoitteiden toteuma	Syyt palvelutason toteutumattomuudelle tai muut kommentit
Pelastustoiminnan henkilövoimavarojen osaamisen ylläpito ja kehittäminen		
Pelastustoiminnan henkilöstön osaamisen ylläpito ja kehittäminen pohjautuvat pelastustoimen yleisiin osaamistavoitteisiin.	100 %	
Pelastuslaitos huolehtii hyvinvointialueen tarpeita vastaavan pelastustoiminnan osaamisen ylläpitämisestä ja kehittämisestä.	100 %	
Hyvinvointialueen pelastustoimen erityispiirteet ja niihin liittyvät osaamisvaatimukset huomioidaan koulustustoiminnassa, esim. vesipelastus ja maastopelastus, putoamisvaarallisella alueella työskentely ja tapahtumaturvallisuus.	100 %	
Pelastustoiminnan henkilöstön koulutus- ja harjoittelutoimintaa toteutetaan pelastuslaitoksen koulutussuunnitelman mukaan eri henkilöstöryhmissä ja tehtävissä edellytetty osaaminen huomioiden.	85 %	Poissaolojen ja sijaisuuksien aiheuttamaa lievää vajausta
Henkilöstön koulutustoimintaa seurataan ja dokumentoidaan nykyisiä järjestelmiä käyttäen.	100 %	

2.2.5 Henkilöstön fyysinen toimintakyky

Palvelutasopäätöksessä 2024–2025 päätetty palvelu	Asetettujen tavoitteiden toteuma	Syyt palvelutason toteutumattomuudelle tai muut kommentit
Pelastustoiminnan henkilövoimavarojen fyysisen toimintakyvyn vähimmäistarve		
Päätoimisella pelastussukellusta tekevällä henkilöstöllä ja pelastustoimintaan osallistuvalla päällystöllä tulee olla pelastuslaitoksen ohjeessa pelastushenkilöstön toimintakyvyn arviointi ja kehittäminen edellytetty toimintakyky.	85 %	Yksittäisiä tapauksia on, joissa edellytykset eivät täyty
Sivutoimisilla ja sopimuspalokuntien pelastushenkilöstöllä tulee olla pelastuslaitoksen ohjeessa pelastushenkilöstön toimintakyvyn arviointi ja kehittäminen edellytetty toimintakyky.	50 %	Sopimuspalokuntalaisia ei ole ollut mahdollista arvioida täysimääräisesti resurssipuutteen vuoksi
Toimintakyvyn arviointi tehdään pelastushenkilöstön toimintakyvyn arvioinnista annetun ohjeen mukaisesti.	100 %	
Toimintakyvyn arviointia tehdään pelastussukellukseen osallistuvan henkilöstön osalta vuosittain Firefit-menetelmää käyttäen.	95 %	Sairauslomat aiheuttavat lievän vajauksen
Henkilöstön toimintakyvyn arviointiin liittyvät tiedot säilytetään Firefit-ohjelman palvelimella (hyvinvointialueen palvelin).	100 %	Palvelin siirtynyt

2.2.6 Kalustovoimavarat

Palvelutasopäätöksessä 2024–2025 päätetty palvelu	Asetettujen tavoitteiden toteuma	Syyt palvelutason toteutumattomuudelle tai muut kommentit
Pelastustoiminnan kalustovoimavarat toiminnoittain eri osissa		
Pelastustoimintaan osallistuvilla palokunnilla on vähintään päivittäisonnettomuuksiin tarvittava kalusto.	100 %	
Pelastustoiminnassa tarvittavaa erityiskalustoa ylläpidetään riskeihin perustuen.	90 %	Osin erikoiskalusto vanhaa
Sopimuspalokuntien erikoistuminen (kalusto) palokuntasopimusten mukaisesti.	100 %	

2.2.7 Paloasemat ja muut kiinteistöt

Palvelutasopäätöksessä 2024–2025 päätetty palvelu	Asetettujen tavoitteiden toteuma	Syyt palvelutason toteutumattomuudelle tai muut kommentit
Pelastustoimen pelastusasemat ja muut kiinteistöt		
Pelastuslaitos ylläpitää vähintään nykyistä pelastus- ja paloasemaverkostoa ja muita pelastustoimen järjestämiseen tarvittavia kiinteistöjä ja toimitiloja.	95 %	Vierumäen pelastusaseman jouduttiin luopumaan kiinteistökaupan seurauksena

Toimitiloja ylläpidetään ja kehitetään toiminnan tarpeiden mukaisesti.	90 %	Nastolan aseman sisäilmaongelmat Puutteet puhtas paloasema -mallin toteutumisessa
--	------	--

2.2.8 Savusukellusvalmius

Palvelutasopäätöksessä 2024–2025 päätetty palvelu	Asetettujen tavoitteiden toteuma	Syyt palvelutason toteutumattomuudelle tai muut kommentit
Pelastustoiminnan savusukellusvalmius alueen eri osissa		
Hälytysvastemääritelmillä varmistetaan savusukellusvalmius kaikissa rakennuspalotilanteissa; rakennuspaloihin hälytetään aina vähintään yksi vakinainen pelastusyksikkö.	100 %	
Pelastuslaitos ylläpitää savusukellusvalmiuden vakinaisilla pelastusasemilla.	100 %	
Valmiuspalokuntien savusukellusvalmiutta pyritään ylläpitämään.	75 %	Mahdollisuuksien mukaan
Valmiuspalokuntien täydentävien sammutusmenetelmien käyttöä kehitetään kouluttamalla, harjoittelemalla ja kalustohankinnoilla.	75 %	Hankinnat käynnissä ja osaamista kehitetään jatkuvasti

2.2.9 CBRNE-onnettomuudet

Palvelutasopäätöksessä 2024–2025 päätetty palvelu	Asetettujen tavoitteiden toteuma	Syyt palvelutason toteutumattomuudelle tai muut kommentit
CBRNE-onnettomuuksien valmiudet alueen eri osissa sisältäen kemikaalisukellusvalmiudet		
Pelastuslaitos varautuu vaarallisten aineiden onnettomuuksiin riskianalyyseissä määriteltyjen riskiluokkien ja alueella sijaitsevien riskikohteiden mukaisesti	100 %	
Pelastuslaitos ylläpitää vaarallisten aineiden torjuntakalustoa TOKEVA – ohjeen kalustotason 3 mukaisesti.	100 %	
Tavanomaisissa tehtävissä tarvittavaa torjuntakalustoa on sijoitettu alueen eri osiin päätoimisille pelastusasemille.	100 %	
Torjuntakaluston keskusvarasto on sijoitettu Lahteen ja palvelee koko toiminta-aluetta.	100 %	
Pelastuslaitos pitää yllä kemikaalisukellusvalmiutta päätoimisilla pelastusasemilla.	100 %	

2.2.10 Vesipelastaminen

Palvelutasopäätöksessä 2024–2025 päätetty palvelu	Asetettujen tavoitteiden toteuma	Syyt palvelutason toteutumattomuudelle tai muut kommentit
Vesipelastamisen valmius alueen eri osissa sisältäen venekaluston sekä vesisukellus- ja pintapelastusvalmiudet		
Pelastuslaitos ylläpitää pintapelastusvalmiutta koko alueella.	100 %	
Pelastuslaitos ylläpitää välitöntä vesisukellusvalmiutta Lahdessa.	100 %	
Pelastuslaitos ylläpitää mahdollisuutta suorittaa vesisukellusta Heinolassa pelastustoiminnan työvuorovahvuuden sen salliessa.	75 %	Arvio toteumasta; valmiuden määrästä

2.2.11 Ympäristövahinkojen pelastustoiminnan erityisvalmiudet

Palvelutasopäätöksessä 2024–2025 päätetty palvelu	Asetettujen tavoitteiden toteuma	Syyt palvelutason toteutumattomuudelle tai muut kommentit
Ympäristövahinkojen pelastustoiminnan erityisvalmiudet		
Pelastuslaitos ylläpitää ympäristövahinkojen torjuntavalmiutta alueella sijaitsevien riskien mukaisesti.	100 %	
Torjuntavalmiuden taso ja ylläpidettävä kalusto määritellään tarkemmin pelastuslaitoksen öljyntorjuntasuunnitelmassa.	100 %	Muutettu ympäristövahinkojen torjuntasuunnitelmaksi
Pelastuslaitoksen öljyntorjuntasuunnitelma päivitetään alkavan palvelusokauden aikana.	100 %	Muutettu ympäristövahinkojen torjuntasuunnitelmaksi
Pelastuslaitos ylläpitää kalustollista torjuntavalmiutta maantiekuljetusten muodostamiin riskeihin (50 tn).	90 %	Kalusto osittain vanhentunutta
Pelastuslaitos tekee yhteistyötä valtakunnallisten ja alueen toimijoiden kanssa ympäristövahinkojen ehkäisemiseksi ja torjuntavalmiuksien ylläpitämiseksi sekä kehittämiseksi.	100 %	
Pelastuslaitos hankkii ja ylläpitää torjuntatehtäviin tarvittavaa kalustoa.	75 %	Taloustilanne ei mahdollista riittäviä hankintoja

2.2.12 Korkealta pelastamisen valmiudet sisältäen periaatteet putoamisvaarallisella alueella työskentelystä sekä ajoneuvokalustosta

Palvelutasopäätöksessä 2024–2025 päätetty palvelu	Asetettujen tavoitteiden toteuma	Syyt palvelutason toteutumattomuudelle tai muut kommentit
Korkealta pelastamisen valmiudet		

Pelastuslaitos ylläpitää korkealta pelastamisen valmiutta nykyisiin ja toimintaympäristön muuttumisen myötä syntyviin riskeihin perustuen.	100 %	
Pelastuslaitos ylläpitää ja kehittää pelastushenkilöstön korkealta pelastamisen osaamista.	100 %	
Päätoimisilla pelastusryhmillä on PVAT-taso 2 mukainen valmius.	70 %	Palvelutason toteumaa heikensivät vanhentunut ohjeistus, PVAT-tason 2 vaatimuksista jälkeen jäänyt harjoittelu sekä riittämätön kalusto kaikille ryhmille.
Sopimuspalokunnista valmiuspalkunnilla on PVAT-taso 1 mukainen valmius.	60 %	Vanhentunut ohjeistus sekä ei tarkkaa tietoa PVAT 1-tason täyttymisestä sopimuspalokunnissa.
Pelastuslaitoksella on Lahdessa yksi välittömässä lähtövalmiudessa oleva nostolava-auto, joka palvelee koko toiminta-alueita.	100 %	

2.2.13 Sammutusveden saamisen valmiudet

Palvelutasopäätöksessä 2024–2025 päätetty palvelu	Asetettujen tavoitteiden toteuma	Syyt palvelutason toteutumattomuudelle tai muut kommentit
Sammutusveden saamisen valmiudet alueen eri osissa sisältäen letkukaluston, säiliöautot ja pumput		
Pelastuslaitoksen sammutusvesisuunnitelma päivitetään alkavalla palvelusokaudella, jonka jälkeen aluevaltuusto päättää suunnitelmasta ja sen mukaisista sammutusveden saamisen valmiuksista alueen eri osissa.	100 %	
Pelastuslaitos ylläpitää sammutusveden saamiseen liittyvät erityisvalmiudet nykyisellä tasolla alueen eri osissa.	100 %	
Pelastuslaitos ylläpitää vähintään nykyistä määrää sammutusveden saantiin ja kuljettamiseen käytettävää kalustoa.	100 %	
Pelastuslaitos tekee yhteistyötä muiden viranomaisten ja alueen toimijoiden kanssa sammutusveden saatavuuden turvaamiseksi ja kehittämiseksi toiminta-alueellaan.	100 %	

2.2.14 Muiden paikallisten riskien mukaiset valmiudet

Esimerkiksi maanalainen pelastaminen, maastopalot ja maastopelastaminen.

Palvelutasopäätöksessä 2024–2025 päätetty palvelu	Asetettujen tavoitteiden toteuma	Syyt palvelutason toteutumattomuudelle tai muut kommentit
Muiden paikallisten riskien mukaiset valmiudet		
Pelastuslaitos huolehtii ja ylläpitää nykyisen pelastustoiminnan toimintavalmiuden.	100 %	
Pelastuslaitos arvioi paikallisissa riskeissä tapahtuvia muutoksia ja kehittää pelastustoiminnan toimintavalmiutta ja suorituskykyään riskejä vastaavilla tavoilla.	100 %	
Pelastuslaitos ylläpitää vähintään nykytasoista kalustovalmiutta paikallisten riskien mukaiseen pelastustoimintaan.	100 %	

2.2.15 Pelastustoiminnan johtaminen

Palvelutasopäätöksessä 2024–2025 päätetty palvelu	Asetettujen tavoitteiden toteuma	Syyt palvelutason toteutumattomuudelle tai muut kommentit
Pelastustoiminnan johtaminen		
Pelastuslaitos ylläpitää nykyisen pelastustoiminnan johtamisjärjestelmän.	100 %	
Pelastuslaitoksen johtamisjärjestelmä muodostuu kolmesta johtamistasosta.	100 %	
Pelastustoiminnan johtamisen voimavaroja voidaan tarvittaessa vahvistaa ennalta suunnitellusti poikkeuksellisessa tilanteessa, esim. suuronnettomuustilanteessa.	100 %	
Pelastuslaitoksella on valtakunnallisten asetusten ja ohjeiden pohjalta laadittu ohje pelastustoiminnan johtamisesta.	100 %	
Pelastuslaitoksen johtamisjärjestelmä varmistaa pelastustoiminnan johtamisen myös häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa.	100 %	
Pelastuslaitos ylläpitää kyvyn johtaa pelastuskomppaniaa alueellaan tapahtuvissa onnettomuuksissa sekä ylläpitää nykyisen kyvyn vahvistaa johtamisjärjestelmäänsä eri uhkatilanteissa.	100 %	
Pelastuslaitos yhteensovittaa pelastustoiminnan johtamisjärjestelmää hyvinvointialueen ja pelastustoimen yhteistyöalueen tarpeet huomioiden	75 %	Asia vireillä

2.2.16 Hyvinvointialueiden yhteistoiminnassa hoitamien pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien asianmukaisen järjestämisen valvonta

Palvelutasopäätöksessä 2024–2025 päätetty palvelu	Asetettujen tavoitteiden toteuma	Syyt palvelutason toteutumattomuudelle tai muut kommentit
Hyvinvointialue ei siirrä pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien järjestämisvastuuta toiselle hyvinvointialueelle.	100 %	

2.2.17 Pelastusviranomaisen virka-apu muille viranomaisille

Palvelutasopäätöksessä 2024–2025 päätetty palvelu	Asetettujen tavoitteiden toteuma	Syyt palvelutason toteutumattomuudelle tai muut kommentit
Pelastuslaitos voi antaa virka-apua Pelastuslain 50 §:n mukaisissa tilanteissa.	100 %	
Päivystävä päällikkö tai päivystävä palomestari päättää virka-avun antamisesta pois lukien hälytysohjeen mukainen virka-apu.	100 %	
Virka-apua annettaessa huomioidaan ja turvataan oman alueen pelastustoiminta.	100 %	

2.2.18 Ulkomaille annettavan avun ja pelastustoimeen kuuluvan kansainvälisen avun vastaanottamisen edellyttämän valmiuden ylläpito

Palvelutasopäätöksessä 2024–2025 päätetty palvelu	Asetettujen tavoitteiden toteuma	Syyt palvelutason toteutumattomuudelle tai muut kommentit
Pelastuslaitos pitää yllä valmiutta kansainvälisen avun vastaanottamiseen (HNS-valmius) osana Helsingin pelastuslaitoksen koordinoimaa kokonaisuutta	75 %	Asia vireillä
Pelastuslaitoksen valmius kansainvälisen avun antamiseen muodostuu yksittäisten asiantuntijoiden lähettämisestä.	75 %	Ei ole juurikaan lähtijöitä
Lähetettävän asiantuntijan osalta lähettämisen kustannuksista vastaa Sisäministeriö. Lähetetyn asiantuntijan tehtävien järjestelystä pelastuslaitoksella mahdollisesti aiheutuvista kustannuksista vastaa pelastuslaitos.	100 %	Palvelutasokaudella ei ole lähetetty asiantuntijoita kansainvälisiin tehtäviin
Palvelun tuottamisen voimavarat		
Avun vastaanottamiseen ja lähettämisen ylläpitoon ja siihen liittyvään yhteistyöhön käytetään 0,1 htv:ta	50 %	

2.3 Pelastustoimen suunnitelmat

Pelastuslaki 379/2011 velvoittaa pelastuslaitosta laatimaan pelastustoimessa tarvittavat suunnitelmat. Sisäministeriön astus pelastustoimen suunnitelmista 1368/2018 antaa tarkempia säännöksiä pelastustoimen suunnitelmista sekä niiden sisällöstä ja rakenteesta.

2.3.1 Hälytysohje

Palvelutasopäätöksessä 2024–2025 päätetty palvelu	Asetettujen tavoitteiden toteuma	Syyt palvelutason toteutumattomuudelle tai muut kommentit
Hälytysohje		
Pelastuslaitoksella on pelastuslain 33 § mukaisesti laadittu hälytysohje.	100 %	
Hälytysohje on laadittu yhteistyössä naapurihyvinvointialueiden pelastuslaitosten kanssa erityisesti raja-alueiden osalta.	75 %	Ei aivan kaikilta osin
Pelastuslaitoksen hälytysohje tarkastetaan vuosittain ja päivitetään aina tarvittaessa.	100 %	
Hälytysohjeenvastuuhenkilönä toimii siihen erikseen nimetty aluepalopäällikkö.	100 %	
Palvelun tuottamisen voimavarat		
Hälytysohjeen ylläpitoon ja siihen liittyvään yhteistyöhön on kohdennettu 0,25 htv:ta.	150 %	

2.3.2 Pelastuslaitosten keskinäisen avunannon suunnittelu

Palvelutasopäätöksessä 2024–2025 päätetty palvelu	Asetettujen tavoitteiden toteuma	Syyt palvelutason toteutumattomuudelle tai muut kommentit
Pelastuslaitosten keskinäisen avunannon suunnittelu		
Pelastuslaitos laatii yhteistyössä tarpeelliset pelastuslaitosten yhteistyösuunnitelmat avun antamiseen varautumisesta sekä avun pyytämisestä ja antamisesta.	50 %	Työn alla YTA-työryhmässä
Pelastuslaitosten varautuu pelastustoiminnassa tarvittavan avun antamiseen yhteistyöalueen puitteissa ja myös toiseen pelastustoiminnan yhteistyöalueen kuuluvan pelastuslaitoksen kanssa Pelastuslain 45 § mukaisesti.	100 %	
Pelastuslaitosten yhteistyösuunnitelmat on otettava huomioon laadittaessa 33 §:ssä tarkoitettua hälytysohjetta.	100 %	
Palvelun tuottamisen voimavarat		
Keskinäisen avunannon suunnitteluun käytetään 0,1 htv.	100 %	HSu hälytysohjeiden päivityksen yhteydessä

2.3.3 Yhteistyön suunnittelu pelastustoiminnassa

Palvelutasopäätöksessä 2024–2025 päätetty palvelu	Asetettujen tavoitteiden toteuma	Syyt palvelutason toteutumattomuudelle tai muut kommentit
Yhteistyön suunnittelu pelastustoiminnassa		
Pelastuslaitos tarkastaa ja päivittää tarvittavilta osin yhteistoimintasopimukset ja yhteistoimintamuistiot säännöllisesti pelastuslain 46 §:ssä mainittujen yhteistyötahojen kanssa alkavan palvelusokauden aikana.	75 %	
Pelastuslaitos ylläpitää yhteistoimintasopimusten ja -muistioiden edellyttämää suorituskykyä.	100 %	
Suunnitelmien käytettävyyttä testataan pelastusharjoitusten yhteydessä.	50 %	
Suunnitelmat tarkistetaan ja päivitetään kahden (2) vuoden välein tai harjoitusten yhteydessä.	100 %	Harjoitusten yhteydessä päivitetty
Palvelun tuottamisen voimavarat		
Yhteistoimintasuunnitelmien laadintaan ja ylläpitoon kohdennetaan 0,15 htv:ta.	100 %	

2.3.4 Hyvinvointialueen onnettomuusuhkien edellyttämät pelastustoimintaa ja sen johtamista koskevat suunnitelmat

Palvelutasopäätöksessä 2024–2025 päätetty palvelu	Asetettujen tavoitteiden toteuma	Syyt palvelutason toteutumattomuudelle tai muut kommentit
Pelastustoimintaa ja sen johtamista koskevat suunnitelmat		
Pelastuslaitos ylläpitää pelastustoimen suunnitelma-asetuksen (1363/2018) mukaiset suunnitelmat.	80 %	Ei aivan yksi yhteen asetuksen mukaisesti
Sammutusvesisuunnitelma päivitetään ja hyväksytetään aluevaltuustossa palvelusokaudella 2024–2025.	100 %	
Pelastustoiminnan suunnitelmat päivitetään aina tarpeen vaatiessa, kuitenkin vähintään kahden vuoden välein, ellei laissa tai asetuksessa muuta edellytetä.	75 %	Resurssipula
Pelastustoiminnan suunnitelmille on nimetty niistä vastaavat pelastuslaitoksen viranhaltijat.	100 %	
Palvelun tuottamisen voimavarat		
Suunnitelmien ylläpitoon kohdennetaan 0,25 htv.	100 %	

2.3.5 Erityistä vaaraa aiheuttavien kohteiden ulkoiset pelastussuunnitelmat

Palvelutasopäätöksessä 2024–2025 päätetty palvelu	Asetettujen tavoitteiden toteuma	Syyt palvelutason toteutumattomuudelle tai muut kommentit
Erityistä vaaraa aiheuttavien kohteiden ulkoiset pelastussuunnitelmat		
Pelastuslaitos laatii ja ylläpitää Pelastuslain 48 §:ssä tarkoitetut ulkoiset pelastussuunnitelmat yhdessä kohteista vastaavien asianosaisten toiminnanharjoittajien kanssa.	100 %	
Pelastuslaitos päivittää ulkoiset pelastussuunnitelmat niitä koskevan asetuksen 1286/2019 mukaisesti.	100 %	
Pelastuslaitos vastaa ulkoisesta pelastussuunnitelmasta tiedottamisesta niitä koskevan asetuksen 1286/2019 mukaisesti.	80 %	Riippuvuus yrityksestä
Pelastuslaitos toteuttaa ulkoisia pelastussuunnitelmia koskevat harjoitukset asetuksen 1289/2019 mukaisesti. Harjoitukseen käytettävät voimavarat määritellään tapauskohtaisesti kyseisen harjoituksen harjoitussuunnitelmassa.	100 %	
Palvelun tuottamisen voimavarat		
Ulkoisten pelastussuunnitelmien päivittämiseen, tiedottamiseen ja harjoitusten suunnitteluun kohdennetaan 0,2 htv	100 %	

2.4 Pelastustoimen vapaaehtoistoiminta

Alueen pelastustoimi voi pelastuslain 25 §:n mukaan käyttää pelastustoiminnassa apunaan sopimuspalokuntia tai muita pelastusalalla toimivia yhteisöjä sen mukaan, mitä heidän kanssaan sovitaan. Päijät-Hämeen pelastuslaitoksen ja alueen sopimuspalokuntien välinen *aluesopimus* määrittää pelastuslaitoksen ja sopimuspalokuntien keskeiset suhteet, vastuut ja velvollisuudet. Yksittäisen palokunnan lähtövalmiusaika, vahvuudet ja palokunnan erikoistuminen on sovittu palokuntaakohtaisesti *palokuntasopimuksessa*.

Sopimuspalokuntien tuottaman pelastustoiminnan palvelutason toteumaa arvioidaan tässä päättyvän palvelutasokauden osalta kokonaisuutena. Yksittäisten palokuntien valmiuden toteutumista ei tarkastella.

2.4.1 Vapaaehtoisten käyttö pelastustoimen palveluiden tuottamisessa

Palvelutasopäätöksessä 2024–2025 päätetty palvelu	Asetettujen tavoitteiden toteuma	Syyt palvelutason toteutumattomuudelle tai muut kommentit
Vapaaehtoisten käyttö pelastustoimen palveluiden tuottamisessa		
Sopimuspalokunnat osallistuvat pelastustoimintaan aluesopimuksen ja palokuntasopimusten ehtojen mukaisesti.	100 %	

Sopimuspalokuntien hälytysosastojen henkilömäärää pyritään ylläpitämään.	100 %	
Sopimuspalokuntien pelastustoiminnan toimintamenetelmiä kehitetään.	100 %	

2.4.2 Vapaaehtoistoiminnan edistäminen

Palvelutasopäätöksessä 2024–2025 päätetty palvelu	Asetettujen tavoitteiden toteuma	Syyt palvelutason toteutumattomuudelle tai muut kommentit
Vapaaehtoistoiminnan edistäminen		
Alueellisen sopimuspalokuntatoiminnan kehittämisverkoston toimintaa jatketaan.	100 %	
Pelastuslaitoksen sopimuspalokuntavastuuhenkilötoiminta on aktiivista ja aloitteellista.	100 % / 25 %	Alueellinen vastuutoiminta 100 %, nimetyt palomestarit 25 %
Huolehditaan, että sopimuspalokunnilla on oma edustuksensa vähintään kaikissa sellaisissa pelastustoimen elimissä, joiden toiminnalla on välitön vaikutus sopimuspalokuntien päivittäiseen toimintaan.	100 %	
Pelastuslaitos tukee sopimuspalokuntien viestintää, koulutusta ja jäsenhankintaa.	100 %	

2.4.3 Sopimuspalokuntaan ja muuhun vastaavaan yhteisöön kuuluvan terveystarkastukset

Palvelutasopäätöksessä 2024–2025 päätetty palvelu	Asetettujen tavoitteiden toteuma	Syyt palvelutason toteutumattomuudelle tai muut kommentit
Sopimuspalokuntaan ja muuhun vastaavaan yhteisöön kuuluvan terveystarkastukset		
Pelastuslaitos vastaa vuosittaisten työterveystarkastusten järjestämisestä sopimuspalokuntien savusukellusta tekeville henkilöstölle ja muille hälytysosastoihin kuuluvalle henkilöstölle.	50 %	Savusukeltajille on pyritty tekemään, muiden osalta ei resurssi riitä tarkastusten tekemiseen
Pelastuslaitos vastaa työterveystarkastusten järjestämisestä sopimuspalokuntien henkilöstölle kurseille hakeutumisen yhteydessä.	100 %	

2.4.4 Sivutoimisen henkilöstön ja sopimushenkilöstön koulutus

Palvelutasopäätöksessä 2024–2025 päätetty palvelu	Asetettujen tavoitteiden toteuma	Syyt palvelutason toteutumattomuudelle tai muut kommentit
Sivutoimisen henkilöstön ja sopimushenkilöstön koulutus		

Sopimuspalokuntien koulutuksia toteutetaan alueopimuksen ja pelastuslaitoksen pelastustoiminnan koulutussuunnitelman mukaisesti.	50 %	Säästötoimien takia on kursseja jouduttu perumaan ja tarjontaa vähentämään
--	------	--

2.5 Väestönsuojeluun varautuminen

Pelastuslaitoksen varautumisen päätavoitteet edelliselle palvelutasokaudelle olivat:

- Lakisääteinen pelastusviranomaisten vastuulla oleva väestönsuojeluun varautuminen
- Saumaton yhteistyö HVA riskienhallintayksikön kanssa
- Maakunnallisen varautumisen yhteensovittaminen Päijät-Hämeen turvallisuus- ja valmiustoimikunnan (PHTURVA), Hyvinvointialueen varautumisen ydinryhmän sekä muiden yhteistyöryhmien (HVA sis ja ulk) avulla
- Kuntien valmiussuunnittelun tukeminen antamalla asiantuntija-apua KUNTATURVAN toimintaan

Yleisesti voidaan todeta, että päätavoitteet toteutuivat hyvin. Edeltävän palvelutasopäätöskauden tavoitteet olivat sidottu vahvasti pelastuslaitoksen varautumisen henkilöresurssin lisäämiseen. Valmiussuunnittelijan (ed. PTP väestönsuojelukoordinaattori) virka perustettiin vuoden 2025 alussa. Lisääntyneellä resurssilla kyettiin lyhentämään suunnitteluvelkaa ja saattamaan järjestelyiden ylläpitotoimintoja säännöllisiksi. Perehdyttäminen on viivästyttänyt lisääntyneen resurssin täysimittaista hyödyntämistä. Vuoden 2025 syksyllä varautumisen henkilöresurssit sijoitettiin organitorisesti pelastusjohtajan suoraan alaisuuteen.

2.5.1 Väestönsuojeluun varautumisen suunnitelmat

Palvelutasopäätöksessä 2024–2025 päätetty palvelu	Asetettujen tavoitteiden toteuma	Syyt palvelutason toteutumattomuudelle tai muut kommentit
Väestönsuojeluun varautumisen edellyttämät suunnitelmat		
Pelastuslaitoksella on valmiussuunnitelma. Suunnitelma uudistetaan, jonka jälkeen se päivitetään vuosittain.	100 %	
Pelastuslaitoksella on evakuointisuunnitelma. Suunnitelma uudistetaan, jonka jälkeen se päivitetään vuosittain.	100 %	
Pelastuslaitoksella on omatoimisen suojelun johtamissuunnitelma. Suunnitelma uudistetaan, jonka jälkeen se päivitetään vähintään kolmen vuoden välein.	20 %	2027-> VSS YTR suunnittelun edetessä
Pelastuslaitokselle on sodan ajan uhkien riskianalyysi, joka päivitetään vähintään kolmen vuoden välein.	100 %	
Pelastuslaitokselle perustetaan väestönsuojelukoordinaattorin virka.	100 %	Viran nimike on valmiussuunnittelija
Palvelun tuottamisen voimavarat		

2.5.2 Väestönsuojelutehtävien edellyttämän toiminnan ja suunnitelmien yhteensovittaminen

Palvelutasopäätöksessä 2024–2025 päätetty palvelu	Asetettujen tavoitteiden toteuma	Syyt palvelutason toteutumattomuudelle tai muut kommentit
Väestönsuojelutehtävien edellyttämän toiminnan ja suunnitelmien yhteensovittaminen		
Pelastuslaitoksen vastuulla olevassa väestönsuojelussa huomioidaan hyvinvointialueen ja Päijät-Hämeen maakunnan toiminnot.	100 %	
Pelastuslaitos osallistuu aktiivisesti hyvinvointialueen, Päijät-Hämeen maakunnan, Etelä-Suomen aluehallintoviraston, YT-alueiden sekä muiden varautumisen yhteistyöryhmien toimintaan.	100 %	
Pelastuslaitos ylläpitää PHTURVAN toimintoja.	100 %	Vastuu siirtynyt PELA:lta TUPA:lle 2025/26
Pelastuslaitos yhteensovittaa väestönsuojelun suunnittelua keskeisten yhteistyökumppanien kanssa.	100 %	
Suunnitelmien rajapinnat ja yhteensovittamisen tarve arvioidaan kolmen vuoden välein.	100 %	Jatkuvassa prosessissa – suunnitelmien päivitystyö jne
Palvelun tuottamisen voimavarat		

2.5.3 Pelastustoimen väestönsuojeluorganisaatio

Palvelutasopäätöksessä 2024–2025 päätetty palvelu	Asetettujen tavoitteiden toteuma	Syyt palvelutason toteutumattomuudelle tai muut kommentit
Väestönsuojeluorganisaatio		
Väestönsuojeluorganisaatio uudistetaan ja kuvataan palvelutasopäätöskauden aikana	80 %	Onnettomuuksien ehkäisyn ja teknisten tukipalvelujen osalta kehitystyö kesken.
Palvelun tuottamisen voimavarat		

2.5.4 Väestönsuojelutehtäviin tarvittavan henkilöstön varaaminen

Palvelutasopäätöksessä 2024–2025 päätetty palvelu	Asetettujen tavoitteiden toteuma	Syyt palvelutason toteutumattomuudelle tai muut kommentit
Väestönsuojelutehtäviin tarvittavan henkilöstön varaaminen		
Koko pelastuslaitoksen henkilövaraukset tarkastetaan ja päivitetään vuosittain	100 %	2025 alkaen

Ajoneuvot ja työkoneet varataan ja järjestelyn jatkuvuus suunnitellaan.	30 %	TEKN henkilöstö vaihtunut
Tilojen varaaminen toteutetaan ja järjestelyn jatkuvuus suunnitellaan.	30 %	Ei varausjärjestelmää
Pelastuslaitos osallistuu kansalliseen materiaalisen varautumisen hankkeeseen ja hyvinvointialueen materiaalisen varautumisen yhteistoimintaan.	30 %	Kansallinen hanke keskeytyi
Palvelun tuottamisen voimavarat		

2.5.5 Väestönsuojelun johto- ja erityishenkilöstön koulutustarve

Palvelutasopäätöksessä 2024–2025 päätetty palvelu	Asetettujen tavoitteiden toteuma	Syyt palvelutason toteutumattomuudelle tai muut kommentit
Väestönsuojelun johto- ja erityishenkilöstön koulutustarve		
Pelastuslaitos osallistuu valmiusharjoitukseen HÄME24 ja paikallispuolustusharjoitukseen.	100 %	Lisäksi mm. KAAKKO25, LVV26
Suunnittelun edetessä johto- ja erityishenkilöstön osaaminen ja koulutustarve kartoitetaan.	50 %	Koulutuksia on järjestetty
Laaditaan johto- ja erityishenkilöstön koulutusohjelma, joka liitetään osaksi pelastuslaitoksen koulutussuunnitelmaa ja päivitetään kolmen vuoden välein.	30 %	Koulutuksia on järjestetty, mutta niiden systemaattinen liittäminen kokonaisuuteen on puutteellista
Palvelun tuottamisen voimavarat		

2.5.6 Poikkeusolojen johtamisedellytysten varmistaminen

Palvelutasopäätöksessä 2024–2025 päätetty palvelu	Asetettujen tavoitteiden toteuma	Syyt palvelutason toteutumattomuudelle tai muut kommentit
Väestönsuojelutehtävien edellyttämän toiminnan ja suunnitelmien yhtensovittaminen		
Pelastuslaitoksella on kyky johtaa pelastustoimelle kuuluvia väestönsuojelutehtäviä kaikissa turvallisuustilanteissa.	80 %	Turvaluokiteltu tieto
Pelastuslaitos ylläpitää nykyistä mahdollisuutta siirtää johtamistoimintoja väestönsuojatiloihin ja osallistuu hyvinvointialueen tilanne- / johtokeskushankkeeseen.	80 %	Turvaluokiteltu tieto
Pelastuslaitos ylläpitää vähintään nykyisiä johtamisjärjestelmiä sekä niiden varajärjestelmiä	100 %	
Pelastuslaitos kehittää omia poikkeusolojen johtamisedellytyksiään toiminnallisesti ja teknisesti.	100 %	

Pelastuslaitoksen poikkeusolojen johtaminen yhteensovitetaan hyvinvointialueen sekä yhteistoiminta-alueen kanssa.	50 %	Kehitys on hyvin riippuvainen YTA:sta ja HVA:sta
Pelastuslaitos osallistuu kansallisiin ja alueellisiin johtamisjärjestelmähankkeisiin.	100 %	
Palvelun tuottamisen voimavarat		

2.5.7 Kuntien kanssa tehtävä yhteistyö

Palvelutasopäätöksessä 2024–2025 päätetty palvelu	Asetettujen tavoitteiden toteuma	Syyt palvelutason toteutumattomuudelle tai muut kommentit
Kuntien kanssa tehtävä yhteistyö		
Pelastuslaitos osallistuu asiantuntijajäsenenä KUNTATURVA:ssa	100 %	
Pelastuslaitos toimii KUNTATURVAN yhteystahona väestönsuojelun ja varautumisen toiminnoissa	100 %	
Pelastuslaitos toteuttaa väestönsuojelun ja valmiussuunnittelun tuen liittyvän kuntayhteistyön/-yhteensovittamisen KUNTATURVA:n avulla	100 %	
Palvelun tuottamisen voimavarat		

2.6 Muut palvelut

2.6.1 Ensivaste

Palvelutasopäätöksessä 2024–2025 päätetty palvelu	Asetettujen tavoitteiden toteuma	Syyt palvelutason toteutumattomuudelle tai muut kommentit
Ensivaste		
Pelastuslaitos ylläpitää valmiutta ensivastepalvelun tuottamiseen nykyisessä laajuudessaan	100 %	
Ensivastetoimintaan osallistuvan henkilöstön osaamista ylläpidetään ja kehitetään ensihoidosta vastaavan viranomaisen linjausten mukaisesti	100 %	

3. RISKIANALYYSIN TULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä luvussa esitetään pelastuslaitoksen riskianalyysin tiivistelmä, keskeisimmät tulokset ja johtopäätökset. Palvelutasopäätösasetuksen (1225/2022) mukaan pelastustoimen palvelutasopäätöksen tulee perustua ajantasaiseen riskianalyysiin. Riskianalyysin tulee sisältää sellaiset toimintaympäristön arvioinnin ja pelastustoimen onnettomuuskehityksen seurannan perusteella tunnistetut keskeiset uhat ja riskit sekä niiden muutokset, joihin pelastustoimen tulee varautua. Uhkien arvioinnin tulee kattaa päivittäiset onnettomuudet, häiriötilanteet ja poikkeusolot. Riskianalyysi tulee olla laadittu siten, että pelastustoimen palvelut on mahdollista mitoitaa riskien ja uhkien mukaisesti. Häiriötilanneuhkien arvioinnissa on otettava huomioon kansallisen ja alueellisen riskiarvion tulokset. Poikkeusolojen uhkien arvioinnissa on otettava huomioon valmiuslaissa (1552/2011) määritellyt poikkeusolot. Sodan ajan uhkien arvioinnissa on käytettävä Puolustusvoimien pelastusviranomaisille pelastuslain 65 §:n 5 momentin nojalla antamia sodan ajan uhkien ja niiden vaikutusten arviointia varten tarvittavia tietoja.

Päijät-Hämeen pelastuslaitoksen riskianalyysi päivitettiin palvelutasopäätöksen kanssa samaan aikaan vuonna 2026. Riskianalyysissä on huomioitu Kansallinen riskinarvio (2023) sekä alueellinen riskinarvio (2023).

3.1 Toimintaympäristön tiivistelmä

Päijät-Hämeen toimintaympäristö muodostaa pelastustoimen näkökulmasta monimuotoisen ja alueellisesti vaihtelevan riskikokonaisuuden. Maakuntaan kuuluu kymmenen kuntaa, joissa yhdistyvät Lahden kaupunkiseudun tiivis kaupunkirakenne, laajat haja-asutusalueet, runsas vesistöisyys, merkittävät tie- ja ratayhteydet sekä monipuolinen elinkeino-, teollisuus-, logistiikka- ja tapahtumatoiminta. Riskit eivät jakaudu alueella tasaisesti, vaan ne painottuvat eri tavoin kaupunkialueille, taajamiin, haja-asutusalueille, vapaa-ajan asumisen alueille, liikenneväylien varsille sekä erityistä vaaraa aiheuttavien toimintojen ympäristöön.

Väestökehityksen keskeisiä piirteitä ovat väestön keskittyminen Lahden kaupunkiseudulle sekä väestön väheneminen ja ikääntyminen erityisesti maakunnan pohjoisissa ja syrjäisemmissä osissa. Päijät-Hämeessä asuu noin 205 000 asukasta, joista yli puolet sijoittuu Lahteen. Väestö keskittyy Lahden, Hollolan ja Heinolan taajamiin, kun taas haja-asutusalueilla ja kyläverkostossa väestömäärä pienenee. Kesäisin väestömäärä kasvaa merkittävästi vapaa-ajan asukkaiden vuoksi erityisesti vesistöjen ja mökkialueiden läheisyydessä. Tämä lisää kausiluonteisesti pelastustoimen palvelutarvetta.

Väestön ikääntyminen on yksi merkittävimmistä pelastustoimen palvelutarpeeseen vaikuttavista tekijöistä. Ikääntyneiden suuri osuus lisää asumiseen, poistumisturvallisuuteen, toimintakyvyn heikkenemiseen ja arjen tapaturmiin liittyviä riskejä. Yhä suurempi osa iäkkäistä asuu kotona tai kodinomaisissa olosuhteissa, jolloin riskit hajaantuvat laajasti koko hyvinvointialueelle. Toimintakyvyn aleneminen, yksinasuminen, päihteiden käyttö ja mielenterveyden haasteet voivat heikentää yksilön kykyä huolehtia esimerkiksi palovaroittimista, hätäilmoituksen tekemisestä, alkusammutuksesta ja omatoimisesta poistumisesta. Tämä korostaa ennaltaehkäisevän työn, turvallisuusviestinnän, asumisturvallisuuden arvioinnin ja viranomaisyhteistyön merkitystä.

Väestön keskittyminen, ikääntyminen ja väheneminen vaikuttavat myös palvelujen saavutettavuuteen ja henkilöstöpohjaan. Kasvu Lahden kaupunkiseudulla voi lisätä kaupunkialueiden tehtävämääriä, kun taas väestön väheneminen haja-asutusalueilla voi heikentää alueellista toimintavalmiutta ja sopimuspalokuntatoiminnan rekrytointiedellytyksiä. Lisäksi ihmisten käyttäytymisessä tapahtuneet muutokset, kuten matalampi hälytyskynnys ja arjen turvallisuustaitojen heikkeneminen, voivat lisätä pelastustoimen tehtäviä myös tilanteissa, joissa kyse ei ole varsinaisesta hätätilanteesta.

Rakennuskanta ja yhdyskuntarakenne vaihtelevat maakunnan eri osissa huomattavasti. Lahdessa korostuvat tiiviit kerrostalo- ja taajama-alueet, kun taas muualla maakunnassa pientaloasuminen, haja-asutus ja vapaa-ajan asuminen ovat merkittäviä. Rakennuskanta on monin paikoin ikääntynyttä, mikä voi lisätä paloturvallisuuteen, poistumisturvallisuuteen ja pelastustoiminnan toimintaedellytysten haasteita. Päijät-Hämeessä on yli 23 000 vapaa-ajan asuntoa, joiden käyttö on yhä useammin ympärivuotista. Vapaa-ajan asunnot sijaitsevat usein vesistöjen äärellä tai kaukana taajamista, mikä voi pidentää avunsaantia ja vaikeuttaa pelastustoimintaa. Myös kulttuurihistoriallisesti arvokkaat rakennukset ja ympäristöt edellyttävät erityistä kohdetuntemusta, ennaltaehkäisyä ja viranomaisyhteistyötä.

Maakunnassa on useita toimintoja ja kohteita, joihin liittyy tavanomaista suurempia riskejä tai erityisiä varautumistarpeita. Näitä ovat muun muassa kemikaalien laajamittainen varastointi ja käsittely, SEVESO-kohteet, räjähdetarastot, logistiikkakeskukset, vaarallisten aineiden kuljetuksiin liittyvä varastointi, teollisuus- ja jätteenkäsittelytoiminta, turvetuotanto, puolustusvoimien toiminta, henkilöriskikohteet sekä suuret yleisötilat ja tapahtumat. Näihin liittyvät riskit voivat koskea henkilöturvallisuutta, ympäristöä, omaisuutta ja yhteiskunnan toiminnan jatkuvuutta. Erityisesti Päijät-Hämeen keskussairaala sekä hoiva- ja asumisyksiköt ovat henkilöriskikohteita, joissa asiakkaiden tai potilaiden heikentynyt toimintakyky voi hidastaa poistumista ja lisätä pelastustoiminnan vaativuutta.

Liikenneympäristö on Päijät-Hämeessä merkittävä riskitekijä. Maakunnan halki kulkevat valtakunnallisesti tärkeät tie- ja ratayhteydet, kuten valtatie 4 ja 12 sekä muut keskeiset väylät. Alueella on runsaasti raskasta liikennettä ja vaarallisten aineiden kuljetuksia. Lisäksi rataliikenne, Lahden eteläisen kehätien tunnelit, sillat, kanavat, vesiliikenne ja Vesivehmaan lentokentän harrasteilmailu muodostavat pelastustoimelle erityisiä varautumistarpeita. Vakavat liikenneonnettomuudet tai vaarallisten aineiden onnettomuudet voivat aiheuttaa pitkäkestoisia häiriöitä, ympäristövahinkoja ja merkittävää resurssitarvetta.

Kriittisen infrastruktuurin osalta alueella on huomioitava sähkön tuotanto ja jakelu, vedenhankinta, jätevedenkäsittely, kaukolämpö, tietoliikenneyhteydet sekä uudet energia- ja datakeskusratkaisut. Näihin kohdistuvat häiriöt voivat vaikuttaa nopeasti väestön arkeen, terveyteen, asumiseen, palvelujen saatavuuteen ja pelastustoimen omaan toimintakykyyn. Päijät-Hämeen vesihuolto perustuu merkittävästi pohjaveteen, mikä tekee pohjaveden suojelusta keskeisen turvallisuuskysymyksen.

Luonto-, vesistö- ja ympäristötekijät ovat alueella erityisen merkittäviä. Maakunnassa on yli 160 pohjavesialuetta ja yli 1 000 järveä. Runsaat vesistöt lisäävät veneilyyn, saaristoon, mökkiasutukseen ja rantarakentamiseen liittyviä riskejä sekä vaikeasti saavutettavien kohteiden määrää. Pohjavesialueiden suuri määrä tekee alueesta herkän kemikaali-, öljy- ja muille ympäristövahingoille. Vaikka maakunnassa ei ole nimettyjä merkittäviä tulvariskialueita, alueella esiintyy vesistö- ja hulevesitulvia. Ilmastomuutoksen vaikutukset voivat lisätä rankkasateita, paikallisia tulvia, hellejaksoja, kuivuuskausia sekä maasto- ja metsäpaloriskiä.

Hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyvät tekijät vaikuttavat osaltaan onnettomuusriskeihin ja palvelutarpeeseen. Turvallisuuden tunteen heikkeneminen, nuorten syrjäytyminen ja pahoinvointi, ikääntyneiden tapaturmat, päihteiden käyttö sekä väestön heikentynyt omatoiminen varautuminen voivat näkyä pelastustoimen tehtävissä ja kotien turvallisuuspuutteina. Päihteet lisäävät erityisesti tapaturmien, tulipalojen, liikenneonnettomuuksien ja väkivaltatilanteiden riskiä.

Kokonaisuutena Päijät-Hämeen toimintaympäristö edellyttää pelastustoimelta kykyä vastata sekä tiiviin kaupunkialueen, haja-asutuksen, vapaa-ajan asumisen, vesistöalueiden, liikenneväylien että erityisten riskikohteiden tarpeisiin. Palvelutason suunnittelussa keskeisiä painopisteitä ovat väestön ikääntymiseen ja asumisturvallisuuteen vastaaminen, alueellisen toimintavalmiuden

turvaaminen, kemikaali-, liikenne-, teollisuus- ja ympäristöriskien hallinta, kriittisen infrastruktuurin häiriöihin varautuminen sekä väestön omatoimisen varautumisen vahvistaminen.

3.2 Riskianalyysin tiivistelmä

Riskianalyysissä tarkastellaan Päijät-Hämeen pelastustoimen toimintaympäristöä, siinä tapahtuvia muutoksia sekä näistä muodostuvaa kokonaisriskikuvaa pelastustoimen palvelutarpeen näkökulmasta. Analyysi kattaa alueella esiintyvät keskeiset onnettomuus- ja muut uhkat sekä niiden vaikutukset pelastustoimen toimintaan normaalioloissa, häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa.

Riskianalyysissä kuvataan toimintaympäristöön liittyvät riskitekijät, jotka liittyvät väestöön, rakennettuun ympäristöön, liikenteeseen, teollisuuteen ja muihin elinkeinoihin, kriittiseen infrastruktuuriin sekä luonnonolosuhteisiin. Näiden tekijöiden kautta muodostuvat riskit arvioidaan kokonaisuutena siten, että niiden vaikutus pelastustoimen palvelutarpeeseen, varautumiseen ja toimintavalmiuteen voidaan tunnistaa

Analyysissä tarkastellaan päivittäisiä onnettomuuksia, niiden määrää, laatua, ajallista vaihtelua ja alueellista jakautumista sekä näihin liittyviä keskeisiä onnettomuustyyppejä. Lisäksi arvioidaan laajojen ja pitkäkestoisten onnettomuustilanteiden uhkia, samanaikaisten tehtävien vaikutuksia sekä muita tilanteita, jotka voivat edellyttää pelastustoimelta poikkeuksellista suorituskykyä tai laajaa viranomaisyhteistyötä.

Riskianalyysissä käsitellään myös häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin liittyviä riskejä sekä erityistä tarkastelua vaativia kohteita ja toimintaympäristöjä, kuten kemikaali- ja teollisuuskohteet, liikenneympäristöt, vesistöt sekä kriittinen infrastruktuuri. Näihin liittyvien riskien arviointi tukee pelastustoimen varautumista sekä ennakkosuunnittelua eri turvallisuustilanteissa.

Lisäksi analyysissä tarkastellaan riskeihin vaikuttavia pelastustoimen palveluja, keskeisiä havaintoja sekä toimenpide-ehdotuksia. Riskianalyysi toimii pelastustoimen palvelutasopäätöksen keskeisenä tietoperustana ja ohjaa palveluiden mitoitusta, kohdentamista ja kehittämistä siten, että pelastustoimen suorituskyky vastaa Päijät-Hämeen alueella tunnistettua ja muuttuvaa riskikuvaa.

Pelastuslaitos on laatinut myös sodan ajan riskiarvioonsa liittyvän toimintaympäristöanalyysin (luokiteltu tieto). Tiivistetysti Päijät-Hämeeseen voi kohdistua merkittäviä sodan vaikutuksia niin väestöön kuin infrastruktuuriinkin. Sotilaallisten joukkojen liikkuminen ja läsnäolo Päijät-Hämeessä vaikuttavat myös varsin merkittävästi toimintaympäristöön.

Tulevaisuuden uhkakuvia

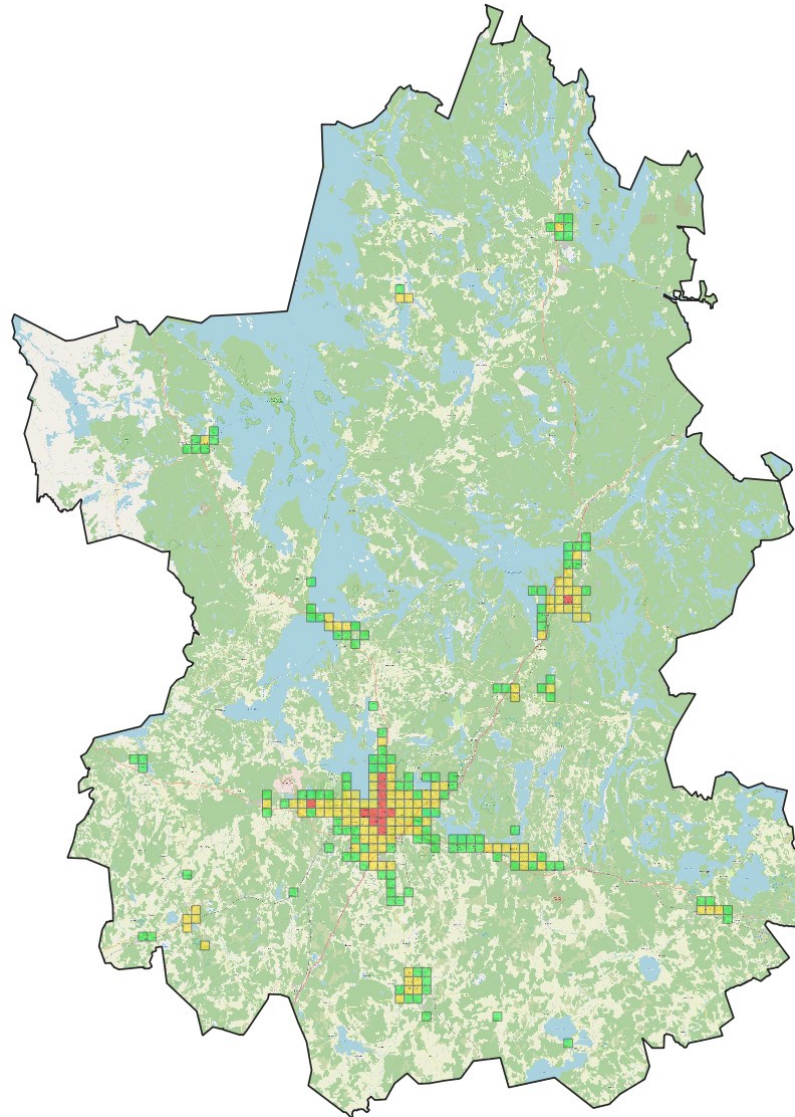
3.2.1 Riskin määrittäminen, alueiden riskialttius ja riskiluokat

Alueen riskit määritellään kolmen toisiaan täydentävän tarkastelun avulla: riskiluokkien, onnettomuuksien seurannan ja riskikohteiden määrittelyn kautta. Riskiluokkatarkastelussa alue jaetaan riskiluokkiin tilastollisen mallin avulla muodostetun riskitason perusteella riskiluokkaan I - IV. Malli kuvaa riskiruuuissa tapahtuneiden määrättyjen kiireellisten onnettomuuksien määrää, ja sen selittävinä muuttujina käytetään edellisen viiden vuoden onnettomuusmäärää sekä kerrosalaa. Lisäksi jokaiselle riskitasolle on asetettu aikatavoitteet ensimmäisen yksikön, pelastusryhmän sekä pelastusjoukkueen osalta.

	2026
Riskiluokka	Lukumäärä (kpl)

1	13
2	118
3	129
4	6707

Taulukko 2 Päijät-Hämeen riskiruutujen määrä riskiluokittain

Taulukko 3 Riskiruutujen sijoittuminen Päijät-Hämeessä 2026

Onnettomuksien seurannassa tarkastellaan säännöllisesti onnettomuusmääriä, onnettomuksien syitä ja onnettomuusuhkia; onnettomuksien seurannasta kerrotaan tarkemmin kohdassa 4.1.5.

Riskikohteiden määrittelyssä puolestaan pyritään tunnistamaan sellaiset onnettomuustyytit, alueella sijaitsevat kohteet, tapahtumat ja yleisötilaisuudet, joiden varalta tarvitaan erityisiä järjestelyjä.

3.2.2 Päivittäiset onnettomuudet ja niiden lukumäärä

Pelastustoimen päivittäisiin tehtäviin kuuluvat erityisesti liikenneonnettomuudet, rakennus- ja rakennuspalovaaratilanteet, maasto- ja liikennevälinepalot, vahingontorjuntatehtävät sekä ihmisten ja eläinten pelastamiseen liittyvät tehtävät. Pitkän aikavälin tarkastelussa tehtävämäärien kokonaiskehitys on ollut maltillisesti laskeva, vaikka vuosittaista vaihtelua esiintyy. Muutokset heijastavat osin yhteiskunnallisia ja teknologisia kehityskulkuja, kuten liikenneturvallisuuden parantumista, ajoneuvoteknologian kehittymistä sekä toimintamallien ja vastemuutosten vaikutuksia hälytystehtävien kohdentumiseen. Samanaikaisesti osa tehtävätyypeistä, kuten erilaiset tarkastus- ja varmistustehtävät, on säilynyt määrällisesti vakaana tai kasvanut hieman.

Päivittäiset onnettomuudet jakautuvat ajallisesti epätasaisesti vuorokauden ja vuodenajan mukaan. Tehtävämäärät painottuvat iltapäivään sekä viikonloppuihin, jolloin liikenne, vapaa-ajan toiminta ja päihteiden käyttö lisäävät onnettomuusriskiä. Vuodenaikojen osalta kesäkaudella korostuvat liikenne- ja maastopalotehtävät sekä vapaa-ajan asumiseen ja vesistöihin liittyvät onnettomuudet, kun taas talvikaudella liukastumiset, liikenneonnettomuudet ja rakennuksiin liittyvät vahingot ovat yleisempiä. Alueellisesti onnettomuudet keskittyvät erityisesti Lahden kaupunkiseudulle ja muihin taajamiin, joissa väestötiheys, liikennemäärät ja rakennuskanta ovat suurimpia. Haja-asutusalueilla ja maakunnan pohjoisosissa tehtävämäärät ovat vähäisempiä, mutta tehtävät edellyttävä usein pidempiä toimintavalmiusaikoja ja korostavat sopimuspalokuntien merkitystä palvelujen tuottamisessa.

Onnettomuuksien taustalla vaikuttavat keskeisesti väestörakenteen muutokset, rakennuskannan ikääntyminen, liikenneverkon kuormitus sekä ilmastonmuutokseen liittyvät sään ääri-ilmiöt. Väestön ikääntyminen ja yksinasuvien suuri osuus lisäävät erityisesti asumisturvallisuuteen ja kotona tapahtuviin onnettomuuksiin liittyvää palvelutarvetta. Rakennuskannan ikä ja tekniset ratkaisut vaikuttavat paloriskeihin ja onnettomuuksien seurauksiin, kun taas muuttuvat sääolosuhteet lisäävät ajoittain maasto- ja metsäpaloriskeä sekä vahingontorjuntatehtäviä. Näiden kehityssuuntien arviointi on keskeinen osa riskiperusteista palveluiden suunnittelua.

Päivittäisten onnettomuuksien hallinta perustuu riittävään ja oikein kohdennettuun toimintavalmiuteen. Toimintavalmiusaikojen merkitys korostuu erityisesti henkeä uhkaavissa tilanteissa, kuten rakennuspaloissa, rakennuspalovaaroissa ja vakavissa liikenneonnettomuuksissa, joissa nopea avun saapuminen vaikuttaa ratkaisevasti onnettomuuden seurauksiin. Päijät-Hämeessä toimintavalmiusaikojen toteutumisessa on havaittavissa alueellista ja ajallista vaihtelua, mikä liittyy väestötiheyteen, etäisyyksiin sekä käytettävissä oleviin resursseihin. Kaupunkialueilla tavoitteet saavutetaan pääsääntöisesti hyvin, kun taas harvaan asutuilla alueilla pidemmät etäisyydet asettavat lisävaatimuksia valmiuden suunnittelulle ja resurssien sijoittelulle.

Onnettomuuksien määrä, sijainti ja ajoittuminen ohjaavat suoraan pelastustoimen palvelutarpeen arviointia ja mitoitusta. Tehtävämäärien keskittyminen taajamiin edellyttää riittävää päätoimista valmiutta, kun taas haja-asutusalueilla korostuvat sopimuspalokuntien rooli, ennakoiva suunnittelu ja valmiuden säätely. Päivittäisten onnettomuuksien tarkastelu osoittaa, että palvelutasoa koskevien ratkaisujen tulee perustua ajantasaiseen riskikuvaan, toimintavalmiusaikojen seurantaan ja tiedolla johtamiseen. Näin varmistetaan, että pelastustoimen voimavarat kohdentuvat vaikuttavasti ja yhdenvertaisesti koko Päijät-Hämeen alueella myös muuttuvassa toimintaympäristössä.

3.2.3 Hyvinvointialueella sijaitsevat erityistä tarkastelua vaativat yksittäiset riskikohteet

Päijät-Hämeen hyvinvointialueella sijaitsee useita erityistä tarkastelua vaativia yksittäisiä riskikohteita, joissa toiminnan luonne, vaaralliset aineet tai suuret samanaikaiset henkilömäärät aiheuttavat tavanomaista suuremman riskin. Tällaisia kohteita ovat erityisesti kemikaalien laajamittaiset varastointi- ja käsittelykohteet, logistiikka- ja teollisuusalueet sekä jätteenkäsittelytoiminnot, joissa onnettomuuksien seuraukset voivat olla laajoja ja sisältää myös merkittäviä ympäristövaikutuksia. Henkilöriskikohteina riskiä nostavat muun muassa sairaala- ja hoitolaitostoiminta, joissa hoidettavien toimintakyky on normaalia heikompi, sekä alueen runsaat yleisötilat ja -tapahtumat. Erityistä tarkastelua vaativiin kohteisiin liittyy korostunut suuronnettomuusriski, mikä edellyttää pelastustoimelta ennakkosuunnittelua, valvontaa ja osin myös harjoittelua.

3.2.4 Kansallinen ja alueellinen riskiarvio

Sekä kansallisen että alueellisen riskiarvion uudistaminen ovat ajankohtaisia. Kansallinen riskiarvio uudistetaan 2026 aikana ja alueellisen riskiarvion päivitystyö aloitetaan vuoden 2026 lopulla.

Sisäministeriön kansallisessa riskiarviossa on tunnistettu riskejä, joilla on laajaa kansallista merkitystä ja arvioitu niiden vaikutusta yhteiskunnan elintärkeisiin toimintoihin. Laaja-alaisessa poikkihallinnollisessa yhteistyössä laadittu riskiarvio linkittyy kansalliseen varautumiseen muodostaen perustan yhteiskunnan turvallisuusstrategian mukaiselle varautumiselle. Eri hallinnonalat ovat tunnistaneeet yhteiskunnan elintärkeisiin toimintoihin kansallisesti vaikuttavia uhkamalleja ja häiriötilanteita, ja se osaltaan muodostaa perusteet sille, millaisiin riskeihin eri hallinnonalojen ja muiden toimijoiden on varauduttava. Alueellinen riskiarvio täydentää kansallista riskiarviota ja se tuo tarkempaa näkymää eri alueiden mahdollisista riskeistä ja varautumistarpeista. Sen tavoitteena on toimia eri organisaatioiden varautumisen tukena.

Alueellisessa riskiarviossa maakunnan uhkia on arvioitu yhdessä kuntien, muiden viranomaisten, alueen muiden toimijoiden kanssa ja naapurialueiden pelastuslaitosten kanssa. Alueellisessa riskiarviossa on keskitytty käsittelemään 11 häiriö- tai onnettomuustilannetta, jotka valittiin turvallisuus- ja valmiustoimikunnan PHTURVA:n jäsenorganisaatioille kohdistetulla kyselyllä. Päijät-Hämeen alueellinen riskiarvio on päivitetty vuonna 2023.

Alueellisessa riskiarviossa on käsitelty 11 häiriö- tai onnettomuustilannetta, jotka on valittu PHTURVAN organisaatioille kohdistetulla kyselyllä.

Tunnistettuja riskejä ovat:

- Laajalle alueelle ulottuvat talvimyrsky
- Vaarallisiin aineisiin (CBRNE-uhka) liittyvä onnettomuus
- Vakava raideliikenteen onnettomuus
- Vakava maantieliikenteen onnettomuus
- Sähkön saannin suurhäiriö
- Viestintäverkkojen- ja palveluiden vakavat häiriöt
- Laaja tai pitkäkestoinen vedenjakeluhäiriö
- Maakunnan alueella tapahtuva vakava henkilöjoukkoon kohdennettu väkivallanteko
- Laajamittainen maahantulo
- Laajalle levinnyt vaarallinen tartuntatauti (PHTURVA, 2023)

Pelastuslaitoksen riskianalyysissä nostetaan kansallisesta ja alueellisesta riskiarviosta erityiseksi hyvinvointialueen pelastustoimen palveluihin vaikuttaviksi riskeiksi seuraavat riskit:

- Erittäin suuret onnettomuudet,
- Laajamittainen säteilyvaaratilanne/ ydinvoimalaitosonnettomuus
- Kriittiseen infraan liittyvät riskit (sähkö, tietoliikenne, vedet, talvimyrsky
- Muut uhat /hybridivaikuttaminen
- Poikkeusolot

3.2.5 Poikkeusolojen riskit

Suomeen kohdistuvaa aseellista tai siihen vakavuudeltaan rinnastettavaa hyökkäystä ja sen välitöntä jälkitilaa sekä Suomeen kohdistuvaa huomattavaa aseellisen tai siihen vakavuudeltaan rinnastettavan hyökkäyksen uhkaa on käsitelty pelastuslaitoksen laatimassa sodan ajan riskiarviossa (turvaluokiteltu). Tiivistetysti Päijät-Hämeeseen voi kohdistua merkittäviä sodan vaikutuksia niin väestöön kuin infrastruktuuriinkin. Sotilaallisten joukkojen liikkuminen ja läsnäolo Päijät-Hämeessä vaikuttavat myös varsin merkittävästi toimintaympäristöön. Pelastuslaitoksen toiminta aseellisen vaikuttamisen alla tai sen uhatta vaatii merkittävää suunnittelua ja materiaalista resurssointia.

Muut valmiuslain 3 §:n poikkeusolojen määritelmät voidaan osin kuvata osittain eskaloituina häiriönä, joita voidaan hallita osittain samoilla toimenpiteillä kuin häiriöitäkin. Hallintatoimien tehokkuutta tuetaan valmiuslain lisätoimivaltuuksin.

Poikkeusolojen yhteisiä tunnuspiirteitä ovat

- Erittäin vakavat ja laajat vahingot
- Resurssien tarve on erittäin merkittävästi normaalia suurempaa
- Tilanteen hallinta vaatii erittäin laajaa monialaista yhteistyötä

3.2.6 Riskeihin vastaavat pelastustoimen palvelut

Ohjaus, neuvonta, turvallisuusviestintä ja turvallisuuskoulutus

Ohjauksen, neuvonnan, turvallisuusviestinnän palvelut kuuluvat onnettomuuksien ehkäisyn palveluihin. Niiden tarkoituksena on tukea alueen asukkaita, yrityksiä ja erilaisia toimijoita onnettomuuksien ennaltaehkäisyssä, niihin varautumisessa sekä oikean toiminnan omaksumisessa onnettomuustilanteissa. Toiminnan tavoitteena on lisätä turvallisuustietoisuutta.

Palontutkinta

Palontutkinnan tehtävänä on kerätä, analysoida ja välittää tietoa tapahtuneista tulipaloista pelastuslaitoksen toiminnan ja palveluiden kehittämisen tueksi. Palontutkinnassa syntyvää tietoa jaetaan sidosryhmille, jotka voivat hyödyntää sitä omassa toiminnassaan tulipalojen todennäköisyyksien pienentämiseksi tai niistä aiheutuvien vahinkojen vähentämiseksi. Palontutkinnan keskeisenä tavoitteena on oppia tapahtuneista onnettomuuksista, ehkäistä vastaavien tilanteiden toistumista, kehittää vahinkojen rajoittamiskeinoja sekä parantaa pelastustoimen toimintaedellytyksiä tutkinnan tuottaman tiedon avulla.

Valvonta

Valvonnalla tarkoitetaan pelastusviranomaisen suorittamaa pelastus- ja kemikaalilainsäädännön noudattamisen valvontaa. Pelastustoimen toteuttamaan valvontaan sisältyy aina asiakkaan

omatoimista varautumista tukeva ohjaus ja neuvonta. Valvonta on luonteeltaan julkisen vallan käyttöä. Osa valvontatoiminnasta toteutetaan paloturvallisuuden itsearviointina, jota hyödynnetään erityisesti asuinrakennusten ja vapaa-ajan asuntojen paloturvallisuuden edistämiseksi. Itsearvioinnissa kiinteistön omistaja tai asukas tarkastaa paloturvallisuuden pelastuslaitoksen toimittaman ohjeistuksen ja lomakkeen avulla. Itsearviointia käytetään myös muiden kohteiden, kuten viljankuivaamoiden, paloturvallisuuden valvonnassa.

Yhteistyö onnettomuuksien ehkäisemiseksi

Pelastuslaitos tekee laaja-alaista yhteistyötä eri viranomaisten ja yhteisöjen kanssa tavoitteena onnettomuuksien vähentäminen, niiden seurannaisvaikutusten pienentäminen sekä pelastuslaitoksen toimintaedellytysten turvaaminen. Yhteistyön kautta pelastuslaitoksen havainnot ja pelastusviranomaisen näkökulmat tuodaan muiden toimijoiden tietoon. Tällä tavoin pyritään vaikuttamaan myös sellaisiin riskeihin ja ilmiöihin, jotka eivät kuulu suoraan pelastuslaitoksen vastuulle tai lakisääteisiin tehtäviin, kuten esimerkiksi liikenneturvallisuuteen.

Yhteistyö koostuu sidosryhmille tarjottavasta ohjauksesta, neuvonnasta ja lausunnoista. Näihin palveluihin liittyvä ohjaus ja neuvonta perustuvat pelastuslaitoksen asiantuntijarooliin erilaisissa yhteistyöverkostoissa. Pelastuslaitos toimii useissa sidosryhmäyhteyksissä oman toimialansa asiantuntijana ja tuo esiin havaintojaan muiden viranomaisten päätöksenteon tueksi. Lausuntoja annetaan pelastusviranomaisen toimesta kuntien ja valtion viranomaisille esimerkiksi maankäytön suunnittelun, rakentamisen ja ympäristönsuojelun tarpeisiin. Yhteistyön painopisteinä ovat palo- ja henkilöturvallisuus, kemikaaliturvallisuus sekä pelastustoiminnan toimintaedellytysten huomioiminen.

Pelastustoiminnan palvelut

Pelastustoiminnan palvelut perustuvat pelastustoimen velvollisuuteen varoittaa väestöä vaaratilanteissa, torjua uhkaavia onnettomuuksia sekä suojella ja pelastaa onnettomuuden uhreja, vaarassa olevia ihmisiä, ympäristöä ja omaisuutta. Palveluihin kuuluvat tulipalojen sammuttaminen sekä vahinkojen rajoittaminen. Pelastuslaitoksella tulee olla valmius ja kyky toteuttaa onnettomuustilanteissa tarvittavat kiireelliset pelastus- ja torjuntatoimet tehokkaasti ja tilanteen edellyttämällä tavalla.

Väestönsuojeluun varautuminen ja valmiussuunnittelu

Väestönsuojeluun varautuminen sisältää muun muassa valmiuden evakuoitien toteuttamiseen sekä väestönsuojien käyttöönoton opastamiseen. Varautumiseen kuuluu myös pelastuslaitoksen valmiuden nostamisen suunnittelu, palveluiden skaalautuvuuden varmistaminen sekä palvelutuotannon turvaaminen kaikissa olosuhteissa, mukaan lukien häiriötilanteet ja poikkeusolot. Pelastuslaitos edistää koko maakunnan varautumista resurssitehokkaasti yhteensovittamalla hyvinvointialueen varautumista ja tukemalla kuntien valmiussuunnittelua.

Yhteistyö pelastustoiminnassa

Pelastuslaitos vastaa pelastustoiminnan suunnittelun johtamisesta. Suunnitteluun ovat velvollisia osallistumaan valtion ja kuntien viranomaiset sekä laitokset ja liikelaitokset, ja suunnitelmien perusteella niiden tulee toimia onnettomuus- ja vaaratilanteissa. Pelastustoiminnassa tehdään lisäksi muuta yhteistyötä eri toimijoiden kanssa, kuten poliisin ja puolustusvoimien kanssa, pelastustoiminnan tehokkaan ja yhteensovitetun toteuttamisen varmistamiseksi.

3.3 Riskianalyysin tulokset ja johtopäätökset (Yhdessä)

Päijät-Hämeen riskikokonaisuutta leimaa väestörakenteen muutos, jossa ikääntyneiden ja yksinasuvien määrän kasvu lisää erityisesti asuinympäristöihin liittyviä onnettomuusriskejä ja kasvattaa pelastustoimen palvelutarvetta. Toimintakyvyn heikkeneminen, päihteiden käyttö sekä sosiaaliset haasteet näkyvät tulipaloina, tapaturmina ja muina turvallisuuspoikkeamina, mikä korostaa ennaltaehkäisyn ja kohdennetun turvallisuusviestinnän merkitystä.

Alueellinen eriytyminen on keskeinen kehityssuunta: Lahden kaupunkiseudun kasvu ja palveluiden keskittyminen lisäävät kaupunkialueille tyypillisten riskien merkitystä, kun taas harvaan asutuilla alueilla korostuvat pitkät vasteajat, sopimuspalokuntien saatavuushaasteet ja resurssien riittävyys. Vapaa-ajan asutuksen kausivaihtelut lisäävät kuormitusta erityisesti järviolueilla.

Liikenne- ja logistiikkavirrat, erityisesti valtavyöhyillä ja raideliikenteessä, ylläpitävät jatkuvaa suuronnettomuus- ja kemikaaliriskin mahdollisuutta. Näiden vaikutukset voivat olla laajoja ja vaatia moniviranomaistoimintaa. Samoin alueen teollisuus-, varasto- ja erityiskohteet korostavat häiriötilanteiden hallinnan ja johtamiskyvyn merkitystä.

Ilmastonmuutoksen vaikutukset näkyvät jo lisääntyvinä sään ääri-ilmiöinä: rankkasateet, tulvat, hellejaksot ja kuivuus kasvattavat sekä rakennettuun ympäristöön että maastoon kohdistuvia riskejä. Laajat pohjavesi- ja vesistöalueet lisäävät ympäristövahinkojen merkittävyyttä ja korostavat ennaltaehkäisevän varautumisen tarvetta.

Teknologinen kehitys ja digitalisaatio muuttavat toimintaympäristöä nopeasti ja tuovat uusia onnettomuustyyppisiä pelastustoimen vastuulle. Energiamurros – aurinko- ja tuulivoima sekä akkuvarastot – tuo uusia, nopeasti kasvavia riskejä, jotka edellyttävät pelastustoimelta uudenlaista osaamista, kalustoa ja toimintamalleja.

Kokonaisuutena riskitaso pysyy hallittavana, mutta sen rakenne monimutkaistuu. Toimintavalmiudessa on paikoin haasteita erityisesti harvaan asutuilla alueilla, mikä korostaa riskiperusteista resurssien kohdentamista ja toimintamallien kehittämistä.

Strategisesti keskeistä on vahvistaa ennaltaehkäisyä, kohdentaa valvontaa riskiperusteisesti, kehittää osaamista vastaamaan uusiin teknologisiin ja ilmastollisiin riskeihin sekä varmistaa pelastustoimen palvelukyky koko maakunnan alueella yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa.

4. PALVELUTASOA KOSKEVAT PÄÄTÖKSET PALVELUITTAIN

4.1 Onnettomuuksien ehkäisy ja valvonta

Onnettomuuksien ehkäisy on yksi keskeisistä pelastustoimen lakisääteisistä tehtävistä. Pelastuslain 27 §:n mukaisesti pelastuslaitoksen tulee huolehtia alueellaan pelastustoimelle kuuluvasta ohjauksesta, neuvonnasta ja turvallisuusviestinnästä. Pelastuslain 27 §:n mukaisesti pelastuslaitoksen tulee huolehtia valvontatehtävistä, jota lain 78 §:ssä tarkennetaan; pelastuslaitokselle on säädetty velvoite lain 2. ja 3. luvun säännösten noudattamisen valvonnasta. Lisäksi pelastusviranomaiselle on säädetty laaja valvontavelvoite laissa vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta (390/2005).

Onnettomuuksien ehkäisyllä pelastusviranomainen pyrkii tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäisemiseen ja mm. kansalaisten, yritysten, erilaisten yhteisöjen, julkishallinnollisten organisaatioiden ja muiden viranomaisten turvallisuuskulttuurin kehittymiseen ja siinä tukemiseen. Tavoitteena on omatoiminen varautuminen, onnettomuuksien torjumiseen varautuminen, tarkoituksenmukaisen toiminnan hallitseminen onnettomuus- ja vaaratilanteessa sekä kyky onnettomuuksien seurausten rajoittamiseen. Kemikaalivalvonta keskittyy vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden valmistuksesta, käytöstä, siirrosta, varastoinnista, säilytyksestä ja muusta käsittelystä aiheutuvien henkilö-, omaisuus- ja ympäristövahinkojen ehkäisyyn ja torjuntaan sekä yleisen turvallisuuden edistämiseen.

Pelastustoimi toimii yhteistyössä muiden viranomaisten sekä alueella olevien yhteisöjen ja asukkaiden kanssa onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, sekä osallistuu paikalliseen ja alueelliseen turvallisuussuunnittelutyöhön pelastuslain 42 §:n mukaisesti. Yhteistyö sisältyy pääosin pelastuslaitoksen tuottamiin asiantuntijapalveluihin.

Pelastuslain 41 §:n mukaisesti pelastuslaitoksen on suoritettava palontutkintaa, jonka tavoitteena vastaavanlaisten onnettomuuksien ehkäisy ja vahinkojen rajoittaminen sekä pelastustoiminnan ja toimintavalmiuksien kehittäminen. Palontutkinnassa tehdään tiivistä yhteistyötä muun muassa poliisin kanssa, jolla on velvoite tutkia osa tulipaloista esitutkintalain tai poliisilain mukaisesti.

Pelastuslaitos seuraa onnettomuusuhkien sekä onnettomuuksien määrän ja syiden kehitystä pelastuslain 43 §:n mukaisesti. Onnettomuuskehityksen seurantaan saadaan syötteitä mm. tapahtuneista onnettomuuksista kansainvälisesti, valtakunnallisesti ja paikallisesti, palontutkinnasta ja sidosryhmäyhteistyöstä.

Onnettomuuksien ehkäisyn palvelut mitoitetaan maakunnan riskien perusteella. Päivittäisissä onnettomuuksissa onnettomuuksien ehkäisyn palveluilla pyritään vaikuttamaan muun muassa liikenneonnettomuuksiin, hätäkeskukseen kytkettyjen paloilmittimien hälytyksiin (joista 80 % erheellisiä), erityyppisiin tulipaloihin ja vahingontorjuntatehtäviin. Alueen keskeisiä riskitekijöitä ovat lisäksi ikääntyvä väestö, vanha asuinkiinteistökatanta, vapaa-ajan asumisen suuri määrä, runsaat vesistöt, vilkas liikenne, teollisuus- ja logistiikka-alueet ja toiminnoissa käytettävät kemikaalit, laajat pohjavesialueet, yleisötapahtumat ja ilmastonmuutoksen tuomat riskit. Näiden kaikkien riskien hallinta edellyttää ohjausta ja neuvontaa, turvallisuusviestintää, kohdennettua valvontaa ja yhteistyötä toiminnanharjoittajien sekä viranomaisten ja muiden sidosryhmien kanssa. Palontutkinnan havainnot ja onnettomuuskehityksen seuranta ohjaavat palveluiden jatkuvaa kehittämistä. Onnettomuuksien ehkäisyn palvelut sopeutetaan myös yllättäviin ja ennakoimattomiin riskeihin.

Onnettomuuksien ehkäisyn palveluissa huomioidaan palvelutasokaudella pelastustoimen strategian onnettomuuksien ehkäisyydelle asetetut painopisteet, pelastustoimen onnettomuuksien ehkäisyn toimintaohjelman tavoitteet, sekä hyvinvointialueen strategiassa olevat tavoitteet.

Onnettomuuksien ehkäisyä toteutetaan vuosittain pelastusjohtajan hyväksymän onnettomuuksien ehkäisyn suunnitelman mukaisesti, joka korvaa aiemmalla palvelutasokaudella laaditut valvontasuunnitelman ja turvallisuusviestintäsuunnitelman. Onnettomuuksien ehkäisyn suunnitelmamalli on valtakunnallinen. Palvelujen keskeisenä järjestelmänä toimii valtakunnallinen onnettomuuksien ehkäisyn järjestelmä OEJ (käyttöönotto syksyllä 2026).

Onnettomuuksien ehkäisyn palvelujen tuottamiseen osallistuvat lähes kaikki pelastuslaitoksen tulosalueet sekä myös sopimuspalokunnat. Onnettomuuksien ehkäisyyn on osoitettu Päijät-Hämeen pelastuslaitoksella 13 päätoimista virkaa ja pelastustoiminnan osaston kahdeksalla palomestarilla ja asemamestarilla sekä esikuntaan kuuluvilla valmiuspäälliköllä sekä valmiussuunnittelijalla on määritelty onnettomuuksien ehkäisytyöhön pieni osa työajasta. Pelastustoiminnan työvuorot suorittavat lisäksi asuinrakennusten itsearviointitoimintaa ja asuinrakennusten tarkastustoimintaa, sekä ovat mukana turvallisuusviestinnässä. Koko pelastuslaitoksen muukin henkilöstö sekä alueen sopimuspalokunnat osallistuvat tarvittaessa mukaan turvallisuusviestintään erikseen määritellyllä työpanoksellaan.

Palvelujen tuottamiseen tarvittavien resurssien yhteenlaskettu kokonaismäärä on 21,1 htv:tä. Resurssit sisältävät palveluun liittyvän johtamisen, ohjauksen, suunnittelun ja osaamisen hallintaan tarvittavat henkilötyövuodet. Palvelun tuottamiseen tarvittavat pelastuslaitoksen teknisiin tukipalveluihin tarvittavat resurssit (ajoneuvokalusto, varusteet jne.) on esitetty luvussa 7.7. Palveluissa ei ole huomioitu pelastuslaitoksen hallinnon resursseista pelastusjohtajan ja hallintosihteerin osuutta.

Palvelut	Tarvittava htv
Ohjaus ja neuvonta	1,6
Turvallisuusviestintä	4,7
Palontutkinta	0,7
Yhteistyö onnettomuuksien ehkäisemisessä	3,4
Onnettomuuskehityksen seuranta	0,3
Hyvinvointialueiden yhteistoiminnassa hoidetut tehtävät	0,0
Valvontatehtävät	9,8
Kemikaalivalvontatehtävät	0,8
Valmiuden tarkastaminen	0,0
Yhteensä	21,1

4.1.1 Pelastustoimelle kuuluva ohjaus, neuvonta ja turvallisuusviestintä

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Päijät-Hämeen pelastuslaitos huolehtii alueellaan pelastuslain 27 §:n mukaisesta pelastustoimelle kuuluvasta ohjauksesta, neuvonnasta ja turvallisuusviestinnästä. Ohjausta ja neuvontaa annetaan myös hallintolain (434/2003 8 §) mukaisesti onnettomuuksien ehkäisyn tulosalueen vastuulla olevien hallintoasioiden hoitamiseen sekä kysymyksiin ja tiedusteluihin vastaamiseen.

Ohjaus ja neuvonta

Pelastustoimelle kuuluvalla ohjauksella tarkoitetaan mm. rakentamisen ohjaamista, pelastussuunnitelmien laatimisen ohjaamista, poistumisturvallisselvitysten laatimisen ohjausta ja siihen liittyvää viranomaisen suorittama arviointimenettelyä, omatoimisen varautumisen tukemisen järjestelyjen ohjaamista ja koulutusta sekä pelastustoimen laitteiden ja laitteistojen kunnossapidosta ohjaamista. *Neuvonnalla* tarkoitetaan yleistä esim. neuvontapuhelimessa tai neuvontasähköpostin välityksellä annettavaa neuvontaa tai muiden tehtävien ohessa annettavaa neuvontaa.

Ohjausta ja neuvontaa suoritetaan päivystävä palotarkastaja - palvelulla, mutta se sisältyy osana myös kaikkeen muuhun pelastustoimen palvelutuotantoon, kuten esimerkiksi valvontatyöhön tai turvallisuusviestintätapahtumiin. Tehdessään valvontaa pelastusviranomainen ohjaa ja neuvoo esimerkiksi pelastussuunnitelmien ja poistumisturvallisuus selvitysten laadintaa, omatoimisen varautumisen järjestelyjä, kemikaaliturvallisuutta ja pelastustoimen laitteiden kunnossapitoa. Neuvontaa voidaan antaa asiakkaalle esimerkiksi kohdetutustumisilla, turvallisuus harjoituksissa tai erillisellä neuvontakäynnillä. Neuvontaa kuuluu osana myös erilaisiin hälytystehtäviin, jossa annetaan neuvoja esimerkiksi paloilmoittimen erheellisten hälytysten välttämiseksi. Ohjaus ja neuvonta on palvelu, joka vastaa erittäin laajaan asiakas - ja sidosryhmätarpeeseen ja jolla pyritään vaikuttamaan lähes kaikkiin riskianalyyseissä tunnistetuista uhkista.

Ohjausta ja neuvontaa varten pelastuslaitos ylläpitää internet-sivuja asukkaiden, yritysten ja laitosten tarpeita varten. Sivustolta on löydettävissä myös yhteystiedot vaativimpien asioiden vastuuhenkilöille. Internet-sivuston avulla asiakas löytää vastauksen yleisimpiin asioihin ja hän voi käyttää palvelua oman aikataulunsa mukaisesti. Päivystävän palotarkastajan palvelulla annetaan ohjausta ja neuvontaa päivittäisiin yhteydenottoihin. Lakisääteinen ohjaus ja neuvonta sisältyy osana myös pelastuslaitoksen sosiaalisen median viestintää ja aiheita on huomioitu sosiaalisen median viestinnän vuosikellossa. Sosiaalista mediaa käytetään myös pelastustoiminnassa asukkaiden ohjaukseen ja neuvontaan ja sen avulla pelastusviranomainen voi esimerkiksi viiveettä varoittaa asukkaita vaaratilanteista lainsäädännön edellyttämällä tavalla.

Päivystävä palotarkastaja on päivystysluonteinen asiakaspalvelu, jolla vastataan asiakkaiden suoriin yhteydenottoihin puhelimitse, sekä sähköpostilla sovittuina palveluaikoina. Yhteydenottojen lisäksi päivystävä palotarkastaja käsittelee päivystävän palotarkastajan erilliseen sähköpostiin tulleita erilaisia ilmoituksia. Osan ilmoituksista päivystävä palotarkastaja käsittelee itse loppuun asti (kuten esim. pelastuslain 62 § mukaiset nuohoojilta tulleet vikailmoitukset), osan hän välittää eteenpäin asian vastuuhenkilölle.

Pelastuslaitos osallistuu rakentamisen ohjaukseen alueen kuntien rakennusvalvontojen kanssa sovitulla tavalla. Pelastusviranomainen toimii rakennusvalvonnoille paloturvallisuuden, väestönsuojien ja pelastustoiminnan edellytysten asiantuntijana rakennuslupakäsittelyssä ja rakennusten käyttööntovaiheessa. Ohjausta ja neuvontaa tarjotaan myös rakennushankkeiden suunnittelijoille ja rakennushankkeisiin ryhtyville. Rakennusvalvonnan ja pelastuslaitoksen välisestä yhteistyöstä tarkemmin kohdassa 4.1.3. Rakentamisen ohjaukseen liittyvien resurssien tarve on sisällytetty yhteistyön resursseihin.

Pelastustoimen toimialaan kuuluva ohjaus ja neuvonta sisältyy keskeisesti lähes koko pelastuslaitoksen henkilöstön toimenkuvaan. Virka-aikana asiakkaat saavat ohjausta ja neuvontaa päivystävän palotarkastajan palvelu kautta. Erityistä asiantuntemusta vaativiin aihealueisiin (kemikaaliturvallisuus, rakentamisen ohjaus, yleisötilaisuudet, riskiasunnot jne.) liittyvää neuvontaa antavat erikseen nimetyt viranhaltijat.

Turvallisuusviestintä

Turvallisuusviestinnällä tarkoitetaan erityisesti tulipalo-, onnettomuus- tai muihin vaaratilanteisiin liittyvää neuvontaa ja koulutusta. Turvallisuusviestintä on pelastustoimen lakisääteinen tehtävä, jolla pyritään kansalaisten ja yhteisöjen hyvän turvallisuuskulttuurin edistämiseen, jotta ihmiset osaisivat omalla toiminnallaan ehkäistä tulipaloja ja muita onnettomuuksia sekä toimia oikein onnettomuus- ja vaaratilanteissa. Turvallisuusviestintä koostuu neuvonnasta, tapahtumista, koulutuksista, kampanjoista sekä erilaisista julkaisuista niin sosiaalisessa mediassa kuin painotuotteina.

Sisäministeriön laatiman pelastustoimen onnettomuuksien ehkäisyn toimintaohjelman mukaisesti turvallisuusviestinnällä pyritään vaikuttamaan kansalaisten osaamisen ja kyvykkyyden lisääntymiseen niin, että heidän kansalaistaitojen hallinta ja osaaminen kasvaa. Pelastustoimen näkökulmasta on tärkeää, että ihmisten arjen toimintakyky vahvistuu. Turvallisuusviestinnän painopiste riskiryhmien (esim. ikääntyvät) sekä heistä vastuussa olevien neuvonnassa ja kouluttamisessa, sekä lasten ja nuorten turvallisuus pääoman kasvu.

Turvallisuusviestinnän keinoin pyritään lisäämään kansalaisten, erityisesti heikommassa asemassa olevien ja riskiryhmien turvallisuuden tunnetta. Turvallisuuden tunne ilmenee väestön luottamuksena omiin, yhteisön sekä yhteiskunnan kykyihin suojautua uhkia vastaan ja kykyyn palauttaa turvallisuuden taso kriisin jälkeen sekä avun saannin nopeuteen ja tehokkuuteen. Tämä pätee myös onnettomuuksien ehkäisytyössä, jonka kautta myös luottamusta pelastustoiminnan kyvykkyyteen ja tehokkuuteen voidaan lisätä. Tämän vuoksi myös erilaiset kaluston ja toiminnan esittelyt sekä pelastushenkilöstön tapaamiset, joissa kansalaiset pääsevät tutustumaan pelastustoimen nykytilaan, ovat tärkeitä turvallisuusviestinnän keinoja. Näiden vaikuttavuuden mittaaminen on kuitenkin haastavaa. Pelastustoiminnan esittely luo myös näkyvyyttä ja luo mielikuvaa pelastusalasta ja sen työpaikoista.

Pelastuslaitoksella on päätoiminen koulutuspäällikkö, joka vastaa turvallisuusviestinnän kokonaisuudesta. Muu päätoiminen henkilöstö ja sopimuspalokuntien henkilöstö osallistuvat turvallisuusviestinnän toteuttamiseen toimenkuviansa mukaisesti.

Onnettomuuksien ehkäisyn suunnitelmassa määritellään tarkemmin turvallisuusviestinnän kohderyhmät, keskeinen sisältö ja keinot sen toteuttamiseksi sekä turvallisuusviestinnän henkilöstön tehtävät ja yhteistyökumppanit. Toiminnan kehittämiseksi turvallisuusviestinnän koulutustilaisuuksista kerätään palautetta soveltuvin osin.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Tavoitteen mukaan pelastustoimelle kuuluva neuvonta, ohjaus ja turvallisuusviestintä tukee pelastuslain velvoitteiden noudattamista. Ohjauksen, neuvonnan ja turvallisuusviestinnän palveluilla vaikutetaan lähes kaikkiin riskianalyyseissä tunnistettuihin uhkiin ja riskeihin. Niillä vaikutetaan tulipalojen ja onnettomuuksien vähentämiseen, edistetään omatoimista varautumista ja parannetaan onnettomuudessa toimimisen taitoja. Tavoitteena on saada jokainen ottamaan vastuu omasta turvallisuudestaan sekä huolehtimaan läheistensä ja lähiympäristönsä turvallisuudesta. Oikea-aikainen ja monikanavainen viestintä pienentää päivittäisten onnettomuuksien riskiä esimerkiksi liukkaan sään tai maastopalovaaran aikana.

Viranomaisohjauksen tavoitteena on ohjata toiminnanharjoittajia pelastussuunnitelmien ja poistumisturvallisuusselvitysten laatimisessa sekä pelastustoimen laitteiden ja laitteistojen kunnossapidosta. Paloilmoittimien erheellisten hälytysten ohjaukseen ja neuvonnan tavoitteena on automaattisten paloilmoitinten erheellisten hälytysten määrän vähentäminen.

Ohjauksen, neuvonnan ja turvallisuusviestinnän palvelutarpeen muodostavat pelastustoimen riski- ja vaikuttamisperusteiset neuvonta-, ohjaus- ja turvallisuusviestintätarpeet sekä asiakastarpeet, kuten neuvonta ja ohjaus pelastustoimialaan liittyvissä kysymyksissä. Asiakkaita

ovat muun muassa alueen väestö, kiinteistöjen omistajat ja haltijat sekä toiminnanharjoittajat. Erityisesti kohderyhmistä huomioidaan ikäimiset ja muut toiminnaltaan rajoittuneet sekä lapset ja nuoret. Lisäksi huomioidaan alueen vapaa-ajan asukkaat.

Alueen rivi- ja kerrostaloyhtiölle tarjotaan koulutusta pelastussuunnitelman laatimisesta ja sen viestinnästä asukkaille. Lisäksi taloyhtiöille tarjotaan koulutusta väestönsuojien käyttöönotosta ja kunnossapidosta.

Kemikaaliturvallisuudesta ohjausta, neuvontaa ja turvallisuusviestintää kohdistetaan muun muassa öljysäiliöiden turvallisuuteen alueen pohjavesiriskien pienentämiseksi. Ohjausta ja neuvontaa annetaan olemassa oleviin kemikaalikohteisiin, sekä rakennushankkeiden yhteydessä. Ohjauksella ja neuvonnalla tuetaan myös vaarallisten kemikaalien varastoinnin ja käytön turvallisuutta esim. kemikaali-ilmoituksen laadinnassa.

Tavoitteena on myös ennakoiden vastata mahdollisten poikkeusolojen, kriisien ja yhteiskunnan häiriötilanteiden kasvaneeseen tiedonsaantiin. Työtä tehdään yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa.

Päivystävän palotarkastajan palvelu ja muu erillisenä tehtävän ohjauksen ja neuvonnan mahdollistuminen tarkoittaa vuositasolla noin 1,6 htv:n tarvetta. Turvallisuusviestintätilaisuuksien (noin 300), sosiaalisen median ja internet-sivujen ylläpitämiseen, sekä toiminnan ohjeistukseen ja organisoimiseen tarvitaan 4,7 htv:tä.

Aluevaltuuston päätös

Ohjaus ja neuvontapalvelut alueen asukkaille sekä yrityksille ja laitoksille

- Pelastuslaitos tuottaa ohjausta ja neuvontaa päivystysluontoisena palveluna (päivystävä palotarkastaja) ja lisäksi pelastuslaitoksen koko henkilöstö antaa ohjausta ja neuvontaa osana työtehtäviään.
- Pelastuslaitos tarjoaa ohjausta ja neuvontaa internet-sivustollaan ja omissa sosiaalisen median kanavissaan ja huomioi näissä myös riskianalyysiin sekä sidosryhmäyhteistyön tavoitteisiin liittyvät aiheet.
- Asiakkailta vireille tulevat asiat käsitellään ja niihin reagoidaan tarpeen edellyttämällä tavalla.
- Pelastuslaitos järjestää koulutusta pelastussuunnitelmien laadinnan tueksi, sekä väestönsuojien liittyvän osaamisen kehittämiseksi.
- Pelastuslaitos kerää asiakaspalautetta ohjauksen ja neuvonnan palveluista.
- Ohjauksen ja neuvonnan tuottamiseen käytetään 1,6 htv. Tässä huomioidaan vain erikseen tuotettava ohjauksen ja neuvonnan palvelut, luku ei sisällä muiden palvelujen yhteydessä annettavaa (valvonta, pelastustoiminta, yhteistyö) ohjausta ja neuvontaa.

Turvallisuusviestintä

- Pelastuslaitos tuottaa turvallisuusviestinnän palveluja onnettomuuksien ehkäisyn suunnitelman mukaisesti.

- Pelastuslaitos suuntaa resursseja ja huomioi onnettomuuksien ehkäisyn suunnitelmassa riskianalyysin sekä pelastustoimen onnettomuuksien ehkäisyn toimintaohjelman 2025.
- Pelastuslaitos tuottaa turvallisuusviestinnän palvelua omana toimintana ja sopimusperusteisesti alueen sopimuspalokuntien kanssa.
- Pelastuslaitoksen ja sen sopimuspalokuntien tekemällä turvallisuusviestinnällä pyritään tavoittamaan laskennallisesti 12 prosenttia alueen asukkaista vuosittain.
- Pelastuslaitos osallistuu jokaisessa kunnassa vähintään yhteen ikäihmisille suunnattuun turvallisuusviestintätilaisuuteen vuosittain.
- Jokainen alueella asuva lapsi tai nuori pyritään kohtaamaan 3 kertaa ennen 25 ikävuotta.
- Sosiaalisessa mediassa julkaistaan turvallisuusviestintää ajankohtaisista aiheista proaktiivisesti.
- Pelastuslaitos osallistuu vuosittain paloturvallisuusviikon viettämiseen.
- Pelastuslaitos tukee sopimuspalokuntia vähintään viestinnän keinoin Päivä Paloasemalla – tapahtuman järjestämisessä.
- Pelastuslaitos kerää asiakaspalautetta turvallisuusviestinnän koulutustilaisuuksista.
- Pelastuslaitos osallistuu pelastuslaitosten valtakunnalliseen turvallisuusviestinnän asiantuntijaverkostoon.
- Erilaisten poikkeustilanteiden, kuten epidemioiden, poikkeusolojen ja muiden ajankohtaisten tilanteiden vuoksi turvallisuusviestintää tullaan kohdistamaan tilanteen vaatimalla ja tarkoituksenmukaisella tavalla tavoitteiden saavuttamiseksi.
- Turvallisuusviestinnän palveluiden tuottamiseen käytetään 4,7 htv.

Palvelutason kehittämistarve

Palvelutasokauden aikana pyritään löytämään ja kehittämään vaikuttavia yhteistoimintamuotoja muiden toimijoiden kanssa ikäihmisten ja heidän kanssaan toimivien turvallisuuspääoman kasvattamiseksi.

Vapaa-ajan asukkaille suunnattuun neuvontaan pyritään löytämään palvelutasokauden aikana uusia keinoja ja tehokkaampia kanavia.

Palvelutasokauden aikana turvallisuusviestinnän yhteistyötä pelastustoiminnan ja palontutkinnan kanssa tulee kehittää niin, että neuvontaan ja koulutuksiin saadaan lisää ajankohtaisia aiheita ja nostoja.

Pelastustoimi.fi-sivustoa kehitetään palvelutasokauden aikana. Sivustolla on puutteita Päijät-Hämeen pelastuslaitoksen ohjeissa, eikä vanhoja ohjeita ole saatu muutettua saavutettaviksi. Vuoden 2027 aikana kehitetään sivuston rakennetta niin, että ohjeet rakennetaan sivustolle alasivuiksi. Lisäksi pelastustoimen sivuilta puuttuva chat-palvelu pyritään korvamaan hyvinvointialueen AI-asiakaspalvelijalla.

4.1.2 Palontutkinta

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Päijät-Hämeen pelastuslaitos toteuttaa palontutkintaa pelastuslain (379/2011) 41 §:n mukaisesti. Palontutkinnan tarkoituksena on selvittää tulipalon syttymissyy sekä arvioida palon kehittymiseen, leviämiseen ja vahinkojen laajuuteen vaikuttaneet tekijät. Lisäksi tutkinnassa dokumentoidaan pelastustoiminnan kulku. Tutkinnan laajuus määräytyy erityisesti palon seurausten vakavuuden perusteella.

Palontutkinta on jaettu kolmeen tasoon, joiden avulla määritellään tutkinnan vähimmäisvaatimukset:

Tason 1 palontutkinta suoritetaan kaikista tulipaloista. Tutkinnan toteuttaa pelastustoiminnan johtaja. Taso 1 muodostaa perustason tiedonkeruun, joka mahdollistaa tilastoinnin ja yleisen riskienhallinnan.

Tason 2 palontutkinta tehdään, kun tulipalosta tai rakennuspalovaarasta:

- on aiheutunut kuolonuhri tai vakava loukkaantuminen (vähintään 2 vrk sairaalahoidossa)
- on aiheutunut huomattavia aineellisia, taloudellisia tai ympäristövahinkoja (vähintään 200 000 €)
- ihminen on pelastettu palokunnan tai muiden auttajien toimesta hengenvaaralliseksi kehittyneistä olosuhteista tai varmalta kuolemalta
- on merkittävää hyötyä sammutus- ja pelastustoiminnan kehittämiseksi
- kohde on kulttuurihistoriallisesti arvokas
- kyseessä on teematutkinnan tai valtakunnallisen tutkimushankkeen kohde
- kyseessä on muu erityistä selvitystä edellyttävä tulipalo

Tason 2 palontutkinnan suorittaa koulutettu palotutkija tai tutkijapari.

Tason 3 palontutkinta suoritetaan turvallisuustutkintalain (525/2011) mukaan tutkittavaksi kuuluvista tulipaloista. Tällaisia ovat mm. suuronnettomuudet ja suuronnettomuuksien vaaratilanteet. Taso 3 on palontutkinnan laajin taso, ja päätöksen tutkinnan aloittamisesta voi tehdä Onnettomuustutkintakeskus, Sisäministeriö tai pelastuslaitos. Tason 3 palontutkintaan perustetaan erillinen tutkintaryhmä, jonka jäsenet nimetään erikseen.

Jos on syytä epäillä, että tulipalo tai muu onnettomuus on aiheutettu tahallisesti tai tuottamuksellisesti, pelastusviranomaisen on ilmoitettava asiasta poliisille pelastuslain 41 §:n mukaisesti. Ilmoitusvelvollisuus koskee myös palontutkinnassa havaittuja palo- ja henkilöturvallisuusrikkomuksia.

Palontutkinnan vastuuhenkilö vastaa palontutkintaohjeen ylläpidosta. Palontutkintaohjeeseen on määritelty yksityiskohtainen palontutkintaa ja -tutkijoita koskeva ohjeistus.

Poliisien kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä vuosittain päivitettävän yhteistyösopimuksen mukaisesti. Yhteistyöhön sisältyy muun muassa yhteisiä koulutuspäiviä ja -tutkintaa.

Palontutkinnan vastuuhenkilö on onnettomuuksien ehkäisyn tulosalueelta ja toimii vastuuhenkilönä osana omia työtehtäviään. Pelastuslaitoksella on kuusi koulutettua palontutkijaa, jotka suorittavat palontutkintaa oman työnsä ohella. Henkilöt ovat onnettomuuksien ehkäisyn ja pelastustoiminnan tulosalueilta.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Palontutkinnan tavoitteena on ehkäistä vastaavia onnettomuuksia, rajoittaa vahinkojen laajuutta sekä kehittää pelastustoimintaa ja toimintavalmiutta. Tutkinnassa syntyvä tieto tukee riskien arviointia, valvontatoimintaa ja turvallisuusviestintää, ja sitä hyödynnetään myös pelastustoiminnan kehittämisessä sekä sisäisessä koulutuksessa. Palontutkinnan havainnot muodostavat keskeisen osan pelastuslaitoksen tiedolla johtamista, ja niitä käsitellään muun muassa päällystön koulutuspäivissä.

Pelastuslaitoksen palontutkinta tekee esityksiä muille viranomaisille ja tahoille onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja niihin varautumiseksi. Esitykset voivat olla esimerkiksi havaintoja yksittäisen tulipalon tai alueella esiintyvien tulipalojen osalta tai esimerkiksi valtakunnallisten palontutkinnan teemaraporttien ja havaintojen jakamista. Palontutkija voi olla yhteydessä myös tulipalon jälkeen esimerkiksi kunnan rakennusvalvontaan rakennuksen turvallisen käytön huomioimiseksi tai rakennuksen kulttuurihistoriallisen arvon suojelemiseksi.

Oman pelastuslaitoksen sekä valtakunnallisia palontutkinnasta saatuja havaintoja hyödynnetään sisäisessä koulutuksessa toiminnan sekä henkilöstön osaamisen kehittämisessä. Palontutkinta kuuluu muun muassa säännöllisesti pidettävien päällystön koulutuspäivien vakioaiheisiin.

Kaikki tulipalot tutkitaan niiden seurausten mukaisesti vähintään tasolla 1. Tason 2 tutkintaa tehdään vuosittain tutkintakynnyksen ylittyessä noin 20–30 tulipaloon. Tutkintaa tehdään mahdollisuuksien mukaan yhteistyössä poliisin kanssa. Pelastuslaitos osallistuu vuosittain myös pelastustoimen valtakunnallisiin teematutkintoihin ja pelastuslaitoksen kumppanuusverkoston palontutkinnan asiantuntijaverkoston. Pelastuslaitos on ilmoittanut 36 % tuottamuksellisista ja tahallisista tulipaloista poliisille (v. 2025).

Tehtäviin palontutkintoihin, palontutkinnan johtamiseen, ohjeistukseen sekä osaamisen hallintaan ja yhteistyöhön tarvittava resurssitarve on 0,7 htv. Luvussa ei ole huomioitu pelastustoiminnan työvuorojen tekemää tason 1 palontutkintaan kuluva aikaa.

Aluevaltuuston päätös

- Pelastuslaitos suorittaa palontutkinnan kaikista tulipaloista palon seurausten vakavuuden laajuisesti (tasot 1–3).
- Pelastuslaitos osallistuu valtakunnallisiin palontutkinnan teematutkintoihin ja valtakunnallisen palontutkijoiden asiantuntijaryhmän toimintaan.
- Pelastuslaitos tekee yhteistyötä poliisin kanssa yhteistyösopimuksen mukaisesti.
- Pelastuslaitos ilmoittaa kirjallisesti laissa määritellyissä tapauksissa tiedon syytymisyydestä poliisille.
- Pelastuslaitos jakaa palontutkinnasta saatavia tuloksia tarpeellisessa määrin asiakkaille, muille viranomaisille ja sidosryhmille sekä hyödyntää saatuja tuloksia kaikessa muussa toiminnassaan.
- Pelastuslaitos kouluttaa ja ylläpitää riittävää määrää palontutkijoita. Muuta henkilöstöä koulutetaan palontutkintaan ja sen tarpeiden huomioimiseen tarpeen mukaan.
- Pelastuslaitoksen palontutkijat on ilmoitettu valtakunnalliseen Asa-rekisteriin ja heidän altistumistaan seurataan.

- Palontutkintaan tarvittava resurssi on 0,7 htv.

Palvelutason kehittämistarve

Palontutkinnan tulosten hyödyntämistä riskianalyysissä, pelastustoiminnassa, turvallisuusviestinnässä ja muissa palveluissa on kehitettävä nykyistä järjestelmällisemmäksi. Tulosten jakamista eri sidosryhmille on myös tehostettava. Suunnitelma asian parantamiseksi ja kehittämiseksi laaditaan vuoden 2027 aikana.

Pelastusviranomaisen ei ole järjestelmällisesti ilmoittanut poliisille tuottamuksellisista ja tahallisista tulipaloista pelastuslain 41 § mukaisesti. Tilanne on aiemmasta palvelutasokaudesta parantunut, mutta asiaa nostetaan edelleen esille säännöllisesti koulutuksissa koko palvelutasokauden ajan. Ilmoittamisen toteutuksen seurantaan on kehitetty Tietoportaali.

4.1.3 Yhteistyö onnettomuuksien ehkäisemisessä

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Päijät-Hämeen hyvinvointialueen pelastuslaitos toimii yhteistyössä muiden viranomaisten sekä alueella olevien yhteisöjen, elinkeinoelämän ja asukkaiden kanssa onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, sekä osallistuu paikalliseen ja alueelliseen turvallisuussuunnittelutyöhön pelastuslain 42 §:n mukaisesti. Viranomaisyhteistyöstä on annettu yleisiä säädöksiä mm. hallintolain (434/2003) pykälissä 10 § ja 31 §. Yhteistyö on huomioitu myös pelastustoimen valtakunnallisessa strategiassa. Siinä edellytetään alueellisen ja paikallisen yhteistyön kehittämistä suunnitelmallisesti ja laaja-alaisesti kuntien, elinkeinoelämän ja järjestöjen kanssa. Yhteistyö on huomioitu myös Päijät-Hämeen hyvinvointialueen strategiassa; hyvinvointialueella vaikuttavuutta tehdään viisaalla johtamisella, oivaltavilla työtavoilla ja eri alojen ammattimaisella yhteistyöllä. Tavoitteena on tunnistaa riskejä ajoissa, ehkäistä onnettomuuksia, tukea omatoimista varautumista ja vahvistaa alueen turvallisuutta.

Pelastuslaitos seuraa alueen onnettomuusuhkia, onnettomuuksien määriä ja niiden syitä. Havaintojen perusteella se kohdentaa omaa työtään, tekee esityksiä muille viranomaisille ja osallistuu yhteiseen turvallisuussuunnitteluun. Yhteistyötä tehdään sekä jatkuvana perustoimintana että yksittäisiin ilmiöihin ja riskeihin liittyvinä toimenpiteinä.

Yhteistyön käytännön muotoja ovat esimerkiksi tiedonvaihto, lausunnot, yhteistarkastukset, asiantuntijaneuvonta, yhteiset koulutukset, työryhmät, neuvottelut ja turvallisuusviestintä. Osa yhteistyöstä on säännöllistä ja vakiintunutta, osa taas käynnistyy silloin, kun alueella havaitaan uusia riskejä tai turvallisuushaasteita.

Yhteistyötä kohdennetaan erityisesti niihin teemoihin, joissa alueen riskit ovat suurimmat tai joissa turvallisuutta voidaan parantaa parhaiten usean toimijan yhteistyöllä. Päijät-Hämeessä tällaisia kokonaisuuksia ovat muun muassa ikääntyneiden turvallisuus, asumisen paloturvallisuus, liikenneturvallisuus, pohjavesien suojelu, kemikaaliturvallisuus sekä rakennusten ja tapahtumien turvallisuus.

Viranomaisyhteistyö

Keskeisiä yhteistyötahoja ovat muun muassa sisäministeriö, kuntien rakennusvalvonta- ja kaavoitusviranomaiset, ympäristö- ja ympäristöterveysviranomaiset, hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystieteiden palvelut, poliisi, Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes) sekä muut pelastuslaitokset. Pelastuslaitoksen rooli on usein toimia paloturvallisuuden, kemikaaliturvallisuuden, väestönsuojelun ja pelastustoiminnan edellytysten asiantuntijana.

Viranomaisyhteistyö voi perustua säädöksiin, strategiaan, olla sopimuksella sovittua tai vapaamuotoista. Eri säädöksissä on yhdyspintoja pelastusviranomaisen ja valvovan viranomaisen kesken, joissa muun muassa toiselle viranomaiselle annetaan mahdollisuus antaa asiantuntijalausunto ja virallinen kannanotto ennen päätöksen tekoa. Myös niin sanottu ilmoitusvelvollisuus päätöksistä tai havaituista asioista koskien toisen viranomaisen valvontakenttää, on tyypillinen säädöksissä esitetty yhteistyömuoto. Osa yhteistyöstä perustuu keskinäisiin sopimuksiin (esim. Hämeen poliisin kanssa solmittu palontutkinnan yhteistyösopimus). Pelastusviranomaisilla on tyypillisesti useiden eri viranomaisten työtä tukeva asiantuntijarooli.

Sisäministeriö on tärkeä yhteistyötaho. Lakisääteisten tehtävien lisäksi Sisäministeriöllä on yhteisiä verkostoja ja hankkeita pelastuslaitosten kanssa. Pelastuslaitosten internet-sivusto (pelastustoimi.fi) on sisäministeriön ylläpitämä. Sivuston kehittämistä tehdään yhteistyössä. Onnettomuuksien ehkäisyn uusi järjestelmä (OEJ) on sisäministeriön hanke, jossa kaikki pelastuslaitokset ja pelastuslaitosten kumppanuusverkoston turvallisuuspalvelujen asiantuntijat ovat osaltaan mukana omalla työpanoksellaan. Sisäministeriö johtaa myös pelastustoimen viestintäverkostoa, jossa pelastuslaitoksen edustaja on mukana.

Pelastuslaitos tekee säännöllisintä ja tiiveintä yhteistyötä *kuntien rakennusvalvonnan* kanssa rakentamisen ohjaukseen liittyen. Pelastusviranomainen toimii asiantuntijana rakennuslupakäsittelyssä ja rakennusten käyttöönottovaiheessa. Rakentamisen ohjauksessa pelastuslaitoksen tavoitteena ovat palo- ja poistumisturvallisuuden, väestönsuojien, kemikaaliturvallisuuden ja pelastustoiminnan edellytysten huomioiminen. Uudiskohteiden ja merkittävien saneerauskohteiden osalta annetaan lausunto, jos rakennusvalvontaviranomainen on sitä rakennuslupakäsittely yhteydessä pyytänyt. Pelastuslain 379/2011 81 a § nojalla pelastusviranomainen voi tehdä rakennuskohteeseen tarkastuksen rakennushankkeen aikana, jos rakennusvalvontaviranomainen ja pelastusviranomainen arvioivat tarkastuksen tarpeelliseksi lupamääräysten, suunnitelmien tai rakentamista koskevien säännösten noudattamisen valvomiseksi. Pelastuslaitos välittää lisäksi palontutkinnan tuloksia tarpeen mukaan rakennusvalvonnoille turvallisuuden parantamiseksi. Pelastuslaitoksen ja rakennusvalvontojen kesken on myös sovittu rakennuspalojen ilmoitusmenettelyistä (rakenteiden vaurioituminen, kulttuurihistoriallinen rakennus yms.). Yhteisiä tulkintoja luodaan säännöllisillä tapaamisilla ja koulutuksilla.

Maankäytön ohjauksessa tehdään yhteistyötä *kuntien kaavoitusviranomaisten* kanssa. Pelastuslaitos pyrkii olemaan aktiivinen kaava-asioiden lisäksi myös liikennesuunnitelmien kommentoinnissa. Maankäytön suunnitteluun ja kaavoitukseen liittyen yhteistyön tavoitteena on muun muassa pelastuslaitoksen toimintavalmiuden ja -edellytysten huomioiminen ja sammutusveden saanti. Maankäytön suunnitteluun liittyy myös liikennesuunnittelu, jolla on vaikutusta tieliikenneonnettomuuksien riskien pienentämisessä ja pelastustoiminnan tavoitettavuuden kehittämisessä. Pelastuslaitos antaa maankäytön ja liikenteen suunnitteluun lausuntoja sekä muuta ohjausta ja neuvontaa.

Sosiaali-, ympäristöterveys- ja ympäristöviranomaisten kanssa tehdään yhteistyötä muun muassa riskiasuntojen ongelmien ratkaisemisissa. Usein tapaukset ovat moniongelmaisia ja tapausten ratkaisuun voi tapauksen mukaan osallistua useita muitakin viranomaisia. Viranomaisilla on ilmoitusvelvollisuus pelastuslain 42 § perusteella pelastusviranomaisille havaitessaan tai saadessaan muutoin tiedon palovaarasta tai onnettomuusriskistä asunnossa tai muussa kohteessa. Velvollisuus koskee myös hyvinvointialuetta, kuntaa, muuta julkisyhteisöä ja näiden palveluksessa olevaa henkilöstöä sekä hoitolaitoksen ylläpidosta ja palelu- ja tukiasumisen järjestämisestä huolehtivaa toiminnanharjoittajaa ja tämän palveluksessa olevaa henkilöä. Ympäristöviranomaisten kanssa tehdään lisäksi yhteistyötä kemikaaliturvallisuuden

parantamiseksi muun muassa Päijät-Hämeen ympäristörिकosten torjunnan työryhmässä, pohjavesien suojeleusuunnitelmien ohjausryhmien ja seudullisen pohjavesityöryhmän toiminnassa.

Alueen ympäristöterveysviranomaisten kanssa käynnistettiin säännöllinen yhteistyö vuonna 2025. Siinä tavoitteena on molempien viranomaisten välinen tiedonvaihto ja yhteistyön parantaminen. Ensimmäisinä yhteiskokouksen aiheina olivat majoitusrakennukset, riskiasunnot ja ravintolat. Yhteistyön tarvetta korostaa muun muassa Onnettomuustutkintakeskuksen raportti Äkäslompolon hostellipalosta sekä Sveitsin ravintolapalo uutenavuotena 2025.

Kaakkois-Suomen elinvoimakeskuksen, Päijät-Hämeen pelastuslaitoksen sekä Kanta-Hämeen pelastuslaitoksen välisen yhteistyön tavoitteena on tulkintojen yhtenäistämistarpeiden selvittäminen, toimivaltarajojen selventäminen, viestinnän parantaminen, tietojen vaihdon parantaminen sekä yhteistarkastusten järjestäminen. Kaakkois-Suomen elinvoimakeskuksen toiveena on yhteistarkastusten kohdentaminen erityisesti jätelaitoksiin (paloriskit) ja kemikaalikohteisiin (mm. kemikaalisäiliöiden täyttöpaikat ja vuotojenhallinta).

Hämeen poliisilaitoksen kanssa yhteistyötä tehdään muun muassa yleisötapauhtumien ja ravintoloiden valvonnassa sekä palontutkinnassa. Poliisin kanssa yhteistyötä tehdään myös monessa muussa työryhmässä muiden sidosryhmien kanssa yhdessä (muun muassa liikenneturvallisuus ja ympäristörिकostentorjunta).

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes) ohjaa pelastuslaitoksia kemikaalisäädösten tulkinnessa. Tukes ja pelastuslaitos jakavat kemikaaleja käyttävien laitosten valvonnan; Tukes valvoo laajamittaiset kohteet ja pelastuslaitos muut. Pelastuslaitos antaa lausuntoja Tukesin laajamittaisiin lupahakemuksiin ja sisäisiin pelastussuunnitelmiin. Pelastuslaitoksella on osallistumismahdollisuus Tukesin käyttöön- ja tarkastussuunnitelman mukaisille laitostarkastuksille. Lisäksi Tukes vastaa kuluttajaturvallisuudesta ja valvoo pelastuslaitoksen kanssa yleisötapauhtumia. Yleisötapauhtumien osalta tehdään Tukesin kanssa yhteistyötä myös pelastuslaitosten kumppanuusverkoston tapahtumaturvallisuuden alatyöryhmässä. Pelastuslaitoksella on ilmoitusvelvollisuus Tukesille havaitsemistaan vakavista puutteista pelastustoimen laitteissa tai asennus- tai tarkastuslaitoksen toiminnassa lain eräistä paloturvallisuuslaitteista (191/2024) ja sen nojalla annettujen asetusten nojalla.

*Pelastuslaitos tekee yhteistyötä liikenneturvallisuuden parantamiseksi *kuntien liikenneturvallisuustyöryhmien sekä alueellisen liikenneturvallisuustyöryhmän* kanssa. Liikennejärjestelyihin vaikutetaan lisäksi lausunnoilla ja yhteistyöllä liikennesuunnittelijoiden kanssa.*

Hyvinvointialueen eri toimialojen kanssa tehdään laajaa yhteistyötä. Hyvinvointialueen sisäistä yhteistyötä tehdään erityisesti ikäihmisten ja lasten ja nuorten palveluiden kanssa. Tämän lisäksi pelastuslaitos osallistuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyöhön eli hyte-työhön. Hoitolaitosturvallisuuden sekä asumisturvallisuuden parantamiseksi tehdään yhteistyötä myös hyvinvointialueen hoito- ja palveluasumista sekä kotihoidon palvelujen järjestävien tahojen kanssa.

Pelastuslaitosten välinen yhteistyö

Pelastuslaitoksen kumppanuusverkosto on kaikkien pelastuslaitosten vapaaehtoinen yhteenliittymä. Pelastuslaitosten kumppanuusverkosto kehittää pelastuslaitosten palveluita ja toimintaa siten, että palvelut ovat laadukkaita, tehokkaita ja taloudellisia. Pelastuslaitokset pyrkivät palveluissaan yhdenmukaiseen tulkintaan voimassa olevista säädöksistä ja määräyksistä.

Verkostoyhteistyö on koordinoitua ja toimintaa johtavat yhteistyössä kaikki Suomen pelastusjohtajat sekä heidän nimeämensä pelastusjohtajien hallitus. Jatkuvasti kehittyvän kumppanuusverkoston toiminta-ajatuksena on yhteistyön avulla parantaa yhteiskunnan turvallisuutta kaikissa oloissa. Verkoston visiona on vahvistaa pelastuslaitosten palvelujen yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Kumppanuusverkoston eri työryhmiin osallistuu joko pysyvästi tai tilanteen mukaan myös muiden sidosryhmien edustajia.

Onnettomuuksien ehkäisytyötä edistetään kumppanuusverkoston *turvallisuuspalvelut*-ryhmässä, jossa mukana ovat onnettomuuksien ehkäisytyöstä pelastuslaitoksissa vastaavat päälliköt. Turvallisuuspalvelut-ryhmän alla on seitsemän yhteistä, pelastuslaitosten henkilöstöstä koostuvaa pysyvää asiantuntijaverkostoa: kemikaaliasiantuntijat, tapahtumaturvallisuuden asiantuntijat, valvonnan asiantuntijat, rakenteellisen paloturvallisuuden asiantuntijat, palontutinnan asiantuntijat, riskiasumisen asiantuntijat sekä turvallisuusviestinnän asiantuntijat. Määräaikaisen verkostona aloitti vuonna 2025 poistumisturvallisuusselvityskohteiden turvallisuutta pohtiva verkosto.

Onnettomuuksien ehkäisyn palveluilla ei ole omaa erillistä yhteistyöverkosta eteläisen yt-alueen toiminnassa. Riskienhallintapäällikkö kuuluu kuitenkin yt-alueen laajennettuun johtoryhmään. Useisiin valtakunnallisiin onnettomuuksien ehkäisyä koskeviin työryhmiin ja hankkeisiin valitaan kuitenkin jo edustajia yt-alueiden mukaisesti ja Päijät-Hämeen pelastuslaitoksen henkilöstöä on jo näissä nimettyä eteläisen yt-alueen edustajana.

Turvallisuusviestintäyhteistyö

Turvallisuusviestintäyhteistyötä tehdään erilaisissa tapahtumissa mm. Liikenneturvan, Hämeen poliisilaitoksen, järvipelastajien, Punaisen Ristin, Vapaaehtoisen pelastuspalvelun, pelastuskoirien sekä Päijät-Hämeen hyvinvointialueen muiden toimialojen kanssa. Turvallisuusviestintä on kuvattu erikseen luvussa 4.1.1.

Muu yhteistyö

Yhteistyötä tehdään muun muassa nuohoojien, paloilmoittimien ja sammutuslaitteistojen tarkastuslaitosten, öljysäiliötarkastajien ja öljylämmitysliikkeiden asennusliikkeiden kanssa. Nuohoojilla on ilmoitusvelvollisuus pelastuslaitokselle havaitsemistaan puutteista pelastuslain 62 §:n mukaisesti. Paloilmoittimien ja sammutuslaitteistojen tarkastuslaitosten tulee toimittaa pelastuslaitokselle valvontaa varten laitteistojen tarkastuspöytäkirjat lain eräistä paloturvallisuuslaitteista (191/2024) ja sen nojalla annettujen asetusten perusteella. Kemikaalilainsäädäntö edellyttää, että pelastuslaitoksen valvontaa ja tarkastusta varten öljysäiliön tarkastusliikkeiden tulee toimittaa öljysäiliön tarkastuspöytäkirjat ja öljylämmitysliikkeiden asennusliikkeiden toimittaa asennustodistukset pelastuslaitokselle.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Yhteistyön tavoitteena on parantaa alueen turvallisuutta ja vahvistaa onnettomuuksien ehkäisyn vaikuttavuutta. Yhteistyöllä pyritään tunnistamaan riskejä aikaisemmin, kohdentamaan toimenpiteitä oikein ja vaikuttamaan myös sellaisiin turvallisuushaasteisiin, joihin pelastuslaitos ei voi yksin vastata.

Yhteistyö on tarpeen erityisesti silloin, kun turvallisuuteen vaikuttavat ilmiöt ovat laajoja tai moniviranomaisuutta vaativia. Tällaisia ovat esimerkiksi asumisturvallisuus, ikääntyneiden kotona asumisen riskit, liikenneturvallisuus, kemikaaliturvallisuus, pohjavesien suojaaminen sekä rakennettuun ympäristöön ja yleisötapahtumiin liittyvät turvallisuuskysymykset.

Yhteistyö parantaa tilannekuvaa, tukee riskianalyysin ajantasaisuutta ja lisää pelastuslaitoksen työn vaikuttavuutta. Samalla se vahvistaa palvelujen yhdenmukaisuutta, auttaa jakamaan

osaamista ja tukee yhteisten toimintatapojen kehittämistä sekä alueellisesti että valtakunnallisesti. Yhteistyöllä vahvistetaan tietopohjaa ja parannetaan vaikuttavuutta sekä laajennetaan ymmärrystä toimintaympäristön riskeistä. Pelastustoimen strategian mukaisesti yhteistyössä otetaan erityisesti huomioon rakentamisen ja asumisen paloturvallisuus. Yhteistyöllä pyritään vaikuttamaan valtakunnallisen pelastustoimen strategian mukaisesti tulipalojen määrän puolittamiseen, asumisen paloturvallisuuden edistämiseen ja omatoimisen onnettomuuksiin varautumisen tukemiseen. Yhteistyön tavoitteena on myös vaikuttaa Päijät-Hämeen riskianalyyssissä tunnistettuihin uhkiin ja riskeihin: ikäihmisten turvallisuus, liikenneturvallisuus, pohjavesien suojelu, rakennusten ja yleisötapahtumien turvallisuus, kemikaaliturvallisuus, sekä pelastustoiminnan edellytykset. Päijät-Hämeessä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen (hyte) tavoitteena on edistää alueen asukkaiden hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta

Yhteistyöllä saadaan pelastuslaitoksen omalle työlle vaikuttavuutta ja sen avulla voidaan parantaa pelastustoiminnan edellytyksiä. Yhteistyöllä voidaan vaikuttaa myös sellaisiin riskeihin, joihin pelastuslaitoksen omilla toimivaltuuksilla ei pystytä suoraan vaikuttamaan.

Yhteistyön kautta kuva toimintaympäristön tilasta paranee ja riskianalyyssiä voidaan tarkentaa. Pelastuslaitosten välisellä yhteistyöllä pelastustoimen palveluja voidaan kehittää valtakunnallisesti yhä laadukkaimmiksi, tehokkaimmiksi ja taloudellisemmiksi. Esimerkiksi valvontatyössä on erittäin tärkeää säädösten ja määräysten yhdenmukainen tulkinta.

Pelastuslaitoksen sidosryhmätutkimuksen 2026 perusteella alueelliselle yhteistyölle on tarvetta ja sitä pidetään tärkeänä. Erittäin tyytyväisiä ollaan pelastuslaitoksen onnettomuuksien ehkäisyn henkilöstön ammattitaitoon ja palvelujen sujuvuuteen ja laadukkuuteen. Nykyiset palvelut ovat myös vastanneet sidosryhmän tarpeita, vaikka 41 % vastaajista toivoi jopa nykyistä aktiivisempaa yhteydenpitoa. Sidosryhmät pitävät tärkeimpänä tulevaisuuden painopisteenä muun muassa viestinnän lisäämistä kansalaisille ja sidosryhmille, yhteistyön systematisointia, palvelujen kehittämistä selkeinä kokonaisuuksina, riittäviä resursseja ja palvelujen alueellista tasa-arvoa. Sidosryhmätutkimuksen mukaan pelastuslaitoksen NPS-arvosana on 76 (vuonna 2023 66). Tutkimuksen tekijän, Bondatan vertailutietokannassa yritysten keskimääräinen NPS-arvosana on 39 (asteikolla -100...+100).

Yhteistyö vaatii suunnitelmallista resursointia. Työtä tehdään pääosin onnettomuuksien ehkäisyn tulosalueen henkilöstöllä, ja yhteistyöhön kuuluu vuosittain suuri määrä lausuntoja, kokouksia, neuvotteluja, tarkastuksia ja muuta asiantuntijatyötä. Vuosittain kirjataan yhteistyöhön liittyviä lausuntoja ja muun muassa rakennushankkeisiin liittyviä kokouksia noin 1 100 kpl, jotka muodostavat vain osan yhteistyöhön tarvittavista resursseista. Kokonaisuudessaan yhteistyöhön tarvittavien resurssien määrä on 3,4 htv:ta.

Aluevaltuuston päätös

- Pelastuslaitos ylläpitää ja kehittää yhteistyötä eri viranomaisten ja asiantuntijaverkostojen kanssa suunnitelmallisesti ja riskianalyyssissä tunnistettuihin riskeihin ja uhkiin perustuen.
- Pelastuslaitos antaa asiantuntijalausuntoja, viranomaisohjausta, sekä osallistuu yhteistarkastuksiin ja neuvotteluihin tarpeen mukaisesti.
- Pelastuslaitos osallistuu rakentamisen ohjaukseen paloturvallisuuden ja pelastustoiminnan asiantuntijana kuntien rakennusvalvontojen kanssa sovittujen yhteistoimintamuistioden mukaisesti.
- Pelastuslaitos osallistuu paikallisiin, alueellisiin ja valtakunnallisiin yhteistyöryhmiin riskianalyyssissä tunnistettujen riskien vähentämiseksi.

- Pelastuslaitos osallistuu pelastuslaitosten kumppanuusverkoston onnettomuuksien ehkäisyyn liittyvien työryhmien ja asiantuntijaryhmien toimintaan.
- Pelastuslaitos tiedottaa muita viranomaisia ja tahoja toiminnassaan havaitsemista ilmiöistä.
- Pelastuslaitos valvoo pelastuslain 42 § perusteella tulleet ilmoitukset onnettomuusvaarasta.
- Pelastuslaitos käsittelee pelastuslain 62 § perusteella nuohoojilta tulleet ilmoitukset.
- Onnettomuuksien ehkäisyn yhteistyöhön, sisältäen pelastuslaitoksen asiantuntijapalvelut, käytetään 3,4 htv.

Palvelutason kehittämistarve

Sidosryhmäkyselyn mukaisten huomioiden mukaisesti kehitetään yhteistyöhön liittyvää viestintää kansalaisille ja sidosryhmille. Viestinnän kehittämisessä tehdään yhteistyötä hyvinvointialueen viestinnän ja turvallisuusviestinnän palvelujen kanssa. Lisäksi yhteistyötä pyritään edelleen systematisoida ja kehittää selkeinä kokonaisuuksina. Tätä työtä tehdään koko palvelutasokauden ajan.

4.1.4 Onnettomuuskehityksen seuranta

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastuslaitos seuraa onnettomuusuhkien sekä onnettomuuksien määrän ja syiden kehitystä pelastuslain 43 §:n mukaisesti. Onnettomuuskehityksen seurantaan saadaan syötteitä mm. tapahtuneista onnettomuuksista kansainvälisesti, valtakunnallisesti ja paikallisesti, palontutkinnasta ja sidosryhmäyhteistyöstä. Pelastuslaitoksen palveluiden painopisteitä suunnataan ja toimintaa kehitetään onnettomuuskehityksen seurannan perusteella.

Onnettomuuskehityksen seuranta tehdään pelastustoimen toimintaympäristöön liittyen hyvin laajasti. Seurannan avulla pyritään tunnistamaan sellaisia onnettomuustyyppisiä (riskejä), joihin voimavaroja voitaisiin kohdentaa onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja palveluiden vaikuttavuuden parantamiseksi. Seuranta voi tuoda esiin myös kokonaan uusia uhkia ja riskejä, joihin pelastustoimen tulee varautua. Teknologinen, toiminta-alueen infrastruktuurinen kehitys tai maailmanpoliittinen tilanne voi asettaa pelastustoimelle uusia suorituskykyvaatimuksia.

Päivittäisten onnettomuuksien seurannan pohjalta muodostuvaa onnettomuusaineistoa tarkastellaan neljännesvuosittain onnettomuuksien määrissä ja onnettomuustyyppisissä tapahtuvien muutosten tunnistamiseksi. Eriyisten ja poikkeavien onnettomuuksien osalta tarkastelua tehdään tätä nopeammalla aikataululla, yksittäistapausten pohjalta. Pelastuslaitos seuraa myös muilla alueilla tapahtuneita onnettomuuksia kyetäkseen tunnistamaan vastaavia riskejä omalla toiminta-alueellaan, ennaltaehkäisemään niihin liittyviä onnettomuuksia ja vähentämään aiheutuneita vahinkoja. Riskitietoisuus kasvaa myös sidosryhmien kanssa tehtävän yhteistyön kautta.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Onnettomuuskehityksen seurannan tavoitteena on tunnistaa tekijöitä, joihin vaikuttamalla onnettomuuksia tai niistä aiheutuvia vahinkoja voitaisiin vähentää. Pelastustoimen valtakunnallisen strategian tavoitteiden mukaan tulee seurata ennen kaikkea onnettomuuksien määrien kehitystä, onnettomuuksien seurannaisvaikutuksia, palokuolemia, henkilövahinkoja ja aineellisia vahinkoja.

Onnettomuuskehityksen seuranta on edellytys pelastuslaitoksen palveluiden ja voimavarojen ohjaamiseen, osaamispääoman kehittämiseen ja yhteistyön suuntaamiseen. Seurannan tuloksena syntyvän tietoa voidaan hyödyntää pelastuslaitoksen sidosryhmien keskuudessa turvallisuuden lisäämiseksi ja onnettomuuksien määrään tai niistä aiheutuvien vahinkojen vähentämiseksi.

Onnettomuuskehityksen seurannan tuloksena saatetaan tunnistaa kokonaan uusia, riskianalyysiin vaikuttavia riskejä, jotka edellyttävät pelastustoimelta uudenlaista suorituskykyä, esim. uutta osaamista, voimavaroja tai kalustoa, tai jo olemassa olevia voimavaroja tulee kohdentaa uudella tavalla. Näin ollen onnettomuuskehityksen seuranta on osa pelastuslaitoksen riskien hallintaa ja tilannekuvan ylläpitoa (1.5).

Aluevaltuuston päätös

- Pelastuslaitos ylläpitää ajantasaista tilannekuvaa onnettomuuksien määrän ja syiden kehitystä.
- Pelastuslaitos tekee tarvittaessa havaitsemistaan onnettomuusuhista tai onnettomuuksien määrän ja syiden kehittymisestä esityksiä muille viranomaisille ja tahoille ja niitä hyödynnetään alueellisessa ja paikallisessa turvallisuussuunnittelutyössä.
- Onnettomuuskehityksen seurannan tuloksia hyödynnetään riskianalyysityössä.
- Tunnistettujen riskikohteiden turvallisuuden parantamiseksi tehdään yhteistyötä toiminnanharjoittajien ja eri viranomaisten kanssa.
- Onnettomuuskehityksen seurantaan käytetään 0,3 htv

Palvelutason kehittämistarve

Onnettomuuskehityksen seurannassa tulee edelleen kehittää tietojen hyödyntämistä ja syventää tilastoista esiin nostettavien tietojen yksityiskohtia. Pelastuslaitos seuraa tulevien Kivijalka ja Tiedolla johtamisen järjestelmien kehitystä ja mahdollisuuksia ja kehittää omaa analysointiaan niiden mukaisesti palvelutasokauden aikana.

4.1.5 Hyvinvointialueiden yhteistoiminnassa hoitamien onnettomuuksien ehkäisyyn ja valvontaan kuuluvien tehtävien asianmukaisen järjestämisen varmistaminen

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Hyvinvointialueesta säädetyn lain (611/2021) 7 §:n 2. momentin mukaan hyvinvointialue voi hoitaa tehtävät itse tai sopia järjestämisvastuun siirtämisestä toiselle hyvinvointialueelle.

Päijät-Hämeen pelastuslaitos tuottaa onnettomuuksien ehkäisyyn ja valvontaan kuuluvat tehtävät omana palvelutuotantonaan tai sopimusperusteisesti alueen sopimuspalokuntien kanssa. Päijät-Hämeen hyvinvointialue ei ole tehnyt sopimuksia tehtävien hoitamisesta muiden hyvinvointialueiden kanssa.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Päijät-Hämeen hyvinvointialueen pelastuslaitos pystyy tuottamaan onnettomuuksien ehkäisyyn ja valvontaan kuuluvat tehtävät omana palvelutuotantonaan. Tarvetta yhteistoimintaan onnettomuuksien ehkäisyyn ja valvontaan kuuluvien tehtävien järjestämiseen ei ole.

Aluevaltuuston päätös

- Tehtäviä ei ole tarvetta siirtää toisen hyvinvointialueen hoidettavaksi

Palvelutason kehittämistarve

Ei kehittämistarvetta

4.1.6 Valvontatehtävät

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Päijät-Hämeen pelastuslaitos valvoo alueellaan pelastuslain 78 §:n mukaisesti pelastuslain 2 ja 3 luvun säännösten noudattamista. Pelastuslaitos tekee valvonnan suorittamiseksi palotarkastuksia ja muita valvontatehtävän edellyttämiä toimenpiteitä. Valvonta perustuu riskien arviointiin, ja sen tulee olla laadukasta, säännöllistä ja tehokasta. Valvonnassa käytetään julkista valtaa.

Laki vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta (390/2005), ns. kemikaaliturvallisuuslaki) säätää alueen pelastusviranomaiselle valvontatehtäviä ja erilaisten ilmoitusten käsittelyä. Pelastusviranomaisen valvontavastuu kattaa vähäistä vaarallisten kemikaalien teollista käsittelyä ja varastointia, nestekaasun käyttöä ja varastointia, biokaasun käyttöä, öljylämmityslaitteistojen asennusta, öljylämmityslaitteistojen oleellisen muutostyön kuten säiliön vaihdon asennustyön tarkastukseen, pohjavesialueella olevien maanalaisten öljysäiliöiden tarkastustoimintaa ja osin räjähteiden varastointia sekä pyroteknisten tuotteiden varastointia kaupan yhteydessä tai pyroteknisten tuotteiden yksityistä käyttöä.

Päijät-Hämeen pelastuslaitos laatii vuosittain onnettomuuksien ehkäisyn suunnitelman, joka sisältää myös pelastuslain 79 §:n mukaisen valvontasuunnitelman. Osa valvonnasta on etukäteen suunniteltua määräaikaista valvontaa (esimerkiksi asuinrakennusten valvonta 120 kk välein), ja osa valvonnasta on epäsäännöllistä (harkinnanvaraista) ja käynnistyy esimerkiksi asiakkaan tekemästä ilmoituksesta (esimerkiksi yleisötilaisuutta varten laaditusta pelastussuunnitelmasta tai ilotulitusilmoituksesta). Onnettomuuksien ehkäisyn suunnitelmassa on määritelty palotarkastettavat kohteet ja muut valvontatoimenpiteet paikallisten olosuhteiden, alueella esiintyvien riskien ja pelastusviranomaiselle määriteltyjen tehtävien perusteella. Suunnitelmassa kuvataan myös keskeiset käytettävät valvontatoimenpiteet. Näitä ovat mm. palotarkastus, paloturvallisuuden itsearviointi, asiakirjavalvonta, kemikaalivalvonta ja muu valvonta. Onnettomuuksien ehkäisyn suunnitelmassa on tarkemmin määritelty myös valvontaan tarvittavat resurssit valvontatoimenpiteittäin.

Valvontatoiminnan suoritteet kirjataan ja raportoidaan pelastuslaitoksella käytössä olevaan valvontaohjelmaan. Raportit suoritteista toimitetaan sovittujen aikataulujen mukaisesti pelastusjohtajalle, lautakunnalle sekä hyvinvointialueen eri raportointikanaviin. Valvonnan suoritteet siirretään vuosittain myös valtakunnallisiin järjestelmiin.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Valvonnan ensisijainen tarkoitus on ohjata ja neuvoa palo- ja henkilöturvallisuuden sekä kemikaaliturvallisuuden ylläpidossa ja kehittämisessä sekä tarvittavilta osin valvoa pelastusviranomaisen valvottavaksi määrättyjen säännösten noudattamista. Näillä keinoin pyritään osaltaan pienentämään onnettomuuden todennäköisyyttä ja vähentämään mahdollisesta onnettomuudesta aiheutuvia henkilö-, ympäristö- ja materiaali- ja taloudellisia vahinkoja.

Valvonnan tavoitteena on myös valtakunnallisen pelastustoimen strategian mukaisesti tulipalojen määrän puolittuminen, asumisen paloturvallisuuden edistäminen ja omatoimisen onnettomuuksiin varautumisen tukeminen.

Kemikaalivalvonnan tavoitteena on nimenomaan vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden valmistuksesta, käytöstä, siirrosta, varastoinnista, säilytyksestä ja muusta käsittelystä aiheutuvien henkilö-, omaisuus- ja ympäristövahinkojen ehkäisy ja torjunta sekä yleisen turvallisuuden edistäminen.

Valvontatoiminnassa tehdään yhteistyötä kuntien ja valtionhallinnon viranomaisten ja muiden tahojen kanssa onnettomuuksien ehkäisyn suunnitelmassa tarkemmin esitettävällä tavalla. Osa viranomaisyhteistyöstä on säännöllistä ja keskenään sovittua mm. poliisien ja LVV:n kanssa tehdään vuosittain ravintoloiden yhteistarkastuksia ja osa perustuu esimerkiksi säädöksissä oleviin yhteistyövelvoitteisiin (mm. Tukesin käyttöönotto ja laitostarkastuksille osallistumisoikeus).

Määräaikainen valvonta mitoitetaan riskiperusteisesti. Rakennusten ja toimintojen riskiperusteisuus on tarkasteltu uudelleen vuonna 2026 käynnissä olleessa pelastuslaitosten kumppanuusverkoston ja Palopäällystöliiton valtakunnallisessa hankkeessa. Kohdekohtainen riskiluku muodostetaan kolmen erillisen komponentin tulona: syttymistodennäköisyys, seuraus ja asiantuntija-arvioon perustuva riskikerroin. Tilastolliseen rakennuskohtaiseen riskiin perustuvan mallin avulla valvontaa voidaan kohdentaa aiempaa yhdenvertaisemmin ja vaikuttavammin.

Valvontaan tehdään riskiperusteisesti määritellyin määrävälein yrityksiin ja laitoksiin sekä asuinrakennuksiin. Valvontakeino valitaan niin, että valvonta on tarkoituksenmukaista ja tehokasta. Yritykset ja laitokset jaotellaan 12–120 kk valvontavälille valtakunnallisesti määritellyin riskiperustein. Tiivein valvontaväli on henkilöriskikohteilla kuten sairaaloilla ja suurilla kauppakeskuksilla. Vuosittain pelastuslaitos valvoo keskimäärin noin 1 000 yritystä ja laitosta. Valvonnassa käytetään niin sanottua arvioivaan valvontatapaa, jossa jokaisen tarkastuksen yhteydessä arvioidaan kohteen pelastuslainmukaisuus: saatavalla riskiluvulla on vaikutusta kohteen tulevaan valvontaväliin.

Asuinrakennusten ja vapaa-ajan asuntojen valvontaväli on 120 kk, jolloin rakennuskannasta valvontaan vuosittain 10 %. Tämä tarkoittaa noin 550 kerros- ja rivitalon, 4500 pientalon ja 2400 vapaa-ajan asunnon valvontaa joka vuosi. Asuinrakennusten valvontaa kehitetään tulevan palveluskauden aikana. Kehitystarpeessa huomioidaan valvontasovelluksen muutos ja valtakunnalliset linjaukset itsearvioinnin käytössä valvontakeinona.

Epäsäännölliseen valvontaan liittyvät tehtävät hoidetaan käsittelyyn tulleiden ilmoitusten ja yhteydenottojen perusteella. Epäsäännölliseen valvontaan käytettävät resurssit arvioidaan edellisen vuoden toteuman perusteella. Ilmoitusten perusteella tehtävää valvontaa on muun muassa riskiasuntojen valvonta, yleisötapatumien valvonta ja paloteknisten laitteistojen tarkastuspöytäkirjojen valvonta.

Kemikaalivalvonnan palvelutarve pohjautuu pelastusviranomaiselle kemikaaliturvallisuuslaissa ja sen nojalla annetun asetuksen vaarallisten kemikaalien käsittelyn ja varastoinnin valvonnasta säädettyihin tehtäviin. Määräaikaista kemikaalivalvontaa vaativia riskikohteita on tarkasteltu pelastuslaitoksen riskianalyyseissä. Määräaikaisen valvonnan lisäksi kemikaalilainsäädännön mukaisia tehtäviä ovat muun muassa kemikaalipäätökset ja tarkastukset, öljylämmityslaitteistojen tarkastukset, yksityisten ilotulitusten päätökset ja yleisötapatumien pyrotekniikan käyttöön liittyvät päätökset.

Valvonnan vaikuttavuuden mittaaminen on erittäin haastavaa. Se on mitattavissa usein vasta pitkän aikavälin jälkeen ja mittareiden tuloksiin vaikuttavat osin myös valvontatoiminnasta riippumattomat tekijät. Valvonnan mittaamiseen käytetään mittareina asiakaspalautteen tuloksia,

arvioivan palotarkastuksen riskiluvun kehittymistä, suunniteltujen ja toteutuneiden tarkastuksien suhdetta, alueen onnettomuusmäärien kehittymistä, onnettomuuksien seurausten kehittymistä, ja erheellisten paloilmoitusten määrää. Mittareita seurataan tarkemmin onnettomuuksien ehkäisyn suunnitelmassa. Valvonnan laatua ja vaikuttavuutta tehostaa myös annettujen määräysten jälkivalvonnan suorittaminen. Tämän tuloksen seuraamiseen ei kuitenkaan ole tällä hetkellä järjestelmää.

Systemaattinen asiakaspalautteen kerääminen on osa pelastustoimen strategisia tavoitteita. Pelastuslaitoksen käyttämät asiakasväittämät ovat pelastuslaitosten yhteisesti valtakunnallisesti sopimia väittämiä. Asiakaspalautte on palveluissa yksi parhaista laadun ja vaikuttavuuden mittareista.

Vuosittain 5 % yritysten ja laitosten valvontakohteista jää arvioivan palotarkastuksen riskiluvun eri osa-alueiden yhteisluvun perusteella kokonaisuudessaan lakisääteisen tason alapuolelle, joka kuvaa valvontatyön tarvetta. Valvonnan vaikuttavuudesta kertoo kuitenkin osaltaan riskiluvun kehittyminen vuosi vuodelta parempaan suuntaan.

Valvonnan tarvetta kuvaa palotarkastajien tekemät huomiot valvontakohteista. Valvonnan asiakastutkimuksen mukaan palotarkastajat antoivat 66 % yritys- ja laitostyökohteista korjausmääräyksiä pelastus- ja kemikaaliturvallisuuteen liittyvistä puutteista vuonna 2025. 8 % näistä puutteista oli vakavia.

Valvontatyön päävastuu on onnettomuuksien ehkäisyn tulosalueen henkilöstöllä. Yritysten ja laitosten sekä yleisötilaisuuksien valvontaa osallistuu päällystää myös pelastustoiminnan tulosalueelta. Työvuorojen henkilöstön huolehtii sovitulla tavalla asuinrakennusten ja vapaa-ajan rakennusten asiakirjavalvonnasta sekä osasta pientalojen palotarkastuksia.

Vuosittain suunniteltuun ja epäsäännöllisen pelastuslain perusteella tehdyn valvonnan kokonaissuoritemäärä on vuosittain noin 10 000 suoritetta. Valvonnan suunnittelun ja ohjauksen, ja itse valvontatyön tarvitsema resurssimäärä on 9,8 htv:tä.

Kemikaalivalvontaa tehdään osin muun valvontatoiminnan (esim. määräaikaivalvonta) osana, josta syystä toiminnasta aiheutuvien resurssien tarkka kohdentaminen on haasteellista. Tilastoitavia kemikaalivalvonnan suoritteita on vuosittain noin 900. Palveluun tarvittava resurssi on 0,8 htv:tä.

Aluevaltuuston päätös

- Pelastuslaitos laatii riskien arviointiin perustuvan onnettomuuksien ehkäisyn suunnitelman vuosittain. Tämä suunnitelma sisältää myös lakisääteisen valvontasuunnitelman. Valvonta toteutetaan suunnitelman mukaisesti.
- Pelastuslaitos valvoo vuosittain noin 1 000 yritystä ja laitosta, jotka on jaoteltu riskiperusteisesti 12–120 kuukauden valvontavälille onnettomuuksien ehkäisyn suunnitelman mukaisesti.
- Pelastuslaitos valvoo vuosittain 10 % asuinrakennusten rakennuskannasta ja 10 % vapaa-ajan asuntojen rakennuskannasta.
- Pelastuslaitos tuottaa kemikaaliturvallisuuslain (390/2005) mukaista kemikaalivalvontaa.
- Pelastuslaitos valvoo kemikaaliturvallisuutta osana pelastuslain mukaista määräaikaista valvontaa.

- Pelastuslaitos valvoo tulleiden ilmoitusten ja yhteydenottojen perusteella kaikki niin sanottuun epäsäännölliseen valvontaan kuuluvat tehtävät.
- Yleisötilaisuuksien järjestelyjä ja turvallisuutta valvotaan tapahtumien pelastussuunnitelmien arvioinnin ja valvontakäytien avulla. Internet-sivuilla ylläpidetään yleisötapahtumien järjestäjille turvallisuuteen liittyvää ohjeistusta. Yleisötapahtumien turvallisuuden varmistamiseksi tehdään yhteistyötä tapahtumien järjestäjien sekä eri viranomaistahojen kanssa.
- Poistumisturvallisuutta valvotaan poistumisturvallisuusselvityksien avulla sekä tarvittaessa korjausmääräyksillä.
- Riskiasunnoista tulleet ilmoitukset käsitellään ja niihin reagoidaan riskiperusteisesti.
- Pelastuslaitos huolehtii antamiensa määräysten jälkivalvonnasta tarvittaessa hallinnollisia pakkokeinoja käyttäen.
- Pelastuslaitos tekee valvonnassa yhteistyötä muiden viranomaisten kanssa.
- Pelastuslaitos osallistuu pelastustoimen kumppanuusverkoston valvontaan ja kemikaaliturvallisuuteen liittyviin asiantuntijaryhmiin.
- Pelastuslaitos kerää valvonnasta asiakaspalautetta.
- Pelastuslain mukaiseen valvontatoimintaan käytetään 9,8 htv:ta. Kemikaalivalvontaan käytetään 0,8 htv:ta.

Palvelutason kehittämistarve

Pelastuslaitoksen valvonnan resurssointi on erittäin puutteellista ja valvontaan kertyy vuosittain lisää valvontavelkaa. Lupa- ja valvontaviraston asiantuntija-arviossa on huomioitu resurssien riittämättömyys. Palomestarien työajan muutos lisäsi resurssipuutetta vuonna 2026 entisestään. Riskien edellyttämää pelastuslain mukaista valvontaa ei saada nykyisen vakituisen henkilöstön resursseilla tehtyä kokonaisuudessaan ja eniten kärsii määräaikainen valvonta.

Kemikaalivalvonnan voimavarojen niukkuuden takia vähäistä teollista käsittelyä ja varastointia harjoittavien laitosten muutosilmoitusten käsittelyä, päätöksiä ja käyttöönottotarkastuksia ei ole kaikissa tapauksissa pystytty tekemään lain edellyttämässä aikataulussa. Osa tulleista ilmoituksista on vanhoja ja niiden käsittelyn aloittaminen edellyttää yhteydenottoa asiakkaaseen ja ilmoituksessa olevien tietojen ajantasaisuuden varmistamista. Lisäksi pelastuslaitoksen kumppanuusverkoston ja Suomen palopäällystöliiton yhteishanke valvontavälien riskiperusteista määrittelystä on vielä viimeistelyssä ja se on arvion mukaan lisäämässä valvottavien kohteiden vuosittaista määrää Päijät-Hämeessä. Pelastuslaitos esitti resurssivajeen korjaamiseksi vuoden 2026 talousarvioon 2 htv:n lisärahoitusta, mutta sitä ei saatu. Resurssivaje on tästäkin jo edelleen kasvanut. Kehittämistarpeeksi on tunnustettu 4 htv lisäys, joka on määritelty ajanjaksolle 2028–2030.

Valtakunnallisen onnettomuuksien ehkäisyn järjestelmän käyttöönotto (arvio syksyllä vuonna 2026) voi tuoda tilanteen, jossa pelastajien käyttö valvontatyöhön ei ole aikataulullisesti helposti järjestettävissä eikä välttämättä myöskään kustannustehokasta. Sovelluksen käyttö edellyttää pelastajien koulutusta turvallisuusverkon käyttöön ja uuteen järjestelmään. Saman aikaisesti on käynnissä laaja pelastustoimen valtakunnallisen ict-järjestelmän uudistus, joka tulee viemään resursseja. Turvallisuusverkon käyttö edellyttää myös ict-laitteiden investointia. Tästä

muutoksesta voi aiheuta palvelujen tuottamiseen lisää henkilöstöresurssipuutteita ja/tai palvelutason laskua.

Onnettomuuksien ehkäisyn järjestelmän käyttöönoton aikaisen version sisällöstä ja jatkokehityksestä ei ole vielä täyttä varmuutta. Arvioivan palotarkastuksen riskiluvun kirjaaminen järjestelmään ja sen perustella tehtävä muutos valvontaväliin voi tulla käyttöön vasta tulevaisuuden versioissa. Mikäli järjestelmä ei mahdollista kohdekohtaista riskienarviointia, tulee prosessin toiminta ratkaista pelastuslaitoksella vuoden 2027 aikana.

Tulevana palvelutasokautena paloturvallisuuden itsearviointia tulee kehittää uuden valvontasovelluksen ja valtakunnallisten linjausten myötä. Kehittämisessä huomioidaan mm. muita asumisen riskinarviointikeinoja, joilla valvontaa saataisiin tehokkaammin ja taloudellisimmin kohdistettua. Pelastuslaitos seuraa asian valtakunnallista kehitystä ja reagoi sen mukaisesti omassa toiminnassaan. Tämä muutos ei kuitenkaan vähennä resurssitarvetta, se muuttaa aiemmin valvontana tilastoidun työn riskiarviointiksi.

4.1.7 Valmiuden tarkastaminen

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastusviranomaisen oikeudesta tehdä suuronnettomuuksien ja poikkeusolojen varautumisjärjestelyjen valvontaa säädetään pelastuslain 84 §:ssä. Lain mukaan pelastusviranomaiset voivat tehdä tarkastuksia pelastuslaissa säädettyjen suuronnettomuuksien ja poikkeusolojen varautumisjärjestelyjen valvomiseksi, johon liittyen tarkastuksen toimittajalla on oikeus päästä tarkastettaviin tiloihin ja saada selvityksiä pelastuslaissa vaadituista varautumista koskevista suunnitelmista ja järjestelyistä.

Päijät-Hämeen pelastuslaitos ei ole aiemmin toteuttanut pelastuslain 84 §:n mukaista valmiuden tarkastuksia. Varautumisjärjestelyihin liittyvää ohjausta annetaan osana yleistä ohjauksen ja neuvonnan palvelua valvontatoiminnan yhteydessä.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pelastuslaitoksen arvion mukaan erilliselle valmiuden tarkastamiselle ei vallitsevassa tilanteessa ole erityistä tarvetta. Pelastuslaitos arvioi valmiustarkastusten tarpeellisuutta osana jatkuvan riskien hallinnan prosessia. Valmiustarkastukset voidaan aloittaa tilanteen edellyttäessä.

Aluevaltuuston päätös valmiuden tarkastamisesta

- Suuronnettomuuksien ja poikkeusolojen varautumisjärjestelyihin liittyvää ohjausta ja neuvontaa annetaan osana yleistä ohjausta ja neuvontaa valvontatoiminnan yhteydessä.
- Pelastuslaitos voi aloittaa valmiustarkastukset pelastusjohtajan päätöksellä.

Palvelutason kehittämistarve

Valmiuden tarkastamisen tarpeellisuutta Päijät-Hämeen alueella arvioidaan jatkuvasti osana toimintaympäristön riskienhallinnan prosessia. Valmiuden tarkastamiset voidaan aloittaa tarvittaessa palvelutasokauden aikana pelastusjohtajan erillisellä päätöksellä. Valmiuden tarkastamistoimintaan arvioidaan tarvittavan noin 0,2 htv:ta.

Pelastuslaitos laatii toimintasuunnitelman valmiuden tarkastamistoiminnan aloittamiseksi palvelutasopäätöskauden aikana. Tämä jäi aiemmalta palvelutasokaudelta toteutumatta.

Suunnitelmassa määritetään valmiuden tarkastamistoiminnan tavoitteita, tarkastusten sisältöä ja toteutustapaa. Lisäksi arvioidaan tarkastusten vaikuttavuutta, kustannustehokkuutta ja tarvittavia voimavaroja.

4.1.8 Muut onnettomuuksien ehkäisyn ja valvonnan palvelut (ei pelastuslainsäädännön edellyttämät tehtävät)

Kemikaaliturvallisuuteen liittyvä palvelut on kuvattu aiemmissa luvuissa 4.1.1 - 4.1.6.

4.2 Pelastustoiminta ja siihen varautuminen

Pelastustoiminnalla tarkoitetaan kiireellisiä pelastustoimen tehtäviä, joiden tarkoituksena on pelastaa ja suojata ihmisiä, omaisuutta ja ympäristöä onnettomuuden uhatessa tai sattuesssa sekä rajoittaa onnettomuudesta aiheutuvia vahinkoja ja lieventää onnettomuuden seurauksia (PelL 2 a § kohta 2).

Pelastuslain 32 §:n mukaan pelastustoimintaan kuuluu:

- 1) hälytysten vastaanottaminen;
- 2) väestön varoittaminen;
- 3) uhkaavan onnettomuuden torjuminen;
- 4) onnettomuuden uhrien ja vaarassa olevien ihmisten, ympäristön ja omaisuuden suojaaminen ja pelastaminen;
- 5) tulipalojen sammuttaminen ja vahinkojen rajoittaminen;
- 6) 1–5 kohdassa mainittuihin tehtäviin liittyvät johtamis-, viestintä-, huolto- ja muut tukitoiminnat.

4.2.1 Väestön varoittaminen vaara- ja onnettomuustilanteessa sekä siihen tarvittava hälytysjärjestelmä

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastuslaitos huolehtii alueellaan väestön varoittamisesta vaara- ja onnettomuustilanteessa sekä siihen tarvittavasta väestöhälytysjärjestelmästä pelastuslain 27 § mukaisesti.

Väestön varoittamisen menetelmät

Väestön varoittamista toteutetaan toisiaan täydentävin menetelmin kansallisesti, YT- ja HVA tasoilla. Usean menetelmän rinnakkainen käyttäminen pyrkii varmistamaan, että varoitus tavoittaa mahdollisimman suuren osan alueella olevasta väestöstä, sekä sisätiloissa että ulkona. Väestön varoittamisen keinoja ovat medialle hätäkeskuksen kautta annettava mediatiedote ja sen jatkotiedote, sosiaalisen median kanavissa annettava varoitus, tv:ssä, radiossa ja 112-sovelluksen kautta annettava vaaratiedote sekä väestöhälyttimillä annettava yleinen vaaramerkki. Väestön varoittamisen uudistamiseksi ja parantamiseksi on käynnissä useita kansallisia kehityskulkuja.

Väestöhälytysjärjestelmä Päijät-Hämeessä

Väestöhälytysjärjestelmää käytetään ympäristöön ilmaitse leviävän vaarallisen kemikaalin vuototilanteessa tai sen uhkassa sekä ilmahälytysjärjestelmänä sodan aikana. Alueilla, joilla on

merkittävä väestön turvallisuutta vaarantava suuronnettomuuden tai hyökkäysvaikutuksen riski, on ulkona olevaa väestöä voitava varoittaa suurtehohälyttimien avulla.

Väestöhälytinja järjestelmässä annettavan vaaramerkin (ääni) tavoitteena on varoittaa ulkona olevia ihmisiä ja kehottaa heitä suojautumaan sisälle.

Väestöhälytinja järjestelmä muodostuu eri puolilla Päijät-Hämettä sijaitsevista suurtehohälyttimistä ja niiden ohjaamisen mahdollistavasta johtamisjärjestelmästä. Järjestelmän kokonaiskattavuudeksi on arvioitu 80–85 % Päijät-Hämeen väestöstä. I riskiluokan alueista tavoitetaan lähes 100 %. Pelastuslaitoksen tekninen henkilöstö yhdessä valmiussuunnittelijan kanssa huolehtivat väestöhälytinten kunnossapidosta.

Käytössä oleva väestöhälytinja järjestelmä ja siihen kuuluvien hälytinten sijoittelu perustuu alueen väestökeskittymiin. Väestön varoittamiseen käytettävät hälyttimet on sijoitettu pääasiassa olemassa oleviin asutustaaamiin ja suuronnettomuusvaaraa aiheuttavien kohteiden vaikutusalueille. Pelastuslaitokselle on laadittu suunnitelma väestöhälytinja järjestelmän ylläpitämiseksi.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pelastustoimen vastuulle kuuluvan väestön varoittamistehtävän ja siihen liittyvän hälytinja järjestelmän ylläpidon tavoitteena on mahdollistaa alueella oleskelevan väestön tehokas varoittaminen vakavan vaaran uhatessa. Väestön varoittamista edellyttäviä riskejä ja uhkia on käsitelty tarkemmin riskianalyyseissä.

Aluevaltuuston päätös väestön varoittamisesta vaara- ja onnettomuustilanteessa sekä siihen tarvittavasta hälytinja järjestelmästä

- Pelastuslaitos ylläpitää väestön varoittamiseen käytettävää hälytinja järjestelmää ja teknisiä laitteistoja
- Pelastuslaitos ylläpitää osaltaan väestön varoittamiseen tarvittavia suunnitelmia
- Pelastuslaitoksen henkilöstöä koulutetaan väestön varoittamisen tehtäviin

Palvelutason kehittämistarve

Päijät-Hämeen väestöhälytinja järjestelmä on nykyisessä laajuudessaan varsin kattava. Väestönvaroittamisen ja -hälyttämisen menetelmiä selvitetään ja kehitetään kansallisesti 2026 alkaen. Kehitystä on seurattava kokonaisvaltaisesti ja paikallisia menettelyitä on tarkasteltava pitkin palvelutasopäätöskautta.

4.2.2 Pelastustoiminta

Hyvinvointialue päättää, millä tavoin pelastuslaitos huolehtii alueellaan pelastustoimintaan kuuluvista tehtävistä. (PelL 27 § 2 momentti 4. kohta)

Pelastustoimen järjestämisestä annetun lain 3 §:n 2 momentin mukaan pelastustoimen palvelut on suunniteltava ja toteutettava siten, että onnettomuus- ja vaaratilanteissa tarvittavat toimenpiteet voidaan suorittaa viivytyksettä ja tehokkaasti.

Pelastustoiminnan tehokkuus

Pelastustoiminnan tehokkuus perustuu Sisäministeriön suorituskykyvaatimusten 2022:10 / Liite 3:n kohdan 110 sisältöön ja pitää sisällään johtamisen, yhteistyön ja tilannekuvan yhteistyöalueen muiden pelastuslaitosten kanssa sekä yhteistyöalueen johtokeskuksen kanssa.

Pelastustoiminnan palveluilla on pyritty parantamaan toiminnan tehokkuutta ja vaikuttavuutta erityisesti henkilöstöressurssien varmistamisella, toimintavalmiuden suunnittelua kehittämällä, aktiivisella yhteistyöllä yhteistyöalueella sekä toimintaympäristömuutoksesta johtuvien uusien suorituskykyvaatimusten tunnistamisella.

Toimintaympäristön muutokseen liittyen pelastustoiminnassa linjattiin vuonna 2025 pelastustoiminnan valmistautumisesta poikkeusoloihin ja siihen liittyen suorituskykyjen kehittämisalueita pelastustoiminnassa. Kehitystyö perustuu Pelastusopiston tutkimusraporttiin Ukrainan opit: Ukrainan sodan vaikutukset siviiliyhteiskuntaan sekä väestön suojaaminen sodan aikana. Keskeisiä kehittämisalueita pelastustoiminnassa ovat raunio- ja sortumapelastaminen, korkean paikan pelastaminen sekä CBRNE-toiminnan valmiuksien kehittäminen sekä henkilöstön kriisinkestävyys ja henkilösuojauksen kehittäminen. Pelastustoiminnan suorituskykyjen kehittämisen lisäksi jatkossa on päätetty kehittää myös jatkuvuuden hallintaa ja sen varmistamista.

4.2.2.1 Toimintavalmiusaikatavoitteet

Vuonna 2025 voimaan tullut Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohje edellyttää, että kaikissa pelastuslaitoksen alueen riskiruuduissa tapahtuneet onnettomuudet yhteensä saavutetaan vähintään 80 prosenttisesti tavoiteajassa. Pelastuslaitoksen toteutuma vuonna 2025 tämän osalta oli 86 %.

Toimintavalmiusaikoihin liittyviä määritelmiä:

Avunsaanti aika tarkoittaa aikaa, joka alkaa hätäilmoituksen tekemisestä eli sen kytkeytymisestä hätäkeskuksen tietojärjestelmään, ja päättyy, kun tehtävän edellyttämän suorituskyvyn mukainen pelastusmuodostelma on saapunut tehtäväpaikalle.

Pelastustoiminnan ensimmäisen vasteen toimintavalmiusaika tarkoittaa aikaa, joka päättyy, kun kohteeseen saapuu ensimmäinen pelastustoimen vaste, joka täyttää sille asetetut kyvykkyysvaatimukset

Pelastusryhmän toimintavalmiusaika tarkoittaa aikaa, joka päättyy, kun kohteeseen saapuu pelastusryhmä, joka täyttää sille asetetut suorituskyvyn vaatimukset, ja jonka vahvuus on vähintään neljä henkilöä.

Pelastusjoukkueen toimintavalmiusaika tarkoittaa aikaa, joka päättyy, kun kohteeseen saapuu pelastusjoukkue, joka täyttää sille asetetut suorituskyvyn vaatimukset, ja jonka vahvuus on vähintään yhdeksän henkilöä.

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastustoimen toimintavalmiusaikatavoitteet on määritelty pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohjeessa 2025:14 minkä mukaan toimintavalmiuden suunnittelussa noudatetaan seuraavia vaatimuksia pelastustoiminnan toimintavalmiusaikojen osalta:

	Ensimmäinen yksikkö	Pelastusryhmä	Pelastusjoukkue
Riskiluokka I	6 min	9 min	20 min
Riskiluokka II	10 min	13 min	30 min
Riskiluokka III	20 min	22 min	30 min

IV riskiluokan asutuilla alueilla tehtävän edellyttämä pelastustoiminta voi alkaa pidemmänkin ajan kuluessa kuin I - III-riskiluokissa. Jos pelastustoimintaa ei kyetä aloittamaan alle 40 minuutissa, on kyseisillä alueilla kiinnitettävä erityistä huomiota omatoimiseen varautumiseen. Mahdolliset omatoimisen varautumisen toimenpiteet ja niihin liittyvä pelastuslaitoksen neuvonta- ja ohjaustoiminta tulee huomioida pelastuslaitoksen onnettomuuksien ehkäisyä ja valvontatoimintaa käsittelevissä suunnitelmissa.

Taulukko 26. Toimintavalmiusaikojen toteutuminen 2025

	Riskiluokka			
	I	II	III	IV
Riskiruutujen kokonaismäärä riskiluokittain edellisen kalenterivuoden lopussa	21 kpl	151 kpl	101 kpl	6694 kpl
Riskiruutujen lukumäärä, joissa ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaika ei täyty vähintään 50 %:ssa kiireellisistä pelastustoimen tehtävistä edellisen kalenterivuoden aikana.	2 kpl	19 kpl	2 kpl	- kpl
Jatkuva puute: Riskiruutujen lukumäärä, joissa ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaika ei täyty vähintään 50 %:ssa kiireellisistä pelastustoimen tehtävistä minään neljänä edellisenä kalenterivuotena.	1 kpl	4 kpl	- kpl	- kpl
Riskiruutujen lukumäärä, joissa pelastustoiminnan toimintavalmiusaika ei täyty vähintään 50 %:ssa kiireellisistä tehtävistä edellisen kalenterivuoden aikana (IV-luokan riskiruudun osalta raja 38 min, jos ei toisin päätetty)	1 kpl	7 kpl	- kpl	- kpl

Jatkuva puute: Riskiruutujen lukumäärä, joissa <i>pelastustoiminnan toimintavalmiusaika</i> ei täyty vähintään 50 %:ssa kiireellisistä pelastustoimen tehtävistä minään neljänä edellisenä kalenterivuotena. (IV-luokan riskiruudun osalta raja 38 min, jos ei toisin päätetty)	- kpl	- kpl	- kpl	- kpl
--	----------	----------	----------	----------

Riskiruudut, joissa pelastustoiminnan toimintavalmiuden osalta on todettu pidempään jatkunutta puutetta sijaitsevat Vierumäellä (kts. riskianalyysi, liite 1). Yksittäisen riskiruudun toimintavalmiuden prosentuaalisten toteumien tarkastelussa tulee huomioida riskiruutuun kohdistuneiden hälytystehtävien lukumäärä. Tehtävien määrän ollessa vähäinen voi yksittäisen tehtävän vaikutus vääristää tulosta kohtuuttoman paljon ja johtaa väärään tulkintaan.

Toimintavalmiusaikojen mediaaniajat on esitetty taulukossa 27.

Taulukko 27. Toimintavalmiusaikojen mediaanit (kiireelliset tehtävät) riskiluokasta riippumatta vuosina 2023–2025.

	Vuosi 2023	Vuosi 2024	Vuosi 2025
<i>Ensimmäisen yksikön</i> toimintavalmiusajan mediaani	7:23	7:44	7:42
<i>Pelastustoiminnan</i> toimintavalmiusajan mediaani	10:24	12:10	12:06
<i>Pelastusjoukkueen</i> toimintavalmiusajan mediaani	14:42	14:51	14:54

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pelastustoimen toimintavalmius alueen eri osissa perustuu pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohjeen SM 2025:14 mukaisesti määriteltyihin toimintavalmiuden tavoiteaikoihin.

Vuosittaiset tehtävätilastot antavat kuvaa pelastustoiminnan palvelutarpeista alueen eri osissa normaalitilanteissa. Pelastustoiminnan toimintavalmiutta suunniteltaessa joudutaan myös varautumaan sellaisiin pelastustoiminnan tehtäviin, joiden toteutuminen ei ole todennäköistä kuin erittäin harvoin. Näin ollen tehtävätilastot eivät anna täydellistä kuvaa pelastustoimen palvelutarpeista, eikä pelastustoimintaa voida suunnitella ainoastaan tapahtuneiden onnettomuuksien mukaisesti, vaan arvioitujen riskien mukaisesti. Osa suorituskyvyllistä varautumista vaativista riskeistä ei onneksi koskaan toteudu, mutta pelastustoiminnan toimintavalmiutta muodostettaessa ne huomioidaan.

Pelastustoiminnan tehtävämääriä on tarkasteltu riskianalyyssissä. Onnettomuustyyppikohtaiset tiedot esitetään tarkemmin riskianalyyssin luvussa 4.2.

Aluevaltuuston päätös toimintavalmiusaikatavoitteista

Pelastustoiminnan toimintavalmiusajoista eri riskiluokan alueilla päätetään seuraavasti:

	Riskiluokka			
	I	II	III	IV
<i>Pelastustoiminnan ensimmäisen vasteen riskiluokkakohtainen ruudun toimintavalmiusajan enimmäisaika minuutteina</i>	6 min	10 min	20 min	-
<i>Pelastustoiminnan ensimmäisen vasteen ruutukohtainen toimintavalmiusajan toteutumisen vähimmäistaso prosentteina (min 50 %)</i>	>=50 %	>=50 %	>=50 %	-
<i>Pelastustoiminnan ensimmäisen vasteen toimintavalmiusaikatavoitteen mediaani minuutteina ja sekunteina kaikissa kiireellisissä tehtävissä, riskiluokista riippumatta</i>	7:52			
<i>Pelastusryhmän riskiluokkakohtainen ruudun toimintavalmiusajan enimmäisaika minuutteina</i>	9 min	12 min	20 min	-
<i>Pelastusryhmän ruutukohtainen toimintavalmiusajan toteutumisen vähimmäistaso prosentteina (min 80 %)</i>	>=80 %	>=80 %	>=80 %	-
<i>Pelastusryhmän toimintavalmiusaikatavoitteen mediaani minuutteina ja sekunteina kaikissa kiireellisissä tehtävissä, riskiluokista riippumatta</i>	7:52			
<i>Pelastusjoukkueen riskiluokkakohtainen ruudun toimintavalmiusajan enimmäisaika minuutteina</i>	20 min	30 min	30 min	
<i>Pelastusjoukkueen ruutukohtainen toimintavalmiusajan toteutumisen vähimmäistaso prosentteina (min 80 %)</i>	>=80 %	>=80 %	>=80 %	-
<i>Pelastusjoukkueen toimintavalmiusaikatavoitteen mediaani minuutteina ja sekunteina kaikissa kiireellisissä tehtävissä yhteensä riskiluokista riippumatta</i>	14:35			

Palvelutason kehittämistarve

Palvelutasopäätöskaudella pelastuslaitos laatii analyysin pelastustoimen toimintavalmiuspuutteista. Analyysissä huomioidaan pelastuslaitoksen riskianalyysin lähtökohdat ja -selvitykset toimintavalmiuspuutteille. Selvitetään riskiruutumuutosten vaikutukset, alueilla esiintyvät riskit, toteutuneiden onnettomuuksien tyypit, tavoittamiseen liittyvät viiveet, sekä toimintavalmiusaikojen kehitys edellisten vuosien osalta.

Analyysin perusteella selvitetään riskien pohjalta vaaditut suorituskyvyt, mikäli kohdealue olennaisesti poikkeaa tavanomaisesta tai viereisistä riskiruuduista alueella. Lisäksi suunnitellaan ja toimenpannaan toiminnallisen ja taloudellisen tilanteen sallimalla tavalla tarvittavat toimenpiteet riskiruutujen toimintavalmiusaikojen korjaamiseksi sekä tehdään esitykset edelleen toteutettavista toimenpiteistä ja niiden taloudelliset vaikutuksista tulevilla palvelutasopäätöskaudella.

4.2.2.2 Valmiuden säätelyn toimintamallit

Pelastustoiminnan valmiuden säätely toteutuu Sisäministeriön suorituskykyvaatimusten 2022:10 / Liite 3:n kohdan 6 mukaisesti ja pelastustoimella on kyky tuottaa valtakunnallisesti yhteensopivat, yhdenvertaiset, yhdenmukaiset ja kustannusvaikuttavat pelastustoiminnan palvelut paikallisella tasolla ja pitää yllä niihin tarvittavaa valmiutta. Lisäksi pelastusmuodostelmilla on kyky toimia määritettyjen suorituskykyvaatimusten mukaisesti pelastustoiminnassa.

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastuslaitoksella on määritelty pelastustoiminnan johtamisen ja toimintavalmiuden tasot eri uhkatilanteissa. Määrittelyn perusteella pelastustoiminnan johtamisen ja toimintavalmiuden tasoa pystytään säätämään joustavasti niiden perusrakenteita muuttamatta. Pelastustoiminnan johtamisen ja toimintavalmiuden tasot ovat pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohjeen 2025:14 sekä ohjeen pelastustoiminnan johtamisen valtakunnallisista yleisjärjestelyistä 2025:10 mukaiset ja yhteistoiminta-alueen kanssa yhtenäiset:

- Perusvalmius (värikoodi vihreä)
 - Perusvalmiudessa pelastustoiminnan johtaminen ja toimintavalmius tapahtuu normaalin toiminnan mukaisesti.
- Tehostettu seuranta (värikoodi keltainen)
 - Tehostetussa seurannassa tilannetta seurataan aktiivisesti olemassa olevilla resursseilla ja informoidaan pelastuslaitoksen sisäisesti sekä tehdään tarvittavia valmisteluja tilanteen pahenemisen varalle
- Tehostettu valmius (värikoodi oranssi)
 - Tehostetussa valmiudessa pelastuslaitoksen johtokeskus miehitetään ja tilannetta seurataan aktiivisesti ja informoidaan tarvittavia yhteistyöviranomaisia ja yhteistyötahoja
- Täysvalmius (värikoodi punainen)
 - Täysvalmiudessa viesti- ja johtokeskus miehitetään täyteen toimintavalmiuteen ja varmistetaan Yhteistoiminta-alueen johtokeskuksen sekä lähialueiden johtamisvalmiudet

Valmiuden tasot eroavat toisistaan johtamisvalmiuden tason, käytettävissä olevan henkilöstöressurssien sekä tilanteen edellyttämien tehtävien osalta; johtamisvalmius tehostuu ja henkilöstöressurssien määrä kasvaa valmiutta nostettaessa. Valmiuden nostamista edellyttävät uhkakuvat käsittävät sääilmiöiden vaikutukset, infrastruktuurin häiriöt, pelastustoiminnan poikkeavuudet usean yhtäaikaisen onnettomuuden tai suuronnettomuuden muodossa, tai yleiseen turvallisuuteen vaikuttavat häiriöt. Pelastuslaitoksella valmiuden tason korottamisesta vastaa päivystävä päällikkö PHP20. Valmiuden korottamisessa käytetään erillistä ohjetta, missä on ennalta suunniteltu uhkamallikuvauksien ja uhkamallien vaiheittaisen kehittymisen edellyttämät voimavarat ja toimintamallit.

Valmiuden tason nostaminen voi aiheuttaa muutoksia pelastuslaitoksen johtamisjärjestelyihin, henkilöstöressursseihin ja kaluston valmiuteen. Pelastuslaitoksen johtokeskus perustetaan ja miehitetään ennalta laaditun suunnitelman mukaisesti, jos valmiuden nostaminen sitä vaatii. Pelastustoiminnan vapaalla olevaa henkilöstöä voidaan kutsua töihin toimintavalmiuden parantamiseksi ja pelastusasemia voidaan miehittää.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pelastuslaitoksen tulee varautua yhteiskunnan häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin. Valmiuden säätelyn toimintamallilla varmistetaan pelastustoimintaan tarvittavien resurssien riittävyys, johtamisedellytykset ja yleisesti palveluiden toteutuminen kaikissa tilanteissa. Tarvittaessa tehtäviä asetetaan kiireellisyys- ja tärkeysjärjestykseen, kiireelliset pelastustehtävät hoidetaan aina ensisijaisesti.

Aluevaltuuston päätös valmiuden säätelyn toimintamalleista

- Pelastuslaitos vastaa yhteistoiminta-alueen kanssa pelastustoiminnan valmiuden säätelyn järjestämisestä ja ylläpitää siihen tarvittavaa järjestelmää.
- Valmiutta ylläpidetään ja valmiuden tasoa muutetaan etukäteen määriteltyjen pelastuslaitoksen ja yhteistoiminta-alueen kanssa kirjallisesti määriteltyin perustein.
- Valmiuden nostamisesta aiheutuvat toimenpiteet on etukäteen suunniteltu.
- Olemassa olevaa virkarakennetta ei vähennetä pelastustoiminnan valmiuden suorituskyvyn ylläpitämiseksi riittävällä tasoilla

Palvelutason kehittämistarve

Pelastuslaitos seuraa valtakunnallista, alueellista ja paikallista valmiuden säätelyyn liittyvää kehitystä ja ohjausta, ja toteuttaa yhteistoiminta-alueen kanssa toimintamallien muutokset toimintaympäristön vaatimuksia vastaaviksi.

4.2.2.3 Pelastustoiminnan henkilöstövoimavarojen määrä ja laatu hyvinvointialueen eri osissa

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastustoiminnan henkilöstövoimavarat muodostuvat päätoimisesta henkilöstöstä, sopimuspalokuntien henkilöstöstä ja sivutoimisesta henkilöstöstä. Pelastustoimintaan osallistuvan pelastuslaitoksen päätoimisen miehistön, alipäällystön ja päällystön viran tai tehtävän kelpoisuusvaatimuksena on virkaa tai tehtävää vastaava pelastusalan tutkinto, pelastustoimintaan osallistuvilta sivutoimiselta sekä sopimuspalokuntaan ja muuhun sopimuksen tehneeseen yhteisöön kuuluvalta henkilöltä vaaditaan Pelastusopiston opetussuunnitelman

mukainen koulutus. (Pelastuslaki 57 §). Valtioneuvoston asetus pelastustoimesta (407/2011) antaa tarkempia säädöksiä 1 ja 2 momentissa tarkoitetuista tutkinnoista ja koulutuksista.

Pelastustoimintaan osallistuvan henkilöstön kokonaismäärä Päijät-Hämeessä on noin 800 henkilöä. Päätoimisen pelastustoiminnan virkoja on 178 kpl. Pelastustoimintaan osallistuvan sopimuspalokuntien henkilöstön määrä on 603 henkilöä.

Päijät-Hämeessä on 20 sopimuspalokuntaa, joista yhdeksän (9) toimii ensilähdöstä toiminta-alueellaan vastaavana valmiuspalokuntana. Nämä palokunnat suorittavat pelastusviranomaisen johdolla itsenäisesti alueensa pelastustehtäviä, ellei tilanne edellytä suurempaa pelastusorganisaatiota. Kymmenen (10) palokuntaa toimii täydennyspalokuntana osallistuen pelastustoimintaan mahdollistaen tehokkaan pelastustoiminnan koko Päijät-Hämeen alueella. Hälytystehtäviä Päijät-Hämeessä on vuosittain vähän alle 4000 (3739 vuonna 2025), joista valmiuspalokunnat osallistuivat noin 884 tehtävään ja täydennyspalokunnat noin 203 tehtävään.

Sopimuspalokunnat ovat keskeinen osa suomalaista pelastusjärjestelmää ja mahdollistavat kattavan pelastustoiminnan maakunnan alueella lähellä ihmistä. Sopimuspalokunnat vastaavat tehtäviin joko itsenäisesti tai osana suurempaa pelastusorganisaatiota auttaen ja pelastaen ihmisiä tulipaloissa, liikenneonnettomuuksissa ja ensivastetehtävässä sekä suojaavat ympäristöä ja omaisuutta vesi- ja öljyvahingoissa. Sopimuspalokunnat mahdollistavat pelastustoiminnan tuen, voimavaran ja jatkuvuuden suurissa ja pitkäkestoisissa onnettomuuksissa joustavasti ja kustannustehokkaasti. Lisäksi sopimuspalokunnat tekevät arvokasta onnettomuuksien ennaltaehkäisevää työtä osallistumalla kansalaisille suunnattuun turvallisuusneuvontaan, -viestintään ja -koulutukseen. Sopimushenkilöstö muodostaa myös tärkeän osan poikkeusolojen pelastustoimen organisaatiosta ja henkilöstöstä.

Pelastustoiminnan henkilöstövoimavarat on jaettu alueen eri osiin pelastustoiminnan valmiuden suunnitteluohjeen riskiluokkien perusteella. I-riskiluokassa vaadittu toimintavalmius on käytännössä mahdollista saavuttaa vain päätoimisen henkilöstön avulla. Päätoimiset pelastusasemat sijaitsevat I-riskiluokan alueilla Heinolassa, Hollolassa sekä Lahden Paavolassa ja Niemessä.

Päätoiminen henkilöstö on jaettu operatiivisesti neljään työvuoroon kuudelle alueen päätoimiselle asemalle. Päijät-Hämeen pelastuslaitoksen pelastustoimintaan osallistuvan pelastusryhmän lähtökohtainen vahvuus on 1 + 3. Päätoimisten pelastusasemien minimivahvuudet esitetään taulukossa 28. Päätoiminen henkilöstön työvuoro- ja henkilöstöhallinto hoidetaan erillisillä henkilöstö- ja työvuorohallintaohjelmilla. Henkilöstö- ja työvuorohallintaohjelmien mahdollisimman kustannustehokkaan käytön varmistamiseksi sen pääkäyttöön sekä käyttäjätukeen ja –koulutukseen kohdennetaan pelastustoiminnan tulosalueella kaksi (2) henkilötyövuotta suoranaisesti, sekä henkilöstö- ja työvuorohallinnan käytännön toteutuksen yhteydessä työvuoroittain tapahtuvat.

Päätoimisten asemien vahvuuksia voidaan alentaa pelastusjohtajan päätöksellä tilapäisesti tarpeen vaatiessa tilanteessa, jossa palvelutasopäätöksessä päätetyn vahvuuden ylläpito osoittautuu mahdottomaksi pelastuslaitoksesta riippumattomasta syystä. Esimerkiksi vakavan tartuntataudin aiheuttama sairastumisaalto ja siitä seuraava henkilöstövaje voi aiheuttaa tilanteen, jossa vahvuuksia joudutaan alentamaan. Vahvuudet tulee nostaa asemakohtaisiin minimivahvuuksiin heti poikkeuksen aiheuttaneen perusteen poistuttua.

Taulukko 28. Pelastustoiminnan minimivahvuudet vakinaisilla asemilla

Asema	Kunta	Minimivahvuus
		palomestari + ruiskumestari + miehistö
Asema 10	Lahti (Paavola)	1 + 1 + 6
Asema 20	Lahti (Niemi)	0 + 1 + 3
Asema 30	Hollola	0 + 1 + 3
Asema 40	Heinola	1 + 1 + 3
Asema 50	Orimattila	0 + 1 + 3
Asema 60	Lahti (Nastola)	0 + 1 + 3
Koko alue yhteensä		2 + 6 + 21

Riskiluokkiin II, III ja IV kuuluvilla alueilla edellytetty toimintavalmius voidaan toteuttaa sopimuspalokuntien tuottamalla valmiudella. Päätoimisten ja sopimuspalokuntien asemien sijainti Päijät-Hämeen kartalla kuvassa 3.

Sopimuspalokuntien lähtövahvuuksista sovitaan palokuntakohtaisesti palokuntasopimuksissa.

Pelastustoimintaan osallistuva vapaaehtoishenkilöstö käsitellään tarkemmin kohdassa 4.4.1.

Pelastuslaitoksen kalustonhoitajat osallistuvat pelastustoiminnan tehtäviin ensisijaisilla toimintapaikoillaan Asikkalassa, Padasjoella ja Sysmässä. Kalustonhoitajat osallistuvat pelastustoimintaa tukeviin tehtäviin myös muilla asemilla tarpeen mukaan.

Pelastustoiminnan henkilöstön jakautuminen alueen kuntiin ja asemille esitetään liitteessä 2 (turvaluokiteltu).

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pelastustoiminnan henkilöstövoimavarojen määrän valmiuksien toteutuminen osalta tavoite on Sisäministeriön suorituskykyvaatimusten 2022:10 / Liite 3:n kohtien 2 ja 110 mukaisesti toteutuva henkilöstön määrä operatiivisessa pelastustoiminnassa. Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohjeen 2025:14 mukaan suorituskykyyn perustuvan toimintavalmiuden suunnittelun lisäksi tulee varmistaa pelastustoiminnan edellyttämä riittävä henkilöresurssi.

Pelastustoimintaan osallistuvan henkilöstön mitoituksen tavoitteena on luoda edellytykset tehokkaalle ja vaikuttavalle pelastustoiminnalle koko alueella, tämä edellyttää riittävää määrää pelastustoimintaan osallistuvaa ja tehtäviin kykenevää henkilöstöä alueen eri osissa. Pelastustoiminnan riittävän henkilöstöresurssin varmistaminen toteutetaan ensihoitopalvelua koskevan yhteistyön muutoksilla siten, että olemassa oleva pelastustoiminnan virkarakenne ylläpidetään ja kohdennetaan välittömän valmiuden suorituskyky sijoittamalla henkilöstö riskien mukaisesti tarkoituksenmukaisesti pelastustoiminnan palvelujen varmistamiseksi Sisäministeriön suorituskykyvaatimusten 2022:10 / Liite 3:n kohdan 110 mukaisesti, jolloin pelastustoimella on kyky tuottaa riittävä suorituskyky valtakunnallisten ohjeiden ja suunnitelmien mukaisessa toimintavalmiuserässä.

Pelastustoimintaan osallistuvan henkilöstövoimavarojen määrä ja laatu hyvinvointialueen alueen eri osissa määräytyy pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohjeen mukaisten toimintavalmiusvelvoitteiden ja riskianalyysin perusteella. Vaadittu toimintavalmius edellyttää aina I- riskiluokassa, sekä riskien mukaisesti vaativissa II- riskiluokissa, välittömässä lähtövalmiudessa olevaa pelastusryhmää ja vakinaista henkilöstöä. Pääosin II- III- ja IV riskiluokkaan kuuluvilla alueilla edellytettävään toimintavalmiuteen voidaan päästä myös sopimushenkilöstön turvin, kunhan sopimuspalokuntien kyky tuottaa sovittua valmiutta voidaan pitää riittävällä tasolla.

Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohjeen 2025:14 mukaisesti riskiluokat tarkistetaan ja päivitetään vuosittain. Vuosittainen päivitys tuo riskiluokkiin vaihtuvuutta, johon on tarve varautua ennakoivasti riittävän joustavalla henkilöstömäärällä ja sen liikutettavuudella tarpeen mukaisesti.

Aluevaltuuston päätös pelastustoiminnan henkilöstövoimavarojen määrästä ja laadusta hyvinvointialueen eri osissa

- Pelastuslaitos ylläpitää vähintään seuraavia päätoimisen pelastushenkilöstön vahvuuksia alueen päätoimisilla pelastusasemilla:

Asema 10	Lahti (Paavola)	1 + 1 + 6
Asema 20	Lahti (Niemi)	0 + 1 + 3
Asema 30	Hollola	0 + 1 + 3
Asema 40	Heinola	1 + 1 + 3
Asema 50	Orimattila	0 + 1 + 3
Asema 60	Lahti (Nastola)	0 + 1 + 3
Siirrettävä kärkiyksikkö		0 + 0 + 2
Koko alue yhteensä		2 + 6 + 23

- Pelastusjohtaja voi päätöksellään tilapäisesti alentaa vahvuuksia tarpeen vaatiessa harkitsemallaan tavalla pakottavassa tilanteessa.
- Sopimuspalokuntien ja sivutoimisen henkilöstön valmiudesta ja hälytysvahvuuksista sovitaan palokuntasopimuksissa.
- Pelastuslaitos ylläpitää sopimuspalokuntien hälytysvahvuudet ja toimintavalmiuden vähintään nykyisellä tasolla aluesopimuksen ja palokuntasopimuksien mukaisesti.
- Pelastuslaitos tukee aktiivisesti sopimuspalokuntatoimintaa aluesopimuksen mukaisesti (esimerkkinä koulutus, osallistaminen, toiminnan tukeminen) sekä kehittää osaltaan sopimuspalokuntatoimintaa sopimuspalokuntien kehittämisverkostossa sovittujen linjausten mukaisesti.
- Pelastustoiminnan olemassa oleva virkarakenne ylläpidetään ja kohdennetaan henkilöstö tarkoituksenmukaisesti pelastustoiminnan palvelujen varmistamiseksi riskien mukaisesti
- Pelastustoiminnan toimintavalmiuden varmistamiseksi miehitetään riskikohtaisesti siirrettävä kärkiyksikkö jatkuvaan valmiuteen vahvuudella 0+2
- Pelastustoiminnan tulosalueen henkilöstövoimavara kokonaisuudessa on vähintään 178 htv
- Kalustonhoitajien resursseja kohdennetaan pelastustoiminnan tehtäviin yhteensä 0,2 htv:tä
- Hyvinvointialueen ICT- resursseja kohdennetaan pelastustoiminnan tehtäviin vähintään 0,5 htv:tä

Palvelutason kehittämistarve

Vakinaisen henkilöstön osalta pelastustoiminnan henkilöstövoimavarojen määrää ja laatua hyvinvointialueen eri osissa arvioidaan pelastustoiminnan toimintavalmiusohjeen sekä pelastustoiminnan toimintavalmiuseräisiin (kohta 4.2.2.1) liittyvän toimintavalmiuseräisiä koskevan analyysin perusteella. Pelastustoiminnan henkilöstövoimavarojen kehittäminen voi edellyttää niiden määrän ja laadun muutosta toimintavalmiuden kehittämiseksi.

Sopimuspalokuntatoiminnassa kehittämistarpeet henkilöstövoimavarojen määrään ja laatuun hyvinvointialueen eri osissa liittyen seurataan aktiivisesti työnantajuus sopimuspalokuntatoiminnassa-työryhmän (KT) työn tuloksia. Lisäksi osallistutaan kehittämään aktiivisesti henkilöstövoimavaroihin vaikuttavia tekijöitä sopimuspalokuntatoiminnassa.

Pelastustoiminnan toimintavalmiuden osalta todettujen puutteiden korjaamiseksi sekä sopimuspalokuntakentän toimijoiden vähenemisen kompensoimiseksi ilman merkittäviä kansalaisten henkilövahinkoja on tarve ylläpitää pelastustoiminnan olemassa oleva nykyinen pelastajien virkarakenne ja varmistaa alueellisen pelastustoiminnan suorituskyvyn riittävyys kohdentamalla välittömässä valmiudessa olevaa henkilöstöä liikutettavalla kärkiyksiköllä tarkoituksenmukaisesti pelastustoiminnan palvelujen varmistamiseksi koko alueella.

4.2.2.4 Pelastustoiminnan henkilövoimavarojen osaamisen ylläpidon ja kehittämisen pääperiaatteet

Sisäministeriö suorituskykyvaatimusten 2022:10 / Liite 3:n kohdan 6 kyvykkyyden kuvaus sisältää pelastustoiminnan palveluiden tuottamisen ja valmiuden ylläpitämisen sekä osaamisen hallinnan, edellyttäen paikallisella tasolla niihin tarvittavan valmiuden ylläpitämistä.

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastustoimen henkilöstön kelpoisuudesta ja tehtävien edellyttämästä osaamisesta säädetään Pelastuslaissa 379/2011 ja pelastusasetuksessa 407/2011. Pelastuslaitoksella on laadittu pelastustoiminnan koulutus suunnitelma, joka määrittää ja ohjeistaa sisäistä koulustoittoa. Koulustoittoa strategisena tavoitteena on tehokas ja yhtenäinen toiminta onnettomuus- ja pelastustilanteissa työturvallisesti. Koulutuksessa hyödynnetään infrastruktuuria, resursseja ja työaikamuotoja tehokkaasti. Koulutuksella turvataan pelastustoiminnan ja pelastushenkilöstön toimintakyky ja kehitetään pelastustoittoa edelleen. Koulutus suunnitelmaa tarkastellaan määrävälein ja sen sisältöjä päivitetään vastaamaan muuttuneen toimintaympäristön mukaisia osaamistavoitteita.

Pelastustoittoa osallistuvan henkilöstön koulutuksia järjestetään vuosittain laadittavan kouluskalenterin mukaan. Tällä varmistetaan tehtävien kannalta vaadittavan osaamisen ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi vaaditun säännöllisen koulutuksen toteutuminen. Koulutus suunnitelman mukaisilla kouluskalentereilla ohjataan lisäksi harjoitusrytmiä ja luodaan edellytykset toiminnan toteutukselle sekä yhteen sovitetaan pelastustoittoa palvelutuotantoa muun toiminnan (asemalautus, turvallisuusviestintä) kanssa. Kouluskalentereilla asetetaan pelastustoittoa yhteneväiset harjoitusaiheet pelastusasemien valmiuserät huomioiden. Kouluskalenterit tehdään erikseen vakinaiselle henkilöstölle, valmiuseräpalokunnille sekä täydennyspalokunnille.

Vakinaisen henkilöstön ja valmiuseräpalokuntien kouluskalenterit ovat mahdollisimman yhtäläiset toimintavalmiuserävaatimukset huomioiden. Kouluskalenterin tulee ohjata koulustoittoa asetettujen tavoitteiden toteuttamiseen; kouluskalenterista ilmenee veloitteen mukaiset harjoitukset sekä se ohjaa täydennettynä riittävään määrään harjoituksia (100 tuntia vuodessa). Sivutoimiva henkilöstö noudattaa valmiuseräpalokuntien kouluskalenteria. Täydennyspalokunnille

laaditaan oma koulutuskalenteri, mikä huomioi täydennyspalokuntien suppeamman toimintavelvoitteen, mutta mahdollistaa samalla täydennyspalokuntakohtaisten erikoisosaamisten harjoittelun painottamisen.

Koulutusten toteutumista seurataan henkilöstö- ja työaikajärjestelmästä sekä hyvinvointialueen osaamisenhallinta järjestelmästä. Järjestelmät mahdollistavat tietojen poiminnan henkilö- tapahtuma- tai koulutuskohtaisesti. Pelastustoimen henkilöstön tulee suorittaa tietyt harjoitukset vuosittain. Henkilökohtaista toteumaa seurataan työvuoroittain. Neljännesvuosittain tehdään koonti toteutuneista koulutuksista.

Työvuoro päiviksi –sopimuksen perusteella pelastusosaston henkilöstöltä vaihdetaan 1-2 työvuoroa 3-8 päivätyöpäiväksi, jotka käytetään suurimmalta osin koulutustoimintaan. Paikallisen sopimuksen perusteella toteutettava työvuorojen vaihtamisesta päivätyöajaksi lisää tuottavuutta ja tehostaa koulutusta. Koulutuspäivät toteutetaan toimintavalmiuden ulkopuolella, mikä takaa niiden häiriöttömän läpiviennin. Koulutuspäivät mahdollistavat tiettyjen koulutuksien keskittämisen ja joustavan järjestämisen. Tällaisia koulutuksia ovat muun muassa hätämaadoituskoulutus, vesipelastuskoulutus, alipäälylystön koulutuspäivät, ensihoitokoulutus ja koulutus sodan ajan uhkiin, esimerkiksi sortumapelastamisessa. Laskennallisesti Työvuoro päiviksi –järjestelyllä saavutetaan jopa 25 % kasvu henkilökohtaisessa koulutusmäärässä vuosittain. Työvuoro päiviksi –järjestelmä kattaa hyvinvointialueen palkitsemisen käsikirjan jokaista hyvinvointialueen työntekijää koskevan oikeuden ja velvollisuuden osallistua osaamisensa kehittämiseen työaikana 18 tuntia vuodessa.

Pelastustoiminnan koulutustoiminta jaetaan suunnitelmalliseen perehdyttämiseen, mentorointiin sekä ammatilliseen koulutukseen (ml. täydennyskoulutus). Pelastustoiminnan koulutustoiminta voidaan jakaa ammatillisiin tutkintoihin tähtääviin koulutuksiin (mm. alipäälylystötutkinto), ammatillisiin täydennyskoulutuksiin (mm. puomitikkaan kuljettajakurssi) ja työvuoroissa tapahtuvaan työvuorokoulutukseen. Pelastuslaitos kannustaa henkilöstöä hakeutumaan täydennyskoulutuksiin tarpeiden mukaan.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pelastustoiminnan koulutustoiminnan tavoitteena on pelastustoimintaan osallistuvan henkilöstön ammattitaidon ylläpito ja kehittäminen. Tavoitteena on osaava ja suorituskykyinen henkilöstö, joka kykenee suorittamaan pelastustoimintaan kuuluvat tehtävät tehokkaasti ja turvallisesti. Yhtenäinen osaaminen varmistaa palveluiden yhdenmukaisuuden alueen eri osissa palvelua tuottavan tahon (päätoiminen, valmius- tai täydennyspalokunta) valmiudet ja velvoitteet huomioiden.

Pelastustoimen tehtävissä vaadittavasta osaamisesta säädetään alan ohjeissa. Ohje pelastustoimen sukellus- ja pintapelastustoimintaan määrittää harjoitusvaatimukset pelastussukellukseen ja vesipelastukseen. Osaamis- ja harjoitusvaatimuksia on asetettu myös pelastuslaitoksen sisäisissä ohjeissa, kuten öljyntorjuntasuunnitelmassa ja ohjeessa putoamisvaarallisella alueella työskentelystä. Ensihoito- ja ensivastetoiminnan osalta noudatetaan ensihoidosta vastaavan viranomaisen edellyttämää osaamista.

Pelastustoiminnassa vaadittava osaaminen muuttuu toimintaympäristön muuttuessa. Muuttuneet osaamisvaatimukset tulee huomioida pelastustoiminnan koulutussisältöjen suunnittelussa ja harjoittelussa.

Aluevaltuuston päätös pelastustoiminnan henkilövoimavarojen osaamisen ylläpidon ja kehittämisen pääperiaatteista

- Pelastustoiminnan henkilöstön osaamisen ylläpito ja kehittäminen pohjautuvat pelastustoimen yleisiin osaamistavoitteisiin.
- Pelastuslaitos huolehtii hyvinvointialueen tarpeita vastaavan pelastustoiminnan osaamisen ylläpitämisestä ja kehittämisestä.
- Pelastuslaitoksen henkilöstön suorituskykyä sortumapelastamisessa lisätään osaamisen hallinnan osalta sisäministeriön suorituskykyvaatimusten tasolle, huomioiden myös sopimuspalokuntalaiset.
- Pelastuslaitos kehittää osaamista CBRNE-toiminnassa, tiedustelun ja puhdistustoiminnan osalta sekä mahdollisesti torjuntatoimien osalta
- Hyvinvointialueen pelastustoimen erityispiirteet ja niihin liittyvät osaamisvaatimukset huomioidaan koulutustoiminnassa, esim. vesipelastus ja maastopelastus, putoamisvaarallisella alueella työskentely ja tapahtumaturvallisuus.
- Pelastustoiminnan henkilöstön koulutus- ja harjoittelutoimintaa toteutetaan pelastuslaitoksen koulutussuunnitelman mukaan eri henkilöstöryhmissä ja tehtävissä edellytetty osaaminen huomioiden.
- Henkilöstön koulutustoimintaa seurataan ja dokumentoidaan nykyisiä järjestelmiä käyttäen.

Palvelutason kehittämistarve

Sodan ajan uhkiin varautuminen ja siihen liittyvä suorituskyvyn nosto osaamisen hallinnan osalta.

Sortumapelastamisen suorituskyvyn nosto asteittain, tukeutuen kansalliseen koulutuspolkuun sekä viranomaisyhteistyöhön. Tavoitteena on, että jatkossa koulutus voidaan tuottaa omana toimintana. Sortumapelastamisen suorituskyky pyritään saavuttamaan tulevan palvelutasopäätöskauden aikana.

CBRNE-toiminnan osalta suorituskykyä ja osaamisen hallintaa kehitetään lisäksi kansallisella koulutuksella ja viranomaisyhteistyöllä.

4.2.2.5 Pelastustoiminnan henkilövoimavarojen fyysisten toimintakyvyn vähimmäistaso

Sisäministeriö suorituskykyvaatimusten 2022:10 / Liite 3:n kohdan 23 mukaisesti pelastustoimintaan osallistuvan pelastushenkilöstön on ylläpidettävä tehtäviensä edellyttämää kuntoa ja saavutettava ohjeissa määritelty fyysisen toimintakyvyn taso. Suorituskykyvaatimusten kohdan 24 mukaisesti erityisen vaativiin pelastustoiminnan tehtäviin osallistuvan pelastushenkilöstön on ylläpidettävä tehtäviensä edellyttämää kuntoa ja saavutettava ohjeissa määritelty fyysisen toimintakyvyn taso.

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastustoimintaan osallistuvan henkilöstön toimintakyvyn vaatimukset perustuvat pelastuslain 39 §:ään, jossa edellytetään ylläpitämään tehtävien edellyttämiä perustaitoja ja kuntoa ja jossa annetaan sisäministeriölle oikeutus asetuksella säätää kuntotason edellytyksistä sekä kuntotestien järjestämisestä. Pelastustoimintaan osallistuvan henkilöstön fyysisen toimintakyvyn vähimmäisvaatimustasosta säädetään Sisäministeriön ohjeessa pelastustoimen sukellus- ja pintapelastustoimintaan 2023:28, sekä Sisäministeriön ohjeessa pelastushenkilöstön toimintakyvyn arvioinnista ja kehittämisestä 05/2016. Päijät-Hämeen pelastuslaitoksen sisäinen ohje on johdettu Sisäministeriön ohjeesta.

Terveydentilan ja fyysisen toimintakyvyn arviointi

Pelastustoimintaan osallistuvan terveydentilan tulee olla työn vaatimuksiin nähden riittävä. Pelastustoimintaan osallistuvan tulee pystyä suoriutumaan tehtävistään vaarantamatta omaa tai muiden terveydentilaa tai turvallisuutta. Toimintakyvyn arviointi muodostuu säännöllisistä terveystarkastuksista ja fyysisen toimintakyvyn testauksesta. Toimintakyvyn haaste on pelastustoimintaan osallistuvan henkilöstön ikääntyminen ja sen seurauksena tapahtuvat fyysisistä toimintakykyä heikentävät muutokset.

Päijät-Hämeen pelastuslaitoksen pelastustoimintaan osallistuvan henkilöstön osalta toimintakykyä selvittävät terveystarkastukset tehdään seuraavin määrävälein: Alle 40- vuotiaille kolmen vuoden välein, 40–50- vuotiaille kahden vuoden välein ja yli 50- vuotiaille vuosittain. Yksilölliseen tarpeeseen perustuvia lisätarkastuksia tehdään tarvittaessa.

Toimintakykyä arvioidaan FireFit-menetelmän kuntoarvion, eli FireFit-indeksin avulla. Kuntoarvio muodostuu polkupyöräergometrillä tehdyllä hengitys- ja verenkiertoelimestön toimintaa mittaavasta osiosta sekä lihasvoimaa ja -kestävyyttä mittaavasta osiosta. FireFit-järjestelmässä on myös savusukellusta simuloiva testirataa koskeva osio, joka suoritetaan yhtenä vuosittaisena savusukellusharjoituksena. FireFit- arvioinnista on pelastuslaitoksella erillinen ja tarkempi ohje ja pelastuslaitoksen FireFit-testaajat ovat työterveyslaitoksen kouluttamia. FireFit- testaajien koulutusta pidetään yllä sisäisillä koulutuksilla.

Päijät-Hämeen pelastuslaitoksen pelastustoimintaan osallistuvan päätoimisen henkilöstön osalta fyysisen toimintakyvyn arviointi tehdään vuosittain. Sopimuspalokuntien henkilöstön osalta vuosittainen arviointi tehdään savusukellukseen osallistuville henkilöille. Fyysisen toimintakyvyn arviointitaajuus voi olla kaksi vuotta, jos henkilö saavuttaa jokaisessa Firefit-testin osasuorituksista iästä riippumattoman Firefit-indeksin arvo on vähintään 4.0.

Pelastustoimen tehtävät jaetaan kahteen tasoon: 1. Vaativiin tehtäviin, joihin kuuluu kaikki sammutus- ja pelastustehtävät, 2. Perustehtäviin, joihin kuuluu kaikki muut pois lukien vaativat tehtävät

Vaativissa tehtävissä riittävänä fyysisenä toimintakyvynä pidetään FireFit-indeksin arvoa vähintään 3.0. Vakinaisilla pelastusryhmillä on toimintakyvyn osalta valmius vaativien tehtävien varalta ja ne kykenevät pelastussukellustehtäviin koko alueella. (FireFit indeksi vähintään 3.0 sekä aerobisen kestävyuden indeksi vähintään 3.0).

Vakinaisissa yksiköissä sallitaan kerrallaan yhden henkilön olevan fyysiseltä toimintakyvyltään perustehtävien tasoinen (FireFit indeksi vähintään 2.0.). Henkilö voidaan sijoittaa yksikön johtajaksi (alipäällystö) tai kuljettajaksi (miehistö).

Perustehtävien vaatimustasolle hyväksyttävät päätoimisen henkilöstön tehtävät liittyvät pelastustoiminnan operatiiviseen johtamiseen, päällikköpäivystäjä P20 ja palomestarit P31 ja P32, ja pelastuslaitoksen pelastushenkilöstön toimintakyvyn arvioinnista annetussa ohjeessa määriteltyihin erityistehtäviin.

Sopimuspalokuntien yksiköillä tulee olla toimintakyvyn osalta valmius perustehtävien varalta, suositeltavaa on, että sopimuspalokuntien yksiköiden valmius on kuitenkin tätä parempi.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Fyysisen toimintakyvyn arvioinnin tavoitteena on varmistaa pelastustoiminnan palveluiden laatu, vaikuttavuus ja yhdenvertaisuus. Lisäksi toimintakyvyn arvioinnilla pyritään varmistamaan henkilöstön terveys ja työturvallisuus.

Tulee arvioida ja pohtia yksilöllisesti tehtäväkohtaisia työn räätälöintejä ja kevennyksiä, jotta pystyisimme hyödyntämään pitkien työurien tehneiden pelastajien kokemuksen hyödyntämistä uusille pelastajille.

Aluevaltuuston päätös pelastustoiminnan henkilövoimavarojen fyysisen toimintakyvyn vähimmäistasosta

- Päätoimisella pelastussukellusta tekevällä henkilöstöllä ja pelastustoimintaan osallistuvalla päällystöllä tulee olla pelastuslaitoksen ohjeessa pelastushenkilöstön toimintakyvyn arviointi ja kehittäminen (05/2016) edellytetty toimintakyky.
- Sivutoimisilla ja sopimuspalokuntien pelastushenkilöstöllä tulee olla pelastuslaitoksen ohjeessa pelastushenkilöstön toimintakyvyn arviointi ja kehittäminen (05/2016) edellytetty toimintakyky.
- Toimintakyvyn arviointi tehdään pelastushenkilöstön toimintakyvyn arvioinnista annetun ohjeen mukaisesti.
- Toimintakyvyn arviointia tehdään pelastussukellukseen osallistuvan henkilöstön osalta vuosittain Firefit-menetelmää käyttäen.
- Henkilöstön toimintakyvyn arviointiin liittyvät tiedot säilytetään Firefit-ohjelman palvelimella.

Palvelutason kehittämistarve

Pelastajien korkea eläkeikä suhteessa työn raskauteen on merkittävä haaste. Urasuunnittelussa aloitetaan kehityskeskusteluissa miettimään tulevaisuutta erilaisista jatkopoluista riittävän ajoissa, jotta mahdolliset muutokset toimintakyvyssä ei tule yllätyksenä. Lisäksi tulee jatkaa kannustamista ja tukea pelastajille heidän kouluttautuessa kevyempiin päällystötehtäviin. Teknologian hyödyntäminen sen kehittyessä jatkuvasti paremmin sopivaksi työtehtäviin.

Työterveyden roolin korostuminen puuttumisessa jo varhaisessa vaiheessa erilaisiin tuki- ja liikuntaelinvaihoin. Näihin liittyen tehtävät yksilölliset kuntoutusohjelmat yhdessä työkykyasiantuntijan kanssa ja korvaavan työn käytön sopivuuden kehittäminen pelastustoimen osalta pitkien poissaolojen katkaisemiseksi ja työhön paluun nopeuttamiseksi, huomioiden toimialan erinäiset poikkeukselliset järjestelyt, kuten esimerkiksi työsuojelun poikkeuslupa ym.

4.2.2.6 Pelastustoiminnan kalustovoimavarat toiminnoittain alueen eri osissa

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastuslaitos hankkii ja ylläpitää pelastustoiminnassa tarvittavaa kalustoa alueen riskien ja palvelutarpeiden mukaisesti. Kalustovoimavarojen määrällinen ja laadullinen mitoitus perustuu riskien perusteella määrittyvien pelastustoiminnan suorituskykyvaatimusten mukaan. Lisäksi kalustovoimavarojen mitoituksessa on huomioitu palvelutuotannon jatkuvuudenhallinta normaaliloissa ja poikkeusoloissa.

Päijät-Hämeessä pelastustoiminnan kalustollinen peruskävykyys rakentuu täysimittaisten pelastusryhmien varaan, eikä alueella ole kevytyksiköitä tai hybridiyksiköitä.

Kaluston sijoittelu perustuu alueen riskeihin ja eri toimijoilta edellytettäviin suorituskykyihin. Pelastustoimen peruskalustoa on sijoitettu laajasti alueen eri osissa oleville asemille. Kaupunkialueille ja muille tiuhaan asutuille alueille kalustoa on sijoitettu riskeihin perustuen enemmän ja haja-asutusalueilla kaluston määrä on alhaisempi. Tämä on luonnollinen ero myös siitä syystä, että päätoimiset asemat sijaitsevat riskiruutujen mukaisesti pääosin kaupungeissa tai muutoin tiheään asutuilla alueilla, kun taas harvempaan asutuilla alueilla pelastustoiminnan ensivalmiudesta vastaavat paikalliset sopimuspalokunnat. Kaikki pelastusasemat (päätoimiset ja sopimuspalokunnat) kykenevät tuottamaan pelastustoiminnan perustehtävät käytössään olevalla kalustolla. Pelastustoiminnan erityiskalusto on sijoitettu pääosin alueen vakinaisille pelastusasemille, josta kalustoa käytetään koko alueen laajuudelta tarpeiden mukaan.

Kokonaisuutena kalustovoimavarat mahdollistavat pelastustoimen lakisääteisten tehtävien hoitamisen alueella, mutta toimintavalmiuden tasaisuus eri osissa maakuntaa vaihtelee erityisesti harvaan asutuilla alueilla.

Pelastustoiminnan yleisimmät kalustotyypit:

Sammutusauto on pelastustoiminnan perusyksikkö, jota käytetään lähes kaikissa pelastustehtävissä. Pelastustoiminnan pelastusryhmä muodostuu 4–5 pelastajasta ja sammutusautosta kalustoineen. Ajoneuvossa on monipuolinen kalusto tulipalojen sammuttamiseen sekä erilaisten onnettomuustilanteiden hoitamiseen. Sammutusautolla liikkuva pelastusryhmä on yleensä ensimmäinen pelastustoimen yksikkö tilannepaikalla ja aloittaa sammutus- ja pelastustoimet. Sammutusautoja käytetään myös ensivastetehtäviin.

Säiliöauto on toinen pelastustoiminnan perusajoneuvo. Niitä käytetään sammutusveden kuljetukseen ja ne varmistavat sammutusveden saatavuuden erityisesti harva-alueella, jossa sammutusvettä ei ole mahdollista saada vesijohtoverkoston vesiasemista tai paloposteista. Riittävällä säiliöautojen määrällä ja sammutusveden vuoroajolla voidaan varmistaa sammutustyön jatkuvuus ilman vesikatkoja.

Johtoauto on pelastustoiminnan johtamiseen tarkoitettu ajoneuvo, jossa on viestintä- ja johtamisvälineet. Johtoauto toimii liikkuvana johtokeskuksena, jolla pelastustoiminnan johtaja liikkuu tilannepaikalla ja josta käsin hän johtaa ja koordinoi tehtävää. Johtoautot ovat keskeisiä pelastustoiminnan työvälineitä suurissa ja monivaiheisissa pelastustilanteissa.

Nostolava-auto on hydraulinen nostolava, joka ulottuu korkealle rakennusten yläosiin. Ajoneuvoa käytetään ihmisten pelastamiseen korkealta sekä rakennuspaloissa kattotyöskentelyn turvaamiseen sekä palon sammuttamiseen yläkautta. Nostolavaa voidaan muutoinkin käyttää työskentelyn turvaamiseen vaikeapääsyisissä paikoissa. Ajoneuvoa voidaan käyttää myös tarkastus- ja valaistustehtävissä. Tärkeä kalusto erityisesti kerrostalo- ja teollisuuspaloissa.

Koukkulava-auto on monikäyttöinen kuorma-auto, jossa on koukkulaitteisto vaihtolavojen kuljettamiseen. Autoa käytetään erilaisten pelastustoiminnassa tarvittavien kalustokonttien ja lavojen kuljettamiseen. Koukkulava-autot ovat monipuolisia, koska niillä voidaan kuljettaa monenlaista kalustoa joustavasti alueella pelastustoiminnan tarpeisiin.

Pelastussukellusauto on varustettu vesipelastukseen ja sukellustoimintaan tarvittavilla välineillä. Pelastuslaitoksen vesisukeltajat liikkuvat autolla vesipelastustehtäviin. Pelastussukellusautoa käytetään esimerkiksi vedenalaisissa etsinnöissä ja esineiden nostossa. Palovene

Palo- / öljyntorjuntavenettä käytetään vesialueilla tapahtuviin pelastustehtäviin. Aluksessa on kalusto sammutusveden pumppaamiseen ja välineistöä öljyn keräämiseen vesistöistä. Veneitä käytetään aluspaloihin, rantojen tulipaloihin sekä ihmisten pelastamiseen sekä öljyntorjuntatehtäviin vesialueilla.

Miehistöauto on miehistön kuljetukseen tarkoitettu ajoneuvo, jossa on tilat useammalle pelastajalle. Ajoneuvoja käytetään erityisesti lisäresurssien siirtämiseen onnettomuuspaikalle, mutta myös huolto- tai tukitehtäviin. Mahdollistaa nopean henkilöstön vaihdon tai vahvistusten tuonnin tilannepaikalle.

Pelastustoiminnan kalusto	määrä alueella	keski-ikä / ikä	mediaani-ikä
Johtoauto P20	1	5	
Johtoautot (P31 ja P32)	2	6	
Sammutusautot	38	16,7	16,5
Säiliöautot	25	15,7	16
Nostolavat	2	13,5	
Koukkulava-autot	3	19,3	11
Raivausauto	1	23	
Nostinauto	1	15	
Pelastussukellusauto	2	14	
Henkilöautot	5	8,6	9
Huoltoautot	2	13	
Miehistöautoja	32	10,8	9
Isot veneet (palo- / öt-vene)	5	24,4	28
Pienet veneet	36	18,6	12,5
Hydrokopteri	1	9	
Moottorikelkat	7	20,1	20
Mönkijät	13	11,7	12
Maastopalo- /moottoriruiskukärryt	7	27,4	24
Öljyntorjuntakärryt	13	24,3	14
Öljyvuomikontti	1	9	
Öljyntorjuntakalustokontti	1	35	
Öljyntorjuntalava	1	21	
Letkukontti	2	28,5	
Muuta kalustoa (peräkärriä jne.)	21		

Kalusto on esitetty koostetaulukossa liitteessä 2 (turvaluokiteltu).

Kaluston hankintaperiaatteet

Pelastuslaitoksen kaluston hankinta perustuu riskianalyyysiin, tunnistettuihin palvelutarpeisiin, suorituskyky- ja toimintavalmiusvaatimuksiin sekä pelastustoimelta yleisesti edellytettyyn varautumiseen. Kaluston investointeja ja muita hankintoja suunnitellaan tarveperustaisesti kulloinkin käytettävissä olevan tiedon ja ennakoitavissa olevien ilmiöiden pohjalta. Suunnittelu perustuu osin ennakoitavissa oleviin asioihin kuten kaluston kunnan heikkenemiseen sen ikääntyessä ja osin vaikeammin ennakoitaviin palvelutarvemuutoksiin, kuten pelastustoimen muuttuvat suorituskykyvaatimukset.

Hankinnoissa noudatetaan julkisen hankinnan lainsäädäntöä ja hyvinvointialueen hankintaohjeita. Hyvinvointialueen hankintayksikkö tukee pelastustoimea kilpailutettavien hankintojen suunnittelussa ja toteuttamisessa. Pienemmät hankinnat toteutetaan hankintaohjeiden ja valtuuksien rajoissa pelastuslaitoksella. Kalustoa ja varusteita koskevat standardit ja alan yleiset suositukset otetaan huomioon hankintoja tehtäessä. Lisäksi huomioidaan hankintojen vastuullisuusnäkökulmat. Ekologisuutta lisäävät teknologiat (esim. hybridi- ja sähköajoneuvot) huomioidaan ja niiden soveltuvuutta pelastustoiminnan tehtäviin arvioidaan. Hybridi- tai sähköautoja ei pelastustoimintaan ole toistaiseksi arvioitu mahdolliseksi hankkia niiden huoltovarmuuteen ja käytettävyyteen häiriö- ja poikkeusoloissa liittyvien tekijöiden perusteella. Hybridi-autoja on pelastuslaitoksella käytössään muussa kuin pelastustoiminnan palvelutuotannon käytössä.

Pelastuslaitokselle hankitaan kalustoa huomioiden alueellinen kaluston yhtenäisyyden periaate. Tämä tarkoittaa, että hankittava kalusto on mahdollisimman pitkälle yhtenäistä eri asemilla ja alueen eri osissa. Tämä helpottaa kaluston tehokasta käyttöä muun muassa eri asemien yhtenäisillä tehtävillä sekä kaluston huoltotoimintaa.

Hankinnoissa hyödynnetään yhteishankintoja. Hyvinvointialue on sopimuskumppanina Sansia Oy:n hallinnoimissa pelastustoimen ajoneuvojen, pienkaluston ja materiaalien hankintapoolissa sekä pelastuslaitosten virkapukuhankintojen hankintarenkaassa, jota koordinoi Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue yhteistyössä Hansel Oy:n kanssa.

Pelastuslaitos hakee ja hyödyntää mahdollisuuksien mukaan hankinta-avustuksia, joita eri toimijat jakavat pelastustoimen kalustohankintoihin. Avustuksia voidaan hakea valtiolta ja järjestöiltä sekä säätiöiltä.

Hankinnat pyritään toteuttamaan kokonaistaloudellisimmalla tavalla. Tämä tarkoittaa, että hankintamahdollisuuksia vertaillaan kaluston koko elinkaaren aikana syntyvien kustannusten mukaan, ei pelkästään hankintahetken hintaan perustuen. Kalustoon liittyvä huoltovarmuus on korostunut viime vuosina ja myös se vaikuttaa omalta osaltaan hankintapäätöksiin.

Pelastuslaitoksen hankinnat jaetaan kahteen pääkategoriaan; investointeihin ja pienhankintoihin. Hankittava kalusto jaetaan investointeihin ja muihin hankintoihin hyvinvointialueen talousyksikön linjausten mukaisesti.

Investointisuunnitelma ja pienhankinnat

Pelastustoimen investointisuunnitelma jakaantuu toimitiloja koskevaan investointisuunnitelmaan sekä laitteita ja kalustoa koskevaan investointisuunnitelmaan. Toimitilainvestoinnit käsitellään osana hyvinvointialueen toimitilojen investointisuunnitelmaa ja siitä vastaa hyvinvointialueen toimitila-tulosalue. Laitteiden ja kaluston investointisuunnitelmasta vastaa pelastuslaitos. Investointisuunnitelma jakaantuu vielä taseinvestointeihin ja investointien kaltaisten sopimusten suunnitelmaan, jossa käsitellään esim. toimitilojen vuokrasopimukset ja ajoneuvojen tai muun

kaluston leasingsopimukset. Näistä osasuunnitelmista muodostuu pelastustoimen investointisuunnitelma.

Pelastuslaitoksen hallinnoimassa laitteiden ja kaluston investointisuunnitelmassa esitetään kuluvaan vuoteen seuraavien neljän vuoden aikana hankittavaksi suunniteltu kalusto, joka on yksikköhinnaltaan yli 10 000 €. Tätä vähempiarvoisia hankintoja toteutetaan pienhankintoina. Pienhankinnat suunnitellaan mahdollisimman pitkälti ennakoiden vuosittaisen tarveselvityksen perusteella ja niiden hankinnat kustannetaan toimialan käyttötaloudesta.

Investointisuunnitelman ja pienhankintojen osalta huomioitavaksi, että pelastusajoneuvojen irtokalustoa ei käsitellä osana ajoneuvoinvestointia, vaan kalusto hankitaan pelastustoimen toimialan käyttötalousvaroista.

Elinkaarimalli

Pelastustoimen kaluston ylläpidossa ja hankinnoissa toteutetaan elinkaarimallia, jolla pyritään varmistamaan kaluston pitkäaikainen ja kustannustehokas käyttö. Elinkaarimallin keskeisen periaatteen mukaan uutena hankittu ajoneuvokalusto sijoitetaan ensivaiheessa päätoimiselle asemalle, jossa sen käyttöaste on korkein. Myöhemmin kalustoa siirretään alueen sisällä edelleen sopimuspalokunnille. Kalusto siirtyy ensivaiheessa alueen ensilähdön sopimuspalokunnille ja myöhemmin vuosina edelleen muiden sopimuspalokuntien käyttöön. Tällä kaluston monivaiheisella elinkaarimallilla huomioidaan kaluston ikääntyminen ja mahdollistetaan kalustolle suunniteltujen käyttöikien toteutuminen. Kaluston monivaiheinen käyttö ja siirrot alueen sisällä eri palvelutuottajien välillä ovat keskeinen osa elinkaarimallia. Kaluston monivaiheisen käytön ja alueen sisäisen kierrätyksen uuden kaluston hankinta parantaa kaluston laatua kaikilla palvelutuotannon tasoilla. Kierrätyksen myötä iältään vanhin tai huonokuntoisin kalusto poistetaan alueelta. Elinkaarimallilla tavoitellaan kalustohankintojen kokonaistaloudellisuutta ja kaluston pitkää hyödyntämistä palvelutuotannossa.

Elinkaarimallin osana hyvinvointialue luovuttaa pelastusajoneuvoja vastikkeetta alueen sopimuspalokuntien omistukseen kaluston kierron vaiheissa. Yleensä luovutus tapahtuu kaluston kierron siinä vaiheessa, jossa ajoneuvo siirtyy ensilähdön sopimuspalokunnalta ns. täydennyspalokunnalle. Elinkaarimallin vaiheiden määrä ennen ajoneuvon luovutusta sopimuspalokunnan omistukseen vaihtelee tapaus- ja tarvekohtaisesti. Pelastuslaitos päättää ajoneuvojen kierrättämisestä ja luovuttamisesta alueen kokonaistilanteen mukaisesti. Kaluston luovutuksesta päätetään hallintosäännön mukaisesti.

Hyvinvointialueelta palokuntien omistukseen luovutettavat ajoneuvot ovat yleensä 15-20 vuoden ikäisiä luovutushetkellä. Sopimuspalokuntien omistukseen siirtyneet ajoneuvot pysyvät edelleen alueen pelastustoimen palvelutuotannossa sopimuspalokuntien aluesopimuksen ja palokuntasopimuksen mukaisesti. Hyvinvointialue omistaa kaikki päätoimisten asemien käytössä olevat ajoneuvot ja ensilähdön sopimuspalokuntien ajoneuvokaluston (vähintään yhden sammutusauton ja säiliöauton, sopimuspalokuntayhdistys voi omistaa myös omaa kalustoa).

Elinkaarimallin mukaisesti pelastuslaitos arvioi myös mahdollisuuksia korvata uushankintoja kalustolle sen kokonaiskäyttöikänsä aikana tehtävillä elinkaaripäivityksillä / modernisoinneilla. Päätöksiä tehtäessä arvioidaan elinkaaripäivityksen taloudellisia kokonaisvaikutuksia ja eroa uushankintaan verrattuna.

Kaluston käyttöikätaavoitteet

Eri kalustolle on määritelty kalustotyypeittäin tavoiteikätaavoitteet, jotka ohjaavat kalustohankintojen suunnittelua ja kierrätystä käyttäjäryhmältä toiselle ennen kaluston käytöstä poistamista.

Raskaiden ajoneuvojen tavoitekäyttöiät ovat 25–30 vuotta. Kevyiden ajoneuvojen tavoitekäyttöiät ovat 8 vuotta.

Sammutus- ja säiliöautojen kokonaiskäyttöiän tavoite on 30 vuotta. Käyttöikä jakautuu elinkaarimallin mukaisesti alla esitettyihin vaiheisiin.

- Päätoimisessa käytössä 6–8 vuotta, sijoituspaikasta ja käyttöasteesta riippuen
- Sopimuspalokuntien käytössä noin 20–25 vuotta; josta ensilähdössä noin 12–15 vuotta, tukitehtävissä loput ajasta.
- Edellä esitetyt vuosiluvut ovat suunnittelullisia. Pelastuslaitos arvioi käyttövaiheiden pituudet ja kaluston kokonaiskäyttöikää tapauskohtaisesti käyttöasteeseen, tekniseen kuntoon ja muihin vaikuttaviin tekijöihin perustuen.

Nostolava-autojen kokonaiskäyttöiän tavoite on 25 vuotta. Kaluston käyttöikä ja uusimistarvetta arvioidaan kaluston käyttöasteen ja teknisen kunnon perusteella.

Muun raskaan ajoneuvokaluston (nosturiauto, koukkulava-auto, muu erityiskalusto) kokonaiskäyttöiän tavoite on 30 vuotta. Kaluston käyttöikä ja uusimistarvetta arvioidaan kaluston käyttöasteen ja teknisen kunnon perusteella.

Isojen paloveneiden kokonaiskäyttöiän tavoite on 40 vuotta. Pienempien veneiden osalta käyttöikä arvioidaan tapauskohtaisesti käyttöasteeseen, tekniseen kuntoon ja muihin vaikuttaviin tekijöihin perustuen.

Pienikaluston kokonaiskäyttöikä vaikuttaa kyseisen kaluston valmistajan ilmoittama maksimi käyttöaika tai laki- / asetusperusteisesti määritelty maksimi käyttöikä.

Kalustonhallinta

Pelastuslaitoksen kalustonhallintaa kehitetään kalustonhallintajärjestelmän käyttöönotolla, jolla helpotetaan kaluston alueellisen tilannekuvan ylläpitoa, hankintatarpeiden tunnistamista ja hankintojen suunnittelua, kaluston toimintakunnon seuranta sekä kaluston huoltotoiminnan seuranta ja dokumentointia. Lisäksi järjestelmä helpottaa investointisuunnitelmien laadintaa ja kalustoon liittyvää raportointia.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Tavoitteena on, että alueella on määrältään ja laadultaan riittävä pelastustoiminnan kalusto pelastustoimen palveluiden toteuttamiseksi tehokkaasti. Kalustoa sijoitetaan alueella olevaan pelastustoimen asemaverkostoon siten, että pelastustoiminta kyetään tuottamaan toimintavalmiuden suunnitteluohjeen ja alueen riskiluokan vaatimusten mukaisesti.

Pelastustoiminnan kaluston määrään, laatuun ja sijoitteluun hyvinvointialueen sisällä vaikuttavat alueen riskiluokat, riskikohteet ja muut pelastustoiminnan kannalta oleelliset kaluston tehokkaaseen käytettävyyteen vaikuttavat tekijät. Kalustollisen tavoitteena on, että pelastuslaitoksella on käytössään lakisääteisten pelastustoiminnan palveluiden tuottamiseen tarvittava kalusto. Alueen eri osiin sijoitetulla kalustolla tulee kyetä toimimaan tehokkaasti ja turvallisesti riskien perusteella mahdollisilla tai todennäköisillä tehtävillä.

Sammutus- ja säiliöautojen sijoittelulla alueen eri asemille mahdollistetaan pelastustoiminnan tehokas ja nopea apu tulipalojen ja onnettomuuksien uhreille. Tavoitteen mukaisesti tätä perusvalmiutta ja kalustoa tulee olla sijoitettu riittävän laajasti alueen eri osiin palveluiden tasapuolisen saavutettavuuden varmistamiseksi.

Erityskaluston sijoittelulla päätoimisille alueille pyritään varmistamaan, että erityiskalusto palvelee koko aluetta mahdollisimman viiveettä ja tehokkaasti.

Aluevaltuuston päätös pelastustoiminnan kalustovoimavaroista toiminnoittain alueen eri osissa

- Kalustoa hankitaan alueen riskeihin perustuen
- Pelastustoiminnan kalustovoimavaroja hankitaan ja sijoitetaan alueen eri osiin toimintavalmiuden toteutumisen edellytysten mukaisesti
- Kaluston hankinnoissa hyödynnetään yhteishankintoja
- Kalustoa uudistetaan ja kierrätetään kaluston elinkaarimallin mukaisesti
- Kaluston hankinnassa pyritään huomioimaan kaluston tavoitekäyttöä
- Sopimuspalokuntien kalustoa ylläpidetään palokuntasopimusten mukaisesti
- Pelastustoiminnan kaluston kunnossapitoon käytetään 6,2 htv:tä

Palvelutason kehittämistarve

Kehittämistarpeet kohdistuvat kaluston elinkaaren hallintaan ja kaluston hankinnan rahoituksen riittävyyteen. Pelastustoimen kalustoavustuksissa tapahtuneiden linjausmuutosten vuoksi pelastuslaitos ei ole voinut hakea kalustoavustuksia öljysuojarahastolta tai palosuojarahastolta uuden kaluston hankintaan hyvinvointialueiden aloitettua toimintansa vuonna 2023. Avustukset olivat merkittävässä roolissa alueen pelastustoiminnan kaluston ylläpidossa ja hankinnassa.

Avustusten päättymisen myötä pelastuslaitoksen hankintojen rahoittaminen on vaikeutunut merkittävästi. Tämä luonnollisesti vaikuttaa pelastuslaitoksen kykyyn hankkia uutta kalustoa vanhentuvan tilalle ja kalusto on alkanut vanheta ja sen kunto on alkanut heiketä. Tilannetta on edelleen pahentanut hyvinvointialueen haasteellinen taloustilanne ja pelastustoimeen osoitetut säästötavoitteet, joista suuri osa on toistaiseksi kohdistunut kalustohankintoihin. Vuosien 2023-2026 aikana pelastuslaitoksen käyttötalouteen osoitettu kaluston hankintaan tarkoitettu määräraha on ollut noin neljäsosa hyvinvointialuetta edeltäneeseen aikaan verrattuna. Kaluston kunnan heikkeneminen kiihtyy, mikäli kaluston hankintaan vuosittain tarvittavaa rahoitusta ei saada.

Viime vuosina pelastustoimelle on lisäksi syntynyt uusia suorituskykyvaatimuksia, jotka edellyttävät osin uuden tyyppisen kaluston hankintaa tai aiemman tyyppisen kaluston määrän lisäämistä, esimerkkeinä CBRNE- ja sortumapelastamisen kyvykkyydet.

Sammutusautojen ja säiliöautojen ensikalustusta (ajoneuvon sijoitettava pelastustoiminnassa välttämätöntä irtokalusto) ei käsitellä hyvinvointialueen talousyksikön tulkinnan ja ohjeistuksen mukaan ajoneuvoinvestointiin kuuluvana, vaan se tulee huomioida pelastustoimen vuosittaisessa käyttötaloudessa. Tämä toiminnan kannalta välttämättömän kalusto tulee budjetoida ajoneuvoinvestointeja tehtäessä. Alueella olevan nykyisen ajoneuvomäärien maksimikäyttöä huomioiden sammutusautoja tulee hankkia arviolta viisi kappaletta alkavan palvelutasokauden aikana, säiliöautoja neljä kappaletta. Sammutusauton irtokaluston (pl. investointina käsiteltävän pelastusvälinesarja) kokonaisarvo vuonna 2026 on n. 85 000 €. Sammutusauton irtokaluston arvo on n. 15 000 €. Tämä rahoitus pitää saada pelastustoimen käyttötalouteen aina ajoneuvohankintoja tehtäessä. Uusien pelastusajoneuvojen kalustamiseen kohdennetaan palvelutasokauden aikana vuosittain keskimäärin 122 000 € (ajoneuvoinvestointien yhteydessä). Aiempina vuosina syntyneen kalustovajeen paikkaamiseen tarvitaan noin 50 000 €

Kokonaisuudessaan edellä mainitut tekijät huomioiden ja kaluston hankintaan tulee kohdentaa lisärahoitusta 200 000 € vuosittain.

4.2.2.7 Pelastusasemat, paloasemat sekä muut kiinteistöt ja toimipisteet

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Päijät-Hämeen pelastustoimen toimitilat muodostuvat alueellisesti kattavasta pelastusasema- ja paloasemaverkostosta sekä muista operatiivista toimintaa tukevista toimipisteistä. Toimitilat on sijoitettu riskiperusteisesti siten, että ne mahdollistavat nopean toimintavalmiuden ja tehokkaan avunsaannin koko hyvinvointialueella. Pelastusasemilla sijaitsevat operatiiviset tilat, kalustohallit, huoltotilat sekä henkilöstön työ- ja lepoalueet tukevat päätoimisten asemien ympärivuorokautista valmiutta ja turvallista työskentelyä ja vastaavasti myös sopimuspalokuntien toiminnallisia tarpeita.

Toimitilojen kehittämisessä painotetaan niiden tarkoituksenmukaisuutta, terveellisyttä ja turvallisuutta sekä kykyä vastata muuttuvan toimintaympäristön vaatimuksiin sekä pelastusalan erityisvaatimuksiin. Tilojen kuntoa ja toimivuutta arvioidaan säännöllisesti, ja kehittämistoimenpiteet priorisoidaan riskien, palvelutarpeen sekä kustannusvaikuttavuuden perusteella. Pelastustoimen toimitilat ovat keskeinen osa palvelukykyä, ja niiden tulee mahdollistaa kaluston tehokas käyttö, huolto ja varautuminen myös poikkeusoloihin.

Päijät-Hämeen hyvinvointialueen toimitilaohjelman mukaisesti toimitilaverkkoa kehitetään kokonaisuutena, jossa tavoitteena on tilatehokkuuden parantaminen, kustannusten hallinta sekä palvelujen saavutettavuuden turvaaminen. Toimitilaohjelman tavoitteena on tehostaa toimitilojen käyttöä. Pelastusasemat pyritään pääosin omistamaan tai hallitsemaan siten, että niiden pitkäjänteinen kehittäminen on mahdollista ja ne tukevat alueen varautumista ja turvallisuutta. Uusien tilaratkaisujen suunnittelussa huomioidaan myös monikäyttöisyys, energiatehokkuus sekä digitaalisten ja liikkuvien palvelujen vaikutus tilatarpeisiin. Toimitilat tukevat pelastustoimen tehtävien hoitamista niin normaalioloissa kuin häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa, ja niiden kehittäminen on osa laajempaa palveluverkon suunnittelua.

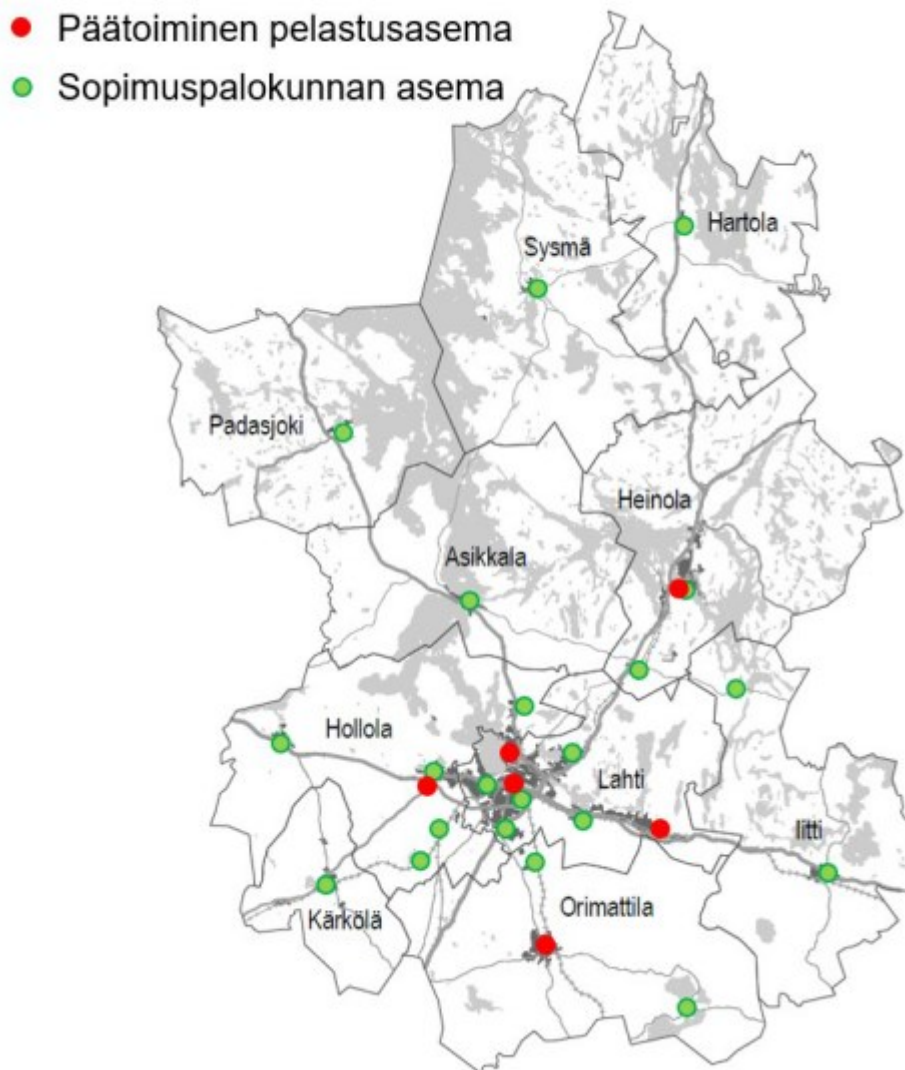
Päijät-Hämeen alueella on yhteensä 25 kpl pelastustoiminnan palvelutuotantoon käytettävää asemarakennusta. Päätoimisen henkilöstön miehittämiä, ympäri vuorokauden välittömässä lähtövalmiudessa olevia pelastusasemia Päijät-Hämeessä on 6 kpl. Sopimuspalokuntien paloasemia on 19 kpl. Tehdas-/laitospaloasemia ei alueella ole.

Päätoimiset asemat sijaitsevat riskiperusteisesti kaupungeissa ja muilla tiiviisti asutuilla alueilla, joissa alueen riskiluokan vaatima toimintavalmius edellyttää alueen lähellä ja välittömässä lähtövalmiudessa olevaa pelastustoiminnan palvelua. Nämä asemat sijaitsevat Heinolassa, Hollolassa, Lahdessa (3 kpl) ja Orimattilassa.

Hyvinvointialue omistaa pääosan alueen päätoimisista pelastusasemista (4/6) ja sopimuspalokuntien ensilähdön valmiudesta vastaavista asemista (7/10). (tilanne 20.5.2026)

Palveluiden tuotantoon käytettävät toimitilat on esitetty liitteessä 2 (turvaluokiteltu).

Vakinaisten pelastusasemien ja sopimuspalokuntien paloasemien sijainti alueella on esitetty kartalla kuvassa 3. Asemaverkoston tiheys alueen eri osissa mukailee alueen riskiluokkien vaihtelua ja keskittymää. Lahden ympäristö ja alueen muut kaupungit sekä asuin- ja teollisuuskeskittymät muodostavat pelastustoimen palveluita edellyttäviä riskejä.

Kuva 3. Pelastus- ja paloasemien sijainnit hyvinvointialueella

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pelastustoimen palveluiden yhdenvertainen järjestäminen edellyttää riittävän kattavaa pelastusasemaverkostoa, joka huomioi alueen palvelutarpeiden ja riskien sijainnin ja mahdollistaa toimintavalmiuden toteutumisen alueen eri osissa. Vaikuttavaa ja tehokasta pelastustoimintaa on mahdotonta tuottaa etäältä palvelun tarvitsijasta, kiireelliset palvelut tulee tuottaa lähipalveluna.

Toimitilojen sijainnin tulee vastata pelastustoiminnan toimintavalmiusvaatimuksiin ja mahdollistaa alueen eri osien tavoittaminen riskiluokan mukaisesti vaaditussa ajassa. Kattavalla ja hyvinvointialueen eri osiin ulottuvalla asemaverkostolla on merkitystä myös pelastustoimen palveluiden turvaamisessa poikkeusolojen aikana ja vakavissa yhteiskunnallisissa häiriötilanteissa. Asemaverkoston tulisi mahdollistaa toiminnan hajauttaminen toimintaympäristön tarpeen mukaan.

Tilojen tulee mahdollistaa toiminnassa tarvittavan henkilöstön ja kaluston tarkoituksenmukainen ja palvelutarvelähtöinen sijoittelu asemille ja tarjota henkilöstölle terveellinen, turvallinen ja viihtyisä työskentely-ympäristö. Pelastustoimen erityistarpeet, kuten pelastustoimen tilaturvallisuusvaatimukset ja altistumista vähentävän puhtas paloasema -mallin toteuttamisen edellyttämät tarpeet tulee huomioida. Puhtas paloasema -mallin huomioiminen on henkilöstön terveyden ja hyvinvoinnin kannalta erittäin tärkeää, sillä pelastustoiminnassa tapahtuvaa syöpävaarallisille aineille altistumista tulee vähentää kaikin tavoin. Pelastustoimen toimitilojen suunnittelulliset ja rakenteelliset ratkaisut ovat yksi keino altistumisen vähentämisessä. Pelastustoimen tilojen hallinnassa tilojen muuntojoustavuus luo pohjaa toimintaympäristön edellyttämien toiminnallisten muutoksien toteuttamiselle ja tilojen kokonaistehokkaalle hyödyntämiselle.

Asemarakennusten tulee olla toiminnallisilta ratkaisuiltaan ja varusteluiltaan kriisinkestäviä, jotta palveluita kyetään tuottamaan myös häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa.

Aluevaltuuston päätös pelastusasemista, paloasemista sekä muista kiinteistöistä ja toimipisteistä

- Pelastustoimen toimitiloja hallinnoidaan hyvinvointialueen toimitilaohjelman linjausten mukaisesti
- Pelastustoimen asemaverkostoa ylläpidetään alueen riskien ja palvelutarpeiden mukaisesti
- Pelastustoimen asemia ja muita tiloja kehitetään toiminnallisten tarpeiden (ml. pelastustoimen tilaturvallisuusvaatimukset, puhtas paloasema -malli, asemien kriisinkestävyyden parantaminen) mukaisesti
- Pelastustoimen toimitilojen joustavaa ja monipuolista käyttöä palveluiden tuotannossa pyritään tehostamaan

Palvelutason kehittämistarve

Pelastuslaitos joutui luopumaan Vierumäen paloasemasta kiinteistökaupan takia vuoden 2026 aikana, mikä osaltaan vaikutti haitallisesti mahdollisuuksiin korjata Vierumäen alueella jo pitkään jatkuneita toimintavalmiuden puutteita. Vierumäen teollisuusalueen ja Suomen urheiluopiston alueella oleviin ns. ongelmaruutuihin ei ehditä vaaditussa ajassa lähimmiltä päätoimisilta asemilta Heinolasta ja Lahdesta, joten alueelle tullaan todennäköisesti tarvitsemaan toimipiste, josta kiireellinen pelastustoiminta kyetään tuottamaan toimintavalmiusvaatimusten mukaisesti. Mahdollisen vuokratilan kustannuksiin tulee varata 60 000 € vuosittain.

Nastolan pelastusaseman sisäilman laatu on huono ja henkilöstön keskuudessa ilmenee sisäilmaoireilua. Asemarakennuksen on aiemmissa teknisissä kuntotutkimuksissa todettu olevan teknisen käyttöikänsä päässä ja sen kuntoon saattaminen edellyttäisi mittavaa peruskorjausta sisäilmatilanteen parantamiseksi. Kiinteistön omistaja ei ole sitoutunut asemarakennuksen peruskorjaukseen, vaan on esittänyt rakennuksen käytön hallittua alasajoa. Hyvinvointialueella on samaan aikaan käynnissä hanke Nastolan uuden sote-keskuksen ja pelastusaseman yhdistävän kiinteistön rakentamiseksi. Nastolan sotepe-keskuksen olisi tarkoitus valmistua käyttöön vuonna 2030. Nastolan pelastusaseman henkilöstölle tulisi järjestää terveelliset, turvalliset ja toimivat tilat uuden sotepe-keskuksen suunnittelun ja rakentamisen ajaksi. Hyvinvointialue käy neuvotteluja Nastolan pelastusaseman vuokranantajana olevan Lahden tilakeskus Oy:n kanssa mahdollisten väistötilojen hankintaan liittyen. Väistötilojen hankintaan tulee tehdä määrärahavaraus joko hyvinvointialueen toimitila-tulosalueen tai pelastustoimen talousarvioon. Kustannusvaikutuksia arvioidaan asian etenemisen mukaan.

Pelastusasemia tulee kehittää edelleen puhtas paloasema -mallin mukaisiksi. Puhtas paloasema -malli tarkoittaa pelastusaseman toimintatapaa ja tilasuunnittelua, jossa pyritään estämään savukaasujen, nokihiukkasten ja muiden haitta-aineiden kulkeutuminen "likaisista" tiloista (esim. varusteet, ajoneuvot) puhtaille alueille (toimisto- ja oleskelutilat). Malli perustuu tilojen selkeään vyöhykkeistämiseen, erillisiin kulkureitteihin sekä kaluston ja varusteiden tehokkaaseen puhdistukseen altistumisen vähentämiseksi. Puhtas paloasema -mallin mukaiseen toimitilojen kehittämiseen tulee varata 30 000 € vuosittain.

Pelastusasemien kriisinkestävyyttä tulee kehittää. Asemien varavoimajärjestelyt ja varavoimien tarvitsemien polttoaineen saatavuuden varmistamiseen liittyvät suunnitelmat tulee laatia. Suunnittelua voidaan tehdä osana teknisten tukipalveluiden valmiussuunnittelua, johon on esitetty 0,5 htv projektiresurssi. Asemien kriisinkestävyyttä parantavien laitteiden, polttoaineiden jne. materiaalien hankintaan tulee varata 35 000 € vuosittain.

Pelastustoimen toimitilojen kriisinkestävyyden parantamiseksi ja häiriö- ja poikkeusoloihin varautumiseksi kohdentaa 35 000.

4.2.2.8 Savusukellusvalmiudet alueen eri osissa

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Savusukeltamisen edellyttämä suorituskyky perustuu pääosin Sisäministeriön suorituskykyvaatimusten 2022:10 / Liite 3:n kohtaan 75, jonka perusteella pelastustoimi kykenee tiedustelemaan ja sammuttamaan palavan rakennuksen sisäpuolelta huolehtien samalla tehtävän edellyttämästä työskentelyturvallisuudesta. Sisäministeriön suorituskykyvaatimukset 2022:10 pitävät lisäksi sisällään erillisiä suorituskykyvaatimuksia savusukellusta vaativien tulipalojen eri osa-alueille, kuten:

- kohta 53: Rakennuspalo tai muut sisäsammutusta edellyttävät tehtävät
- kohta 54: Huonepalo kerrostalossa
- kohta 55: Muu asuinrakennuspalo
- kohta 56: Rakennuspalo teollisuus- tai maatalouskohteessa
- kohta 57: Rakennuspalo hoitolaitoksessa
- kohta 58: Rakennuspalo kokoontumis- ja liiketiloissa tai työpaikkatiloissa
- kohta 59: Rakennuspalo majoitustilarakennuksessa
- kohta 60: Rakennuspalo autosuojassa
- kohta 61: Maanalainen tulipalo
- kohta 63: Ullakkopalo
- kohta 69: Vesiliikennevälineen palo

Savusukelluksella tarkoitetaan paineilmahengityslaitteiden ja asianmukaisten suojarusteiden avulla tehtävää sammutus- ja pelastustyötä, joka edellyttää tunkeutumista palavaan ja rajattuun sisätilaan, jossa on savua. Palavan rakennuksen katolla tapahtuva työskentely paineilmahengityslaitetta käyttäen rinnastetaan savusukellukseen. (Ohje pelastustoimen sukellus- ja pintapelastustoimintaan SM 2023:28)

Turvallinen savusukellus edellyttää tekijän erityistä kelpoisuutta, joka muodostuu terveydentilaan, toimintakykyyn, koulutukseen ja harjoitteluun liittyvistä vaatimuksista, jotka määritellään Sisäministeriön ohjeessa pelastustoimen sukellus- ja pintapelastustoimintaan (SM 2023:28). Ohje pelastushenkilöstön toimintakyvyn arvioinnista ja kehittämisestä (SM 05/2016) luokittelee savusukelluksen vaativaksi pelastustoimen tehtäväksi.

Savusukellusvalmiutta pidetään yllä kaikilla vakinaisilla pelastusasemilla ja pyritään pitämään yllä kunnissaan pelastustoiminnan ensilähdöstä vastaavilla sopimuspalokuntien asemilla. Savusukellusvalmius muodostuu vähintään 1 + 3 vahvuisesta pelastusryhmästä, jossa on tarvittava määrä savusukelluskelpoisia henkilöitä. Toimintakykyvaatimukset täyttävän sopimuspalokuntahenkilöstön saatavuudessa on haasteita, mikä muodostaa ongelman savusukellusvalmiuden ylläpitämiseen.

Päätoimisen henkilöstön muodostamalla pelastusryhmillä on välitön valmius vaativaan savusukellukseen. Sopimuspalokuntien yksiköiden savusukellusvalmiudet riippuvat hälytykseen saapuvien pelastussukelluskelpoisten lukumäärästä. Palokuntasopimuksissa savusukellusvalmiudesta ei ole sovittu, joten velvoitetta sopimuspalokuntien savusukellusvalmiuden ylläpitämiselle ei ole.

Altistuminen

Pelastajien työ on nostettu kansainvälisen syöväntutkimusjärjestön IARC toimesta korkeimpaan syöpävaarallisuusluokkaan 1.

Työterveyslaitoksen ja VTT:n tutkimuksien mukaan työtä tehdessään pelastustoimen, työntekijät altistuvat työssään monille vaarallisille kemikaaleille. Korkein riski altistumiseen on pelastustoimen operatiivista savusukellus- ja kemikaalisukellustyötä työtä tekevillä. Operatiivisen pelastustoimen työntekijät altistuvat merkittävän paljon kaikissa tulipaloissa, kuten liikenneväline-, maasto-, metsäpaloissa sekä muissa tulipaloissa. Lisäksi asemapaikoilla tehtävät käytönjälkeiset huoltotoimet altistavat lähes yhtä paljon kuin varsinaiset pelastustehtävät.

Merkittävimpiä altistumisreittejä ovat iho ja hengitystiet. Työterveyslaitoksen tutkimuksesta selviää neljä eri syöpäsairautta mihin pelastustyöntekijöillä on korkeampi riski sairastua ikäisiään aiemmin: Ihosyöpä, keuhkosyöpä, kivessyöpä ja eturauhassyöpä.

Täydentävät sammutusmenetelmät

Sisäministeriön suorituskykyvaatimusten 2022:10 / Liite 3:n kohdan 72 mukaisesti pelastustoimella tulee olla kyky käyttää erilaisia täydentäviä sammutusmenetelmiä tulipalon sammuttamisessa, kun tavanomainen vesisammutus ei ole mahdollista, soveltuva, tehokasta tai tarpeen.

Täydentävillä sammutusmenetelmillä tarkoitetaan perinteisten sammutusmenetelmien sijasta tai rinnalla käytettäviä sammutusmenetelmiä, esimerkiksi pistosuihkuputkia, pistojauheputkia, heittosammuttimia, sammutus-jäähdytysputkia ja korkeapainesammuttimia jne., joilla pyritään ensisijaisesti rajoittamaan ja sammuttamaan paloa joko rakennuksen ulkopuolelta tai sisältä käsin. Täydentävät sammutusmenetelmät antavat pelastustoiminnan yksiköille edellytyksen sammutustoiminnan aloittamiseen ilman savusukellusta. Menetelmiä voidaan käyttää tilanteissa, joissa pelastusryhmän (1+3) tehokasta pelastustoimintaa ei voida syystä tai toisesta aloittaa välittömästi tulipalokohteeseen saapumisen jälkeen, esim. riittämättömän vahvuuden tai toimintakykyisen henkilöstön vähäisyyden takia. Menetelmillä voidaan rajoittaa ja hidastaa tulipaloa tehokkaasti siihen saakka, kunnes pelastusryhmä täydentyy minimivahvuiseksi yksiköksi ja tehokas pelastustoiminta tilannepaikalla voidaan aloittaa.

Täydentävää kalustoa voidaan käyttää tehokkaasti myös perinteisten sammutusmenetelmien rinnalla tulipalotilanteessa. Tämä mahdollistaa erilaisilla kyvykkyyksillä olevien yksiköiden tehokkaan yhteistoiminnan tilannepaikalla. Tällä hetkellä vakinaisten ja valmiuspaloikuntien pelastusyksiköt on varustettu pistosuihkuputkillla, pistojauheputkella sekä heittosammuttimella.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pelastustoimi kykenee pelastamaan vaarassa olevat ihmiset ja sammuttamaan tulipalon, sekä estämään palon leviämisen ympäristöön työturvallisesti ja tarkoituksenmukaisesti.

Savusukellusvalmiuden tavoitteena on mahdollistaa tehokas pelastus- ja sammutustoiminta tulipalotilanteissa, savusukellus on usein ainoa tapa tulipaloista pelastamiseen.

Savusukellusvalmiuden tarve perustuu pelastustoimelle kuuluviin pelastustoiminnan tehtäviin, pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohjeeseen ja pelastussukellusohjeeseen. Valmiuden ylläpito alueen eri osissa perustuu alueiden riskiluokitukseen.

Savusukellusvalmiutta ylläpidetään kaikilla vakinaisilla pelastusasemilla sekä pyritään ylläpitämään vähintään niissä valmiuspaloalokunnissa, joista hälytetään yksikkö kiireellisiin tehtäviin todennäköisenä ensimmäisenä yksikkönä I, II ja III riskiluokan ruutuihin, koska savusukellusvalmiutta edellyttävä tehtävä on yleensä kiireellinen ja riskiluokkaa määrittävä tehtävätyyppi.

Rakennuspalojen edellyttämä suorituskyyky perustuu Sisäministeriön suorituskyykyvaatimusten 2022:10 / Liite 3:n kohdan 53 mukaiseen vähimmäistasoon, jonka perusteella pelastustoimi kykenee pelastamaan vaarassa olevat ihmiset ja sammuttamaan tulipalon, sekä estämään palon leviämisen ympäristöön työturvallisesti ja tarkoituksenmukaisesti. Rakennuspalojen edellyttämään suorituskyyky pitää sisällään savusukellusvalmiuden.

Rakennuspalojen edellyttämään suorituskyykyyn kuuluu vaihtoehtoisten sammutusmenetelmien käyttö ja vaihtoehtoisten sammutusmenetelmien käyttöä lisätään parantamalla kalustollista valmiutta sekä lisäkouluttamalla päätoimista henkilöstöä ja sopimuspalokunnan henkilöstöä.

Aluevaltuuston päätös rakennuspalojen edellyttämästä suorituskyykyästä

- Hälytysvastemääritelmillä varmistetaan savusukellusvalmius kaikissa rakennuspalotilanteissa; rakennuspaloihin hälytetään aina vähintään yksi vakinainen pelastusyksikkö.
- Pelastuslaitos ylläpitää savusukellusvalmiutta vaatimaan savusukellukseen vakinaisilla pelastusasemilla.
- Savusukelluksen työturvallisuuden varmistamiseksi savusukellusvalmius ylläpidetään vakinaisissa pelastusyksiköissä vähintään 1 + 3 vahvuusina.
- Valmiuspaloalokuntien savusukellusvalmiutta pyritään ylläpitämään.
- Henkilöstön altistumista vähennetään tarkoituksenmukaisten suojarusteiden hankinnoilla, lisäksi huolehditaan seurannasta ja biomonitoroinnista tilanteiden vaatimalla tavalla
- Altistumisen vähentämisessä noudatetaan kansallisia ohjeistuksia ja linjauksia
- Puhdas paloasema- mallin käytäntöjä toteutetaan kaikilla paloasemilla
- Täydentävien sammutusmenetelmien käyttöä kehitetään kouluttamalla, harjoittelemalla ja kalustohankinnoilla.

4.2.2.9 CBRNE-onnettomuuksien valmiudet alueen eri osissa sisältäen kemikaalisukellusvalmiudet

CBRNE- onnettomuuksien suorituskyyky perustuu Sisäministeriön suorituskyykyvaatimusten 2022:10 / Liite 3:n kohtaan 94 ja pelastustoimi kykenee suorittamaan CBRNE- tehtävistä työturvallisesti ja tehokkaasti suorituskyykyvaatimusten mukaisesti.

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

CBRNE-onnettomuuksilla tarkoitetaan kemiallisista aineista (C), biologisista taudinaiheuttajista (B), radioaktiivisista aineista (R) ja ydinaseista (N) sekä räjähteistä aiheutuvia onnettomuuksia.

Pelastustoimi varautuu CBRNE-uhkiin varaamalla tarvittavaa kalustoa, kouluttamalla henkilöstöä sekä huolehtimalla omalta osaltaan valvonnasta. CBRNE-riskit on huomioitu pelastuslaitoksen toiminnan suunnittelussa. CBRNE-tilanteessa pelastusviranomaisen johtaa ja toteuttaa pelastustoimintaa. Pelastustoimintaan voi tällöin kuulua esimerkiksi vaarallisten aineiden tiedustelua ja tunnistamista, vuodon tukkimista tai aineen keräämistä sekä loukkaantuneiden ja altistuneiden puhdistamista ja evakuointia. Näiden lisäksi pelastusviranomaisen antaa määräyksiä ihmisten evakuoinneista, suojaväistöistä ja sisälle suojautumisesta. (CBRNE-strategia 2024 Puolustusministeriön julkaisu 2024:3)

Tämän tyyppisistä onnettomuuksista puhutaan yleisesti *vaarallisten aineiden onnettomuuksina*. Vaarallisten aineiden torjuntavalmiudella tarkoitetaan kykyä torjua uhkaava vaarallisten aineiden onnettomuus, pelastaa onnettomuuden uhrin ja vaarassa olevat ihmiset, ympäristö ja omaisuus. Torjuntavalmius muodostuu osaavasta henkilöstöstä ja tehtäviin tarvittavasta kalustosta. Pelastuslaitos varautuu vaarallisten aineiden onnettomuuksiin riskianalyyseissä määriteltyjen riskiluokkien ja alueella sijaitsevien riskikohteiden mukaisesti.

Pelastuslaitoksen torjuntakalusto on mitoitettu TOKEVA – ohjeen kalustotaso 3:n mukaiseksi ja kalustoa ylläpidetään ja hankitaan sen mukaisesti. CBRNE-onnettomuuksien torjunnan kalustollinen perusvalmius muodostuu päätoimisten pelastusryhmien sammutusautoihin sijoitettuun peruskalustosta, jolla voidaan hoitaa pienten (tavanomaisten) CBRNE-onnettomuuksien torjuntatehtävät. Lisäksi Niemen asemalle sijoitetussa pelastussukelluksen erikoisyksikössä (sukellusauto) on varusteena kemikaalisukellustoiminnassa tarvittavaa erityiskalustoa mm. kaasutiiviitä kemikaalisuojapukuja ja mittauskalustoa. Tarvittaessa torjuntakalusto kootaan onnettomuuspaikalle alueen eri asemilta ja Niemen aseman keskusvarastolta.

Lahdessa, Niemen pelastusasemalla sijaitseva vaarallisten aineiden varasto toimii torjuntakaluston keskusvarastona. Lisäksi muille pelastusasemille on varastoitu pieniä määriä torjuntakalustoa tehtävissä käytettäväksi. Niemen varasto toimii täydennysvarastona, josta voidaan toimittaa muilla asemilla tehtävissä käytetyn kaluston tilalle uutta torjuntakalustoa. Varasto muodostaa myös valmiuden tavanomaista suurempiin vaarallisten aineiden onnettomuuksiin. Niemestä torjuntakalustoa saadaan liikkeelle nopeasti tarvittaessa suurempiakin määriä ja sieltä käsin kalustoa voidaan kuljettaa koko toiminta-alueelle kuljetuskalustolla. Hollolan pelastusasemalle on sijoitettu vaarallisten onnettomuuksien torjuntavalmiuteen liittyvä puhdistus- ja varavoimakontti, josta se voidaan kuljettaa tarpeen mukaan koko alueelle.

Päijät-Hämeen CBRNE-onnettomuuksien torjuntavalmiutta lisää myös Keski-Uudenmaan pelastuslaitoksen kanssa sovittu mahdollisuus kemikaalitorjuntayksikön KU-3058 hälyttämisestä Päijät-Hämeeseen. Pelastuslaitos varautuu antamaan torjunta-apua myös muille hyvinvointialueille pelastustoimen yhteistoimintavelvoitteiden mukaisesti.

Kaikilla pelastuslaitoksen päätoimisilla pelastusryhmillä on pienen CBRNE-onnettomuuden tapahtuvaan pelastustoimintaan torjuntaan tarvittavat henkilöstö- ja kalustovalmiudet. Keskisuudessa- tai suuressa CBRNE-onnettomuustilanteessa kalusto kootaan useita pelastusasemilta ja tarvittaessa pelastustoimen yhteistoiminta-alueelta. Päätoimiset pelastusryhmät kykenevät myös kemikaalisukellustehtäviin. *Kemikaalisukelluksella* tarkoitetaan vaarallisten aineiden onnettomuudessa välittömän vaaran alueella tehtäviä tiedustelu-, pelastus-, torjunta- tai muita vastaavia tehtäviä, jotka edellyttävät paineilmahengityslaitteen ja soveltuvan hengityssuojaimen kemikaalisuojapuvun käyttöä (Ohje pelastustoimen sukellus- ja pintapelastustoimintaan 2023:28). Kemikaalisukellusvalmiuden muodostamiseen edellytetään vähintään kahden tehtävällä edellytettävän suojavarustuksella (paloasu + paineilmalaitte, roiskesuojapuku, kemikaalisuojapuku) suojattua työparia (väh. 4 henkilöä). Jos tehtävä edellyttää

kaasutiiviin kemikaalisuojapuvun käyttöä, muodostetaan tarvittava vahvuus kahdesta päätoimisesta pelastusryhmästä.

Kemikaalisukellus edellyttää vähintään samanlaista fyysistä ja psyykkistä terveyttä ja toiminta kykyä kuin savusukellus. (Ohje pelastustoimen sukellus- ja pintapelastustoimintaan 2023:28). Tehtävään vaadittava fyysinen toimintakyky on vähintään FireFit-indeksi 3.0 mukainen.

Sopimuspalokunnat eivät tee kemikaalisukellusta, sopimuspalokunnat osallistuvat vaarallisten aineiden onnettomuuksiin aluesopimuksen ja palokuntasopimuksen mukaisesti. Sopimuspalokuntien tehtävät vaarallisten aineiden onnettomuuksissa muodostuvat suoja-alueen toiminnoista, esim. alueen eristämisestä ja puhdistuspaikan perustamisesta. Ahtialan VPK on erikoistunut vaarallisten aineiden onnettomuuksiin liittyvän puhdistuspaikan perustamiseen ja puhdistustoimintaan.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Vaarallisten aineiden torjuntavalmiuden ylläpidon ja kehittämisen tavoitteena on vastata maakunnan alueella vaarallisten aineiden onnettomuuksien aiheuttamiin riskeihin ja minimoida onnettomuuksista aiheutuvat vahingot. Vaarallisten aineiden onnettomuudet voivat aiheuttaa vakavaa uhkaa ihmisille, omaisuudelle ja ympäristölle. Tehokkaalla pelastus- ja torjuntatoiminnalla onnettomuuksien haitalliset vaikutukset voidaan minimoida.

Vaarallisten aineiden onnettomuuksiin liittyviä riskejä on käsitelty riskianalyyssissä. Vaarallisten onnettomuuksien torjuntavalmiuden kannalta erityistä riskejä sisältyy vaarallisten aineiden kuljetukseen (maantie- ja rautatiekuljetukset), varastointiin ja käyttöön teollisissa prosesseissa. Vaarallisten aineiden muodostama uhka liittyy myös moneen Päijät-Hämeen alueella sijaitsevaan ulkoisen pelastussuunnitelman laatimisvelvolliseen kohteeseen. Lisäksi pelastustoimen tulee varautua entistä enemmän erilaisiin tahallisesti aiheutettuihin CBRNE-tilanteisiin tai niiden uhkiin.

Hyvinvointialueen tulee myös varautua tukemaan muita hyvinvointialueita myös vaarallisten aineiden onnettomuuksien torjunnassa pelastustoiminnan yhteistyöhön liittyvien velvoitteiden mukaisesti.

Aluevaltuuston päätös CBRNE-onnettomuuksien valmiuksista alueen eri osissa sisältäen kemikaalisukellusvalmiudet

- Pelastuslaitos varautuu vaarallisten aineiden onnettomuuksiin riskianalyyssin mukaisesti.
- Pelastuslaitos ylläpitää vaarallisten aineiden torjuntakalustoa vähintään TOKEVA – ohjeen kalustotason 3 mukaisesti.
- Tavanomaisissa tehtävissä tarvittavaa torjuntakalustoa on sijoitettu alueen eri osiin päätoimisille pelastusasemille.
- Torjuntakaluston keskusvarasto on sijoitettu Lahden Niemen asemalle ja se palvelee koko toiminta-alueita.
- Pelastuslaitos pitää yllä kemikaalisukellusvalmiutta päätoimisilla pelastusasemilla.
- Pelastuslaitos kehittää CBRNE-toimintaa tiedustelun ja puhdistustoiminnan osalta sekä mahdollisesti torjuntatoimien osalta.

Palvelutason kehittämistarve

Pelastuslaitos tavoittelee vaarallisten aineiden onnettomuuksiin liittyvän tiedustelu ja puhdistustoiminnan valmiuden ja suorituskyvyn lisäämistä sekä myöhemmin myös torjuntavalmiuden kehittämistä. Lisäksi CBRNE-yhteistyötä tulee lisätä pelastustoimen yhteistyöalueella sekä eri viranomaisten välillä.

Tiedustelutoiminnan kehittäminen edellyttää pelastuslaitoksen mittauskaluston päivittämistä. Pelastuslaitoksella ei ole tällä hetkellä kykyä analysoida tunnistamattomia kaasuja, nesteitä tai kiinteitä C-aineita. Tämän kyvyn parantamiseksi investointisuunnitelmaan on lisätty vuodelle 2027 ilmasta C-aineita mittaava analysaattori. R ja N-aineiden mittaamisen suorituskyky parani jo hankituilla kahdella säteilymittarilla, joissa on myös pintakontaminaation mittaumahdollisuus. Pintakontaminaation mittaamisella pystytään todentamaan puhdistustoiminnan tarve ja onnistuminen R- ja N-tilanteissa sekä kartoittamaan tarkemmin saastuneita alueita. Tiedustelutoimintaan saadaan apua tällä hetkellä Helsingin pelastuslaitoksen Konalan pelastusasemalla sijaitsevalta tiedusteluyksiköltä. Pelastuslaitoksen edustaja on myös mukana valtakunnallisessa sisäministeriön rahoittamassa hankkeessa, jossa on tarkoitus hankkia suomeen viisi samanlaista tiedusteluyksikköä ja avoneuvojen puhdistuslinjastoa. Pelastuslaitos pyrkii siihen, että Eteläisen yhteistoiminta-alueen tiedusteluyksikkö sijoitetaan Päijät-Hämeeseen.

Tällä hetkellä pelastuslaitoksella on yksi puhdistuskontti, joka vaatii modifioimista, jotta sillä saavutetaan riittävä puhdistuskyky myös haastavammilla aineilla (esim. taistelukaasut). Pelastuslaitoksella oleva kontti on modifioitavissa järkevillä kustannuksilla kävelevien potilaiden puhdistukseen. Paaripotilaiden puhdistaminen on ratkaistava erikseen, joko pelastuslaitokselle hankittavalla uudella linjastolla tai yhteistoiminta-alueen kalustolla. Muutamien paaripotilaiden puhdistustoiminta onnistuu olemassa olevalla kalustolla tällä hetkellä.

Torjuntavalmiuden kehittäminen edellyttää mahdollisesti torjuntakaluston päivittämistä ja CBRNE-kontin hankkimista, johon varastoissa olevaa torjuntakalustoa, suojainkalustoa sekä puhdistustoiminnassa tarvittavaa kalustoa voitaisiin keskittää. Tämä mahdollistaisi CBRNE-kaluston sujuvamman liikuttamisen onnettomuuspaikalle ja voisi mahdollistaa myös huoltotoimintaa pidempiaikaisella tehtävällä.

Näiden yllä mainittujen toimintojen kehittämiseen on jo haettu rahoitusta Euroopan unionin rahoittamalta Sisäisen turvallisuuden rahastolta ISF yhteistyössä ensihoidon kanssa, mutta hakemuksia ei ole hyväksytty ja rahoitusta ei ole saatu.

4.2.2.10 Vesipelastamisen valmiudet alueen eri osissa sisältäen venekaluston sekä vesisukellus- ja pintapelastusvalmiudet

Vesipelastamisen edellyttämä suorituskyky perustuu Sisäministeriön suorituskykyvaatimusten 2022:10 / Liite 3:n kohtiin 49 ja 50 ja pelastustoimi kykenee pelastamaan veden varaan joutuneen ihmisen työturvallisesti ja tehokkaasti toteuttaen vaadittua pintapelastusvalmiutta sekä määriteltyä vesisukellusvalmiutta.

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Vesipelastusvalmius jaetaan kolmeen valmiustasoon: I välitön vesisukellusvalmius, II muu vesisukellusvalmius ja III pintapelastusvalmius. Pelastustoimi pitää yllä vähintään pintapelastusvalmiutta koko alueella *Ohje pelastustoimen sukellus- ja pintapelastustoimintaan* (SM julkaisuja 2023:28) mukaisesti. *Ohje pelastushenkilöstön toimintakyvyn arvioinnista ja kehittämisestä* (SM 05/2016) luokittelee vesisukelluksen ja pintapelastuksen vaativaksi tehtäväksi.

Pintapelastuksella tarkoitetaan veden pinnalta tai välittömästi pinnan alta ilman vesisukelluslaitetta tehtävää ihmisen, eläimen tai omaisuuden pelastamista ja vahingon torjuntaa.

Kaikilla päätoimisilla sekä sopimuspalokuntien valmiuspalokunnilla on valmius pintapelastustehtäviin ja pelastusyksiköissä on siihen tarvittava peruskalusto. Yksittäisen tehtävän osalta sopimuspalokuntien pintapelastusvalmius saattaa vaihdella tehtävälle lähtevän henkilöstön suorituskyvyn mukaan.

Vesisukelluksella tarkoitetaan tehtäviä, jotka edellyttävät vesisukelluslaitetta ja -varustusta ihmisen tai omaisuuden pelastamiseksi sekä ympäristövahinkojen torjumiseksi. Vesisukellusta ovat myös virka-apusukellukset sekä vesisukellustaitojen ylläpitämiseksi tapahtuvat harjoitukset.

Pelastuslaitos ylläpitää välitöntä vesisukellusvalmiutta Lahdessa ja ylläpitää mahdollisuutta suorittaa vesisukellusta Heinolassa. Vuonna 2025 pelastuslaitoksella työskenteli 26 vesisukelluskoulutuksen saanutta henkilöä. Vesipelastuksen erikoisyksikkö on sijoitettu Niemen asemalle Lahteen, mistä se palvelee vesisukellustehtävissä koko Päijät-Hämeen aluetta ajomatkan mukaisella vasteajalla.

Lahden kaupungin alueella olevien virkistyskäytössä olevien vesi-, ranta- ja satama-alueiden muodostamat riskit sekä asukasmäärä ovat perusteita välittömälle vesipelastusvalmiudelle.

Pelastusryhmien mukana kulkevan kaluston lisäksi vesipelastamisen valmiuteen kuuluu venekalusto. Pelastustoimen käytössä oleva nykyinen venekalusto on esitetty taulukossa 4 kunnittain. Venekalusto on mukana liitteen 2 koontitaulukossa (turvaluokiteltu).

Venekaluston määrän ja sijoittelun periaatteena on, että jokaisessa kunnassa on vähintään yksi trailerilla oleva vene. Suuremmat alukset ja osa muista veneistä on sijoitettu laitureihin alueen satamiin. SAV Yachts telakan vuonna 2025 tekemän kuntoarvion mukaan niihin on kertynyt paljon korjausvelkaa ja esimerkiksi Heinolan venettä (PH408) ei ole kohta järkevää ylläpitää korkeiden korjauskulujen vuoksi.

Suurimpaan osaan pelastuslaitoksen veneistä on aiemmin saatu hankintavaiheessa sekä käyttökustannuksiin merkittävää, jopa 80 %, avustusta öljynsuojelurahastolta, koska kalustoa käytetään vesialueilla tapahtuvien ympäristövahinkojen torjuntavalmiuden ylläpitoon. Öljynsuojelurahasto on lakkautettu ja korvaukset loppuneet, samalla kustannukset uushankintaan, koulutukseen ja ylläpitoon ovat moninkertaistuneet. Kustannukset ovat siirtyneet pelastustoiminnan lisääntyviksi käyttötalousmenoiksi ja öljynsuojelurahaston kalustoavustuksen loppumisen myötä pelastuslaitoksen edellytykset nykyisen venekaluston ylläpitämiseksi ovat haastavat.

Vesipelastamisen lisäksi veneitä käytetään monipuolisesti muihinkin tehtäviin, muun muassa vesistöalueilla tapahtuvaan öljyntorjuntaan ja ensihoidon tukemiseen saarissa olevien potilaiden tavoittamiseksi. Pelastustoiminnan käytössä olevia suurempia aluksia käytetään tarvittaessa vesisukellustoiminnan tukialuksina.

Taulukko 4 Vesipelastukseen käytettävä venekalusto

Kunta	Alustyyppi	tunnus	Sijoittelu
Asikkala			
	Vene	RPH458	Kuotaan satama
	Vene	RPH4582	Asema 45
Hartola			

	Vene	RPH4382	Hartolan satama
	Vene	RPH4383	Asema 43
Heinola			
	Vene	RPH408	Sepänniemi
	Vene	RPH4082	Asema 40
	Hydrokopteri	RPH4087	Asema 40
Hollola			
	Vene	RPH3082	Asema 30
	Vene	RPH3282	Asema 32
Iitti			
	Vene	RPH6182	Asema 61
	Vene	RPH6282	Asema 62
Kärkölä			
	Vene	RPH3182	Asema 31
Lahti			
	Vene	RPH1081	Asema 10
	Vene	RPH208	Niemen satama
	Vene	RPH2082	Niemen satama
	Vene	RPH2083	Asema 20
	Vene	RPH6082	Asema 60
Orimattila			
	Vene	RPH5082	Asema 50
	Vene	RPH5282	Asema 52
Padasjoki			
	Vene	RPH4482	Padasjoen satama
Sysmä			
	Vene	RPH428	Sysmän satama
	Vene	RPH4282	Asema 42

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Vesipelastamisen valmiuden ylläpidon ja kehittämisen tavoitteena on pelastaa veden varaan joutuneet. Päijät-Hämeessä on paljon vesistöjä ja alueen sisävesiliikenne on vilkasta. Osa alueen kaupunkien ja taajamien keskustoista ja virkistysalueista sijaitsevat vesistöjen äärellä, mikä lisää onnettomuusriskejä ihmisten liikkuesssa vesillä ja vesistöjen rannoilla. Vesistöjen runsaus on riskianalyyssissä tunnistettu erityinen riski.

Aluevaltuuston päätös vesipelastamisen valmiuksista alueen eri osissa sisältäen venekaluston sekä vesisukellus- ja pintapelastusvalmiudet

- Pelastuslaitos ylläpitää pintapelastusvalmiutta koko alueella.
- Pelastuslaitos ylläpitää välitöntä vesisukellusvalmiutta Lahdessa.
- Pelastuslaitos ylläpitää vesialueilla tarvittavaa venekalustoa alueen riskeihin perustuen

- Pelastuslaitos ylläpitää mahdollisuutta suorittaa vesisukellusta Heinolassa pelastustoiminnan työvuorovahvuuden sen salliessa
- Vesisukellusvalmiuden ylläpitämiseksi ja poistuman tasaamiseksi pyritään vuosittain kouluttamaan vähintään yksi uusi vesisukeltaja
- Venekaluston kunnossapitoon käytetään 0,1 htv

Palvelutason kehittämistarve

Tarvittavan venekaluston tarpeesta, määrästä ja sijoittelun periaatteista tehdään selvitys, koska venekaluston mahdollinen väheneminen tarkoittaa muutoksia vesipelastuksen valmiuksiin. Vesipelastuksen ja vesistötoiminnan suorituskyvyn ylläpitämiseksi tulee osoittaa riittävät varat.

Laiturivalmiudessa olevaa suuremman kokoluokan venekalustoa ei voida vähentää ilman, että samalla heikentyy toimintavalmius ihmisten pelastamiseen ja etsintään. Suuremmissa vesistöissä turvallinen liikkuminen kaikissa olosuhteissa edellyttää riittävän suurta aluskokoa koska tarvitaan riittävästi kansitilaa pelastustoimintaan sekä kaluston liikutteluun pelastustoimen vesipelastustehtävillä.

Jatkossa on arvioitava myös sopimuspalokuntien yksiköiden pintapelastuskykyä sopimuspalokuntatoiminnan yleisen hiipumisen takia.

4.2.2.11 Ympäristövahinkojen pelastustoiminnan erityisvalmiudet

Ympäristövahinkojen edellyttämä suorituskyky perustuu Sisäministeriön suorituskykyvaatimusten 2022:10 / Liite 3:n kohtiin 92 ja 93 ja pelastustoimi kykenee suoriutumaan ympäristövahinkotehtävistä huomioiden pohjavesialueet, erilaiset vesien virtausolosuhteet ja saavutettavuudet sekä kalustollinen valmius riskianalyysin mukaisesti.

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Ympäristövahinkojen torjunta kuuluu pelastustoimintaan (379/2011). Hyvinvointialueen pelastuslaitos vastaa maa- ja vesialueilla tapahtuneiden öljyvahinkojen, alusöljyvahinkojen ja muiden ympäristövahinkojen torjunnan johtamisesta ja riskien perusteella torjunnassa tarvittavan valmiuden (ml. torjuntakalusto) ylläpidosta ja hankinnasta.

Pelastuslaitos ylläpitää ympäristövahinkojen torjuntavalmiutta kuntakohtaisesti määritettyjen toimintaympäristön ja riskinarvion perusteella. Riskikohteet ja erityisalueet sekä niitä vastaava torjuntakalusto on määritelty pelastuslaitoksen ympäristövahinkojen torjuntasuunnitelmassa. Ympäristövahinkojen torjuntasuunnitelma (YVT-suunnitelma) sisältää tiedot Päijät-Hämeen torjuntaviranomaisista ja niiden tehtävistä, torjuntavalmiuden tasosta ja torjunnan järjestämisestä sekä tiedot ympäristövahinkojen torjuntakalustosta.

Pelastuslaitos varautuu pienten ympäristövahinkojen torjuntaan kaikilla asemilla. Perusvalmiuteen liittyvää torjuntakalustoa on sijoitettu jokaisen kunnan palo- ja pelastusasemalle. Päätoimisilla ja sopimuspalokuntien pelastusryhmillä on valmiudet ympäristövahinkojen torjuntatoimien aloittamiseen. Sopimuspalokunnat tekevät ympäristövahinkojen torjuntatehtäviä aluesopimuksen ja palokuntasopimuksen mukaisesti. Suurempiin ympäristövahinkoihin varaudutaan alueellisesti, jolloin torjuntavalmius muodostuu koko alueella olevasta valmiudesta (henkilöstö ja kalusto), joka kuljetetaan tilannepaikalle. Ympäristövahinkojen torjuntakaluston keskusvarastot ovat Heinolan ja Niemen pelastusasemilla.

Päijät-Hämeen ympäristövahinkojen torjuntavalmius tulee täyttää taso A, joka vastaa pelastuslaitosten toimintakyvyyden perustasoa ja asetuksen pelastustoimen suunnitelmista (1363/2018) 4 §:n mukaista varautumista.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Ympäristövahinkojen torjuntavalmiuden ylläpidon ja kehittämisen tavoitteena on kyetä suoriutumaan ympäristöä uhkaavien onnettomuuksien torjuntatehtävistä. Valmiuksien mitoitukset johdetaan riskianalyysistä tunnistetuista riskeistä sekä YVT-suunnitelmassa määritellyistä riskikohteista ja erityisalueista.

Aluevaltuuston päätös ympäristövahinkojen pelastustoiminnan erityisvalmiuksista

- Pelastuslaitos ylläpitää ympäristövahinkojen torjuntavalmiutta alueella sijaitsevien riskien sekä ympäristövahinkojen pelastustoiminnalle asetettujen suorituskykyjen mukaisesti.
- Torjuntavalmiuden taso ja ylläpidettävä kalusto määritellään tarkemmin pelastuslaitoksen YVT-suunnitelmassa.
- Pelastuslaitos ylläpitää kalustollista torjuntavalmiutta maantiekuljetusten muodostamiin riskeihin (50 tn) sekä vesistöalueilla tapahtuvien onnettomuuksien mukaisesti.
- Pelastuslaitos tekee yhteistyötä valtakunnallisten ja alueen toimijoiden kanssa ympäristövahinkojen ehkäisemiseksi ja torjuntavalmiuksien ylläpitämiseksi sekä kehittämiseksi.
- YVT turvallisuussuunnitelmat päivitetään ja tarkastetaan vaatimusten mukaisiksi määräajoin.

Palvelutason kehittämistarve

Pelastuslaitos on tehnyt YVT-kehittämissuunnitelman seuraaville vuosille, jonka perusteella kehitetään ympäristövahinkojen torjuntavalmiutta alueella. Suunnitelmassa otetaan huomioon SM:n asettamat ympäristövahinkojen pelastustoiminnan suorituskykyvaatimukset sekä LVV:n (AVI) vuonna 2025 arvioinnissa tekemät huomiot pelastuslaitoksen ympäristövahinkojen torjuntavalmiudesta.

Tulevalla palvelutasopäätöskaudella pelastuslaitoksen ympäristövahinkojen torjunnan kehittämistarpeita on kaluston käyttökelpoisuuden ja kriittisten kalustohankintojen osalta. Riittävän suorituskyvyn ylläpito edellyttää henkilöstön osaamisen varmistamista ja harjoitustoiminnan kehittämistä sekä asianmukaisten ohjeiden päivittämistä. Lisäksi yhteistyöalueella toimivien ja viereisten pelastuslaitosten sekä muiden viranomaisten ja toimijoiden kanssa tehtävää yhteistä suunnittelua ja toimintaa tulee kehittää.

YVT-kehittämissuunnitelman mukaiset toimenpiteet tulee päivittää YVT-suunnitelmaan. Suunnitelman päivittämisen vaikutuksia esimerkiksi pelastuslaitoksen muihin suunnitelmiin, torjuntakaluston määrään ja sijoitteluun alueella arvioidaan suunnitelman päivittämisen yhteydessä.

4.2.2.12 Korkealta pelastamisen valmiudet alueen eri osissa sisältäen periaatteet putoamisvaarallisella alueella työskentelystä sekä ajoneuvokalustosta

Korkealta tai alhaalta pelastamisen edellyttämä suorituskyky perustuu Sisäministeriön suorituskykyaatimusten 2022:10 / Liite 3:n kohtaan 41 ja pelastustoimi kykenee toteuttamaan korkealta tai alhaalta pelastamisen eri kohteissa työturvallisesti ja tehokkaasti.

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastustoiminnan tehtäviin kuuluu onnettomuuden uhrien ja vaarassa olevien ihmisten pelastaminen. Korkealta pelastamisen valmiudella (PVAT) tarkoitetaan valmiutta onnettomuuden uhrien tai vaaraan joutuneiden ihmisten pelastamiseen putoamisvaarallisesta tilanteesta ylhäältä tai maan tason alapuolelta. Valmius muodostuu korkealta pelastamisen tehtäviin kykenevästä, osaavasta henkilöstöstä ja tehtäviin tarvittavasta peruskalustosta ja erityiskalustosta.

Sisäministeriön ohjetta *putoamisvaarallisella alueella työskentely pelastustoimessa (SM, 6/2021)* sovelletaan pelastustoiminnan tilanteissa, joissa on putoamisen vaara. Ohjeen tarkoituksena on määritellä putoamisvaarallisella alueella tapahtuvan työskentelyn käsitteet ja edistää pelastustoimintaan osallistuvien henkilöiden työturvallisuutta. Putoamisvaarallisella alueella työskentelyllä tarkoitetaan pelastustoiminnassa tehtävää kattotyöskentelyä, köyden varassa tehtävää työskentelyä ja liikkumista, henkilön nostoja ja laskuja, puomitikas-, nostolava- tai tikasautolla työskentelyä ja muuta putoamisvaarallista työskentelyä. Pelastuslaitoksen sisäinen ohje putoamisvaarallisella alueella työskentelystä on laadittu ministeriön ohjeen perusteella. Ohje säättää työskentelyyn vaadittavasta osaamisesta ja osaamisen ylläpitämiseksi tehtävästä säännöllisestä harjoittelusta.

Korkealta pelastamisen valmiudet vaihtelevat alueen sisällä. I-riskiluokan alueilla korkealta pelastamisen valmius on paras, sillä kaikilla päätoimisilla pelastusryhmillä on valmius (peruskalusto ja osaaminen) korkealta pelastamiseen ja putoamisvaarallisella alueella työskentelyyn. II, III, ja IV-riskiluokkien alueilla tapahtuviin korkealta pelastamisen tehtäviin valmiutta täydennetään päätoimisella pelastusryhmällä. Sopimuspalokuntien osalta korkealta pelastamisen valmius (kalusto ja osaaminen) vaihtelee hälytykseen osallistuvan henkilöstön mukaan.

Pelastuslaitoksella on kaksi nostolava-autoa, joita voidaan käyttää korkealta pelastamiseen. Nostolavat on sijoitettu Lahteen ja Heinolaan, mutta ne palvelevat koko aluetta vasteiden mukaisesti. Lahteen sijoitettu nostolava on välittömässä (1 min) hälytysvalmiudessa. Heinolan nostolava pyritään pitämään hälytysvalmiudessa, mutta sen osalta valmius riippuu vuorokohtaisesta henkilöstöresurssin määrästä ja työvuorossa olevan nostolavan kuljettajakoulutuksen saaneiden henkilöjen saatavuudesta. Heinolan nostolava (PH406) toimii myös Lahden nostolavan (PH106) vara-autona.

Lahdessa Paavolan pelastusasemalla on lisäksi raivausauto nostimella, jota voidaan käyttää putoamisvaarallisella alueella työskentelyn tukemiseen osassa tehtäviä.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pelastuslaitoksen korkealta pelastamisen valmiudet ja kalusto perustuvat alueen riskeihin.

Korkealta pelastamiseen liittyvät riskit liittyvät pääosin kaupunki- ja taajama-alueisiin, joissa rakennuskanta on keskimääräisesti haja-asutusalueeseen verrattuna korkeampaa. Korkealta pelastamisen tehtäviä suoritetaan kuitenkin myös kaupunki- ja taajama-alueiden ulkopuolella ja maastossa. Valmiuden ylläpitoon liittyy myös alueen riskikohteiden tuntemus, esim. korkeat rakennukset, rakennelmat ja maastossa olevat riskikohteet.

Pelastuslaitoksen tulee seurata toimintaympäristön muutoksia ja arvioida korkealta pelastamisen osaamis- ja kalustotarpeita ja kehittää niitä. Henkilöstön osaamista tulee ylläpitää ja kehittää muuttuneiden tarpeiden mukaisesti. Toimintaympäristö edellyttää vähintään nykytasoista valmiutta.

Aluevaltuuston päätös korkealta pelastamisen valmiuksista alueen eri osissa sisältäen periaatteet putoamisvaarallisella alueella työskentelystä sekä ajoneuvokalustosta

- Pelastuslaitos ylläpitää korkealta pelastamisen valmiutta nykyisiin ja toimintaympäristön muuttumisen myötä syntyviin riskeihin perustuen.
- Pelastuslaitos ylläpitää ja kehittää pelastushenkilöstön korkealta pelastamisen osaamista.
- Päätoimisista pelastusryhmistä PVAT 2-tason mukaista valmiutta ylläpitävät Paavolan ja Heinolan pelastusryhmät.
- Muilla päätoimisilla pelastusryhmillä Niemessä, Hollolassa, Orimattilassa ja Nastolassa on PVAT-tason 1 mukainen valmius.
- Sopimuspalokunnista valmiuspalokunnilla on PVAT-perusosaamisen mukainen valmius.
- Pelastuslaitoksella on Lahdessa yksi välittömässä lähtövalmiudessa oleva nostolava-auto, joka palvelee koko toiminta-alueita.

Palvelutason kehittämistarve

Pelastuslaitos kehittää putoamisvaarallisella alueella työskentelyn osaamista koko henkilöstön osalta tulevaisuudessa.

Alueelle on suunnitteilla ylikorkeaa rakentamista ja tämä tulee ottaa huomioon tulevilla palvelutasokaudella. Ylikorkea rakentaminen vaatii pelastuslaitoksen onnettomuuksien ehkäisyn tulosalueelta uudenlaista osaamista. Pelastustoimintaan ylikorkea rakentaminen vaikuttaa uusien toimintatapojen oppimisella esimerkiksi rakennuksissa olevat palomieshissit vaativat kouluttautumista.

Pelastuslaitos ylläpitää PVAT-tason 2 mukaista valmiutta kahdella päätoimisella pelastusasemalla, neljällä muulla päätoimisella pelastusasemalla ylläpidetään PVAT-tason 1 mukaista valmiutta. Sopimuspalokunnista valmiuspalokunnilla on PVAT-perusosaamisen mukainen valmius, sopimuspalokunnan henkilöstön määrän, osaamisen ja koulutuksen tason mukaan, voidaan sopimuspalokunnan valmius nostaa PVAT-tasolle 1.

4.2.2.13 Sammutusveden saamisen valmiudet alueen eri osissa sisältäen periaatteet letkukalustosta, säiliöautoista ja pumpuista

Sammutusveden saamisen edellyttämä suorituskyky perustuu Sisäministeriön suorituskykyvaatimusten 2022:10 / Liite 3:n kohtaan 37, pelastustoimen suorituskyky järjestää sammutusvettä tulipalon sammutusta ja muita onnettomuustilanteita varten sekä sammutusjätevesien ympäristövaikutusten arviointi ja tarvittaessa sammutusjätevesiä talteenotto täyttää tavoitteet niin tavanomaisien kuin laajamittaisten onnettomuuksien osalta.

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastuslain 30 § mukaan kunnan tulee huolehtia alueellaan sammutusveden hankinnasta pelastuslaitoksen tarpeisiin sammutusvesisuunnitelmassa määritellyllä tavalla. Pelastuslaitos tekee yhteistyötä alueen kuntien vesihuollosta vastaavien viranomaisten kanssa sammutusveden saamisen turvaamiseksi. Pelastuslaitoksen sammutusvesisuunnitelman on laadittu yhteistyössä alueen vesihuollosta vastaavien tahojen kanssa. Pelastuslaitos on lisäksi laatinut *suunnitteluohjeen riittävän sammutusvesimäärän tuottamiseksi Päijät-Hämeen alueella.*

Vesijohtoverkostosta saatavan sammutusveden saanti vaihtelee runsaasti kunnittain. Paras tilanne on suurimmissa asuinkeittymissä, haja-asutusalueilla sammutusveden saanti vesijohtoverkosta on heikkoa. Luonnonvedenottoaikat ovat haja-asutusalueilla tärkeitä ja ensisijaisia vedensaantipaikkoja ja taajama-alueilla ne toimivat vesijohtoverkoston rinnalla sitä täydentäen. Luonnonvedenottoaikojen hyödyntämiseksi pelastuslaitoksella tulee olla riittävä määrä siirrettävää vedenpumppauskalustoa (moottoriruiskuja). Luonnonvedenottoaikojen määrä vaihtelee kunnittain, toisilta alueilta niitä ei juurikaan löydy.

Sammutusveden saanti alueille, joissa sitä ei saada vesijohtoverkostosta tai luonnonvedenottoaikasta, tulee tarvittava vesi kuljettaa säiliöautoilla. Päijät-Hämeessä on yhteensä 23 kpl säiliöautoja, jotka on sijoitettu alueen asemille riskiarvion mukaisesti. Heinolan ja Hollolan toimipaikoilta löytyvät vesihuoltokontit, jotka voidaan kuljettaa koukukulava-autolla alueen eri osiin. Vesihuoltokonteissa on suuremmissa sammutustehtävissä tarvittavia määriä sammutusletkuja sekä moottoriruiskuja. Vesihuoltoeräkärriä on Heinolan, Vierumäen, Hakosilta-Nostavan, Orimattilan, Padasjoen ja Sysmän paloasemilla. Peräkärriissä on moottoriruisku, jolla sammutusvettä voidaan pumpata luonnonvesilähteestä.

Pelastuslaitoksella toimii vesihuoltoryhmä, joka muodostuu sammutusvedenhankintaan ja -kuljetukseen erikoistuneista sopimuspalokunnista. Vesihuoltoryhmä voidaan hälyttää tulipalotilanteeseen tarvittaessa. Sen tehtävänä on johtaa sammutusvedenhankintaa ja varmistaa veden saanti tilannepaikalla.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pelastuslaitoksen tarvitseman sammutusveden saanti pitää olla turvattu koko hyvinvointialueella tehokkaan pelastus- ja sammutustoiminnan mahdollistamiseksi. Riittävällä ja toimivalla säiliöautokalustolla varmistetaan sammutusveden saanti myös niissä alueen osissa, joissa vettä ei saada vesijohtoverkostosta tai luonnonvedenottoaikasta.

Sammutusveden saamiselle asetetut vaatimukset Päijät-Hämeessä riskialueittain on kuvattu pelastuslaitoksen suunnitteluohjeessa riittävän sammutusvesimäärän tuottamiseksi Päijät-Hämeen alueella. Ohjetta käytetään sammutusvedensaannin suunnittelussa kaavoitusvaiheessa. Sammutusvesihuolto Päijät-Hämeen eri riskialueilla on kuvattu sammutusvesisuunnitelmassa.

Taulukko 31. Sammutusveden saamisen vähimmäisvaatimukset riskialueittain (Pelastuslaitoksen suunnitteluohje 2021)

I-riskialue	Riittävä ja kattava palovesiasema- tai palopostiverkosto, jota voidaan hyödyntää säiliöajossa tai letkulinjassa.
II-riskialue	Riittävä ja kattava palovesiasema- tai palopostiverkosto, jota voidaan hyödyntää säiliöajossa tai letkulinjassa.

III-riskialue	Palovesitäyttöpaikka, jota voidaan hyödyntää säiliöajossa. Teollisuusalueella riittävä sammutusvedentuotto.
IV-riskialue	IV-riskialueella ennalta määritelty sammutusveden ympärivuotinen täyttöpaikka. Teollisuusalueilla riittävä sammutusvedentuotto.

Taulukko 32. Vesivirtaaman alueellinen luokittelu ja vesiasemien suurin etäisyys rakennuskantaan ja riskialueisiin perustuen (Pelastuslaitoksen suunnitteluohje 2021)

	Sammutusveden laskennallinen vähimmäistarve	Riskialue	Etäisyys
A: Omakoti- ja pientaloalueet (rakennusten välinen etäisyys yli 8 m)	20 l/s	I-III	1000 m
B: Tiheästi rakennetut omakoti- ja rivitaloalueet, rakennusten etäisyys toisistaan on enintään 8 m. Kerrostalo- ja palvelualueet (asetus 848/2017:n mukaan palo-osastoidut myymälä-, toimisto-, koulu-, huoltoasema-, kirkko yms. rakennukset)	40 l/s	I-III	800 m
C: Pienteollisuus- ja varastoalueet	60 l/s	I-III	500 m
D: Suurteollisuus- ja varastoalueet, erityiset riskikohteet	80 l/s	I-III	150 m

Sammutusveden saamiseen liittyvää erityisvalmiutta ylläpidetään yllä Päijät-Hämeessä pelastuslaitoksen sammutusvesisuunnitelman perusteella. Sammutusveden saamiseen liittyvä erityisvalmius on suunniteltu alueen vasteisiin ja viety ERICA-hätäkeskustietojärjestelmään. Sammutusvesisuunnitelmassa on kuvattu sammutusvesijärjestelyiden nykytila, tavoitetila sekä varautuminen. Sammutusvedenhuollon toimintamalli onnettomuustilanteessa on kuvattu sammutusvesisuunnitelmassa. Sammutusvedenottoaikat on kuvattu pelastustoiminnan kenttäjohtojärjestelmässä sekä pelastuslaitoksen sähköisessä tietokannassa.

Erityisriskikohteiden osalta, esimerkiksi aurinkosähkövoimalakentät, sammutusvesihuolto suunnitellaan tapauskohtaisesti perustuen valtakunnallisiin ohjeisiin kohderakennelmasta, rakennelman mahdollisiin riskeihin sekä kohdealueen sammutusvedenhuollon järjestelyihin. Mahdolliset kohdekohtaiset sammutusvedenhuoltojärjestelyt huomioidaan pelastushenkilöstön koulutuksessa, kohdetta käsittelevissä tiedostoissa sekä pelastustoiminnan kenttäjohtojärjestelmässä (sammutusvedenottoaikat).

Aluevaltuuston päätös sammutusveden saamisen valmiuksista alueen eri osissa sisältäen periaatteet letkukalustosta, säiliöautoista ja pumpuista palvelutasosta

- Pelastuslaitoksen sammutusvesisuunnitelman ajantasaisuus varmistetaan palvelutasopäätöskausittain.
- Pelastuslaitos ylläpitää sammutusveden saamiseen liittyvät erityisvalmiudet nykyisellä tasolla alueen eri osissa.
- Pelastuslaitos ylläpitää vähintään nykyistä määrää sammutusveden saantiin ja kuljettamiseen käytettävää kalustoa.
- Pelastuslaitos tekee yhteistyötä muiden viranomaisten ja alueen toimijoiden kanssa sammutusveden saatavuuden turvaamiseksi ja kehittämiseksi toiminta-alueellaan.

Palvelutason kehittämistarve

Pelastuslaitos kehittää yhteistyötä sammutusveden saannin turvaamiseksi alueen kaupunkien ja kuntien vesihuoltolaitosten ja muiden vastaavien toimijoiden kanssa. Tiedonkulkua pelastuslaitoksen ja muiden toimijoiden välillä vedensaantiin liittyvän infrastruktuurin kunnosta (esim. vesiasemat) tulisi kehittää ja lisätä.

Sammutusvedenhankintaan tarvittavan kaluston hankintasuunnitelma päivitetään sammutusvesisuunnitelman pohjalta.

Alueen luonnonvedenottoapaikkojen hyödyntäminen edellyttää pumppauskaluston hankintaa, ylläpitoa ja suunnitelman mukaista sijoittelua alueen eri osiin. Toimintaympäristön muuttuessa sammutusveden saamisen valmiuksia tulee kehittää tarpeiden mukaan.

4.2.2.14 Muiden paikallisten riskien mukaiset valmiudet, esimerkiksi maanalainen pelastaminen, maastopalot ja maastopelastaminen

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Muiden paikallisten riskien mukaisilla valmiuksilla tarkoitetaan sellaisia tavallisuudesta poikkeavia suorituskykyjä, joita hyvinvointialueen pelastustoimelta vaaditaan alueen erityispiirteitä omaavien riskeihin varautumiseksi. Näihin liittyvän valmiuden ylläpito voi edellyttää pelastuslaitokselta erityistä osaamista tai kalustoa.

Maastopalojen edellyttämä suorituskyky

Maastopalojen edellyttämä suorituskyky perustuu Sisäministeriön suorituskykyvaatimusten 2022:10 / Liite 3:n kohtaan 66, pelastustoimi kykenee vähintään sammuttamaan ja rajoittamaan maastossa 800 metriä pitkän paloalueen omien resurssien puitteissa.

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Maastopalo on rakentamattoman alueen palo, jossa pääasiallisen palavan aineen muodostaa erilainen kasvillisuus tai sen jäänteet. Maastopalot voidaan jakaa palokohteen mukaan metsä-, ruohikko- ja suopaloihin sekä turvepaloihin. Metsäpalolla tarkoitetaan maastopaloa, joka syttyy metsässä tai muulla puustoisella maalla tai leviää niihin. Kaikki metsäpalot ovat maastopaloja, mutta kaikki maastopalot eivät ole metsäpaloja. Metsäpalot voidaan luokitella palotavan mukaan latva-, pinta- ja maapaloihin. Turvetuotantoalueiden tulipalot luokitellaan myös maastopaloiksi.

Paikallisina riskeinä Päijät-Hämeessä tunnistetaan maastopaloaaralliset alueet tasaisesti koko Päijät-Hämeen maakunnassa. Palokuorma koostuu puusta, sen rungosta, kaarnasta, oksista, lehdistä ja juurista sekä pensas-, kenttä- ja pohjakerroksen kasvillisuudesta. Päijät-Hämeen maakunnassa on yksi yksityisessä omistuksessa oleva turvetuotantoalue.

Pelastuslaitoksen varautuminen maastopaloihin perustuu pelastuslaitoksen ennakkosuunnitelmiin ja ennakkovalmisteluihin sekä kuivuustilanteen seurantaan ja riskikohteiden tunnistamiseen niiden pohjalta.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pelastustoimi kykenee sammuttamaan ja rajoittamaan maastossa tapahtuneet tulipalot pääsääntöisesti omien resurssien puitteissa.

Tarpeiden tasot määrittyvät Ilmatieteenlaitoksen maastopaloindeksien perusteella ja tuulen voimakkuuksien mukaan ja voivat vaihdella eri olosuhteiden johdosta suurestikin.

Maastopalon torjuntakalustona voidaan tarvita sellaista kalustoa, jota täytyy saada muualta, esimerkiksi lentosammutuskoneet, helikopterit, maansiirtokoneet, kaivurit, metsäkoneet ynnä muut vastaavat. Edellä mainitusta suuri osa voidaan hälyttää valtakunnallisen maastopalomuodostelman muodossa. Maastopalomuodostelma on sijoitettu muun muassa Etelä-Savon pelastuslaitokselle.

Liikennevälinepalojen edellyttämä suorituskyky

Liikennevälinepalojen edellyttämä suorituskyky perustuu Sisäministeriön suorituskykyvaatimusten 2022:10 / Liite 3:n kohtaan 67, pelastustoimi kykenee pelastamaan, sammuttamaan ja estämään palon leviämisen sekä pystyy minimoimaan vahingon tapauskohtaisesti. Sähköautopaloihin on varauduttu erityiskalustolla ja -koulutuksella.

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Liikennevälinepalo kohdentuu nimensä mukaisesti kaikkiin liikennevälineisiin, joista suurimpana ovat tieliikennevälineiden, eli autojen palot. harvinaisempina ovat muun muassa veneiden moottoripyörien ja mopojen, ilma-alusten palot.

Sähköauton palo poikkeaa tavanomaisen polttomoottorikäyttöisen auton palosta vain, jos tulipalo on päässyt sähköauton energiavarastoihin, eli akkuihin. Keskeiset ongelmat sähköauton akkupalossa liittyvät vaikeaan sammutettavuuteen ja kemiallisiin altisteisiin. Kaikki autopalot tuottavat elimistölle haitallisia palo- ja savukaasuja. Sähköautopaloissa näiden haitallisten pitoisuuksien on havaittu olevan polttomoottorikäyttöisen auton paloja suurempia. Näin ollen pelastushenkilöstön työturvallisuuteen ja altistumiseen tulee kiinnittää sähköautojen paloissa erityishuomioita.

Pelastuslaitoksen varautuminen liikennevälinepaloihin perustuu pelastuslaitoksen ennakkosuunnitelmiin ja ennakkovalmisteluihin sekä harjoitteluun ja ajan tasalla pysymiseen kehityksen ja kaluston osalta.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pelastustoimi kykenee pelastamaan, sammuttamaan ja estämään liikennevälinepalon leviämisen sekä pystyy minimoimaan vahingon tapauskohtaisesti. Sähköautopaloihin varaudutaan erityiskalustolla ja -koulutuksella.

Tarpeiden tasot määrittyvät eri liikennevälineiden ja olosuhteiden johdosta suurestikin.

Liikennevälinepalojen torjuntakaluston erityistarpeena korostuu sähkötoimisten liikennevälineiden sammuttamisessa tarvittava erityiskalusto.

Muiden tulipalojen edellyttämä suorituskyky

Muiden tulipalojen edellyttämä suorituskyky perustuu Sisäministeriön suorituskykyvaatimusten 2022:10 / Liite 3:n kohtaan 71, pelastustoimi kykenee pelastamaan, sammuttamaan ja estämään palon leviämisen sekä pystyy arvioimaan tilanteesta aiheutuvat mahdolliset ympäristöriskit.

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Muiden tulipalojen edellyttämällä valmiuksilla tarkoitetaan sellaisia tavallisuudesta poikkeavia tulipaloja, jotka eivät kategorioitu olemassa oleviin tulipalojen pääluokkiin, kuten esimerkiksi suurien jäteastioiden palot. Myös jätteenkäsittelylaitoksien ulkona varastoidun materiaalin palaessa onnettomuustyyppinä voi olla muu tulipalo. Jätteenkäsittelylaitosten palot on nostettu myös riskianalyyssissä esiin niiden onnettomuusvaikutusten tähden. Pääsääntöisesti muihin tulipaloihin liittyviin valmiuksiin ei ole tarvetta edellyttää pelastuslaitokselta erityistä osaamista tai kalustoa.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pelastustoimi kykenee pelastamaan, sammuttamaan ja estämään palon leviämisen sekä pystyy arvioimaan tilanteesta aiheutuvat mahdolliset ympäristöriskit.

Tarpeiden tasot määrittyvät muiden tulipalojen osalta tapauskohtaisesti, olosuhteiden vaikutus tarpeisiin on huomattava, mutta kaluston erityistarpeita on haastava eritellä.

Liikenneonnettomuuksien pelastustoiminnan suorituskyky

Liikenneonnettomuuksien pelastamisen edellyttämä suorituskyky perustuu Sisäministeriön suorituskykyvaatimusten 2022:10 / Liite 3:n kohtaan 81 mukaisesti, pelastustoimi kykenee pelastamaan ja estämään lisäonnettomuudet sekä suojaamaan oman toimintansa sekä pystyy arvioimaan tilanteesta aiheutuvat mahdolliset lisävahingot.

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Liikenneonnettomuuksien edellyttämällä valmiuksilla tarkoitetaan kaikkiin liikenteen erilaisiin osaluoksiin tapahtuneisiin onnettomuuksiin varautumista riittävällä suorituskyvyllä. Tieliikenteen osalta olemassa oleva suorituskyky on riittävä, pois lukien tieliikenteessä tapahtuvien erikoiskaluston tai -kuljetusten onnettomuuksien osalta, jotka edellyttävät pelastuslaitokselta erityistä osaamista tai kalustoa.

Raideliikenteen, vesikulkuneuvojen, sekä ilmaliikenteen osalta suorituskyky riittää pienten ja keskisuurten onnettomuuksien osalta.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Tieliikenneonnettomuuksissa pelastustoimella tulee olla kyky suojata oma toimintansa, pelastaa onnettomuuden uhrin ja muut onnettomuuden takia vaarassa olevat ihmiset ja eläimet, estää lisäonnettomuuksien syntyminen, minimoida onnettomuudesta aiheutuvat lisä- ja jälkivahingot sekä toimia yhteistyössä onnettomuuden muiden toimijoiden kanssa. Lisäksi tulee

olla riittävä kyky siivota ja raivata tiealue ja avustaa tarvittaessa liikenteen palauttamisessa pelastustoiminnan lopussa.

Vesiliikenneonnettomuuksissa pelastustoimella tulee olla kyky pelastaa ja evakuoita ihmiset sekä pelastaa omaisuutta vesikulkuneuvon onnettomuudessa sisävesillä, estää vesikulkuneuvon syttyminen, minimoida onnettomuuteen liittyvät lisä- ja ympäristövahingot sekä toimia yhteistyössä onnettomuuden muiden toimijoiden kanssa.

Ilmaliikenneonnettomuuksissa pelastustoimella tulee olla kyky eristää onnettomuuspaikka, pelastaa vaarassa olevat ihmiset, siirtää heidät turvalliseen paikkaan ja suojata heidät sään ja onnettomuuden vaikutuksilta, estää ilmaliikennevälineen syttyminen, pelastaa omaisuutta ja minimoida onnettomuuteen liittyvät lisä- ja ympäristövahingot sekä toimia yhteistyössä onnettomuuden muiden toimijoiden kanssa ja säilyttää tutkinnan edellytykset onnettomuuspaikalla.

Aluevaltuuston päätös muiden paikallisten riskien mukaisista valmiuksista

- Pelastuslaitos huolehtii ja ylläpitää nykyisen pelastustoiminnan toimintavalmiuden.
- Pelastuslaitos arvioi paikallisissa riskeissä tapahtuvia muutoksia ja kehittää pelastustoiminnan toimintavalmiutta ja suorituskykyään riskejä vastaavilla tavoilla.
- Hälytysvastemääritelmillä varmistetaan riittävä suorituskyky kaikissa onnettomuustilanteissa
- Henkilöstön altistumista vähennetään tarkoituksenmukaisten suojavarusteiden hankinnoilla, lisäksi huolehditaan seurannasta ja biomonitoroinnista tilanteiden vaatimalla tavalla
- Pitkittyneiden tilanteiden varalta pelastuslaitos varautuu riittäviin huolto- ja tukitoimiin sekä kustannusten nousuun tapauskohtaisesti
- Sähkötoimisten liikennevälineiden sammuttamisessa tarvittavaa erityiskalustoa hankitaan riittävästi ja osallistutaan toimintamallien kehittämiseen.

4.2.3 Pelastustoiminnan johtaminen

Pelastustoiminnan johtamisen suorituskyky

Pelastustoiminnan johtamisen suorituskyky perustuu Sisäministeriön suorituskykyvaatimusten 2022:10 / Liite 3:n kohtaan 12 ja on valtakunnallisesti yhtenevin perustein mitoitettu johtamisjärjestelmä ja pelastustoimi kykenee perustamaan ja ylläpitämään pelastustoiminnan edellyttämiä johtamisrakenteita eri tasoilla sekä toimimaan onnettomuustilanteissa yleisjohtajana. Päijät-Hämeessä pelastustoiminnan johtamisjärjestelmä on toteutettu kolmiportaisena johtamisjärjestelmänä.

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastustoiminnan johtamisesta säädetään Pelastuslain 34 §:ssä ja pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohjeessa 2025:14 sekä ohjeessa pelastustoiminnan johtamisen valtakunnallisista yleisjärjestelyistä 2025:10. Päijät-Hämeen pelastuslaitoksen pelastustoiminnan järjestelyjä käsitellään pelastuslaitoksen sisäisessä *ohjeessa pelastustoiminnan johtamisesta*.

Pelastustoiminnan johtamisjärjestelmä muodostuu henkilöstöstä, henkilöstön pätevyyksistä, osaamisesta ja rooleista, käytettävistä tiloista, kalustosta, laitteista ja sovelluksista sekä toimintaa ohjaavista ohjeista, menetelmämalleista ja koulutuksesta. Pelastustoiminnan johtajina toimivat päivystävän päällikön, päivystävän palomestarin ja ruiskumestarin tehtäviin

osallistuvat henkilöt. Henkilöille on asetettu pätevyysvaatimukset tehtävään pelastustoimen asetuksessa.

Pelastustoiminnan johtamisen osaamista ylläpidetään vuosittaisilla koulutuksilla. Viranhaltijat toimivat pelastustoiminnan johtajina työvuoroluetteloiden mukaisesti. Pelastuslaitoksen tiloista osa on osoitettu tilanne- ja johtokeskustoimintaan sekä osa toimistohuoneista on varattu käyttöön tarvittaessa käytettäväksi tukemaan tilanne- ja johtokeskuksessa tapahtuvaa työskentelyä. Kalustolla pelastustoiminnan johtamisessa tarkoitetaan johtautoja PH20, PH31, PH32, sekä niissä olevaa kalustoa, kuten esimerkiksi UAS/RPAS- kalusto. Laitteistolla ja sovelluksilla tarkoitetaan kaikkea pelastustoiminnassa käytettäviä laitteita ja sovelluksia, joita hyödynnetään pelastustoiminnan johtamisessa. Toimintaa ohjaavilla ohjeilla tarkoitetaan pelastustoiminnan johtamista linjaavaa ohjeistusta. Tällaisia ohjeita ovat esimerkiksi *Ohje pelastustoiminnan johtamisesta* ja *Ohje viestitoiminnasta*.

Pelastustoiminnan johtamisen koulutuksella tarkoitetaan johtamistoiminnan koulutusta, toteutuen erillisinä johtamistoiminnan harjoituksina, erilaisten harjoitusten yhteydessä, esimerkiksi ulkoisten pelastussuunnitelmakohteiden harjoitukset, tai osaamisen varmentamisena.

Pelastuslaitoksen johtamisjärjestelmä muodostuu kolmesta johtamistasosta ja vastaa pelastustoiminnan johtamistarpeisiin pienistä ja keskisuurista päivittäisistä tilanteista aina suuronnettomuuksissa ja poikkeusoloissa vaadittuun johtamiseen asti. Johtamisjärjestelmä mahdollistaa alueen pelastustoiminnan valmiuden seuraamisen ja jatkuvan arvioinnin ja syntyneen tilannekuvan perusteella valmiudesta vastaava päivystävä päällikkö PHP20 ja päivystävät palomestarit PHP31 ja PHP32 kykenevät ennakoimaan ja toteuttamaan pelastustoimen palvelutason turvaavat toimenpiteet.

Pelastuslain 34 §:n mukaan pelastustoiminnan johtajana toimii pelastusviranomainen. Pelastustoimintaa voi kuitenkin tilapäisesti johtaa muu hyvinvointialueen pelastuslaitoksen palveluksessa oleva tai sopimuspalokuntaan kuuluva siihen saakka, kun toimivaltainen pelastusviranomainen ottaa pelastustoiminnan johtakseen. Pelastustoiminnan johtajana toimii aina ylin tehtävään hälytyksen saanut pelastusviranomainen; päätoimisen yksikön yksikönjohtaja, päivystävä palomestari tai päivystävä päällikkö.

Pelastustoiminnan johtaminen on toteutettu kolmiportaisena johtamisjärjestelmänä:

1. Pienissä yhden tai kahden yksikön tehtävissä pelastustoiminnan johtajana toimii päätoiminen pelastusryhmän johtaja. Sopimuspalokuntien pelastusryhmää johtaa tilannepaikalla sopimuspalokunnan yksikönjohtaja, tehtäviin hälytetään aina pelastusviranomainen, joka toimii tehtävällä pelastustoiminnan johtajana.
2. Usean pelastusryhmän tehtävissä pelastusjoukkuetta johtaa päivystävä palomestari PHP31 tai PHP32. Välitön johtamisvalmius pelastusjoukkueen tehtäviin on toteutettu poikkeusluvan mukaisella työajalla työskentelevällä kahdella palomestarilla.
3. Usean pelastusjoukkueen tehtävissä pelastuskomppanian johtamisen aloittaa välittömästi päivystävä palomestari, kunnes päivystävä päällikkö PHP20 ottaa johtovastuun ja toimii ylimpänä pelastustoiminnan operatiivisena johtajana.

Usean pelastuskomppanian tehtävissä, pelastusyhtymäjohtajatasolla, päivystävä päällikkö PHP20 toimii ylimpänä pelastustoiminnan operatiivisena johtajana. Päivystävä päällikkö PHP20 vastaa pelastustoimen johtokeskuksen perustamisesta suuronnettomuus- ja monionnettomuustilanteissa.

Toimintamalli on muuttumaton häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa.

Pelastustoiminnan johtokeskus on pelastustoimialueelle tilanteenaikaista johtamista varten perustettu johtokeskus. Johtokeskuksen vastuulla on pelastuslaitoksen alueella onnettomuustilanteen kokonaisvaltainen johtaminen, pelastustoimen valmiuden ylläpitäminen, yhteistoimintaviranomaisten, muiden yhteistoimintatahojen ja asiantuntijoiden aktivoiminen ja tarvittavien tukitoimintojen koordinointi onnettomuustilanteen hoitamiseksi. Päivystävä päällikkö perustaa pelastustoiminnan johtokeskuksen 120 minuutin kuluessa hälyttämisestä.

Johtokeskuksen ylin johtovastuu on päivystävällä päälliköllä, joka toimii yleisjohtajana suuronnettomuus- tai suuronnettomuusuhkatilanteissa. Päivystävä päällikkö päättää johtokeskuksen esikunnan miehittämisestä tarvittavassa laajuudessa ja johtokeskus perustetaan ja miehitetään ennalta laaditun suunnitelman mukaisesti. Johtokeskuksen esikunta on perustettu, kun roolit on jaettu, johtamiskyky saavutettu, viestiyhteydet toimivat ja tilannekuva päivitetty.

Pelastustoiminnan vapaalla olevaa henkilöstöä voidaan kutsua töihin toimintavalmiuden parantamiseksi ja pelastusasemia voidaan miehittää. Tarvittaessa tehtäviä asetetaan kiireellisyys- ja tärkeysjärjestykseen, kiireelliset pelastustehtävät hoidetaan aina ensisijaisesti.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pelastustoiminnan johtamisen tavoitteena on varmistaa pelastustoiminnan tehokkuus ja vaikuttavuus. Pelastustoiminnan johtamiseen käytettävällä johtamisjärjestelmällä on oltava kyky käynnistää tehokas pelastustoiminta ja sen johtaminen kaikissa turvallisuustilanteissa viivytyksettä. Johtamisjärjestelmän tulee kyetä keräämään tietoa, analysoimaan sitä ja luomaan johtamisen kannalta tarpeellista tilannekuvaa ja -ymmärrystä. Johtamisjärjestelmä sisältää johto- ja tilannekeskusjärjestelyt sekä pelastustoiminnan kenttäjohtamisen.

Pelastustoiminnan johtamisjärjestelmä suunnitellaan yhteistyöalueen kanssa siten, että sen avulla pystytään suoriutumaan tehokkaasti pelastustoiminnan johtamisesta ja sen edellyttämästä yhteistyöstä kaikissa turvallisuustilanteissa. Pelastustoiminnan tehokas johtaminen edellyttää, että järjestelmällä on kyky toimia samanaikaisesti eri johtamistasoilla. Hyvinvointialueiden pelastuslaitokset voivat sopia keskenään henkilöstön käytöstä yli pelastuslaitosrajojen onnettomuustilanteissa johtamisjärjestelmän vahvistamiseksi ja turvaamiseksi.

Pelastustoiminnan yhteensovittamista edellyttävät onnettomuustilanteet ovat luonteeltaan, kestoltaan tai kokoluokaltaan sellaisia, että ne edellyttävät poikkeuksellisia, yhden hyvinvointialueen pelastustoimen ylittäviä resursseja tai erityisiä johtamisjärjestelyjä.

Aluevaltuuston päätös pelastustoiminnan johtamisesta

- Pelastuslaitos ylläpitää nykyisen pelastustoiminnan johtamisjärjestelmän.
- Pelastuslaitoksen johtamisjärjestelmä muodostuu kolmesta johtamistasosta.
- Pelastustoiminnan johtamisen voimavaroja voidaan tarvittaessa vahvistaa ennalta suunnitellusti poikkeuksellisessa tilanteessa, esim. suuronnettomuustilanteessa.
- Pelastuslaitoksella on valtakunnallisten asetusten ja ohjeiden pohjalta laadittu ohje pelastustoiminnan johtamisesta.
- Pelastuslaitoksen johtamisjärjestelmä varmistaa pelastustoiminnan johtamisen myös häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa.
- Pelastuslaitos ylläpitää kyvyn johtaa pelastuskomppaniaa alueellaan tapahtuvissa onnettomuuksissa sekä ylläpitää nykyisen kyvyn vahvistaa johtamisjärjestelmäänsä eri uhkatilanteissa.
- Pelastuslaitos yhteensovittaa pelastustoiminnan johtamisjärjestelmää hyvinvointialueen ja pelastustoimen yhteistyöalueen tarpeet huomioiden
- Virka-aikana johtokeskuksen johtamisvalmius on välitön ja virka-ajan ulkopuolella enintään 120 min.

Palvelutason kehittämistarve

Pelastustoiminnan johtamiseen liittyy pelastustoiminnan suunnitelmien kehittäminen ja yhteensovittaminen sekä niiden päivittäminen yhteistyöalueen kanssa. Pelastustoiminnan johtamista kehitetään yhteistoiminta-alueen kanssa yhteistyössä ja huomioidaan muuttuvat turvallisuustilanteet. Haasteita tulevaisuudessa tuovat valtakunnallisesti muuttuvat johtamista tukevat tietotekniset järjestelmät, joiden osalta korvaavia menetelmiä ja toimintamalleja on otettava käyttöön ja sisäistettävä toiminta niiden puitteissa. Esimerkkinä Pronto- järjestelmän lakkauttaminen ja korvaaminen puutteellisella Kivijalka- järjestelmällä.

Pelastustoiminnan johtamisjärjestelmä suunnitellaan siten, että sen avulla pystytään suoriutumaan tehokkaasti pelastustoiminnan johtamisesta ja sen edellyttämästä yhteistyöstä kaikissa turvallisuustilanteissa. Pelastustoiminnan tehokas johtaminen edellyttää, että järjestelmällä on kyky toimia samanaikaisesti eri johtamistasoilla. Hyvinvointialueiden pelastuslaitokset voivat sopia keskenään henkilöstön käytöstä yli pelastuslaitosrajojen onnettomuustilanteissa johtamisjärjestelmän vahvistamiseksi ja turvaamiseksi. Pelastuslaitoksen tulee kiinnittää huomiota päivystävän päällikön käytettävyyteen ja varmistaa, että suurissa ja laaja-alaisissa onnettomuuksissa pelastuslaitos saa riittävästi tukea johtamiseen yhteistoiminta-alueelta.

4.2.4 Hyvinvointialueiden yhteistoiminnassa hoitamien pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien asianmukaisen järjestämisen valvonta

Päijät-Hämeen hyvinvointialue ei siirrä pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien järjestämisvastuuta toiselle hyvinvointialueelle.

Hyvinvointialuerajojen yli tehtävä pelastustoiminta, antavana ja vastaanottavana tahona, perustuu ensisijaisesti lain mukaisen toimintaan, jota täydentämään on tehty sopimuksia yhteistoiminnasta.

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Päijät-Hämeen hyvinvointialue ei ole siirtänyt pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien järjestämisvastuuta toiselle hyvinvointialueelle. YTA- alueen osalta yhteinen suunnitelma pelastustoiminnasta yhteistoiminta-alueella on olemassa ja sitä tarkennetaan edelleen.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Päijät-Hämeen hyvinvointialue ei siirrä vastuuta omalla alueella tapahtuneiden pelastustoimintaan kuuluvista tehtävistä muille hyvinvointialueille. Työskentelyä YTA- alueen suunnitelmien osalta jatketaan.

Aluevaltuuston päätös hyvinvointialueiden yhteistoiminnassa hoitamien pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien asianmukaisen järjestämisen valvonnasta

- Hyvinvointialue ei siirrä pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien järjestämisvastuuta toiselle hyvinvointialueelle.
- Huolehditaan pelastustoiminnan riittävästä suorituskyvystä pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien järjestämisvastuun kapasiteetin ylläpitämiseksi.

4.2.5 Pelastusviranomaisen virka-apu muille viranomaisille

4.2.5.1 Pelastusviranomaisen antama virka-apu

Annettavan virka-avun suorituskyky perustuu Sisäministeriön suorituskykyvaatimusten 2022:10 / Liite 3:n kohtaan 107 ja pelastusvoimi kykenee tarvittaessa pikaiseen päätökseen ja toteutukseen virka-avun antamiseen eri viranomaisille.

Pelastusviranomainen voi pelastuslain 50 § mukaisesti antaa toimialaansa soveltuvaa virka-apua valtion, hyvinvointialueen tai kunnan viranomaisen ja laitoksen laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi. Pelastusviranomainen tukee muita viranomaisia, kun heidän omat voimavaransa eivät riitä ja silloin, kun tehtävä edellyttää toimialaansa soveltuvaa nopeaa toimintaa tilanteen hallitsemiseksi tai kun pelastusviranomaisen toimintavaltuuksia tarvitaan onnettomuuden uhrien ja vaarassa olevien ihmisten, ympäristön ja omaisuuden suojaamiseksi ja pelastamiseksi.

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastuslaitosten muusta kuin hälytysohjeen mukaisen avunannosta päättää päivystävä päällikkö tai päivystävä palomestari. Pääsääntöisesti avunanto koskee kokonaisia pelastustoiminnan muodostelmia johtajineen. Pelastuslaitoksella on sopimukset pelastustoimintaan liittyvän virka-avun antamisesta ja pyytämisestä keskeisten yhteistoimintatahojen kanssa.

Virka-avun antamiseen liittyvistä käytännön toimenpiteistä on laadittu erilliset ohjeet ja virka-apua annettaessa noudatetaan virka-apuosaston lähettämistä olevaa ohjeistusta sen soveltuessa tilanteeseen, muussa tapauksessa virka-avusta päätetään tilanteen edellyttämällä tavalla. Virka-apua annettaessa huomioidaan ja turvataan oman alueen riittävä pelastustoiminnan suorituskyky.

Nopea reagointi virka-apupyyntöihin edellyttää ennalta suunnittelua, ohjeiden ja suunnitelmien tuntemista, tarkoituksenmukaisia järjestelmiä, riittävää johtamisvalmiutta ja virka-apupyyntöjen vastaanottokykyä sekä toiminnan harjoittelua.

Pelastusviranomaisen virka-apu muille viranomaisille on maksullista, ellei virka-avusta ole muuta sovittu. Kustannukset määräytyvät pelastuslaitoksen hinnaston mukaisesti huomioiden sopimuspalokuntien kyseessä ollessa aluesopimuksen maksullisuusperiaatteet.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Virka-apuun liittyvät yhteistoimintasopimukset ja muistiot on laadittu keskeisten yhteistyötahojen kanssa. Edellytykset virka-avun nopealle antamiselle ovat olemassa, huomioiden pelastustoiminnan päätehtävän vaatima suorituskyky.

Aluevaltuuston päätös pelastusviranomaisen virka-avusta muille viranomaisille

- Pelastuslaitos voi antaa virka-apua Pelastuslain 50 §:n mukaisissa tilanteissa.
- Päivystävä päällikkö tai päivystävä palomestari päättää virka-avun antamisesta pois lukien hälytysohjeen mukainen virka-apu.
- Virka-apua annettaessa huomioidaan ja turvataan oman alueen pelastustoiminta.
- Kiireettömät virka-avut laskutetaan hyväksytyin hinnaston mukaisesti

Palvelutason kehittämistarve

Virka-apua koskevien asiakirjojen tarkastus, päivitys ja tarvittaessa uusien laatiminen.

4.2.6 Osallistuminen pelastustoimeen kuuluvan ulkomaille annettavan avun ja pelastustoimeen kuuluvan kansainvälisen avun vastaanottamisen edellyttämään valmiuden ylläpitoon

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastuslain 27 §:n mukaan pelastuslaitoksen tulee osallistua Pelastuslain 38 §:n tarkoitettuun pelastustoimeen kuuluvan ulkomaille annettavan avun ja pelastustoimeen kuuluvan kansainvälisen avun vastaanottamisen edellyttämään valmiuden ylläpitoon. Pelastuslaitoksella on varauduttu ensisijaisesti kansallisen avun vastaanottamiseen ja lähettämiseen. Helsingin pelastuslaitos toimii kansainvälisen avun koordinaatiopisteenä kouluttaen asiantuntijahenkilöstöä kansalliseen tarpeeseen.

Päijät-Hämeen pelastuslaitoksella on laadittu ohjeistus avun vastaanottamista varten. Se perustuu kansallisesti valmisteltuun Host Nation Support (HNS, Isäntävaltion tuki)-ohjeistukseen ja asiaan liittyvä henkilöstö on perehdytetty toimintaan. HNS-valmiutta ylläpidetään normaalitoiminnan valmiuden pohjalta ja erityisjärjestelyjä tehdään tarpeen mukaan. Toiminnassa sovelletaan sekä HNS-ohjeistusta sekä 4.3.2 kohdassa käsiteltävää pelastuslaitosten keskinäisen avunannon ohjeistuksia.

Ulkomaille lähetettävää, Valtion varoilla hankittua, kansainvälisen pelastustoiminnan erityiskalustoa tai -toimintoja ei Päijät-Hämeessä ole.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Avun vastaanottamisen valmiuden tavoitteena on mahdollistaa kansallisesti tai ulkomailta saapuvan avun nopea ja tehokas vastaanottaminen tilanteessa, jossa Päijät-Hämeessä tai lähialueella käynnissä oleva erityisen haastava pelastustoiminnan tehtävä edellyttää avun vastaanottamista.

Riskianalyseissä tunnistettu todennäköisin uhka, joka saattaisi edellyttää kansallisen tai kansainvälisen avun vastaanottamista Päijät-Hämeessä on erittäin laaja ja vaikea maastopalo.

Aluevaltuuston päätös pelastustoimeen kuuluvan ulkomaille annettavan avun ja pelastustoimeen kuuluvan kansainvälisen avun vastaanottamisen edellyttämän valmiuden ylläpidosta

- Pelastuslaitos pitää yllä valmiutta kansainvälisen avun vastaanottamiseen (HNS-valmius) osana Helsingin pelastuslaitoksen koordinoimaa kokonaisuutta

Palvelutason kehittämistarve

Ei erityistä kehittämistarvetta.

4.3 Pelastustoiminnan suunnitelmat

Pelastustoiminnan suunnitelmat pohjautuvat asetukseen pelastustoimen suunnitelmista 1363/2018 sekä Sisäministeriön suorituskykyvaatimusten 2022:10 / Liite 3:n kohtaan 28. Pelastustoimen suunnitelma-asetuksen 1363/2018 mukaisten suunnitelmien keskinäinen

hierarkia perustuu käytössä olevien suunnitelmien hyödyntämiseen ja siihen, että suunnitelmat eivät ole kaikki omina, erillisinä suunnitelmina, vaan sisältyvät olemassa oleviin suunnitelmiin ja sisältyvät kokonaisuuksiin.

4.3.1 Hälytysohje

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastuslain 33 § mukaan pelastuslaitoksen tulee laatia hälytysohje pelastustoiminnassa tarvittavien voimavarojen hälyttämisestä yhteistyössä pelastustoimintaan osallistuvien, virka-apua antavien viranomaisten sekä Hätäkeskuslaitoksen kanssa. Pelastustoiminnan muodostelmien hälyttäminen tapahtuu hälytysohjeen perusteella, jossa on määriteltävä perusteet tehtävien jakamiseksi kiireellisyysluokkiin A, B, C ja D.

Hälytysohje on laadittu siten, että hätäkeskus voi hälyttää pelastustoimintaan lähimmät tarkoituksenmukaiset yksiköt riippumatta siitä, miltä hyvinvointialueelta ne ovat. Lisäksi pelastuslaitosten on huolehdittava hälytysohjeiden valtakunnallisesta yhteensovittamisesta sekä pelastuslaitosten kesken että Hätäkeskuslaitoksen kanssa.

Päijät-Hämeen pelastuslaitoksen hälytysohje on päivitetty 2025. Hälytysohjeessa määritellään, minkä tasoisen pelastustoiminnan vasteen Hätäkeskus hälyttää hätäilmoituksessa saamiensa tietojen perusteella pelastustoiminnan tehtävälle. Ohjetta ylläpidetään ja päivitetään tarvittaessa osana normaalia jatkuvaa prosessia. Vastesuunnittelulla vaikutetaan asiakkaan saamaan palveluun ja avunsaannin kannalta on tärkeää, että pelastuslaitoksen vastesuunnittelu on ajantasaisista. Vasteiden oikeellisuutta tarkastellaan ja päivitetään jatkuvasti.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pelastustoiminnassa tarvittavien voimavarojen viiveetön hälyttäminen on edellytys pelastustoiminnan tehokkuudelle ja vaikuttavuudelle. Hälytysohje mahdollistaa lähimpien tarkoituksenmukaisten yksiköiden hälyttämisen pelastustoiminnan tehtävään riippumatta siitä, miltä hyvinvointialueelta ne ovat.

Aluevaltuuston päätös hälytysohjeesta

- Pelastuslaitoksella on pelastuslain 33 § mukaisesti laadittu hälytysohje.
- Hälytysohje on laadittu yhteistyössä naapurihyvinvointialueiden pelastuslaitosten kanssa erityisesti raja-alueiden osalta.
- Pelastuslaitosten yhteistyösuunnitelmat on otettava huomioon laadittaessa pelastuslain 33 §:ssä tarkoitettua hälytysohjetta
- Pelastuslaitoksen hälytysohje tarkastetaan vuosittain ja päivitetään tarvittaessa.
- Hälytysohjeen ylläpitoon ja siihen liittyvään yhteistyöhön on kohdennettu vähintään 0,25 htv:ta.

Palvelutason kehittämistarve

Ei erityistä kehittämistarvetta.

4.3.2 Pelastuslaitosten keskinäisen avunannon suunnittelu

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastustoiminnan suunnittelu muodostuu pelastustoimen yhteistyöalueiden myötä kolme suunnittelutasoa: Alueellinen, yhteistyöaluekohtainen sekä valtakunnallinen suunnittelutaso.

Pelastuslain 47 § edellyttää, että pelastuslaitoksen tulee laatia hyvinvointialueen onnettomuusuhkien edellyttämät pelastustoimintaa ja sen johtamista koskevat suunnitelmat. Pelastuslain 45 §:n mukaan pelastuslaitoksen tulee tarvittaessa antaa apua toiselle pelastuslaitokselle pelastustoiminnassa ja laatia yhteistyössä tarpeelliset pelastuslaitosten yhteistyösuunnitelmat avun antamiseen varautumisesta sekä avun pyytämisestä ja antamisesta. Pelastuslaitosten tulee varautua pelastustoiminnassa tarvittavan avun antamiseen yhteistyöalueen puitteissa ja tarvittaessa myös toiseen pelastustoiminnan yhteistyöalueen kuuluvan pelastuslaitoksen kanssa.

Pelastuslaitoksella on yhteistoimintaan ja avunantoon liittyvät sopimukset naapurihyvinvointialueiden kanssa, muusta kuin hälytysohjeen mukaisesta avunannosta päättää päivystävä palomestari tai varalla oleva päällikkö tapauskohtaisesti. Pääsääntöisesti avunanto koskee kokonaisia pelastustoiminnan muodostelmia johtajineen.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pelastuslaitoksen tulee pystyä toimimaan myös harvemmin esiintyvien onnettomuuksien pelastustehtävissä. Tällaisia ovat muun muassa suuret tulvat ja muut luonnononnettomuudet, sortumat sekä poikkeuksellisen suuret maastopalot. Tällaisten erikoistilanteiden koordinointi ja pelastustoiminta vaativat päivittäisistä onnettomuuksista poikkeavaa suorituskykyä ja pelastuslaitoksen tulee varautua yhteistyössä muiden pelastuslaitosten kanssa pitkäkestoisin tai laajamittaisiin onnettomuustilanteisiin, joissa yhden pelastuslaitoksen voimavarat eivät riitä onnettomuustilanteen hallitsemiseksi. Näiden tilanteiden hoitamiseksi tarvittavat suunnitelmat voivat osaltaan sisältyä pelastuslaitoksen suuronnettomuus-, yhteistoiminta- ja valmiussuunnitelmiin. Pelastuslaitoksella on oltava kyky tehokkaaseen avun antamiseen viivytyksettä toiselle pelastuslaitokselle tehokkaan pelastustoiminnan tukemiseksi suuressa tai poikkeavassa onnettomuustilanteessa.

Tavoitteena on, että yhteistyö pelastustoiminnassa on ennakoivaa ja suunnitelmallista, jotta onnettomuustilanteissa asiakkaat saavat mahdollisimman nopeaa ja tarkoituksenmukaista apua riippumatta siitä, mikä viranomainen johtaa tai osallistuu pelastustoimintaan. Tarpeelliset yhteistoimintasopimukset ja -muistiot on laadittu keskeisten yhteistyötahojen kanssa ja ne ovat ajan tasalla. Lisäksi tavoitteena on, että edellytykset nopealle avun antamiselle ovat olemassa. Nopea reagointi avunpyyntöihin edellyttää ennalta suunnittelua, ohjeiden ja suunnitelmien tuntemista, tarkoituksenmukaisia järjestelmiä, riittävää johtamisvalmiutta ja virka-apupyntöjen vastaanottokykyä sekä toiminnan harjoittelua.

Aluevaltuuston päätös pelastuslaitosten keskinäisen avunannon suunnittelusta

- Pelastuslaitos laatii yhteistyössä tarpeelliset pelastuslaitosten yhteistyösuunnitelmat avun antamiseen varautumisesta sekä avun pyytämisestä ja antamisesta.
- Pelastuslaitosten varautuu pelastustoiminnassa tarvittavan avun antamiseen yhteistyöalueen puitteissa ja myös toiseen pelastustoiminnan yhteistyöalueen kuuluvan pelastuslaitoksen kanssa pelastuslain 45 § mukaisesti.
- Pelastuslaitosten yhteistyösuunnitelmat on otettava huomioon laadittaessa pelastuslain 33 §:ssä tarkoitettua hälytysohjetta.

Palvelutason kehittämistarve

Yhteistoimintaan ja avunantoon liittyvien sopimusten päivittäminen.

Alueellisen pelastustoiminnan suunnitelmien kehittäminen ja yhteensovittaminen sekä niiden päivittäminen yhteistyöalueen pelastustoiminnan kanssa sekä pelastuslaitosten väliseen avunantoon liittyen. Tavoitteiden saavuttamiseksi pelastuslaitoksen pelastustoiminnan johtamiseen ja suunnitteluun käytettäviä henkilöstövoimavaroja tulee lisätä. Keskinäisen avunannon suunnitelmien laatimiseen ja päivittämiseen tulee olla käytettävissä 1 htv:n lisäresurssi alkavalle palvelutasokaudelle.

Pelastustoiminnan suunnittelijan tehtävään liittyy neljä keskeistä ulottuvuutta, joita pelastustoiminnan johtamiseen ja suunnitteluun kohdennettava henkilö yhteensovittaa ja joiden paikallisen integraation suunnittelusta Päijät-Hämeen alueella

- Pelastustoiminnan johtaminen yhteistyöalueella
- Pelastustoiminnan johtamisjärjestelmän valtakunnallinen yhdenmukaistaminen ja kehittäminen
- Tehtävien kokoaminen suurempiin kokonaisuuksiin pelastustoimessa
- Pelastuslaitosten avunanto

Kyseessä on pelastustoiminnan kehittäminen ja yhdenmukaistaminen yhteistoiminta-alueen kanssa yhteistyössä, jonka tavoitteena on tehokas pelastustoiminnan johtaminen, tilannekuvan kokoaminen, analysointi ja johtopäätösten tekeminen sovitusti yhteistoiminta-alueen sisällä sekä edellä mainittujen jakaminen valtakunnallisesti, alueellisesti ja paikallisesti kaikissa turvallisuustilanteissa.

4.3.3 Yhteistyön suunnittelu pelastustoiminnassa

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Ohje pelastustoiminnan johtamisen valtakunnallisista yleisjärjestelyistä tuli voimaan 2025, jonka ohjauksena eteläisen pelastustoiminnan yhteistyöalueen toimia pelastuslain 45§ ja 47§ pykälän täyttämiseksi aloitettiin valmistelemaan ja toteuttamaan yhteistyössä.

Pelastuslain 46 §:n mukaan valtion, hyvinvointialueen ja kunnan viranomaiset, laitokset ja liikelaitokset ovat velvollisia osallistumaan pelastuslaitoksen johdolla pelastustoiminnan suunnitteluun sekä toimimaan onnettomuus- ja vaaratilanteissa niin, että pelastustoiminta voidaan toteuttaa tehokkaasti. Suunnitteluun velvoitetut toimijat on määritelty pelastuslain 46 § 2. momentissa. Keskeisiä yhteistyötahoja ovat mm. hätäkeskukset, Puolustusvoimat, Rajavartiolaitos, poliisi, sosiaali- ja terveystoimikunnat, ympäristöterveydenhuollosta vastaavat viranomaiset, ympäristöviranomaiset, maa- ja metsätalousviranomaiset ja vesitalousviranomaiset, liikenne- ja viestintäasioista vastaavat viranomaiset. Pelastuslaitoksen johdolla tehtävä yhteistyö muiden toimijoiden kanssa on aktiivista.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pelastuslaitoksen johdolla tapahtuvan suunnittelun tavoitteena on mahdollistaa pelastustoiminnan tehokas toteuttaminen. Yhteistoiminta muiden viranomaisten ja toimijoiden kanssa sisältää monia muitakin ulottuvuuksia kuin pelkän pelastustoiminnan suunnittelun.

Aluevaltuuston päätös yhteistyön suunnittelusta pelastustoiminnassa

- Pelastuslaitos tarkastaa ja päivittää tarvittavilta osin yhteistoimintasopimukset ja yhteistoimintamuistiot säännöllisesti pelastuslain 46 §:ssä mainittujen yhteistyötahojen kanssa alkavan palvelutasokauden aikana.
- Pelastuslaitos ylläpitää yhteistoimintasopimusten ja -muistioiden edellyttämää suorituskykyä.
- Suunnitelmien käytettävyyttä testataan pelastusharjoitusten yhteydessä.
- Suunnitelmat tarkistetaan ja päivitetään kahden (2) vuoden välein tai harjoitusten yhteydessä.
- Yhteistoimintasuunnitelmien laadintaan ja ylläpitoon kohdennetaan 1,0 htv

Palvelutason kehittämistarve

Yhteistyösuunnitelmat tulee tarkastaa ja päivittää sekä joitain uusia laatia. Tehtävään tarvitaan henkilöstöresurssia 1 htv.

4.3.4 Hyvinvointialueen onnettomuusuhkien edellyttämät pelastustoimintaa ja sen johtamista koskevat suunnitelmat

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastuslain 47 §:n mukaan pelastuslaitoksen tulee laatia hyvinvointialueen onnettomuusuhkien edellyttämät pelastustoimintaa ja sen johtamista koskevat suunnitelmat. Sisäministeriön asetus pelastustoimen suunnitelmista (1363/2018) antaa tarkempia säännöksiä laadittavista suunnitelmista sekä niiden sisällöstä ja rakenteesta.

Pelastustoiminnan suunnitelmat ovat osa pelastuslaitoksen toimintavalmiutta. Suunnitelmien tarkoituksena on osaltaan edesauttaa riskien perusteella tarvittavien voimavarojen varmistaminen sekä määrittää tarvittavat pelastustoiminnan ja johtamisen toimintamallit. Pelastustoiminnan suunnitelmien tulee vastata paikallisia tarpeita ja niiden sisällön tulee perustua pelastustoimen alueella esiintyviin uhkiin ja niistä aiheutuvien riskien arviointiin. Pelastuslaitos arvioi suunnitelmien ajantasaisuutta säännöllisesti osana toimintaympäristön arviointia ja riskien hallinnan prosessia.

Pelastuslain 30 §:n mukaan pelastuslaitoksen tulee tehdä suunnitelma sammutusveden hankinnasta ja toimittamisesta (sammutusvesisuunnitelma) yhteistyössä hyvinvointialueeseen kuuluvien kuntien ja hyvinvointialueen alueella toimintaa harjoittavien vesihuoltolaissa (119/2001) tarkoitettujen vesihuoltolaitosten sekä näille vettä toimittavien vesilaitosten kanssa.

Sammutusvesisuunnitelma on laadittava siten, että sammutusveden hankinta ja toimittaminen vastaavat pelastustoimen järjestämisestä annetun lain 6 §:ssä tarkoitetussa palvelutasopäätöksessä määriteltyjä onnettomuusuhkia. Päijät-Hämeen pelastuslaitoksen sammutusvesisuunnitelma on laadittu vuonna 2026.

Päijät-Hämeen pelastuslaitos on laatinut tarvittavat pelastustoimintaa ja sen johtamista koskevat suunnitelmat ja suunnitelmat täyttävät pelastustoimen suunnitelma-asetuksessa 1363/2018 edellytetyt sisällöllisten vaatimukset pelastustoiminnan suunnitelmille. Suunnitelmat päivitetään tarvittaessa.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Tavoitteena on, että pelastuslaitoksella on käytössään ajantasaiset ja riskeihin perustuvat suunnitelmat pelastustoiminnan toimintavalmiuden ja suorituskyvyn sekä asiakkaan saaman palvelun varmistamiseksi. Erilaisten suunnitelmien laadinnassa seurataan valtakunnallista

kehittämistä ja osallistutaan yhteistyöhön. Suunnitelmien päivitystyössä huomioidaan pelastustoimen yhteistyöalueet ja osallistutaan yhteistyöalueiden toimintaan. Yhteistyön tarkoituksena on kehittää pelastustoiminnan suunnitelmien samansisältöisyyttä ja yhdenmukaisuutta.

Aluevaltuuston päätös pelastustoimintaa ja sen johtamista koskevista suunnitelmista

- Pelastuslaitos ylläpitää pelastustoimen suunnitelma-asetuksen 1363/2018 mukaiset suunnitelmat.
- Pelastustoiminnan suunnitelmat päivitetään aina tarpeen vaatiessa, kuitenkin vähintään kahden vuoden välein, ellei laissa tai asetuksessa muuta edellytetä.
- Pelastustoiminnan suunnitelmille on nimetty niistä vastaavat pelastuslaitoksen viranhaltijat.
- Suunnitelmien ylläpitoon kohdennetaan vähintään 0,25 htv.

Palvelutason kehittämistarve

Pelastustoimintaa ja sen johtamiseen liittyvien sopimusten päivittäminen, huomioiden pelastustoimen yhteistoiminta-alueet. Suunnitelmien päivittämisen ja toteutumisen arvioinnin tueksi tulee laatia seuranta-asiakirja, jonka perusteella huolehditaan suunnitelmien ajantasaisuudesta ja ylläpidosta.

4.3.5 Erityistä vaaraa aiheuttavien kohteiden ulkoiset pelastussuunnitelmat

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastuslain 48 §:n mukaan pelastuslaitoksen on laadittava onnettomuuden varalle ulkoinen pelastussuunnitelma yhteistyössä asianomaisen toiminnanharjoittajan kanssa alueille, joilla on erityistä vaaraa aiheuttavia kohteita. Ulkoisessa pelastussuunnitelmassa määritellään toimenpiteet, joilla onnettomuudet ja niistä aiheutuvat seuraukset voidaan rajata ja hallita mahdollisimman tehokkaasti. Sisäministeriön asetus ulkoisista pelastussuunnitelmista 1286/2019 säättää suunnitelmista, niitä koskevista harjoituksista, suunnitelmien ja harjoitusten toteutumisen valvonnasta ja suunnitelmien tarkistamisesta ja päivittämisestä.

Päijät-Hämeen alueella on kuusi ulkoisen pelastussuunnitelman laatimista edellyttävää kohdetta. Kohteista kolme sijaitsee Orimattilassa sekä yksi Lahdessa, Heinolassa ja Hartolassa. Pelastuslaitos on laatinut niitä koskevat pelastussuunnitelmat ja ne päivitetään aina tarpeen mukaan tai vähintään asetuksen mukaisesti kolmen vuoden välein. Ulkoinen pelastussuunnitelma toimii ohjeena ja johtamisen apuvälineen suuronnettomuustilanteissa ja niihin varautumisessa.

Ulkoisten pelastussuunnitelmien laatiminen on osa laajempaa riskienhallintaa. Ulkoinen pelastussuunnitelma toimii onnettomuustilanteessa pelastustoiminnan johtajan apuna, koska sen tulee tukea pelastustehtävien aikaista johtamista. Ulkoinen pelastussuunnitelma lisää myös pelastuslaitoksen kohdetuntemusta ja ohjaa suuronnettomuusharjoittelua ja sitä voidaan hyödyntää myös pelastustoiminnan koulutuksessa. Ulkoisen pelastussuunnitelman laatiminen on pelastuslaitoksen vastuulla. Se toteutetaan yhteistoiminnassa toiminnanharjoittajan ja eri viranomaisien sekä yleisön kanssa.

Pelastuslaitoksen tulee harjoitella ulkoisten pelastussuunnitelmien kohteissa yhdessä toiminnanharjoittajien kanssa asetuksen mukaisin määräajoin; ensimmäinen harjoitus tulee

järjestää vuoden sisällä ulkoisen pelastussuunnitelman hyväksymisestä ja seuraavat aina kolmantena vuotena edellisestä harjoituksesta. Harjoitusten toteutuksissa on huomioitu sisäministeriön Ulkoisten pelastussuunnitelmien harjoitusohje. Pelastuslaitos on toteuttanut harjoitukset asetuksen mukaisesti.

Ulkoiset pelastussuunnitelmat tulee tarkistaa vähintään kolmen vuoden välein tai mikäli pelastuslaitoksen tai toiminnanharjoittajan toiminnassa tapahtuu suunnitelmaan vaikuttavia muutoksia. Tarkistuksessa tulee huomioida mm. kohteen toimintaympäristössä ja pelastustoimen resursseissa tapahtuneet muutokset. Kun hyväksyttyyn suunnitelmaan tehdään muutoksia, tulee muutokset ja päivitystiedot merkitä muutoksille varattuun kohtaan. Päivitetty suunnitelma toimitetaan Lupa- ja valvontavirastolle arvioitavaksi.

Pelastuslaitoksella on nimetty ulkoisten pelastussuunnitelmien vastuuhenkilö, jonka tehtävänä on huolehtia pelastuslaitoksen ulkoisten pelastussuunnitelmien yhdenmukaisuudesta sekä tarkistaa ulkoiset pelastussuunnitelmat ennen Lupa- ja valvontavirastolle toimittamista.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Ulkoisen pelastussuunnitelman laatimista edellyttävät kohteet ja perusteet laadintavelvoitteelle on käsitelty ulkoisen pelastussuunnitelman laatimisesta annetussa ohjeessa (sisäministeriö 2021:2).

Ulkoiset pelastussuunnitelmat tarkastetaan säännöllisesti, tarvittaessa päivitetään ja suunnitelmien toimivuus varmistetaan säännöllisillä harjoituksilla. Työ on osa pelastuslaitoksen normaalia suorituskyvyn ylläpitoa. Tavoitteena on, että harjoitukset oheisharjoituksineen nivoutuvat paremmin osaamisen hallinnan vuosisuunnitelmiin.

Pelastustoiminnan johtamisen ja voimavarojen tehokkaan ja tuloksellisen käytön kannalta on tärkeää, että ulkoiset pelastussuunnitelmat on laadittu yhtenäisin perustein pelastustoiminnan alueella. Tästä syystä erityistä vaaraa aiheuttavien kohteiden ulkoiset pelastussuunnitelmat on laadittava samalla suunnitelmapohjalle (sisäministeriö 2021:2).

Aluevaltuuston päätös erityistä vaaraa aiheuttavien kohteiden ulkoisista pelastussuunnitelmista

- Pelastuslaitos laatii ja ylläpitää Pelastuslain 48 §:ssä tarkoitetut ulkoiset pelastussuunnitelmat yhdessä kohteista vastaavien asianosaisten toiminnanharjoittajien kanssa.
- Pelastuslaitos päivittää ulkoiset pelastussuunnitelmat niitä koskevan asetuksen 1286/2019 mukaisesti.
- Pelastuslaitos vastaa ulkoisesta pelastussuunnitelmasta tiedottamisesta niitä koskevan asetuksen 1286/2019 mukaisesti.
- Pelastuslaitos toteuttaa ulkoisia pelastussuunnitelmia koskevat harjoitukset asetuksen 1286/2019 mukaisesti.
- Ulkoisten pelastussuunnitelmien päivittämiseen, tiedottamiseen ja harjoitusten suunnitteluun kohdennetaan vähintään 0,2 htv

4.4 Pelastustoimen vapaaehtoistoiminta

4.4.1 Vapaaehtoisten käyttö pelastustoimen palveluiden tuottamisessa

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastuslain 27 §:n mukaan hyvinvointialue voi tuottaa pelastustoimintaan kuuluvia palveluita hankkimalla niitä sopimuspalokunnalta tai muulta pelastusalalla toimivalta yhteisöltä siten kuin siitä hyvinvointialueesta annetussa laissa säädetään. Pelastuslain 51 § mukaan Pelastustoimen koulutus-, neuvonta- ja valistustehtävissä sekä pelastustoiminnassa voidaan käyttää apuna vapaaehtoisia organisaatioita ja henkilöitä, ei kuitenkaan tehtävissä, joihin sisältyy merkittävää julkisen vallan käyttöä, kuten viranomaistoimivaltuuksien käyttöä taikka tarkastus- tai valvontatoimintaa.

Sopimuspalokuntatoimintaa Päijät-Hämeessä ohjaavat palvelutasopäätös, sopimuspalokuntien aluesopimus sekä palokuntakohtaiset palokuntasopimukset. Päijät-Hämeessä on 20 sopimuspalokuntaa, joista yhdeksän (9) palokuntaa toimii valmiuspälokuntana ja 11 palokuntaa toimii täydennyspalokuntana. Sopimuspalokuntien hälytysosastoissa toimii noin 600 henkilöä.

Sopimuspalokunnat osallistuvat pelastuslain 27 §:n 1 momentin mukaiseen alueella tapahtuvaan onnettomuuksien ehkäisyyn liittyvään turvallisuusviestintään aluesopimuksen velvoittamana pelastuslaitoksen laatiman ja yhteisesti hyväksytyyn vuosittaisen turvallisuusviestintäsuunnitelman mukaisesti. Turvallisuusviestintäsuunnitelma ohjaa turvallisuusviestintää ja esimerkiksi mahdollistaa sopimuspalokunnille pelastuslaitoksen kaluston käytön turvallisuusviestinnässä. Sopimuspalokunnat toteuttavat turvallisuusviestintää erilaisten tapahtumien yhteydessä oman kuntansa alueella. Lisäksi osa sopimuspalokunnista ovat erittäin aktiivisia viestijöitä sosiaalisessa mediassa turvallisuusviestinnässä ja oman toiminnan kertomisessa. (Vuonna 2025 sopimuspalokunnat toteuttivat 138 turvallisuusviestintätilaisuutta, joihin osallistui 19 552 henkilöä)

Sopimuspalokunnat osallistuvat pelastustoimintaan palokuntasopimuksen mukaisesti. Palokuntasopimuksessa määritetään muun muassa palokunnan hälytysosaston henkilöstön hälytysvahvuus, sopimuspalokunnan toimintavalmius sekä palokunnan tuottamat palvelut ja erikoistuminen. Hälytykset sopimuspalokunnille ohjataan hälytysohjeen mukaisesti. Vuonna 2025 valmiuspälokunnat osallistuivat 884 tehtävään ja täydennyspalokunnat 203 tehtävään. Sopimuspalokunnat osallistuivat yhteensä 1049 tehtävälle vuonna 2025, kun vastaavana aikana kokonaishälytysmäärä pelastuslaitoksella oli 3739 tehtävää.

Päijät-Hämeen hyvinvointialueen pelastustoimen ja alueen palokuntayhteisöjen välisestä yhteistyöstä sovitaan 1.1.2023 voimaan tulleessa sopimuspalokuntien aluesopimuksessa. Sopimuksella luodaan järjestäytynyt ja toimiva perusta alueen pelastuslaitoksen ja sille palveluja tuottavien palokuntayhdistysten ja muiden yhteistyötahojen keskinäiselle yhteistoiminnalle. Sopimuksen tavoitteena on myös osaltaan turvata ja tukea sopimuspalokuntien ja vapaaehtoisten palokuntayhdistysten elinvoimaisuutta ja kehittymistä sekä mahdollistaa niiden palvelutuotanto osana hyvinvointialueen pelastustoimialan kokonaisuutta.

Päijät-Hämeen pelastuslaitoksella on yhteistoimintasopimukset Suomen Meripelastusseura (SMPS) jäsenyhdistyksien Lahden Järvipelastajat ry:n sekä Heinolan Järvipelastajat ry:n, joka käsittää Heinolan Järvipelastusaseman sekä Kouvolan Järvipelastusaseman. Sopimuksilla määritetään ehdoista, joilla yhdistykset avustavat tarvittaessa viranomaisia alueen pelastuslaitoksen vastuulla olevien tehtävien hoitamisessa. Vapaaehtoisten suorittama työ on merkityksellistä etenkin onnettomuuksien ennaltaehkäisyyn kannalta. Ilman vapaaehtoisia aikaviiveet kasvaisivat vesillä ja vaikutukset pelastustoimintaan olisivat negatiivisia vesistöissä tapahtuvissa pelastustehtävissä.

Päijät-Hämeen pelastuslaitos tekee yhteistyötä Päijät-Hämeen Pelastuskoirat ry:n kanssa liittyen valmiustoimintaan. Pelastuskoirien käyttöön ja saatavuuteen tulee varautua jo normaaliolojen tilanteiden esimerkiksi rakennusten sortumaonnettomuuksien varalta.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Sopimuspalokuntien rooli Päijät-Hämeen pelastustoiminnassa on tärkeä ja merkittävä. Sopimuspalokunnat osallistuvat kiireelliseen pelastustoimintaan, suorittavat turvallisuusviestintää sekä kouluttavat ja koulutautuvat pelastustoimintaan. Ilman sopimuspalokuntia pelastustoiminta ei olisi alueellisesti kattavaa, lähellä ihmistä toteutettavaa pelastuspalvelua eikä yhteiskunnallisesti kustannustehokasta.

Aluevaltuuston päätös vapaaehtoisten käytöstä pelastustoimen palveluiden tuottamisessa

- Sopimuspalokunnat osallistuvat pelastustoimintaan aluesopimuksen ja palokuntasopimusten ehtojen mukaisesti.
- Sopimuspalokuntien hälytysosastojen henkilömäärää pyritään ylläpitämään.
- Sopimuspalokuntien pelastustoiminnan toimintamenetelmiä kehitetään.
- Sopimuspalokuntien asema ja toimintakyky palvelutuotannossa turvataan.

Palvelutason kehittämistarve

Sopimuspalokuntatoiminta on integroitunut, erottamaton osa pelastuslaitosta ja pelastustoimintaa. Sopimuspalokuntatoiminnalla on myös todettu olevan yhteiskunnalle merkittävä taloudellinen ja sosiaalinen hyöty. Nämä tekijät huomioiden sopimuspalokuntatoiminnan kriittinen tarkastelu taloudellisesti haastavana aikana on perusteltua, sillä se liittyy suoraan pelastustoimen resurssien ja rahoituksen riittävyyteen. Vaikka säästöpotentiaali sopimuspalokuntien osalta on hyvinvointialueen ja pelastuslaitoksen kokonaisuuteen nähden rajallinen, voi tarkastelu tuoda esiin päällekkäisyyksiä tai merkittäviä synergia- ja kehityskohteita sopimuspalokuntakentässä. Palvelutasopäätöskaudella toteutettavan sopimuspalokuntaverkoston kokonaisarvioinnin tavoitteena on varmistaa, että sopimuspalokuntien palvelutuotanto vastaa alueen tarpeisiin, on vaikuttavaa ja taloudellisesti kestävää sekä turvaa sopimuspalokuntatoiminnan elinvoiman tulevaisuudessakin.

4.4.2 Pelastustoimen vapaaehtoistoiminnan edistäminen

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastustoimen viranomaisten tulee pelastuslain 52 §:n mukaan myös mahdollisuuksiensa mukaan edistää pelastustoimen tehtävissä käytettävien vapaaehtoisten organisaatioiden toimintaedellytyksiä.

Pelastuslaitoksella on nimetty pääyhteyshenkilö ylimmästä päällystöstä, joka vastaa pelastuslaitoksen sopimuspalokuntien toiminnan koordinoinnista koko alueella. Jokaiselle sopimuspalokunnalle on nimetty vastuupalomestari, joka käytännössä huolehtii päivittäisestä yhteistyöstä ja toiminnasta sopimuspalokunnan ja -palokuntalaisten kanssa aluesopimuksessa määritetyllä tavalla. Lisäksi teknisentukipalveluiden kehittämiseksi ja ylläpitämiseksi jokaiselle valmiuspalokunnalle on nimetty kalustonhoitaja. Valmiuspalokuntiin sijoitettu hyvinvointialueen omistama kalusto kuuluu pelastuslaitoksen kunnossapitovastuulle.

Sopimuspalokuntatoiminta Päijät-Hämeessä perustuu aluesopimukseen ja palokuntasopimuksiin. Palokuntasopimukset on päivitetty yhteistyössä sopimuspalokuntien edustajien (SSPL Päijät-Häme) kanssa vuoden 2021 aikana ja hyväksytty käyttöön 1.1.2022 alkaen. Aluesopimus on päivitetty yhteistyössä sopimuspalokuntien edustajien (SSPL Päijät-Häme) kanssa vuoden 2022 aikana ja hyväksytty käyttöön 1.1.2023 alkaen. Aluesopimus varmistaa, että sopimuspalokunnilla on oma edustuksensa vähintään kaikissa sellaisissa pelastustoimen elimissä, joiden toiminnalla on välitön vaikutus sopimuspalokuntien päivittäiseen toimintaan. Sopimuspalokuntien alueellisten edustajien valinnasta tapahtuu siten, että palokunnat omassa kokouksessa valitsevat omat edustajansa yhteistyöhön pelastuslaitoksen kanssa. Pelastuslaitos ei vaikuta näiden alueosaston henkilöiden valintaan.

Pelastuslaitoksen kehittämisverkoston tehtävänä on toimia vertaisalustana kehittämisverkostoissa, edesauttaa kansallisten tavoitteiden toteuttamista sekä valmistella suunnitelma sopimuspalokuntatoiminnan edistämiseksi alueelleen. Kehittämisverkosto on laatinut Sopimuspalokuntatoiminnan kehittämissuunnitelman 2024–2026. Kehittämisverkosto kokoontuu säännöllisesti edistämään sopimuspalokuntatoimintaa.

Sopimuspalokuntatoiminta huomioidaan pelastuslaitoksen toiminnassa laaja-alaisesti, esimerkkinä edustus pelastuslaitoksen johtoryhmässä sekä sopimuspalokuntatoimintaan vaikuttavissa toimielimissä. Lisäksi sopimuspalokunnat huomioitiin erityisesti hyvinvointialueen ja pelastuslaitoksen hankkeissa *Suojavarusteiden uudistaminen*, *Sopimuspalokuntatoiminnan kehittäminen* ja *Suojainvarusteiden kehittäminen* vuosina 2024 ja 2025. Sopimuspalokunta/hälytysosastot henkilömäärä vuoden 2025 lopussa oli 603 henkilöä HAKA-tilaston perusteella.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Sopimuspalokunnat ovat tärkeä osa pelastustoimen palveluiden tuotantoa. Palveluiden tuottaminen nykyistä suuremmassa määrin pelkästään päätoimisen henkilöstön voimavaroin lisäisi toiminnan kustannuksia merkittävästi. Sopimuspalokuntien toiminnan edistäminen on tarpeellista, sillä jos alueen sopimuspalokunnat ja niiden aktiivinen henkilöstö loppuu, voi palvelutuotannossa syntynyttä vajetta olla vaikea paikata muulla tavoin.

Aluevaltuuston päätös pelastustoimen vapaaehtoistoiminnan edistämisestä

- Alueellisen sopimuspalokuntatoiminnan kehittämisverkoston toimintaa jatketaan.
- Pelastuslaitoksen sopimuspalokuntavastuuhenkilötoiminta on aktiivista ja aloitteellista.
- Huolehditaan, että sopimuspalokunnilla on oma edustuksensa vähintään kaikissa sellaisissa pelastustoimen elimissä, joiden toiminnalla on välitön vaikutus sopimuspalokuntien toimintaan.
- Pelastuslaitos tukee sopimuspalokuntien viestintää, koulutusta ja jäsenhankintaa.

Palvelutason kehittämistarve

Sopimuspalokuntatoimintaa kehitetään edelleen siten, että toiminta sopimuspalokuntien kanssa perustuu tasavertaiseen vuorovaikutukseen ja yhteistoimintamenettelyyn, jonka avulla kaikissa kanssakäymisissä edistetään hyvää yhteistyötä. Toiminnan kehittäminen tapahtuu yhdessä sovittujen tavoitteiden kautta. Toiminnan kehittämisen perustana ovat valtakunnalliset, yhdenmukaiset ohjeet. Sopimuspalokuntia koskevissa asioissa ja päätöksissä käydään aina ensin keskustelu valittujen sopimuspalokuntaedustajien kanssa.

Pelastustoimen vapaaehtoistoiminnan edistämistä (muuta kuin sopimuspalokuntatoimintaa) kehitetään mahdollisuuksien mukaan perustuen edellisellä palvelusopäätöskaudella laadittuun selvitykseen *vapaaehtoisten voimavarojen hyödyntämiseksi pelastustoiminnassa*. Selvitys perustuu Sisäministeriön ohjeeseen vapaaehtoisten voimavarojen hyödyntämiseksi pelastustoiminnassa (SM 2022:21). Selvityksen tarkoituksena on ohjata käytäntöjä, jotka edistävät ja yhdenmukaistavat vapaaehtoisten käyttöä pelastuslaitosten lisäresursseina pelastustoiminnassa sekä vapaaehtoisten huomioimista pelastustoimen varautumisessa suuronnettomuuksiin, häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin. Kehitysselvityksen tavoitteena on, että pelastustoiminnassa käytettävien vapaaehtoisten ja järjestötoimijoiden toimintaedellytyksiä kyetään parantamaan ja vapaaehtoisten voimavaroja kyetään käyttämään tarkoituksenmukaisesti.

4.4.3 Sopimuspalokuntaan ja muuhun vastaavaan yhteisöön kuuluvan terveystarkastukset

Pelastuslain 53 §:n mukaan sopimuspalokuntaan ja muuhun sopimuksen tehneeseen yhteisöön kuuluvalla savusukeltajalle ja muuta vastaavaa raskasta työtä tekeväälle on järjestettävä pelastustoimintaan kuuluvasta työstä ja työolosuhteista johtuvien terveysvaarojen ja -haittojen ehkäisemiseksi ja torjumiseksi sekä henkilön turvallisuuden, työkyvyn ja terveyden suojelemiseksi ja edistämiseksi tarkoitetut tehtävien edellyttämät työterveyshuoltolain (1383/2001) 12 §:ssä säädettyjä tarkastuksia vastaavat terveystarkastukset ja muut ennalta ehkäisevät palvelut siltä osin kuin hänellä ei ole oikeutta työterveyshuoltolaissa tarkoitettuun työterveyshuoltoon työsuhteen perusteella

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Sopimuspalokuntien savusukellustyötä tekeville terveystarkastukset järjestetään vuosittain pelastushenkilöstön työkyvyn arvioinnista ja kehittämisestä (05/2016) annetun ohjeen mukaisten ikään perustuvien määrittelyjen pohjalta. Lisäksi terveystarkastuksia tehdään ennen toimintakykyä edellyttäviä koulutuksia (savusukellus-, pintapelastuskurssit, jne.).

Sopimuspalokuntalaisten terveystarkastukset on toteutunut sopimuspalokuntien hälytysosastojen savusukeltajille määräaikaistarkastuksien mukaisesti. Lisäksi terveystarkastukset on toteutettu sopimuspalokuntalaisille ennen kursseja, jotka ovat hakeutuneet pelastustoiminnan peruskurssille, ensivastekurssille tai savusukelluskurssille.

Terveystarkastuksen laajuus ja sisältö on määritelty ensisijaisesti *Sopimushenkilöstön koulutusjärjestelmä ja opetussuunnitelma* mukaisesti. Opetussuunnitelmassa esitetään terveystarkastusohjeistus sekä pelastustoiminnan peruskurssia että savusukelluskurssia varten. Opetussuunnitelmassa esitetyt lääkärintarkastusohjeet kurssille hakevan henkilön terveydentilan sopivuuden arvioimiseksi on laadittu yhteistyössä Pelastusopiston ja Työterveyslaitoksen kanssa. *Lisäksi on huomioitu Pelastushenkilöstön työterveysseuranta: yhteistyö ja käytännöt* - julkaisun (Työterveyslaitos 2020) perusteella sekä terveystarkastuspalveluja tuottavan työterveys Wellamon kanssa tehdyn toimintasuunnitelman mukaisesti.

Vuonna 2023 käynnistettiin toimenpiteet terveystarkastusten järjestämiseksi koskemaan kaikkia sopimuspalokuntien hälytysosastoissa toimivia henkilöitä. Lähtökohtaisesti katsotaan, että alkutarkastus toteutuu joko pelastustoiminnan peruskurssille tai ensivastekurssille (niiden osalta, jotka osallistuvat hälytysosastossa ainoastaan ensivastetoimintaan) hakeuduttaessa. Määräaikaistarkastuksien osalta noudatetaan määräaikaistarkastusvälejä pelastussukellustoimintaan osallistuvien osalta ja erikseen sovittavia aikavälejä pelastustoimintaan osallistuvien osalta. Työpaikkaselvitysten toteuttaminen valmiuspäälökuntien asemille käynnistettiin vuonna 2026. Työpaikkaselvitykset kohdennetaan hyvinvointialueen

omistamille valmiuspaloakuntien käytössä oleville paloasemille, missä työskentelee tilapäisesti tai pysyvästi pelastuslaitoksen henkilökuntaa. Työterveyshuollon laatima kattava työpaikkaselvitys on työterveyshuoltotoiminnan perusta.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Terveystarkastuksilla varmistetaan pelastustoiminnan tehtäviin edellytetty riittävä terveydentila ja toimintakyky sopimuspalokuntahenkilöstön osalta. Terveystarkastuksilla on tärkeä rooli pelastustoimintaan osallistuvan henkilöstön työturvallisuuden ja hyvinvoinnin kannalta. Riittävän terveydentilan ja toimintakyvyn varmistamisella pyritään ennaltaehkäisemään raskaista tehtävistä aiheutuvia terveydellisiä ongelmia ja tapaturmien todennäköisyyttä. Yhtenäisillä toimintakyvyn arviointiperusteilla pyritään varmistamaan palvelun yhdenvertaisuus ja laatu. Työterveyshuoltotoiminnan perustana on työterveyshuollon laatima kattava työpaikkaselvitys.

Aluevaltuuston päätös sopimuspalokuntaan ja muuhun vastaavaan yhteisöön kuuluvan terveystarkastuksista

- Pelastuslaitos vastaa vuosittaisten työterveystarkastusten järjestämisestä sopimuspalokuntien savusukellusta tekeväälle henkilöstölle ja muille hälytysosastoihin kuuluvalla henkilöstölle.
- Pelastuslaitos vastaa työterveystarkastusten järjestämisestä sopimuspalokuntien henkilöstölle kursseille hakeutumisen yhteydessä.
- Pelastuslaitos vastaa työpaikkaselvitysten toteuttamisesta valmiuspaloakuntaan.

Palvelutason kehittämistarve

Pelastuslain 53 §:n mukaan sopimuspalokuntaan ja muuhun sopimuksen tehneeseen yhteisöön kuuluvalla savusukeltajalle ja muuta vastaavaa raskasta työtä tekeväälle on järjestettävä tehtävien edellyttämät työterveyshuoltolain (1383/2001) 12 §:ssä säädettyjä *tarkastuksia vastaavat terveystarkastukset ja muut ennalta ehkäisevät palvelut*, jos henkilöllä ei ole oikeutta vastaaviin palveluihin työsuhteen perusteella.

Työterveystarkastusten järjestämistä ja toteutumista kehitetään niin, että terveystarkastukset toteutuvat määritetyillä tavoilla ja määräaika-avaleilla. Terveystarkastusten toteumaa seurataan yhteistyössä palveluntuottajan kanssa ja ongelmakohtiin puututaan.

Työpaikkaselvityksiin liittyen kehitetään vaarojen tunnistamista ja riskien arviointia paloasemilla ja onnettomuustehtäviin liittyen. Työn vaarojen ja haittojen tunnistamisella sekä riskien arvioinnilla muodostetaan kokonaiskuva työpaikan ja työtehtävien työturvallisuuden ja työterveyden tilasta ja kehittämistarpeista. Työn vaarojen selvittämismenettelyyn liittyen vaarojen selvittämisessä ja arvioinnissa huomioidaan mahdollisuuksien mukaan työn fyysiset ja psykososiaaliset kuormitustekijät; työn sisältöön, työn järjestelyihin ja työyhteisön sosiaaliseen toimivuuteen liittyvät kuormitustekijät.

4.4.4 Sivutoimisen henkilöstön ja sopimushenkilöstön koulutus

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Sopimushenkilöstön koulutuksesta vastaavat yhdessä sisäministeriön pelastusosasto, Pelastusopisto sekä alueelliset pelastuslaitokset. Sisäministeriön pelastusosasto vastaa

lainsäädännöstä, valtakunnallisista ohjeista ja Pelastusopiston tulosohjauksesta. Pelastusopiston tehtävänä on valtakunnallinen sopimushenkilöstön koulutusjärjestelmän opetussuunnitelman laatiminen ja päivittäminen, kouluttajien koulutus ja rekisteröinti sekä opetusmateriaalin tuottaminen. Pelastuslaitoksen tehtävänä on varmistaa, että niiden sopimushenkilöstöllä on pelastuslain 57 §:n mukainen koulutus. Pelastustoimintaan osallistuvan sivutoimisen henkilöstön ja sopimuspalokuntien täytyy suorittaa Pelastusopiston opetussuunnitelmaan perustuva koulutus.

Sopimuspalokuntakoulutuksen strategisena tavoitteena on koko Päijät-Hämeen pelastuslaitoksen yhtenäinen toiminta onnettomuus- ja pelastustilanteissa sekä palvelutuotannon turvaaminen. Koulutustoiminta perustuu yleisesti pelastustoimelle asetettuihin velvoitteisiin koulutuksesta (pelastuslaki, pelastusasetus, pelastussukellusohje) sekä sisäisesti koulutussuunnitelmaan, sopimukseen (aluesopimus ja palokuntasopimukset) sekä vuosittain laadittaviin koulutuskalentereihin. Koulutuksen ja kouluttautumisen tarkoitus on vastata pelastuslaitoksen perustehtävään sekä ylläpitää osaltaan tarvittavaa suorituskykyä. Koulutustoiminnalla taataan tehokas ja tuloksellinen pelastustoiminta sekä kehitetään pelastustoiminnan laatua.

Pelastuslaitos tuottaa sopimuspalokuntakoulutusta yhteistyössä Hämeen Pelastusliiton kanssa yhteistoimintasopimukseen perustuen. Sopimuspalokuntakoulutuksen toteutusperiaate on turvata sopimuspalokuntien elinvoima ja osaaminen peruskoulutuksella. Peruskoulutus toteutetaan Pelastusopiston ylläpitämän *Sopimushenkilöstön koulutusjärjestelmä ja opetussuunnitelman* mukaisesti. Täydennyskoulutuksella vastataan palokuntarakenteen ja toimintaympäristön muutoksiin, esimerkkinä täydentävien sammutusmenetelmien kurssi tilanteessa, missä sopimuspalokuntien savusukeltajien määrä vähenee. Palvelutuotannon turvaamiseksi lisäkoulutuksella turvataan esimerkiksi vaihtoehtoiset ensitoimenpiteet onnettomuuskohteessa turvallisesti ja tehokkaasti. Palokunnan jäsenistön koulutuksesta sovitaan sopimuspalokuntien aluesopimuksessa.

Erikoistumiskoulutuksella ylläpidetään ja turvataan pelastustoimen alueellista palvelutuotantoa sekä tuetaan palokunnan toimintaa. Sopimuspalokunnat ovat erikoistuneet esimerkiksi jälkivahinkojen torjuntaan (Villähteen vpk), sammutusvesihuoltoon (Harjunalustan ja Lahden vpk), liikenneonnettomuuspelastamiseen (Renkomäen vpk), eläinpelastustehtäviin (Herralan vpk) ja miehittämättömien ilma-alusten lennättämiseen (Harjunalustan vpk, Lahden vpk, Heinolan vpk, Sysmän vpk, Padasjoen vpk ja Iitin vpk). Erikoistumisesta sovitaan palokuntasopimuksessa ja koulutus järjestetään tarveperusteisesti.

Sopimuspalokunnat pitävät taitojaan yllä viikkoharjoituksilla, mistä palokunnat vastaavat pääosin itsenäisesti. Pelastuslaitos tukee sopimuspalokuntien harjoitustoimintaa osoittamalla kouluttajan sopimuspalokuntaharjoituksiin aluesopimuksen mukaisesti. Lisäksi pelastuslaitos pyrkii jatkuvasti kehittämään ja monipuolistamaan koulutus- ja harjoittelutoimintaa sekä tuottamaan ja jakamaan koulutusmateriaalia sopimuspalokunnille.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Koulutustoiminnan tavoite on turvata sopimuspalokuntien hälytysosaston henkilömäärän pysyminen palokuntasopimuksen mukaisena. Tarkoitus on tukea pelastustoiminnan palvelutuotantoa sekä ylläpitää palokuntien suorituskykyä ja sopimuspalokuntien elinvoimaa. Koulutustoiminnalla varmistetaan sopimuspalokuntien tuottaman pelastustoiminnan laatua, tehokkuus ja yhdenmukaisuus alueella.

Aluevaltuuston päätös sivutoimisen henkilöstön ja sopimushenkilöstön koulutuksesta

- Sopimuspalokuntien koulutuksia toteutetaan aluesopimuksen ja pelastuslaitoksen pelastustoiminnan koulutussuunnitelman mukaisesti.
- Pelastuslaitos varmistaa riittävän resurssoinnin ja taloudelliset edellytykset sopimuspalokuntakoulutuksen toteuttamiseksi

Palvelutason kehittämistarve

Sopimuspalokuntien koulutustoiminnan rakenteet, käytänteet ja yhteistyö eri toimijoiden kanssa ovat Päijät-Hämeessä vakiintuneet ja toimivat. Palvelutasopäätöskaudella sivutoimisen henkilöstön ja sopimushenkilöstön koulutuksen kehittämistarve kohdistuu resurssien ja taloudellisten toimintaedellytysten turvaamiseen sekä koulutuksen kohdentamiseen uusien suorituskykyjen kouluttamiseksi ja toiminnan varmistamiseksi poikkeusoloja varten.

Koska Pelastusopisto vastaa valtakunnallisesti pelastustoimintaan osallistuvan sopimushenkilöstön (sivutoiminen henkilöstö ja sopimuspalokunnat) koulutusjärjestelmästä, opetussuunnitelmien laatimisesta, kehittämisestä ja ylläpidosta, on pelastuslaitoksella rajalliset mahdollisuuden vaikuttaa sopimushenkilöstön koulutustoimintaan. Varmistamalla riittävän resurssoinnin ja taloudelliset edellytykset sopimuspalokuntakoulutuksen toteuttamiseksi pelastuslaitos varmistaa osaltaan ja mahdollisuuksien mukaan sen, että sopimuspalokuntakoulutukseen saadaan rekrytoitua ja ylläpidettyä riittävä määrä vastaavia kouluttajia ja kouluttajia. Toisaalta taloudellinen panostus vaikuttaa toteutettavien kurssien määrään. Sopimuspalokuntien palvelutuotannon ja suorituskyvyn turvaamiseksi on järjestettävä toistuvasti ja riittävän useasti sopimushenkilöstön opetussuunnitelman mukaista peruskoulusta.

Koulutustoiminnan kohdentaminen poikkeusoloja varten perustuu toimintaympäristön muutokseen sekä pelastuslaitoksen varautumiseen ja kriisinsietokyvyn kehittämiseen poikkeusoloissa. Sopimuspalokuntakoulutuksen kohdentamisella kehitetään poikkeusoloissa tarvittavia operatiivisia suorituskykyjä sekä valmiuksia oman toiminnan suojaamisessa ja jatkuvuuden hallinnassa.

4.5 Pelastustoimen viranomaisten vastuulla oleva väestönsuojeluun varautuminen

Turvallisuustilanne on säilynyt kiristyneenä. Sodot maailmalla ovat jatkuneet ja laajentuneet. Sotien vaikutukset kohdistuvat myös Suomeen ja Päijät-Hämeeseen moniulotteisesti.

Väestönsuojelulla tarkoitetaan pelastuslain 2 a §:n mukaisesti valmiuslain 3 §:n 1 ja 2 kohdissa tarkoitettujen poikkeusolojen aikana tapahtuvaa humanitaaristen tehtävien suorittamista, joiden tarkoituksena on siviiliväestön suojeleminen vihollisuuksien ja onnettomuuksien vaaroja vastaan ja siviiliväestön auttaminen selviytymään niiden välittömiltä vaikutuksilta sekä välittömien edellytysten luominen eloonjäämiselle.

Pelastuslaitoksen näkemyksen mukaisesti varautumisen kokonaisuuden ja väestönsuojeluun varautumisen toimintamallit tulisivat olla mahdollisimman yhdenmukaisia kaikissa turvallisuustilanteissa niin normaaliolojen häiriössä kuin poikkeusoloissakin. Tilanteiden kiristyessä, jo normaalitilanteesta tunnetut, toimintamallit skaalautuvat ja muokkautuvat tilanteen vaatimalla tavalla. Toteuttamalla lakisääteisiä velvollisuuksiaan, yhteensovittamalla hyvinvointialueen ja maakunnan varautumista sekä tukemalla kuntia valmiussuunnittelussa pelastuslaitos voi resurssitehokkaasti myötävaikuttaa merkittävästi koko Päijät-Hämeen maakunnan varautumisen tilaan.

Pelastuslaitoksen varautumisen päätavoitteet palvelutasokaudelle ovat:

- Lakisääteinen pelastusviranomaisten vastuulla oleva väestönsuojeluun varautuminen ylläpitäminen riittävällä tasolla
- Pelastuslaitoksen varautumisen yhteensovittaminen eteläisen alueen YT-rakenteisiin
- Maakunnallisen varautumisen yhteensovittaminen Väestönsuojelun yhteistyöryhmän ja muiden verkostojen avulla

Pelastuslaitoksen päätoiminen henkilöresurssi varautumisen ja väestönsuojelun palveluiden toteuttamiseen on kaksi henkilöä (valmiuspäällikkö ja -suunnittelija).

4.5.1 Väestönsuojeluun varautumisen edellyttämä suunnittelu

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastustoimen viranomaisten on varauduttava toimialaansa kuuluvien väestönsuojelutehtävien hoitamiseen riittävin suunnitelmin ja etukäteen tapahtuvin valmisteluin:

1) huolehtimalla väestönsuojelutehtävien edellyttämästä sodan ajan uhkien ja niiden vaikutusten arvioinnista; 2) kouluttamalla ja varaamalla henkilöstöä ja väestönsuojelun johto- ja erityishenkilöstöä sekä muuta henkilöstöä väestönsuojelutehtäviin; 3) huolehtimalla väestönsuojelun johtamis-, valvonta- ja hälytysjärjestelmien perustamisesta ja ylläpidosta; varautumalla valmiuslain 121 §:ssä tarkoitettuun väestön siirtämiseen; sekä 5) huolehtimalla muistakin näitä vastaavista toimenpiteistä.

Lisäksi pelastustoimen viranomaisten varautumisesta poikkeusoloihin säädetään valmiuslaissa (1552/2011).

Pelastuslaitoksella on ajantasainen valmiussuunnitelma, jossa on suunniteltu pelastuslaitoksen toiminta häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Pelastuslaitoksella on ajantasainen evakuointisuunnitelma, joka toimii suunnitteluperusteena muille toimijoille ja mahdollistaa pelastusviranomaisen yleisjohtovastuun evakuointitilanteissa. Pelastuslaitoksen sodan ajan riskianalyysiä kehitetään puolustusvoimilta saatujen tietojen tarkentuessa.

Poikkeusolojen väestönsuojelutehtävien perustan muodostavat valmiuslain ja pelastuslain vaatimukset. Päijät-Hämeen pelastuslaitoksen riskianalyseissa on tunnistettu varautumista edellyttävät ja toimenpiteitä vaativat tilanteet. Riskianalyysit esittävät suorituskykyvaatimukset organisaatiolle myös väestönsuojelullisiin tilanteisiin.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Poikkeusolojen väestönsuojelutehtävien osalta tavoitteena on suojata väestöä niin hyvin kuin se on mahdollista realistisesti toteutettavissa olevin järjestelyin ja kustannuksin.

Aluevaltuuston päätös väestönsuojeluun varautumisen edellyttämästä suunnittelusta

- Pelastuslaitoksella on ajantasainen valmiussuunnitelma
- Pelastuslaitoksella on ajantasainen evakuointisuunnitelma
- Pelastuslaitoksella on ajantasainen omatoimisen suojelun johtamissuunnitelma.

- Pelastuslaitokselle on sodan ajan uhkien riskianalyysi, joka päivitetään vähintään kolmen vuoden välein.

Palvelutason kehittämistarve

Kiristyneen turvallisuustilanteen takia väestönsuojelun suunnitteluun tulee panostaa kokonaisvaltaisesti. Suunnittelu vaatii merkittävää yhteistyötä ja yhteensovittamista. Tämä päätöskohta ja suunnitelmien taso sekä vaikuttavuus ovat riippuvaisia seuraavan päätöskohdan, yhteensovittaminen, toteutumisesta.

4.5.2 Väestönsuojelutehtävien edellyttämän toiminnan ja suunnitelmien yhteensovittaminen

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastuslain 65 § mukaan pelastustoimen viranomaiset huolehtivat niiden vastuulla olevien väestönsuojelutehtävien edellyttämän toiminnan ja suunnitelmien yhteensovittamisesta. Viranomaiset, laitokset ja liikelaitokset, jotka ovat velvollisia varautumaan väestönsuojeluun, ovat velvollisia laatimaan pelastuslaitoksen johdolla ja yhteistoiminnassa keskenään tarpeelliset suunnitelmat tehtäviensä hoitamisesta väestönsuojelussa. Valtioneuvoston asetuksen yhteistoiminnasta väestönsuojeluun varautumisessa (570/2024) mukaisesti Päijät-Hämeessä toimii väestönsuojelun yhteistyöryhmä. Yhteistyöryhmän jäseninä toimivat henkilöedustajat pelastustoimesta, sosiaali- ja terveystoimesta, Hyvinvointialueen tukipalveluiden varautumisyksiköstä sekä viestinnästä, Puolustusvoimista, Lupa- ja valvontavirastosta, Elinvoimakeskuksesta, alueen kunnista ja Hämeen poliisista.

Asetuksen mukaisen yhteistyöryhmän tehtävänä on käsitellä ainakin seuraavat asiat:

- 1) hyvinvointialueen pelastusviranomaisen johdolla laaditun sodan ajan uhkien ja niiden vaikutusten arvioinnin johtopäätösten huomioiminen yhteistyöryhmässä edustettuna olevilla toimialoilla;
- 2) eri toimialojen etukäteisvalmistelut ja yhteistoiminta valmiuslain (1552/2011) 121 §:ssä tarkoitetussa väestön siirtämisessä;
- 3) viranomaisten, laitosten ja liikelaitosten välinen vastuunjako ja voimavarat varauduttaessa valmiuslain 121 §:n nojalla siirretyn väestön majoitukseen, muonitukseen ja muuhun huoltoon ja siirretyn väestön tilapäiseen majoittamiseen;
- 4) väestönsuojelun johtamista ja koordinaatiota koskevat suunnitelmat ja muut toiminnan etukäteisvalmistelut;
- 5) alueen väestönsuojatilanne ja suojien käyttöönottoon ja suojautumisen johtamiseen varautuminen;
- 6) sodan ajan pelastustoiminnan yhteistyöhön varautuminen;
- 7) alueiden ja tilojen käyttöön ottamiseen varautuminen;
- 8) tavaroiden hallintaan ottamiseen varautuminen;
- 9) liikkumis- ja oleskelurajoitusten asettamiseen varautuminen;
- 10) alueen väestön omatoiminen varautuminen poikkeusolojen uhkiin; sekä

11) varautuminen viestintään 1–10 kohdassa mainituissa asioissa.

Pelastuslaitos toimii aktiivisesti pelastustoimen Etelä-Suomen väestönsuojelun ja varautumisviestinnän yhteistyörakenteissa sekä päijäthämäläisissä että hyvinvointialueen varautumisen yhteistyöryhmissä. Palvelutasopäätöksen kohdassa 4.6.8 käsitelty PHKUNTATURVA on olennainen osa yhteensovittamisrakenteita.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Väestönsuojelun yhteensovittamisen tavoitteena on tehostaa hyvinvointialueella sekä laajemmin Päijät-Hämeen maakunnassa yhteistyötä sodan ajan uhkien liittyvässä väestönsuojelussa. Tarve väestönsuojelun yhteensovittamiselle tulee pelastustoimen ohjaavista säädöksistä ja sodan ajan riskianalyyseistä. Edellisen päätöskohdan suunnitelmien toteutuminen ja vaikuttavuus ovat riippuvaisia yhteensovittamisen tasosta.

Palvelutasopäätöskauden konkreettisenä tavoitteena on vakiinnuttaa väestönsuojelun yhteistyöryhmän toiminta, edistää yhteistyöorganisaatioiden suunnitelmien tasoa ja mahdollistaa pelastusviranomaisen väestönsuojelutilanteen aikainen yleisjohtovastuu.

Tavoitteena on myös väestönsuojelun liittäminen kaikkien alueellisten yhteistyöryhmien toimintaan. Varautuminen kattaa laajassa merkityksessään toiminnan kaikissa turvallisuustilanteissa. Varautuminen normaaliolojen häiriöihin tukee varautumista väestönsuojeluun ja on siten olennainen osa väestönsuojelun järjestelyjen toimivuutta.

Aluevaltuuston päätös väestönsuojelutehtävien edellyttämän toiminnan ja suunnitelmien yhteensovittamisen palvelutasosta

- Pelastuslaitoksen vastuulla olevassa väestönsuojelussa huomioidaan hyvinvointialueen ja Päijät-Hämeen maakunnan toiminnot.
- Pelastuslaitos osallistuu aktiivisesti hyvinvointialueen, Päijät-Hämeen maakunnan, Lupa- ja valvontaviraston, YT-alueiden sekä muiden varautumisen yhteistyöryhmien toimintaan.
- Pelastuslaitos yhteensovittaa väestönsuojelun suunnittelua keskeisten yhteistyökumppanien kanssa.

Palvelutason kehittämistarve

Kiristyneen turvallisuusympäristön vuoksi yhteensovittamistarve säilyy korostuneena. Yhteistyöryhmien toimintaa kehitetään palvelutasopäätöskaudella ja yhteensovittaminen on edellytys suunnitelmien mahdollisimman hyvälle ja kattavalle toteutukselle.

4.5.3 Hyvinvointialueen pelastustoimen väestönsuojeluorganisaatio

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastuslaitoksen henkilöstö kokonaisuudessaan on varattu väestönsuojelullisiin tarkoituksiin. Väestönsuojelullisen tilanteen aikaiseen pelastustoimintaan on laadittu organisaatiokaaviot. Onnettomuuksien ehkäisy -osaston henkilöstön käyttämistä on suunniteltu ja osin koulutettu.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pelastuslaitoksen sodan ajan riskianalyysi (luokiteltu tieto) antaa perusteita väestönsuojeluorganisaation määrittelemiseksi. Kehittyvät YTA ja HVA poikkeusolojen johtamisrakenteet luovat tarpeita ja tavoitteita pelastuslaitoksen organisoitumiselle erityisesti tilannekuvan, johtamisen ja viestinnän osalta. Pelastuslaitos varautuu väestönsuojelutoimiin koko resurssillaan sisältäen sekä vakinaisen että sopimushenkilöstön.

Aluevaltuuston päätös hyvinvointialueen pelastustoimen väestönsuojeluorganisaatiosta

- Väestönsuojeluorganisaatio ylläpidetään ja sitä kehitetään

Palvelutason kehittämistarve

Sodan ajan riskianalyysin kehittyessä ja muiden suunnitelmien sekä johtamisrakenteiden muodostuessa väestönsuojeluorganisaatiota kehitetään vastaamaan vallitsevaa tilannetta suunnittelun ja toimintaympäristön uhkien edellyttämällä tavalla.

Väestönsuojeluun liittyviä suunnitelmia uudistettaessa on arvioitava ja uudistettava pelastuslaitoksen väestönsuojeluorganisaation rakennetta erityisesti johto- ja erityishenkilöstön sekä materiaali-, tila- ja ajoneuvovarausten osalta.

Tulevalla palvelutasopäätöskaudella tulee kehittää vapaaehtoistoimijoiden käyttämistä väestönsuojelullisiin tehtäviin yhdessä muiden väestönsuojeluun liittyvien keskeisten yhteistyökumppanien kanssa.

4.5.4 Väestönsuojelutehtäviin tarvittavan henkilöstön varaaminen

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Sekä päätoimisen että sivutoimisen henkilöstön henkilövaraukset (VAP) on tehty ja ne tarkastetaan vuosittain. Ajoneuvojen, työkoneiden, tilojen ja materiaalivarausten järjestelyt vaativat kehittämistä.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pelastuslaitoksen tulee varata henkilöstöä, ajoneuvoja, työkoneita, tiloja ja materiaalia väestönsuojeluorganisaation ja pelastustoiminnan toiminnan mahdollistamiseksi ja jatkuvuuden hallitsemiseksi. Erityisesti työkoneiden, tilojen ja materiaalin osalta varausjärjestelyt vaativat kehittämistä.

Aluevaltuuston päätös väestönsuojelutehtäviin tarvittavan henkilöstön varaamisesta

- Pelastuslaitoksen henkilövaraukset tarkastetaan ja päivitetään vuosittain
- Ajoneuvot ja työkoneet varataan ja järjestelyn jatkuvuus suunnitellaan.

- Tilojen varaaminen toteutetaan ja järjestelyn jatkuvuus suunnitellaan.
- Pelastuslaitos osallistuu kansalliseen materiaalisen varautumisen kehittämiseen

Palvelutason kehittämistarve

Henkilövaraamisen ulottamista vapaaehtoismijoihin tulee tarkastella ja kehittää. Ajoneuvojen ja työkoneiden varaaminen tulee saattaa järjestelmälliseksi - pelastuslaitos on aloittanut vuonna 2025 vastaamaan koko hyvinvointialueen ajoneuvokalustosta. Pelastuslaitoksen tulisi kyetä hyödyntämään kansalliset materiaalisen varautumisen hankkeet niin, että hankkeiden tuotokset vähentäisivät Päijät-Hämeeseen kohdistuvia kustannuspaineita.

4.5.5 Väestönsuojelun johto- ja erityishenkilöstön koulutustarve

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Johto- ja erityishenkilöstön koulutusta suunnitellaan olemassa olevien pelastuslaitoksen häiriötilanteiden ja poikkeusolojen toimintaohjeiden ja -mallien pohjalta. Pelastuslaitos osallistuu alueellisiin valmiusharjoituksiin ja paikallispuolustusharjoituksiin, joissa harjoitellaan pelastuslaitoksen johto- ja erityishenkilöstön toimintaa. Pelastuslaitoksen valmiuspäällikkö ja -suunnittelija osallistuvat mm. kansallisiin koulutuksiin ja seminaareihin varautumisen ja väestönsuojelun aihepiirissä. Aiheita käsitellään henkilöstön koulutuspäivissä.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Henkilöstön koulutuksen tavoitteena on varmistaa, että pelastuslaitos kykenee johtamaan pelastustoimen vastuulla olevaa väestönsuojelua. Väestönsuojeluun liittyvät tehtävät eivät kuulu muiden kuin pelastuslaitoksen valmiuspäällikön ja -suunnittelijan päivittäisiin tehtäviin. Joidenkin johto- ja erityistehtäviin osallistuvan henkilöstön toimenkuva muuttuu väestönsuojelutilanteissa merkittävästi päivittäisiin tehtäviin verrattuna. Tehtävien kannalta oleellinen koulutus on edellytys tehtävien onnistuneelle hoitamiselle. Johto- ja erityishenkilöstön koulutustarve vaatii uudelleenarviointia suunnitelmien kehittyessä.

Suunnitelmien ja organisaation kehittyessä johto- ja erityishenkilöstön koulutustarpeet määritellään ja laaditaan koulutusmateriaalit väestönsuojelullisia tarpeita varten. Väestönsuojelullinen koulutus liitetään osaksi henkilöstön koulutussuunnittelua. Väestönsuojelullisen koulutuksen kohderyhmänä on pääosin pelastuslaitoksen päällystö ja erityishenkilöstö. CBRNE- ja sortumatilanteisiin liittyvää pelastustyön osaamista kehitetään Pelastuslaitoksella osana kansallista kehitystä.

Aluevaltuuston päätös väestönsuojelun johto- ja erityishenkilöstön koulutustarvetta koskevasta palvelutasosta

- Pelastuslaitos osallistuu alueellisiin valmiusharjoituksiin ja paikallispuolustusharjoituksiin.
- Suunnittelun edetessä johto- ja erityishenkilöstön osaaminen ja koulutustarve kartoitetaan.
- Laaditaan johto- ja erityishenkilöstön koulutusohjelma, joka liitetään osaksi pelastuslaitoksen koulutussuunnitelmaa

Palvelutason kehittämistarve

Pelastuslaitoksen ulkopuolisten organisaatioiden koulutustarpeet tulisi selvittää ja koulutusta kehittää. Tämä on tärkeää erityisesti vapaaehtoistoimijoiden osalta. Pelastuslaitoksen on seurattava kehittyvää kansallista koulutusta ja osallistuttava siihen resurssitehokkaasti.

4.5.6 Poikkeusolojen johtamisedellytysten varmistaminen

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastuslaitoksella on Paavolan pelastusasemalla sijaitseva johtokeskus. Asemalle on suunniteltu toimintatilat muille tarvittaville yhteistyötahoille, jotka voidaan ottaa käyttöön tilanteen vaatiessa. Pelastuslaitoksen johtamisen organisoituminen ja johtamiseen käytettävät viesti- ja johtamisjärjestelmät ja niiden varajärjestelmät mahdollistavat johtamistoiminnan myös tilanteessa, jossa häiriö kohdentuu kriittiseen infraan, esim. tietoliikenne- ja sähkönjakeluhäiriö. Pelastuslaitoksella on mahdollisuus siirtää olennaisia johtamistoimintoja suunnitellusti väestönsuojaan sotilaallisen voimankäytön tilanteessa.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Säädöksissä veloitettuna tavoitteena on, että pelastuslaitoksella on kyky johtaa vastuulleen kuuluvia tehtäviä myös poikkeusoloissa. Edellytyksenä tälle ovat varmennetut viesti- ja johtamisjärjestelmät sekä johtamiseen soveltuvat suojatilat.

Pelastuslaitos jatkaa oman palvelutuotantonsa jatkuvuuden ja hallinnan kehittämistä siten, että kriittiset toiminnot määritellään ja ne kyetään turvaamaan kaikissa tilanteissa. Pelastuslaitos osallistuu ja muovaa toimintaansa kansallisessa kehityskulussa YT-alueellisten tilannekeskusten kehityessä.

Aluevaltuuston päätös poikkeusolojen johtamisedellytysten varmistamisen palvelutasosta

- Pelastuslaitoksella on kyky johtaa pelastustoimelle kuuluvia väestönsuojelutehtäviä kaikissa turvallisuustilanteissa.
- Pelastuslaitos ylläpitää nykyistä mahdollisuutta siirtää johtamistoimintoja väestönsuojatiloihin.
- Pelastuslaitos ylläpitää vähintään nykyisiä johtamisjärjestelmiä sekä niiden varajärjestelmiä
- Pelastuslaitos kehittää omia poikkeusolojen johtamisedellytyksiään toiminnallisesti ja teknisesti.
- Pelastuslaitoksen poikkeusolojen johtaminen yhteensovitetaan hyvinvointialueen sekä yhteistoiminta-alueen kanssa.
- Pelastuslaitos osallistuu kansallisiin ja alueellisiin johtamisjärjestelmähankkeisiin.

Palvelutason kehittämistarve

Johtamisen järjestelmien kehittämistä jatketaan ja pelastuslaitos osallistuu tietojärjestelmähankkeisiin ja uudistuksiin. Pelastuslaitos on mukana pelastustoimea koskevissa

valtakunnallisissa hankkeissa, kuten turvallisuusverkon (TUVE), kenttäjohtojärjestelmän (KEJO) ja Virve 2.0 -järjestelmän käyttöönotto.

4.5.7 Kuntien kanssa tehtävä yhteistyö

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Päijät-Hämeen kunnat tekevät varautumisen yhteistyötä PHKUNTATURVA -työryhmässä. Pelastuslaitoksen edustaja toimii työryhmässä asiantuntijaroolissa ja toteuttaa työryhmän avulla mm. pelastuslain 65§:n mukaisia väestönsuojelun yhteensovittamistehtäviään. Työryhmän avulla on edistetty yhteisiä päijäthämäläisiä toimintamalleja niin evakuoitus suunnittelun kuin valmiusharjoittelun parissa. Toiminta on perustunut palvelutasopäätökseen eikä siitä ole peritty maksuja. Yhteistyö on sisältänyt väestönsuojelullisten näkökulmien lisäksi myös laajempaa kunnan varautumisen ja valmiuden tarkastelua.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Tavoitteena on jatkaa edellisen palvelutasopäätöskauden toimintamallia. Kuntien rooli varautumisessa on merkittävä ja kuntien toimintamallien olisi perusteltua olla mahdollisimman yhdenmukaisia keskenään koko hyvinvointialueella. Kuntien merkittävän roolin takia pelastuslaitoksen tulee kyetä antamaan asiantuntija-apuaan keskitetysti kunnille. PHKUNTATURVA:n toimintaan osallistuminen on resurssitehokasta ja hyödyttää koko hyvinvointialuetta.

Palvelutasopäätöksen valmistelun osana toteutetun Pelastuslaitoksen sidosryhmätutkimuksen 2026 perusteella pelastuslaitoksen toteuttama kuntien valmiussuunnittelun tukeminen on tarpeellista.

Aluevaltuuston päätös kuntien kanssa tehtävän yhteistyön palvelutasosta

- Pelastuslaitos toimii asiantuntijajäsenenä PHKUNTATURVA:ssa.
- Pelastuslaitos toteuttaa lakisääteisiä väestönsuojelun yhteensovittamistehtäviään PHKUNTATURVA:n avulla ja tukee samalla kuntien valmiussuunnittelua yhteisesti
- Pelastuslaitos ei laskuta kuntia yo. tehtävistä

Palvelutason kehittämistarve

Yhteistyö kuntien kanssa ylläpidetään ja kehitetään entisestään. Pelastuslaitoksen vuonna 2026 toteuttaman sidosryhmäkyselyn vastausten mukaisesti hyvinvointialueen, pelastustoimen, kuntien ja muiden toimijoiden vastuita varautumisessa tulisi määritellä ja ohjeistaa nykyistä selkeämmin.

Kuntien kanssa tehtävän yhteistyön vaikuttavuutta tulee arvioida palvelutasokauden aikana. Pelastuslaitoksen tulee kerätä kunnilta palautetta yhteistyön vaikuttavuudesta ja toteutumisesta. ja toimintatapoja tulee suunnitella ja kehittää seuraaville palvelutasopäätöskausille. Kunnat toivoivat myös lisää henkilöresursseja ja käytännön tukea.

4.5.8 Muut palvelut VSS (ei pelastuslainsäädännön edellyttämät)

4.6 Muut palvelut; Tekniset tukipalvelut

Pelastuslaitos tuottaa teknisiä tukipalveluita oman toimialansa lisäksi myös muille hyvinvointialueen toimialoille. Suurin osa tukipalveluista kohdentuu pelastustoimeen, mutta vuoden 2026 alussa alkanut hyvinvointialueen keskistetty ajoneuvohallinnan tukipalvelu on lisännyt muiden toimialojen palvelutarvetta. Ajoneuvokaluston kunnossapidon ja varusvarastotoiminnan osalta palveluja tuotetaan myös ensihoidolle (TESA).

Alla olevissa taulukoissa esitetään teknisten tukipalveluiden päätehtävät pelastustoimeen ja muille toimialoille. *Taulukko 4* esittää teknisten tukipalveluiden resurssitarpeet vastuutehtävien ja palvelutarpeiden määrän mukaisesti mitoitettuna ja *taulukko 5* esittää nykyisen henkilöstön ja resurssin jakautumisen pelastustoimen ja muiden toimialojen välillä. On syytä huomata, että tehtävien hoitamisen resurssitarve on nykyisiä resursseja suurempi, eroa -0,7 htv. Tämä tarkoittaa, että kaikkia tarpeellisia tehtäviä ei kyetä hoitamaan tavoitteen mukaisesti tai edellytetyssä aikataulussa ja palvelut ruuhkautuvat toisinaan. Tämä edellyttää tehtävien priorisointia kiireellisyyden perusteella ja lisää henkilöstön kuormitusta. Pahimmillaan aiheutuu tehtäviä jää kokonaan tekemättä toistuvasti ja pitkäksi aikaa. Nykytilanteessa resurssit eivät esimerkiksi mahdollista teknisten tukipalveluiden päämäärätietoista kehittämistä.

Hyvinvointialueen keskistetty ajoneuvohallinta siirtyi pelastuslaitoksen vastuulle ajoneuvohallinnan projektin päättyessä vuoden 2026 alussa. Projektin alkuvaiheen suunnitelmissa oli, että toiminnan siirtyessä pelastuslaitoksen vastuulle pelastustoimeen saadaan ajoneuvohallintaan 1-2 htv lisäresurssi. Hyvinvointialueen taloudellisen tilanteen heikentyessä ja säästövelvoitteiden myötä, tätä suunnitelmaa ei kuitenkaan ollut käytännössä mahdollista toteuttaa. Ajoneuvohallinnan resurssointi päädyttiin ratkaisemaan haastavassa tilanteessa teknisen tukipalveluiden toimintoja uudistamalla ja tehtäviä yhdistämällä. Ajoneuvohallinnan tehtäväkokonaisuus sisällytettiin pelastuslaitoksella uudistettuun kalustomestarin tehtävään ja aiemmin korjaamon esihenkilönä (työhön osallistuva) toimineen kalustomestarin tehtävään lisättiin ajoneuvohallinnan päivittäistoiminnan tehtävistä huolehtiminen. Nykyiset resurssit eivät mahdollista ajoneuvohallinnan tavoitteen mukaista kehittämistä, vaan toiminnan osalta joudutaan resurssit kohdentamaan täysin päivittäistehtävien hoitamiseen. Tämä ei mahdollista toiminnalle projektin aikana asetettujen tavoitteiden (esim. ajoneuvokannan ja tuotantoratkaisujen analysointi ja kokonaistaloudellinen kehittäminen) toteutumista.

Ajoneuvohallinnan ja korjaamon esihenkilön tehtävän yhdistämistä koskeva päätös tehtiin toimintojen tehostamistoimena hyvinvointialueen säästövelvoitteet huomioiden. Päätös kuitenkin vaikutti myös pelastuslaitoksen korjaamalla kaluston kunnossapitoon käytettävien resursseja vähentävästi ajoneuvohallintaan siirtyneen työpanoksen (n. 0,5 htv) verran. Ajoneuvohallinnan ja kalustomestarin tehtävän yhdistäminen oli haastavassa tilanteessa tehty kompromissi, jolla oli vaikutuksia sekä ajoneuvohallinnan että korjaamon resurssien riittävyyteen. Vuoden 2026 alusta alkaneen ajoneuvohallinnan resursoimiseksi tehtyä päätöstä ja teknisten tukipalveluiden tehtävien resurssointia tulee arvioida uudelleen ajoneuvohallinnan vakiintuessa osaksi pelastuslaitoksen teknisten tukipalveluiden kokonaisuutta.

Teknisten tukipalveluiden tehtävät	Resurssitarve (htv)	Resurssitarpeen kohdentuminen
------------------------------------	---------------------	-------------------------------

		Pela	Muut hva:n toimialat
Teknisen tukipalveluiden yleishallinnointi ja kehittäminen	1,5	1,25	0,25
Pelastustoimen pelastusajoneuvojen kunnossapito	3,1	3,1	0
Pelastustoimen venekaluston kunnossapito	0,15	0,15	0
Pelastustoimen muun erityiskaluston kunnossapito	0,25	0,25	0
Pelastusasematilojen kaluston ja laitteiden kunnossapito	1,15	1,15	0
Pelastustoimen vastuulla olevien VSS-laitteistojen kunnossapito	0,1	0,1	0
Pelastustoimintaan osallistuminen	0,1	0,1	0
Pelastustoimen muut tukipalvelut	0,35	0,35	0
Pelastustoimen kaluston, vaatteiden ja varusteiden hallinta	0,7	0,7	0
Pelastustoimen kuljetuspalvelut	0,85	0,85	0
Hyvinvointialueen keskistetty ajoneuvohallinta	1	0	1
Ensihoidon ambulanssien kunnossapito	1,6	0	1,6
Ensihoidon varusvarasto- ja vaatepalvelu	0,3	0	0,3
Yhteensä	11,15	8	3,15

Taulukko 5 Pelastustoimen teknisten tukipalveluiden resurssitarve vastuutehtävien ja palvelutarpeiden mukaisesti mitoitettuna

Teknisten tukipalveluiden henkilöstövoimavarat	Resurssit (htv)	Resurssien kohdentuminen	
		Pela	Muut hva:n toimialat
Tekninen päällikkö	1	0,8	0,2
Kalustomestari	1	0,5	0,5
Kalustonhoitaja	6	4,5	1,5
Autolähetti	1	1	0
Varusvarastonhoitaja	1	0,7	0,3
Yhteensä	10	7,5	2,5

Taulukko 6 Pelastustoimen teknisten tukipalveluiden henkilöstöresurssit ja niiden kohdentuminen pelastustoimeen ja muille hyvinvointialueen toiminnoille

4.6.1 Pelastustoimen tekniset tukipalvelut

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastuslaitoksen tekninen tulosalue vastaa ja huolehtii pelastustoimen toimialan tarvitsemien toimitilojen, kaluston, laitteiden, varusteiden ja materiaalien hankinnasta, kunnossapidosta ja kehittämisestä, toimialan toimialueen sisäisen logistiikan ratkaisuista sekä omalta osaltaan

pelastustoimen palveluiden jatkuvuudenhallinnasta ja varautumisesta. Tulosalue hoitaa tehtäviään itsenäisesti sekä yhteistyössä hyvinvointialueen keskitettyjen tukipalvelutoimintojen kanssa sovitun tehtävärajan mukaisesti. Toimitilat, kalusto ja varusteet ovat keskeisiä pelastustoimen palveluiden osatekijöitä. Erityisesti pelastustoiminnassa kalustolla ja varusteilla on suuri merkitys suorituskykyjen osana. Kaluston hankinta ja kunnossapito ovat välttämätön osa palvelutuotannon kokonaisketjua. Pelastuslain 32 §:ssä määritellään, että hälytysten vastaanottamiseen, väestön varoittamiseen, uhkaavan onnettomuuden torjumiseen, onnettomuuden uhrien ja vaarassa olevien ihmisten, ympäristön ja omaisuuden suojaamiseen ja pelastamiseen sekä tulipalojen sammuttamiseen ja vahinkojen rajoittamiseen kohdistuvat *huolto- ja muut tukitoiminnat* katsotaan osaksi lakisääteistä pelastustoimintaa. Teknisten tukipalveluiden yhteys pelastustoimen lakisääteisiin palveluihin on näin ollen välitön.

Pelastuslaitoksen tekninen tulosalue vastaa pelastustoimen tarvitsemiin toimitiloihin liittyvistä järjestelyistä sovituin vastuurajauksin yhteistyössä hyvinvointialueen toimitila-tulosalueen kanssa. Tekninen päällikkö toimii pelastustoimen edustajana hyvinvointialueen toimitilatyöryhmissä ja huolehtii muun muassa pelastustoimen toimitiloja koskevien asioiden valmistelusta ja yhteistyöstä ulkopuolisiin tahoihin pelastustoimen toimialaa ja tilojen käyttäjiä koskevien asioiden osalta.

Pelastuslaitoksen korjaamo tuottaa pelastustoimen ajoneuvojen, erityiskaluston ja pienkaluston kunnossapito- ja korjauspalvelut. Pelastuslaitoksen kalustonhoitajat huolehtivat kalustoon liittyvistä tehtävistä korjaamon sisäisen vastuun- ja työnjaon mukaisesti koko hyvinvointialueen laajuudella. Kalustonhoitajien ensisijaiset työpisteet sijaitsevat Asikkalassa, Lahdessa, Padasjoella ja Sysmässä, mutta he hoitavat korjaamon vastuulle kuuluvia kunnossapidon tehtäviä koko alueen laajuudella. Kalustonhoitajat huolehtivat muun muassa pelastustoimen ajoneuvojen huolloista, korjauksista, katsastuksista, renkaiden vaihdoista, laitteistoasennuksista, pien- ja irtokaluston korjauksista, väestöhälyttimien asennuksista ja huolloista sekä monista muista toimintaa tukevista teknisistä tukipalveluista.

Kalustonhoitajat osallistuvat sovitusti myös pelastustoiminnan hälytystehtäville toimipaikkojensa sopimuspalokunnan osana. Tällä järjestelyllä pyritään turvaamaan pelastustoiminnan toimintavalmius ja tarvittavat hälytysvahvuudet.

Pelastuslaitoksen varusvarasto tuottaa pelastustoimen henkilöstön virka- ja työvaatteiden hankinnan, kunnossapidon sekä päivittäiset käyttäjäpalvelut (esim. korjaus- ja muutostyöt). Varusvarasto sijaitsee Paavolan pelastusasemalla Lahdessa. Varusvarastonhoitaja ylläpitää varusvarastoa ja huolehtii työvaatetuksen saatavuudesta ja käyttäjäpalveluista. Hän toimii työ- ja suojavaatteisiin liittyvissä projekteissa ja hankinnoissa pelastuslaitoksen asiantuntijana.

Autolähetti tuottaa pääosan pelastustoimen toimialan tarvitsemista sisäisistä logistiikka- ja kuljetuspalveluista. Autolähetti huolehtii pelastuslaitoksen tavara- ja materiaalikuljetuksista, postilähetyksistä ja sisäisen postin järjestelyistä, tarvikkeiden, varaosien ja muiden pientarvikkeiden hankinnasta sekä muista tukitehtävistä sovitusti.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pelastustoimeen teknisten tukipalveluiden tavoitteena on varmistaa, että pelastuslaitoksella on käytössään tarvittavat toimitilat, kalusto ja varusteet pelastustoimen palveluiden tuottamiseen ja että ne pidetään toimintakunnossa, jotta palvelut voidaan tuottaa tehokkaasti, luotettavasti, kustannustehokkaasti ja turvallisesti. Lisäksi teknisillä tukipalveluilla on tärkeä tehtävä pelastustoimen palveluiden jatkuvuuden turvaamisessa nimenomaan toimitiloihin ja kalustoon liittyvissä asioissa varauduttaessa yhteiskunnallisiin häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin.

Aluevaltuuston päätös pelastustoimen teknisistä tukipalveluista

- Pelastuslaitos vastaa pelastustoimen lakisääteisiin palveluihin tarvittavien teknisten tukipalvelujen tuottamisesta
- Pelastustoimen teknisten tukipalveluiden tuottamiseen käytetään 7,5 htv

Palvelutason kehittämistarve

Hyvinvointialueen keskitetyn ajoneuvohallinnan tukipalvelun siirtyminen vuoden 2026 alusta pelastuslaitoksen vastuulle ilman tehtävään kohdennettuja lisäresursseja on lisännyt teknisten tukipalveluiden tulosalueen kuormitusta aiheuttaen toisinaan palveluiden ruuhkautumista. Keskitetyn ajoneuvohallinnan myötä tulosalueella päädyttiin yhdistämään ajoneuvohallinnan tehtävä ja korjaamon esihenkilön tehtävä uudeksi kalustomestarin tehtäväksi. Päätös tehtävien yhdistymisestä tehtiin hyvinvointialueen henkilöstön vähentämistavoitteisiin liittyen. Tehtävien yhdistämisen myötä suoraan pelastustoimen kaluston kunnossapitoon kohdennetut resurssit vähenivät arvioiden 0,5 htv:llä. Pelastustoimeen kohdentuvien teknisten tukipalveluiden resurssitarpeeksi arvioidaan 8 htv, nykyisten resurssien ollessa 7,5 htv. Teknisten tukipalveluiden tehtävien riittävä resurssointi edellyttää tulosalueen toimintojen edelleen kehittämistä. Pelastustoimen tukipalveluihin kohdennettujen lisäresurssien tarve on 0,5 htv.

Teknisten tukipalveluiden valmiussuunnittelu on toistaiseksi puutteellista. Pelastustoimen teknisiä tukipalveluita koskeva valmiussuunnitelma puuttuu. Suunnitelma tulee laatia yhteensovittaen se hyvinvointialueen muiden tukipalveluiden valmiussuunnittelun kanssa. Teknisten tukipalveluiden vastuulle kuuluvat jatkuvuuden hallinnan tehtävät, osana hyvinvointialueen tukipalveluiden kokonaisuutta, tulee päättää. Varautumiseen ja valmiussuunnitteluun liittyvien vastuukysymysten selkeydyttyä hyvinvointialueen sisällä voidaan varsinainen suunnittelutoiminta asetettujen tavoitteiden mukaisesti käynnistää pelastustoimen tuottamien teknisten tukipalveluiden osalta. Teknisten tukipalveluiden valmiussuunnitteluun tulisi kohdentaa 0,5 htv projektiresurssi alkavan palvelutasokauden aikana, sillä nykyiset resurssit eivät mahdollista tähän keskittymistä riittävällä tavalla päivittäistoiminnan ohella.

4.6.2 Muut palvelut (ei pelastuslainsäädännön edellyttämät)

4.6.2.1 Ensivaste

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastustoimen tuottama ensivastepalvelu tarkoittaa hätätilapotilaan auttamiseksi tuotettavaa ensihoitoa tukevaa palvelua, jossa pelastustoimen yksikkö (päätoiminen, sopimuspalokunta tai vapaaehtoinen) on ensimmäisenä apua tarvitsevan ihmisen luona. Ensivastetoiminnan tarkoituksena on lyhentää apua tarvitsevan hätätilapotilaan auttamisviivettä. Ensivasteyksikkö voi monissa tilanteissa aloittaa hoidolliset toimenpiteet jo ennen ensihoitoyksikön (ambulanssin) saapumista paikalle ja nopeuttaa näin potilaan hoidon aloittamista. Ensivaste voi liittyä esimerkiksi tilanteeseen, jossa ensihoitoyksiköllä on pitkä ajomatka potilaan luokse, ja potilaan tarvitsemaa apua saadaan paikalle nopeammin pelastustoimen ensivasteyksikön toimesta. Ensivaste ei kuulu pelastuslain mukaisiin pelastustoimen tehtäviin, vaan se on osa ensihoidon palvelukokonaisuutta.

Ensivastevalmius muodostuu toimintaan edellytetyn koulutuksen saaneesta henkilöstöstä ja siinä tarvittavasta välineistöstä. Vaadittavasta koulutuksesta päättää ensihoidosta vastaava viranomaisena. Kaikki pelastuslaitoksen päätoimiset pelastusasemat tuottavat ensivastepalvelua. Sopimuspalokunnista palvelua tuottavat Asikkalan sopimushenkilöstö, Hartolan palokunta, Heinolan vpk, Herralan vpk, Kosken vpk, Iitin vpk, Vuolenkosken vpk, Järvelän vpk, Artjärven vpk, Padasjoen vpk ja Sysmän vpk. Ensivastepalveluiden tuottamiseen Päijät-Hämeessä osallistuvat lisäksi Lahden SPR ja Lahden Järvipelastajat.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Ensivastetoiminnan tavoitteena on lyhentää potilaan avunsaantiaikaa vakavissa terveyttä uhkaavissa terveydentilan häiriöissä. Ensivaste on osa ensihoidon palveluketjua. Ensivasteyksiköt kykenevät tekemään ensiarvion potilaan terveydentilasta ensimmäisenä paikalle saapuessaan ja aloittamaan potilaan tarvitsemia hoitotoimia matkalla olevan ensihoitoyksikön ohjeistamana. Ensivasteyksikön toiminta nopeuttaa merkittävästi ensiarviota potilaan tarvitsemasta hoidosta ja hoidon aloittamista. Kaupunkien keskusta-alueilla ensivasteyksiköt tukevat ensihoitoyksiköiden toimintaa, mutta erityisen tärkeitä ne ovat harvaan asutuilla alueilla, joissa ensihoitoyksiköiden vasteajat voivat muodostua pitkiksi esim. pitkien ajomatkojen takia.

Aluevaltuuston päätös ensivasteen palvelutasosta alueella

- Pelastuslaitos ylläpitää valmiutta ensivastepalvelun tuottamisesta Akuutti24 kanssa sovitusti
- Ensivastetoimintaan osallistuvan henkilöstön osaamista ylläpidetään ja kehitetään ensihoidosta vastaavan viranomaisen linjausten mukaisesti

4.6.3.2 Hyvinvointialueen keskitetty ajoneuvohallinnan palvelu

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastuslaitos vastaa koko hyvinvointialueen keskitetyn ajoneuvohallinnan tukipalveluiden järjestämisestä. Ajoneuvohallinta sisältää ajoneuvoja käyttävien yksiköiden päivittäisen tukipalvelun sekä ajoneuvokannan hallinnointiin liittyvät tehtävät, kuten ajoneuvojen leasing-sopimusten hallinnoinnin, ajoneuvojen tarveselvitykset ja hankintojen valmistelu, ajoneuvojen vakuuttamisen, polttoainekorttien ylläpidon.

Ajoneuvohallinnan yksikkö huolehtii ajoneuvoihin liittyvistä päivittäisistä tukipalveluista hyvinvointialueen ajoneuvoja käyttävien tulosalueiden ja yksiköiden esihenkilöille.

Ajoneuvohallinta osallistuu ajoneuvojen hankintojen valmisteluun yhteistyössä käyttäjäyksiköiden kanssa sekä ajoneuvohankintojen kilpailutusten valmisteluun hankintayksikön kanssa. Ajoneuvohallintaa kehitetään hyvinvointialueen strategisten tavoitteiden mukaisesti.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Ajoneuvohallinnan tavoitteena on hallinnoida ja kehittää hyvinvointialueen palvelutuotannossa tarvittavaa ajoneuvokantaa. Keskitetyllä ajoneuvohallinnalla pyritään vapauttamaan ajoneuvoja työssään käyttävien yksiköiden esihenkilöiden työaikaa ja resursseja palveluiden kannalta keskeisempiin tehtäviin. Keskitetty hallinta mahdollistaa ajoneuvokannan ja siihen liittyvien toimintamallien ja ratkaisujen kokonaistehokkuuden arvioinnin ja tarpeen mukaisen kehittämisen koko hyvinvointialueen laajuudella. Keskitetyn hallinnan on arvioitu muodostavan taloudellista hyötyä hyvinvointialueella pitkällä aikavälillä.

Aluevaltuuston päätös keskitetystä ajoneuvohallinnan palvelusta

- Pelastuslaitos tuottaa ajoneuvohallinnan tukipalvelun hyvinvointialueella
- Keskitettyyn ajoneuvohallintaan käytetään 0,65 htv

Palvelutason kehittämistarve

Ajoneuvohallinnan nykyinen resursointi ei mahdollista toiminnan tavoitteen mukaista kehittämistä ja resurssit joudutaan kohdentamaan täysin päivittäistehtävien hoitamiseen. Tämä ei mahdollista toiminnalle projektin aikana asetettujen tavoitteiden (esim. ajoneuvokannan ja tuotantoratkaisujen analysointi ja kokonaistaloudellinen kehittäminen) toteutumista. Tehtävän riittävä resursointi tulee varmistaa teknisten tukipalveluiden lisäresursoinnilla sekä toimintojen sisäisellä kehittämisellä. Ajoneuvohallintaan tarvitaan 0,5 lisäresurssi ajoneuvohallinnan käyttöönottoprojektissa suunnitellun mukaisesti.

4.6.3.3 Tekniset tukipalvelut ensihoidolle

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastuslaitos vastaa ensihoidon käytössä olevien ambulanssien kunnossapidosta osana pelastuslaitoksen korjaamon toimintaa. Pelastuslaitos ylläpitää kunnossapitoon tarvittavat henkilöstö-, tila- ja laiteresurssit. Toimintaan liittyvät kustannukset kohdennetaan ensihoidolle aiheuttamisperusteen mukaisesti.

Pelastuslaitos tuottaa varusvarasto- ja vaatepalvelua ensihoidolle sovituin rajauksin osana pelastuslaitoksen varusvaraston toimintaa. Pelastuslaitos vastaa varusvarasto- ja vaatepalvelun järjestämisestä sovituin rajauksin. Ensihoito vastaa omaan toimintaansa liittyvien varusvarasto- ja vaatepalveluiden kustannuksista. Tarvittaessa kustannusten jaosta sovitaan tapauskohtaisesti erikseen.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Ambulanssien kunnossapidon tavoitteena on varmistaa ambulanssien toiminnallinen varmuus ja turvallisuus. Kunnossapidon palvelun tuottamisella hyvinvointialueen omana toimintana vähennetään ostopalveluja ja riippuvuutta ulkopuolisesta palvelutuotannosta. Ambulanssien huolto- ja kunnossapitotoiminnan kyvykkyyden ylläpitäminen ja kehittäminen pelastuslaitoksen korjaamalla parantaa ensihoidon palvelutuotannon huoltovarmuutta ja hyvinvointialueen varautumista poikkeus- tai sotatilanteissa vaadittaviin kriittisen kaluston kunnossapidon tehtäviin.

Varusvarasto- ja vaatepalveluiden tavoitteena on synergian luominen pelastustoimen ja ensihoidon vaate- ja varushuollon välillä. Pelastuslaitoksen keskitetty varusvarasto sijaitsee Paavolan pelastusasemalla, joka toimii myös ensihoitajien varusteiden säilytyksen keskuspaikkana. Pelastuslaitoksen ja ensihoidon varuste- ja vaatehuollon yhdistämisellä pyritään vähentämään päällekkäistä toimintaa ja vapautetaan ensihoidon esihenkilöiden työpanosta palveluiden kannalta keskeisimpiin tehtäviin.

Aluevaltuuston päätös teknisistä tukipalveluista ensihoidolle

- Pelastuslaitos tuottaa ambulanssien kunnossapidon palvelut ensihoidolle
- Pelastuslaitos tuottaa varusvarasto- ja vaatepalveluita ensihoidolle sovituksi

- Ensihoidolle tuotettavien teknisten tukipalveluihin käytetään 1,8 htv (ambulanssien kunnossapitoon 1,5 htv, ensihoidon varusvarasto- ja vaatepalveluihin 0,3 htv).

5. KEHITTÄMISSUUNNITELMA

Kehittämissuunnitelman toteuttaminen edellyttää riittävää taloudellista liikkumavaraa. Taloudellisten resurssien rajallisuus voi vaikuttaa kehittämistoimenpiteiden aikatauluun ja laajuuteen.

Mikäli käytettävissä olevat resurssit eivät ole riittävät, voi syntyä tilanteita, joissa kaikkia lakisääteisiä tehtäviä ei voida toteuttaa suunnitellussa laajuudessa tai palvelutasopäätöksessä esitetyllä tavalla.

5.1 Onnettomuuksien ehkäisyn palvelut

Onnettomuuksien ehkäisyn palvelujen merkittävin kehittämiskohde on resurssit. Riskiperusteisten palvelujen tuottamiseen tarvitaan 21,1 htv:ta ja pelastustoimen eri tulosalueiden sekä sopimuspalokuntien kautta saatava yhteenlaskettu laskennallinen resurssi on tällä hetkellä 17 htv:tä. Luvuissa ei ole huomioitu teknisiä tukipalveluita.

Kahden henkilötyövuoden lisäystä esitettiin jo vuoden 2026 talousarvioon, mutta lisärahaa ei saatu. Resurssia esitetään vuoden 2028 2 htv ja vuoden 2030 2 htv talousarvioihin.

5.2 Pelastustoiminta

5.2.1 Väestöhälytintjärjestelmän kehittäminen

Väestöhälytintjärjestelmän uudistaminen nykytarpeiden mukaisesti aiheuttaa väestöhälytintjärjestelmän lisähankintatarpeita ja lisäkustannuksia tulevina vuosina, pelastuslaitos laatii tarkemmat kustannusarviot ja -laskelmat selvitystyön perusteella. Suunnitelman mahdollista vaikutuksista (kustannukset, aikataulut) päätetään tarkemmin tulevissa palvelutasopäätöksissä.

5.2.2 Toimintavalmiudessa havaittujen puutteiden korjaaminen

Pelastuslaitos laatimaan analyysin toimintavalmiuspuutteista perusteella pelastuslaitos muodostaa käsityksen toimintavalmiuden puutteiden syistä ja sellaisista tekijöistä, joihin pelastuslaitos kykenee vaikuttamaan puutteiden korjaamiseksi.

Pelastustoiminnan toimintavalmiudessa on tunnistettuja puutteita Vierumäen alueella, jossa toimintavalmiuteen liittyvät puutteet ovat jatkuneet pitkään. Alue on toimintavalmiuden kannalta haasteellinen, eikä alueella olevia II-riskiluokan alueita kyetä tavoittamaan tavoiteajassa nykyisellä hälytysvalmiudella ja -järjestelyillä.

Riittävän pelastustoiminnan henkilöstöresurssin varmistamiseksi toteutetaan ensihoitopalvelua koskevan yhteistyön muutoksia siten, että nykyistä pelastustoiminnan virkamäärää ei vähennetä, vaan kohdennetaan ensihoidosta vapautuvat pelastajavirat siirrettävään kärkiyksikköön jatkuvaan valmiuteen vahvuudella 0+2. Siirrettävää kärkiyksikköä sijoitetaan tarvittaessa toimintavalmiuden suunnitteluohjeen linjausten mukaisesti huomioiden hälytystehtävien vuodenaika- ja muu kausivaihtelu.

5.2.3 Johtamisjärjestelmän laitteiden ja sovellusten kehittäminen

Pelastuslaitos siirtyy edelleen Turvallisuusverkko (TUVE) ja Virve 2.0 -järjestelmään osana pelastustoimen valtakunnallista kehittämistä. Siirtymiset tulevat aiheuttamaan kustannuksia mm. laitteistojen, käyttömaksujen ja koulutusten seurauksena.

Valtakunnallisista pelastustoimen sovellus- ja järjestelmähankkeista aiheutuu merkittäviä kustannuksia pelastustoimen toimialalle. Hankkeisiin liittyvät kustannukset muodostuvat kaluston hankinnasta, henkilöstön koulutusten järjestämisestä ja käytön aikaisista jatkuvista kustannuksista.

Hankkeiden lisäkustannukset tulevat olemaan arviolta 280 000e/vuosi.

5.2.4 Sodan ajan ughiin varautuminen pelastustoiminnassa

Sisäministeriön suorituskykyvaatimusten 2022:10 / Liite 3:n kohdan 51 mukaisesti pelastustoimella tulee olla kyky saavuttaa ja tiedustella sortuma- ja vyöryalue sekä suorittaa ihmisten ja eläimien etsintää sortuneessa rakennuksessa.

Sortumapelastamisessa tarvittava suorituskyky pelastustoimintaan tulee saattaa tämän päivän uhkien tasolle ja riittävä suorituskyky tulee saada toteutettua tulevan palvelutasopäätöskauden aikana. Sortumapelastamisen suorituskyvyn nosto tehdään asteittain kansallisen koulutuspolun ja viranomaisyhteistyön mukaisesti, valtakunnallisesti yhtenäisesti.

Sisäministeriön suorituskykyvaatimusten 2022:10 / Liite 3:n kohtien 94, 95, 96, 97, 98, 99 ja 100 mukaisesti pelastustoimella tulee olla kyvykkyys CBRNE-onnettomuuden torjuntaan, CBRNE-onnettomuuden uhkatilanteen toimintaan, C-onnettomuuden (kemikaalionnettomuus) torjuntaan, B-onnettomuuden (biologinen onnettomuus) torjuntaan, R-onnettomuuden (säteilyonnettomuus) torjuntaan, N-onnettomuuden (ydinonnettomuus) torjuntaan ja E-onnettomuuden (räjähdysaineiden onnettomuus) torjuntaan.

CBRNE- pelastamisessa tarvittava suorituskyky pelastustoimintaan tulee saattaa tämän päivän uhkien tasolle ja riittävä suorituskyky tulee saada toteutettua tulevan palvelutasopäätöskauden aikana. CBRNE- suorituskyvyn nosto tehdään myös asteittain kansallisen koulutuspolun ja viranomaisyhteistyön mukaisesti, valtakunnallisesti yhtenäisesti.

Suorituskyvyn päivittäminen sortumapelastamisen ja CBRNE- pelastamisen osalta sodan uhkien vaatimalle tasolle aiheuttaa kalustollisia sekä henkilöstöllisiä lisäkustannuksia yhteensä arviolta 100 000 €/v.

5.2.5 Täydentävien sammutusmenetelmien hankkiminen

Altistusten vähentämiseksi täydentävien sammutusmenetelmien käyttöä lisätään edelleen pelastustoiminnassa, etenkin sopimuspalokuntatoiminnassa ja erityisesti valmiuspalkunnissa. Samalla pyritään vastaamaan sopimuspalokuntien savusukellusvalmiuksien heikkenemiseen ja luomaan edellytyksiä tehokkaalle sammutustoiminnalle, ilman savusukellusta. Täydentävien sammutusmenetelmien laajempi käyttöönotto edellyttää kaluston hankintaa, koulutusta ja harjoittelua. Kalustohankintojen osalta keskeisiä hankintakohteita ovat sammutusjäähdytysputket, jotka tulisi hankkia vähintään kaikkiin ensimmäisiin pelastusyksiköihin. Lisäksi heittosammuttimien määrää tulisi lisätä alueen pelastusyksiköissä/pelastusasemilla. Täydentävät sammutusmenetelmät ovat olennaisen tärkeitä sodan ajan sammutustoiminnassa sammutustaktiikan mahdollisesti muuttuessa käytettävissä olevien resurssien heikentyessä.

Pelastuslaitoksella on tehty alustava selvitys kaluston hankinnasta, koulutusten järjestelyistä täydentävien sammutusmenetelmien käyttöönotosta.

Täydentävien sammutusmenetelmien kustannuksiin tarvitaan noin 25 000 €/v rahoitus.

5.2.6 Pelastustoiminnan suunnitelmien päivittämisen ja yhteensovittamisen resurssointi

Alueellisen pelastustoiminnan suunnitelmien kehittäminen ja yhteensovittaminen sekä niiden päivittäminen yhteistyöalueen pelastustoiminnan kanssa sekä pelastuslaitosten väliseen avunantoon liittyen edellyttää kehittämistä, joita ei voida toteuttaa nykyisillä resursseilla tavoitteeksi asetetussa aikataulussa. Pelastustoiminnan keskinäisen avunannon suunnitelmien laatimiseen ja päivittämiseen tulee olla käytettävissä 1 htv:n lisäresurssi alkavalle palvelutasokaudelle.

Lisäresurssia kohdennettaisiin seuraaviin neljään keskeiseen osa-alueeseen:

- Pelastustoiminnan johtaminen yhteistyöalueella
- Pelastustoiminnan johtamisjärjestelmän valtakunnallinen yhdenmukaistaminen ja kehittäminen
- Tehtävien kokoaminen suurempiin kokonaisuuksiin pelastustoimessa
- Pelastuslaitosten avunanto

Tehtävät liittyvät

- Pelastustoimen järjestämislakiin 5 §
- Pelastuslain uudistukseen 45 §:n 1.1.2024 voimaan
- Valtioneuvoston asetukseen valtakunnallisten ja alueellisten tilanne- ja johtokeskusjärjestelyiden ja muun pelastustoiminnan johtamisen edellytyksenä olevan erityisvalmiuden kokoamisesta

Lisäresurssilla toteuttavassa suunnitelmien tehtävään valittu henkilö yhteensovittaa yllä mainittuja ja vastaa niihin liittyvien integraation suunnittelusta Päijät-Hämeen alueella. Tehtävä liittyy pelastustoiminnan kehittämiseen ja yhdenmukaistamiseen, jonka tavoitteena on mahdollistaa tehokas pelastustoiminnan johtaminen sekä tilannekuvan kokoaminen, analysointi, johtopäätösten tekeminen ja jakaminen valtakunnallisesti, alueellisesti ja paikallisesti, kaikissa turvallisuustilanteissa.

Velvoitteiden toteuttaminen pelastuslaitoksen nykyisillä voimavaroilla ei ole mahdollista. Suunnitelmien päivittämiseen tarvitaan resurssi 1 htv, josta aiheutuva kustannus on noin 68 000 €/v.

5.2.7 Sopimuspalokuntalaisten terveystarkastukset

Pelastuslain 53 §:n mukaan sopimuspalokuntaan ja muuhun sopimuksen tehneeseen yhteisöön kuuluvalla savusukeltajalla ja muuta vastaavaa raskasta työtä tekeväälle on järjestettävä tehtävien edellyttämät työterveyshuoltolain (1383/2001) 12 §:ssä säädettyjä tarkastuksia vastaavat terveystarkastukset ja muut ennalta ehkäisevät palvelut, jos henkilöllä ei ole oikeutta vastaaviin palveluihin työsuhteen perusteella.

Terveystarkastukset on toteutettu vain savusukellusta tekeville tai pelastustoiminnan kursseille pyrkiville sopimuspalokuntalaisille. Pelastuslaitoksen tavoitteena on laajentaa terveystarkastukset kattamaan kaikki sopimuspalokuntien hälytysosastoihin kuuluvat henkilöt. Tämä tarkoittaisi yhteensä yli 600 henkilöä (HAKA-rekisteri). Terveystarkastusten laajentamisen ennakoitaan aiheuttavan jonkin verran haasteita työterveyspalvelujen resurssien vähäisyyden takia.

Sopimuspalokuntien hälytysosastoon kuuluvien kustannukset terveystarkastuksien osalta noin 150 000€/vuosi.

5.2.8 Pelastustoiminnan kalusto

Sammutusautojen ja säiliöautojen ensikalustusta (ajoneuvon sijoitettava pelastustoiminnassa välttämätöntä irtokalusto) ei käsitellä hyvinvointialueen talousyksikön tulkinnan ja ohjeistuksen mukaan ajoneuvoinvestointiin kuuluvana, vaan se tulee huomioida pelastustoimen vuosittaisessa käyttötaloudessa. Tämä toiminnan kannalta välttämättömän kalusto tulee budjetoida pelastustoimen käyttötalouteen ajoneuvoinvestointeja tehtäessä. Uusien pelastusajoneuvojen kalustamiseen kohdennetaan palvelutasokauden aikana vuosittain keskimäärin 122 000 € (ajoneuvoinvestointien yhteydessä). Aiempina vuosina syntyneen kalustovajeen paikkaamiseen tarvitaan noin 50 000 €. Lisäksi on huomioitava uusien suorituskykyvaatimuksien, kuten CBRNE- ja sortumapelastamiseen tarvittavan kaluston hankintatarpeet.

Kokonaisuudessaan edellä mainitut tekijät huomioiden ja kaluston hankintaan tulee kohdentaa lisärahoitusta 200 000 € vuosittain.

5.2.9 Pelastustoimen toimitilat

Nastolan pelastusaseman sisäilman laatu on huono ja henkilöstön keskuudessa ilmenee sisäilmaoireilua. Asemarakennuksen on aiemmissa teknisissä kuntotutkimuksissa todettu olevan teknisen käyttöikänsä päässä ja sen kuntoon saattaminen edellyttäisi mittavaa peruskorjausta sisäilmatilanteen parantamiseksi. Kiinteistön omistaja ei ole sitoutunut asemarakennuksen peruskorjaukseen, vaan on esittänyt rakennuksen käytön hallittua alasajoa. Hyvinvointialueella on samaan aikaan käynnissä hanke Nastolan uuden sote-keskuksen ja pelastusaseman yhdistävän kiinteistön rakentamiseksi. Nastolan sotepe-keskuksen olisi tarkoitus valmistua käyttöön vuonna 2030. Nastolan pelastusaseman henkilöstölle tulisi järjestää terveelliset, turvalliset ja toimivat tilat uuden sotepe-keskuksen suunnittelun ja rakentamisen ajaksi. Hyvinvointialue käy neuvotteluja Nastolan pelastusaseman vuokranantajana olevan Lahden tilakeskus Oy:n kanssa mahdollisten väistötilojen hankintaan liittyen. Väistötilojen hankintaan tulee tehdä määrärahavaraus joko hyvinvointialueen toimitila-tulosalueen tai pelastustoimen talousarvioon. Kustannusvaikutuksia arvioidaan asian etenemisen mukaan.

Vierumäen toimintavalmiuden korjaamiseen tarvittavien tilojen hankintaa selvitetään. Pelastuslaitos joutui luopumaan Vierumäen paloasemasta kiinteistökaupan takia vuoden 2026 aikana, mikä osaltaan vaikutti haitallisesti mahdollisuuksiin korjata Vierumäen alueella jo pitkään jatkuneita toimintavalmiuden puutteita. Mahdollisen vuokratilan kustannuksiin tulee varata 60 000 € vuosittain.

Pelastustoimen toimitiloja koskevan Puhdas paloasema -mallin tavoitteena on vähentää pelastustoimen henkilöstön altistumista haitallisille kemikaaleille ja yhdisteille sekä pienhiukkasille pelastustoiminnan tehtävissä ja asematiloissa. Mallin mukaan asemien tilat tulee jakaa erikseen puhtaisiin ja ei-puhtaisiin tiloihin, jotka erotellaan toisistaan erillisiksi alueiksi. Ilmanvaihdolla ja muilla järjestelyillä huolehditaan siitä, että altistavat aineet eivät pääse likaiselta puolelta puhtaalle puolelle. Pelastuslaitoksen uudemmat toimitilat on rakennettu puhdas paloasema -mallin mukaisesti. Vanhempien rakennusten osalta malli ei toteudu, ja niitä tulee remontoida tarvittavissa määrin mallin tavoitteiden saavuttamiseksi. Syntyviä kustannuksia arvioidaan tapauskohtaisesti asemakiinteistöjä remontoitaessa. Puhdas paloasema -mallin mukaiseen toimitilojen kehittämiseen tulee varata 30 000 € vuosittain.

Pelastusasemien kriisinkestävyyttä tulee kehittää. Asemien varavoimajärjestelyt ja varavoimien tarvitsemien polttoaineen saatavuuden varmistamiseen liittyvät suunnitelmat tulee laatia. Suunnittelua voidaan tehdä osana teknisten tukipalveluiden valmiussuunnittelua, johon on esitetty 0,5 htv projektiresurssi. Asemien kriisinkestävyyttä parantavien laitteiden, polttoaineiden ja muun materiaalien hankintaan tulee varata 35 000 € vuosittain.

5.2.10 Henkilöstön määrä

Pelastustoiminnan toimintavalmiuden saattaminen lakisääteiselle tasolle edellyttää henkilöstövoimavarojen määrän lisäkohdentamista operatiiviseen pelastustoimintaan, koska toimintavalmiuden puutteiden syyt eivät ole muilla tavoin korjattavissa. Ensihoitoa tekevästä pelastajista kohdennetaan nykyistä pelastustoiminnan virkamäärää vähentämättä pelastajat siirrettävään kärkiyksikköön jatkuvaan valmiuteen. Henkilöstön määrään ja laatuun liittyvä arvio tehdään toimintavalmiuden puutteiden korjaamiseksi tehtävän selvityksen tulosten perusteella. Henkilöstön määrää tulisi voida arvioida myös toimintaympäristön muutoksia ennakoiden. Siirrettävä kärkiyksikkö vahvuudella 0+2 voidaan sijoittaa toimintavalmiuden suunnitteluohjeen linjausten mukaisesti riskiperusteisesti poistamaan toimintavalmiuden puutteita tai esimerkiksi hälytystehtävien vuodenaika- ja muu kausivaihtelu huomioiden alueen eri maantieteellisille alueille.

5.3 Varautuminen ja poikkeusolot; teknisten tukipalveluiden valmiussuunnittelu

Teknisten tukipalveluiden valmiussuunnittelu on toistaiseksi puutteellista. Teknisiä tukipalveluita koskeva valmiussuunnitelma tulee laatia yhteensovittaen se hyvinvointialueen muiden tukipalveluiden valmiussuunnittelun kanssa. Pelastustoimen teknisten tukipalveluiden vastuulle kuuluvat tehtävät tulee sopia ja päättää eri toimintoja yhteensovittaen. Pelastusasemien varavoimajärjestelyihin, pelastustoimen polttoaineen saatavuuteen liittyvät vastuut ja tehtävät tulee selkeyttää. Lisäksi on sovittava ajoneuvohallinnan tehtävät ja vastuut koko hyvinvointialueen ajoneuvokannan hallinnan ja häiriö- ja poikkeusolojen järjestelyissä. Teknisten tukipalveluiden valmiussuunnitteluun tulisi kohdentaa 0,5 htv projektiresurssi alkavan palvelutasokauden aikana, sillä nykyiset resurssit eivät mahdollista tähän keskittymistä riittävällä tavalla päivittäistoiminnan ohella. Kustannusvaikutus arviolta 30 000 €.

5.4 Teknisten tukipalveluiden henkilöstöresurssit

Ajoneuvohallinnan nykyinen resursointi ei mahdollista toiminnan tavoitteen mukaista kehittämistä ja resurssit joudutaan kohdentamaan täysin päivittäistehtävien hoitamiseen. Tämä ei mahdollista toiminnalle projektin aikana asetettujen tavoitteiden (esim. ajoneuvokannan ja tuotantoratkaisujen analysointi ja kokonaistaloudellinen kehittäminen) toteutumista. Tehtävän riittävä resursointi tulee varmistaa teknisten tukipalveluiden lisäresursoinnilla sekä toimintojen sisäisellä kehittämisellä. Ajoneuvohallintaan tarvitaan 0,5 lisäresurssi ajoneuvohallinnan käyttöönottoprojektissa suunnitellun mukaisesti.

Ajoneuvohallinnan ja korjaamon esihenkilön tehtävän yhdistäminen vähensi korjaamon kunnossapitotoimintoihin kohdennettuja resursseja 0,5 htv. Korjaamon kunnossapitotehtävien resursointi tehtävien tarpeen mukaan edellyttää 0,5 htv:n lisäresurssia.

Edellä mainituilla perusteilla teknisten tukipalveluihin tarvitaan 1 htv:n lisäresurssi. Kustannusvaikutus on arviolta 56 000 € vuosittain.

5.5 Varautuminen, väestönsuojelu ja jatkuvuudenhallinta

Varautuminen ja väestönsuojelu toimii pelastuslaitoksella matriisimaisesti, kaikilla tulosalueilla, pelastusjohtajan suorassa alaisuudessa. Lähes kaikki kehittämissuunnitelman osa-alueet sisältävät varautumista, väestönsuojelua ja jatkuvuudenhallintaa palvelevia toimenpiteitä ja hankintoja. Yleisesti henkilöresurssien lisääminen lisää aikaa kouluttautumiselle ja harjoittelulle sekä lisää työvoimaa tilanteissa, joissa henkilöstö kuormittuu voimakkaasti esimerkiksi sodan aikana tai sen uhatessa. Kaluston lisääminen ja parantaminen varmistavat toimivat ja varmat välineet myös muuttuneessa toimintaympäristössä. Toimitilojen kriisikestävyys puolestaan luo pohjaa pelastustoimen jatkuvuudelle.

5.6 Kehittämissuunnitelman kooste

Kehittämistavoite	Toteuttamis- aikataulu (vuosi)	Lisäys käyttötalousarvioon (t€)	Investointi- tarve (t€)	HTV - vaikutus
Onnettomuuksien ehkäisy, valvontatoiminta 4.2.7 4 htv lisäys resurssipuutteen korjaamiseksi riskiperusteisen valvonnan toteuttamiseksi	2028 (2 htv) ja 2030 (2 htv)	+112000 e/v (v. 2028) +112000 e/v (v. 2030)		4
Pelastustoiminta, kalustovoimavarat 4.2.2.12 Pelastustoiminnan kaluston hankinta, käyttötaloutena toteutettavat pien- ja irtokalusto Suorituskyvyn päivittäminen sortumapelastamisen ja CBRNE- pelastamisen osalta sodan uhkien vaatimalle tasolle aiheuttaa kalustollisia sekä henkilöstöllisiä lisäkustannuksia	2027 – 2030 2027-	200 000 e / v 100 000 €/v	-	-
Pelastustoiminta, Pelastustoiminnan henkilöstövoimavarojen määrä ja laatu hyvinvointialueen alueen eri osissa 4.2.2.9 Ensihoitoa tekevästä pelastajista kohdennetaan nykyistä pelastustoiminnan virkamäärää vähentämättä pelastajat siirrettävään kärkiyksikköön jatkuvaan valmiuteen	2027-	650 000 €/v		10
Pelastustoiminta, Pelastustoiminnan johtaminen 4.2.3 Valtakunnallisista pelastustoimen sovellus- ja järjestelmähankkeiden kustannukset kaluston hankinnasta, henkilöstön koulutuksesta ja ylläpitokäyttökustannuksista.	2027-	280 000e/v		
Pelastustoiminta, Pelastustoiminnan suunnitelmat 4.3 Velvoitteiden mukaisten pelastustoimen suunnitelmien päivittäminen, ylläpitäminen ja ajan tasalla pitäminen	2027-	68 000 €/v		1
Pelastustoiminta, Sopimuspalokuntaan ja muuhun vastaavaan yhteisöön kuuluvan terveystarkastukset 4.4.3 Sopimuspalokuntien hälytysosastoon kuuluvien terveystarkastuksien kustannukset	2027-	150 000 €/v		

Tekniset tukipalvelut, 4.6.3.3 Ajoneuvohallinnan ja teknisten tukipalveluiden tarveperusteinen henkilöstömitoituksen korjaus + 1 htv (+ 0,5 htv ajoneuvohallinta ja + 0,5 htv korjaamo)	2027 -	56 000 € / v	-	1 (2027 alkaan)
Tekniset tukipalvelut, 4.6.3.3 Teknisten tukipalveluiden valmiussuunnittelu, projekti 0,5 htv	2027	30 000 € / v	-	0,5 (2027)

6. PALVELUTASOPÄÄTÖKSEN SISÄLLÖN PERUSTEET

6.1 Lupa- ja valvontaviraston lausunnon huomioiminen palvelutasopäätöksessä

Pelastuslaitos pyytää Lupa- ja valvontavirastolta pelastustoimen järjestämisestä annetun lain 6§ ja 3 momentin mukaisesti lausunnon, missä arvioidaan onko palvelutasopäätös laadittu niin, että siinä on otettu huomioon kansallisesti merkittävät uhkat ja riskit, selvitetty alueella esiintyvät uhat, arvioitu niistä aiheutuvat riskit, määritelty toiminnan tavoitteet ja käytettävät voimavarat sekä palvelut ja niiden taso ja vastaako päätöksen mukainen palvelutaso kansallisia, alueellisia ja paikallisia tarpeita ja onnettomuusuhkia. Lisäksi Lupa- ja valvontavirasto arvioi, että onko palvelutasopäätös laadittu Sisäministeriön asetus pelastustoimen palvelutasopäätöksestä 1225/2022 mukaisesti.

Lupa- ja valvontaviraston saatavan lausunnon perusteella tehdään asiakirjaan vielä tarvittavat muutokset ja lisäykset.

6.2 Sisäministeriön suositusten huomioiminen palvelutasopäätöksessä

Sisäministeriö on antanut Päijät-Hämeen pelastustoimelle suosituksia, jotka on huomioitu tämän palvelutasopäätöksen tavoitteissa ja linjauksissa. Pelastustoimi jatkaa toiminnan määrätietoista uudistamista, jotta palvelut vastaavat muuttuvaa toimintaympäristöä, alueen riskikuvaa sekä valtakunnallisia kehittämistavoitteita. Toimintavalmiutta kehitetään riskiperusteisesti siten, että pelastustoimen suorituskyky vastaa alueella tunnistettuja onnettomuus- ja muita uhkia kaikissa toimintaympäristön tilanteissa.

Lisäksi palvelutasopäätöksessä kiinnitetään erityistä huomiota henkilöstön työturvallisuuteen, työhyvinvointiin ja osaamisen ylläpitämiseen, jotka ovat edellytyksiä toiminnan vaikuttavuudelle ja kestäväälle palvelutuotannolle. Onnettomuuksien ehkäisyyn varattavien resurssien riittävyys turvataan ja ehkäisevää työtä kohdennetaan riskianalyysin perusteella vaikuttavimpiin kohteisiin ja väestöryhmiin.

Tavoitteena on tulipalojen määrän puolittaminen vuoteen 2030 mennessä, mikä edellyttää suunnitelmallista turvallisuusviestintää, valvontaa, viranomaisyhteistyötä sekä asukkaiden omatoimisen varautumisen vahvistamista.

6.3 Hyvinvointialueen pelastustoimen palvelujen toteutumisesta ja talouden tilasta laatiman vuosittaisen selvityksen huomioiminen palvelutasopäätöksessä

Hyvinvointialueen vuosittainen selvitys perustuu asetukseen 1213/2022 (SM asetus hyvinvointialueen seuranta- ja arviointivelvollisuudesta sekä aluehallintoviraston asiantuntija-arviosta.) Hyvinvointialueen tulee seurata ja selvittää vuosittain palveluiden saatavuutta, laatua, vaikuttavuutta, palveluiden kustannuksia ja tuottavuutta. Palvelutasopäätöksen laadinnassa tulee ottaa huomioon nämä vuosittaiset selvitykset ja niissä mahdollisesti havaitut puutteet palvelutasossa.

Hyvinvointialue on toimittanut vuotuisen selvityksen Sisäministeriölle ja Lupa- ja valvontavirastolle asetuksen 7 §:n mukaisesti vuosittain seuraavan vuoden huhtikuun loppuun mennessä.

6.4 Lupa- ja valvontaviraston vuosittaisen asiantuntija-arvioinnin huomioiminen palvelutasopäätöksessä (JärjL 14§, 1 mom)

Asiantuntija-arviossa on kirjattu pelastuslaitoksen kirjaus onnettomuuksien ehkäisyn henkilöstöresurssien riittämättömyydestä. Arvioinnin mukaan nykyiset resurssit eivät mahdollista riskiperusteisen valvonnan toteuttamista kaikissa kohteissa. Asia on huomioitu kehittämällä valvonnan kohdentamista sekä tunnistamalla lisäresurssitarve tulevalle palvelutasokaudelle.

Onnettomuuksien ehkäisyn valvontavelka kohteissa on todettu osana resurssivajetta. Palvelutasopäätöksessä valvontavelan hallinta kytkeytyy valvontasuunnitelman kehittämiseen sekä henkilöstöresurssien lisäämiseen.

Palontutkinnan osalta on todettu toiminnan olevan vähimmäistasolla. Palvelutasopäätöksessä asia on huomioitu esittämällä lisäresurssien kohdentamista palontutkintaan sekä kehittämällä tutkinnan toimintamalleja ja toimintaa onnettomuustilanteissa.

Pelastuslain 41 §:n mukaisten ilmoitusmenettelyjen osalta on tunnistettu kehittämistarpeita. Palvelutasopäätöksessä on linjattu menettelyjen yhtenäistäminen, sähköisen ilmoituskanavan käyttöönotto sekä ilmoitusprosessin kytkeminen osaksi palontutkintaa.

Onnettomuuskehityksen seurannan osalta on todettu, että nykyinen toiminta ei ole riittävän systemaattista eikä pysyvästi resursoitua. Palvelutasopäätöksessä on huomioitu tarve kehittää seurantaa pysyväksi toiminnoksi, selkeyttää vastuut sekä vahvistaa tiedolla johtamista.

Pelastustoiminnan osalta ensimmäisen yksikön toimintavalmiudessa on todettu puutteita. Erityisesti Vierumäen alueella tavoiteaikojen saavuttamisessa on haasteita. Palvelutasopäätöksessä asia on huomioitu selvitystyöllä sekä suunnittelemalla toimenpiteitä, kuten lisäyksikön perustamista ja kaluston uudelleensijoittelua.

Pelastustoiminnan suorituskyvyn osalta on tunnistettu koulutusvelkaa erityisesti CBRNE-tilanteissa ja sortumapelastamisessa. Palvelutasopäätöksessä tämä on huomioitu koulutuksen lisäämisellä ja osaamisen kehittämiseen kohdennettavilla toimenpiteillä.

Pelastustoiminnan suunnitelmien osalta on todettu korjausvelkaa, joka liittyy suunnitelmien ajantasaisuuteen. Palvelutasopäätöksessä on linjattu suunnitelmien päivittäminen vastaamaan muuttunutta lainsäädäntöä ja toimintaympäristöä.

Väestönsuojelun suunnitelmien osalta on tunnistettu päivitystarve. Palvelutasopäätöksessä on todettu, että suunnitelmat päivitetään ja niiden yhteensopivuus muun varautumisen kanssa varmistetaan.

Sopimuspalokuntien osalta riittävän koulutusmäärän turvaaminen on tunnistettu kehittämiskohteeksi. Palvelutasopäätöksessä asia on huomioitu määrittelemällä koulutuksen vähimmäismääriä ja kehittämällä koulutuksen toteutusta yhteistyössä sopimuspalokuntien kanssa.

6.5 Lupa- ja valvontaviraston antamien puutteiden ja epäkohtien korjaamista koskevien määräysten huomioiminen palvelutasopäätöksessä (JärjL 18 §, 2 mom.)

Pelastuslaitos ei saanut Lupa- ja valvontavirastolta korjausmääräyksiä.

Syksyllä 2025 suoritettu valvontakäynti kiinnitti huomioita pelastustoiminnan toimintavalmiuden epäkohtiin alueella. Tarkastuskäynnin aikaan Päijät-Hämeessä oli kaksi ongelmallista aluetta

toimintavalmiuden osalta. Lahden Petsamon alueella oli yksi I-riskiluokan ongelmaruutu ja Heinolan Vierumäen alueella kaksi ongelmaruutua. Vuoden 2026 alussa Petsamon riskiruutu muuttui II-riskiluokan ruuduksi, joten tämän alueen toimintavalmiusaikaavaatimus helpotti. Vierumäen ongelmaruudun toimintavalmiusongelmat ovat jatkuneet jo pitkään, joten Lupa- ja valvontavirasto ilmoitti ottaneensa Päijät-Hämeen hyvinvointialueen pelastustoimen toimintavalmiuden epäkohdat seurantaan.

6.6 Palveluiden yhdenvertaisen saatavuuden huomioiminen palvelutasopäätöksessä

Palveluiden yhdenvertaisuudella tarkoitetaan sitä, että pelastustoimen palvelut ovat kaikkien alueen asukkaiden ja toimijoiden saatavilla riippumatta henkilön sukupuolesta, iästä, etnisestä tai kansallisesta alkuperästä, kansalaisuudesta, kielestä, uskonnosta ja vakaumuksesta, mielipiteestä, vammasta, terveydentilasta, seksuaalisesta suuntautumisesta tai muusta henkilöön liittyvästä syystä. Yhdenvertaisuus toteutuu siten, että palvelut tuotetaan objektiivisin, ennalta määritellyin perustein, eikä henkilöön liittyvät tekijät vaikuta palveluiden saatavuuteen, sisältöön tai laatuun.

Pelastustoimen palvelut ovat julkisesti järjestettyjä peruspalveluja, joiden järjestämisessä yhdenvertaisuuden periaatteen noudattaminen on keskeinen osa hyvinvointialueen järjestämisvastuuta. Päijät-Hämeen pelastustoimen palvelut järjestetään koko hyvinvointialueella yhdenvertaisesti siten, että palveluiden toteuttamisessa noudatetaan yhteisiä, riskianalyysiin perustuvia suunnittelu- ja toteutusperiaatteita. Palveluiden kohdentaminen perustuu arvioituihin riskeihin ja palvelutarpeisiin, mutta palvelua annetaan kaikille sitä tarvitseville yhdenvertaisesti henkilöön liittyvistä tekijöistä riippumatta. Näin varmistetaan, että jokaisella on oikeus saada apua kiireellisissä tilanteissa viivytyksettä ja yhdenmukaisin perustein koko alueella.

Palvelutuotannossa huomioidaan väestön erilaisista tarpeista johtuvat tekijät, kuten ikääntyminen, toimintakyvyn heikkeneminen sekä muut palveluiden saavutettavuuteen vaikuttavat seikat, jotka on tunnistettu myös riskianalyysissä. Palveluita kehitetään siten, että ne ovat saavutettavissa myös erityisryhmille esimerkiksi turvallisuusviestinnän, ohjauksen ja neuvonnan sekä yhteistyön keinoin. Yhdenvertaisuuden toteutumista seurataan systemaattisesti osana pelastustoimen omavalvontaa, asiakaspalautteen keräämistä ja palveluiden arviointia, ja toimintaa kehitetään hyvinvointialueen linjausten mukaisesti siten, että palvelut säilyvät laadukkaina, saavutettavina ja kaikille kohderyhmille tarkoituksenmukaisina.

7. Lähdeluettelo

Sisäministeriö 2025:14. (2025). Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohje 2025. *Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohje 2025*.

Valtioneuvosto. (2025). Hyvinvointialueiden tehtäviä koskevat valtakunnalliset tavoitteet vuosille 2025-2029.

8. LIITTEET

Ne asiakirjat joihin tekstissä viitataan ja joita ei löydy julkisista lähteistä.

8.1 Liite 1 - Riskianalyysi

8.2 Liite 2 - Sopimuspalokuntien erikoistumiset